

מפת הדרכים לזכויות להט"ב

תכנית העבודה של הקהילה הגאה
מול הכנסת והממשלה
יוני 2026

מפת הדרכים לזכויות להט"ב 2026

מסמך זה הוא תוצר של עבודה משותפת של קואליציית ארגוני הקהילה הגאה, המונה 22 ארגונים הפועלים למען אוכלוסיית הלהט"ב. מפת הדרכים לזכויות להט"ב נכתבה כמסמך מדיניות שמטרתו לעגן שוויון מהותי ללהט"ב בחברה הישראלית, כחלק ממהלך לאומי של תיקון ואיחוי וחיזוק המרקם האנושי של החברה הישראלית כולה.

המפה היא תוכנית עבודה לאומית פרגמטית, המבקשת לחבר בין ערכים לבין מעשים: בין החזון של סובלנות ושוויון לבין אחריות ממשית של הכנסת ושל הממשלה לפעול בכלים של חקיקה, תקצוב והסדרה. מפת הדרכים נועדה לספק לנבחרי הציבור ולמקבלי ההחלטות כלים קונקרטיים לקידום מדיניות שוויונית, בטוחה ומכבדת. היא מציגה שורה של פעולות הנדרשות בתחומי החקיקה, הרווחה, הבריאות, הביטחון אישי, החינוך והתעסוקה.

זוהי המהדורה השלישית של תוכנית העבודה, והיא מתפרסמת כחמש שנים לאחר פרסום המהדורה הקודמת. בשנים שחלפו חוותה מדינת ישראל את אחד המשברים הקשים בתולדותיה; מלחמה ארוכה, אובדן חיי אדם, שסעים חברתיים ועוד. בתוך המציאות הזאת מתחדד הצורך הבסיסי לזכור מה מחבר בינינו.

מלחמת שבעה באוקטובר המחישה לכולנו את משמעותה של אחריות הדדית. בני ובנות הקהילה הגאה פעלו בחזית באומץ, ברגישות ובנחישות, תרמו, התנדבו וסייעו בכל תחום, צורך ואתגר שנקרה לפניהם. אותם ערכים שנשאו על כתפיהם מאחדים את כולנו: אהבת האדם, אהבת הארץ, הגנה על החיים ועל הזכות של כל אחד ואחת לחיות בביטחון ובכבוד.

בשנים האחרונות חוותה הקהילה הגאה ניסיונות שיטתיים לערער את הלגיטימציה שלה. הושמעו נגדה קולות קיצוניים שמנסים לבדוד אותה ולפרק את חלקיה. לעומתם אנחנו בוחרים בדרך של ממלכתיות, סולידריות וכבוד לכל אדם. הקהילה הגאה בישראל מבינה היטב את גודל השעה. היא פותחת דלתות, בונה גשרים, ומציעה חזון משותף לחברה הישראלית, לפעולה אקטיבית למען העתיד של כולנו.

רס"ן שגיא גולן ז"ל, קצין אמיץ שנפל בקרב בקיבוץ בארי כשבוע לפני חתונתו המתוכננת עם בן זוגו, ניסח זאת טוב מכולנו: "היו שווים. אל תשוו לאחרים, בין אחרים או ביניכם. העריכו את הייחוד של כל אדם, תמיד תראו בשונה שווה". דבריו של שגיא, הצרובים בלב של כולנו, אינם רק מסר לקהילה הגאה, הם צו מוסרי לחברה הישראלית כולה.

בשנים הקרובות יהיה על הכנסת ועל הממשלה לשלב ידיים עם החברה האזרחית ועם הקהילה הגאה, כדי לעצב מדיניות כוללת שתעניק מענה מערכתי לקשיים הקיימים, שתילחם באלימות ובהסתה הפוגעות ביסודות החברה, שתפתח את דור העתיד ושתעגן בחקיקה את זכויותיהם של כלל אזרחי ישראל לחיים שווים ומוגנים.

מפת הדרכים לזכויות להט"ב לשנת 2026 היא הזמנה לשותפות - לא רק למאבק על זכויות, אלא למסע לבניית חברה ישראלית חזקה, סובלנית ומאוחדת. מפת הדרכים קוראת לחיזוק החברה הישראלית מבפנים, דווקא מתוך המשבר העמוק ומתוך אמונה שכשאנחנו בוחרים לראות באדם אחר שווה, אנחנו מחזקים את עצמנו כחברה, כעם וכמדינה.

במפת הדרכים מופיע פירוט מלא של הפעולות השלטוניות הנדרשות, בחלוקה נושאת לשישה פרקים:

- א- מאבק באלימות ובהסתה
- ב- קידום סובלנות בציבוריות הישראלית
- ג- הזכות למשפחה ולהורות שוויונית
- ד- תמיכה, רווחה ובריאות
- ה- הגנה על אוכלוסיות בסיכון
- ו- הגנה על הדמוקרטיה

נדגיש כי סדר הצגת הנושאים במסמך אינו משקף סדרי עדיפויות. נשמח לשתף פעולה ולספק מידע נוסף. נבקש להודות לכל מי שהשתתפו בגיבוש המסמך, במתן הערות והארות ובהפניית זרקור לנושאים חשובים*.

בברכה,
איציק סלמה,
מנהל המדיניות וקשרי הממשל של ארגוני הקהילה הגאה

איציק סלמה

*תודה מיוחדת למשרד עו"ד ארנון, תדמור-לוי, לעו"ד נמרוד גורנשטיין, לעו"ד דניאלה יעקבי, למכון הישראלי לדמוקרטיה, לאגודה הישראלית לזוגות בינלאומיים, לד"ר סיגל גולדין, לד"ר גיא יוסף, ליוני ארקין, למארק צ'ו"י, לגלי יהב קניג, לאוריאל צימרמן, לברוך יעקבי ולגיל פישהוף, רועי קנר, אור ויטא.

תוכן עניינים

פרק א' | מאבק בалиמות ובהסתה

1	איסור על "טיפול המרה" לקטינים
2	הכרה בנפגעי פשעי שנאה
3	מאבק בהסתה נגד הקהילה הגאה
4	מיגור להט"בופוביה ברשויות מקומיות
5	איסור הסתה בחוק העונשין
6	מאבק בלהט"בופוביה במרחב הדיגיטלי
7	הבטחת הליך משפטי הוגן לנפגעי להט"בופוביה
8	תיקון חוק הפרשנות (הגדרת עילת אפליה על רקע נטייה מינית וזהות מגדרית)
9	טיפול באפליית להט"ב בשוק התעסוקה
10	איסור אפליה בדיור

פרק ב' | קידום סובלנות בציבוריות הישראלית

11	הרחבת תקנת חינוך לסובלנות במשרד החינוך
12	הטמעת חוזר מנכ"ל להתאמה וגישות של מערכת החינוך ללהט"ב
13	הטמעת תוכני לימוד במערכות החינוך
14	קידום סובלנות בספורט
15	קידום סובלנות במערכת ההשכלה הגבוהה
16	הכללת להט"ב ברישומים ציבוריים
17	הרחבת פעילות הקול הקורא לרשויות מקומיות
18	הטמעת מדיניות סובלנית כלפי הקהילה הגאה במשטרה
19	הבטחת תנאי שירות שוויוניים בשירות הצבאי והלאומי
20	ייצוג הולם ללהט"ב בציבוריות הישראלית

פרק ג' | הזכות למשפחה והורות שוויונית

21	נישואים אזרחיים
22	שוויון בפונדקאות
23	הליכי פונדקאות בחו"ל
24	שוויון באימוץ
25	היריון משותף של בנות זוג
26	אישור החוק להסדרת פעילות בנקי הזרע
27	קידום חוק המשכיות שוויוני לזכר רס"ן שגיא גולן ז"ל
28	רישום תעודות לידה של להט"ב
29	הכרה בהורות משותפת
30	רישום הורות לבנות ובני זוג מאותו מין
31	צו הורות פסיקתי
32	הליך התאזרחות שוויוני ללהט"ב
33	השוואת זכויות ידועים בציבור
34	השוואת זכויות להט"ב במיסוי ובביטוח לאומי
35	תיקון חוק הירושה

פרק ד' | תמיכה, רווחה ובריאות

36	עיגון האגף לקידום להט"ב בסכום של 100 מיליון ש"ח בבסיס התקציב
37	סיוע להורים ומשפחות להט"ביות
38	מסגרות חוץ־ביתיות ללהט"ב
39	הרחבת מערך התמיכה הפסיכוסוציאלי בלהט"ב של משרד הרווחה
40	הרחבת היקף הפעילות של עו"ס רכזי תחום להט"ב ועו"ס טרנס
41	פיתוח מענים ייעודיים ללהט"ב במערכת הבריאות
42	קידום בריאות הנפש ומאבק באובדנות
43	טיפול בצריכת אלכוהול, סמים והתנהגויות התמכרותיות בקהילה הגאה
44	בריאות מינית לצד רווחה ובריאות בקרב אנשים שחיים עם HIV
45	שינוי פרטים אישיים במרשם האוכלוסין
46	פיתוח נתונים וידע כבסיס לתכנון מדיניות שוויונית

פרק ה' | הגנה על אוכלוסיות בסיכון

47	יישום מסקנות הצוות הבין־משרדי לקידום הקהילה הטרנסית
48	מענים ללהט"ב בחברה הערבית
49	מענים ללהט"ב בחברה הדתית והחרדית
50	מענים ללהט"ב בפריפריה
51	מענים ללהט"ב בגיל השלישי
52	מענים ללהט"ב במצבי קצה, עוני וזנות
53	טיפול במבקשי מקלט להט"ב
54	מדיניות כליאה ומניעת הטרדה על רקע מיני בשב"ס

פרק ו' | הגנה על הדמוקרטיה

55	עיגון עקרון השוויון בחוק יסוד
56	שמירה על עצמאות הרשות השופטת והדרג המקצועי
57	חיזוק ארגוני החברה האזרחית
58	הבטחת חופש המחאה
59	הגנה על חופש הביטוי והעיתונות
60	איסור תמיכה ממשלתית בגופים המעודדים אפליה

קואליציית ארגוני הקהילה הגאה בישראל

ארגונים הפועלים במשותף לקידום מדיניות ציבורית המבטיחה שוויון זכויות ומענה הולם לצרכי הציבור הלהט"בי

האגודה למען הלהט"ב בישראל

מייצגת את הקהילה הגאה בישראל משנת 1975 כדי לקדם את מעמדה החברתי והמשפטי עד לשוויון זכויות מלא. האגודה מספקת לחברי ות הקהילה מענים שונים וסיוע ברמת הפרט, ובנוסף מתפקדת כפלטפורמה מתכללת לארגונים וקבוצות העוסקות בקידום הקהילה הגאה בישראל.

lgbt.org.il
office@lgbt.org.il
facebook.com/TheAguda

איגי

ארגון הנוער והצעירים הגאה, פועל במאות קבוצות, מוקדים ומועדונים בעשרות רשויות מקומיות מקריית שמונה ועד אילת. בארגון כ-400 מתנדבים ומתנדבות ומעל ל-4,000 חניכים וחניכות מגילאי 18-23 הנוכחים בפעילות השוטפת לאורך השנה.

office@igy.co.il
igy.org.il
03-6102142

האחוה הסטודנטאית הגאה

התארגנות סטודנטאית להט"בית הפועלת ביותר מ-30 קמפוסים ברחבי הארץ. האחוה פועלת ליצירת מרחבים של שייכות ומימוש עצמי ולקידום מרחבים חברתיים-אקדמיים שוויוניים, סובלניים ומכילים. האחוה פועלת למען שינוי חברתי עבור הקהילה הגאה בחברה הישראלית והעלאת המודעות לצרכיה הייחודיים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל.

Students@lgbt.org.il
Achvalgbt.org.il
054-2953690

בית הגאה בבאר שבע ובדרום

בית חם לקהילת הלהט"ב בבאר שבע ובדרום, וארגון הגג לארגוני הקהילה הגאה בדרום. מתקיימות בו פעילויות חברתיות, תרבותיות וקהילתיות. הבית פועל באופן אקטיביסטי במסגרת מאבק הקהילה הגאה בישראל לשוויון זכויות וכן מייצג את הקהילה הגאה הדרומית.

pridehouse@eretzir.org.il
facebook.com/proudHouseBS

הבית הפתוח בירושלים לגאווה ולסובלנות

ארגון לשינוי חברתי המפעיל מרכז קהילתי, טיפולי וחינוכי רב תחומי, במטרה להפוך את ירושלים לעיר שבה לכל אדם יהיה החופש להיות הוא עצמו ולחיות את חייו ולבנות חברת מופת ישראלית ליברלית ופלורליסטית, בה שוויון זכויות מלא לקהילה הגאה.

info@joh.org.il
02-6250502
joh.org.il

החברה לרפואת להט"ב

אחד מהאיגודים המקצועיים של ההסתדרות הרפואית בישראל. החברה קמה ב-2017 ומטרתה הרחבת בסיס הידע הנחוץ והמיומנות להבטחת טיפול רפואי איכותי לקהילת הלהט"ב. הפצת ידע רפואי, הסברה ומאבק בלהט"בופוביה בקרב צוותים רפואיים, קידום בריאות בקרב קהילת הלהט"ב, עידוד מחקר והשפעה על קביעת מדיניות ונהלים הקשורים בבריאות להט"ב.

Lgbt.med@ima.org.il
facebook.com/lgbt.med

הוועד למלחמה באיידס

הארגון הוותיק ובעל המשקל הרב ביותר בתחום ה-HIV/איידס בישראל. העמותה מפעילה זרועות חינוך והסברה, שירותים פסיכו-סוציאליים עבור אנשים החיים עם HIV, עוסקת בקידום מדיניות ותלונות על אפליה, מפעילה קו פתוח למידע ומרכזי בדיקות אנונימיות ומהירות ל-HIV ומחלות מין.

facebook.com/IsraelAIDStaskforce
mankal@aidsisrael.org.il
03-5613000

המרכז הגאה

הבית לקהילה הגאה בתל אביב ומסגרת גג לפעילות ארצית, מוביל תהליכי בינוי קהילה ומענה לצרכי קבוצות רבות לא מאוגדות. במרכז קבוצות חברתיות וטיפוליות, חצרות, הופעות, מסיבות ותערוכות, פרויקט המפגי בדירות למבוגרים, מנטורינג ומרכז תעסוקה לטרנס, מרפאה לרפואת להט"ב ועוד.

office@lgbtqcenter.org.il
facebook.com/tlvLGBTQcenter
073-3844242

בת קול – ארגון נשים להט"ב קהילתיות

ארגון הנשים היחיד בארץ המשמש בית וקהילה לנשים בכל הרצף הדתי, הפועל למען קול נשי גאה הן בקהילה הגאה והן בחברה הדתית. שותפות בקואליציית ארגוני הקהילה הדתית הגאה.

bat-kol.org
info@bat-kol.org
facebook.com/batkolorg
052-955-4020

ברית הלביות

ארגון של משפחות לילדות, ילדים ונוער טרנסג'נדר ומגוון מגדר. מטרת הארגון – להטמיע תמיכה ואישוש של ילדים טרנסג'נדרים בקרב משפחות, מסגרות מוסדיות והחברה הישראלית כולה, וכך – לדאוג לרווחתם.

alliancelioness@gmail.com
https://leviot.org.il/
facebook.com/alliancelioness
052-8907769

בית הקהילות

בית הקהילות לגאווה ולסובלנות הוא במרכז עירוני לקהילות הגאות בחיפה והצפון. הבית משמש כמרחב בטוח ומזמין. מטרתו היא ליצור קהילה גאה משגשגת ומשמעותית באמצעות פיתוח תרבות גאה, בינוי קהילה חזקה ומענה מגוון העונה על הצרכים הייחודיים של הקהילה הגאה.

Lgbt.haifa@gmail.com
04-6657668
facebook.com/Haifa.LGBT.House

חברותא

עמותה של להט"בים הנמצאים על הרצף הדתי. חברותא פועלת כלפי פנים להעצמה קהילתית, וכלפי חוץ לקבלת להט"בים בחברה הדתית ולחיזוק הזהות היהודית בקהילה הלהט"בית. | "אנו בחברותא מאמינים בחיים דתיים התואמים את נטייתנו המינית ואת זהותנו המגדרית באופן גלוי, ללא ארון ובלי בושה. אנו רואים את עצמנו ואת משפחותינו כחלק מהחברה הדתית, ומאמינים באפשרות לחיות כדתיים תוך היותינו חלק מקהילת הלהט"ב"

info@havruta.org.il
*2972
havruta.org.il

חוש"ן

ארגון החינוך וההסברה של הקהילה הגאה בישראל. מטרת הארגון לקדם סובלנות בנושאים של נטייה מינית וזהות מגדרית, למגר את הלהט"בופוביה בחברה הישראלית ולהעשיר אנשי ונשות מקצוע לעבודה עם הקהילה הגאה. חוש"ן פועלות באוכלוסיות מגוונות - תלמידים, מורים, גננות, אוניברסיטאות, אנשי ונשות טיפול ורפואה, כוחות הביטחון, חברות עסקיות.

office@hoshen.org
facebook.com/hoshen.il
052-6533060

טרנסיות ישראל

עמותה לקידום נשים טרנסיות בישראל שהוקמה ב-2020, שנותן מעני רווחה וסיוע לנשים במעגל העוני והזנות. הארגון מפעיל את הבית הטרנסי המהווה מרכז יום ומרחב קהילתי וחברתי לנשים טרנסיות.

transisrael.org.il
facebook.com/profile.
php?id=10007437306806
052-3005280

להט"ב זהב

ארגון הפועל למען ותיקות וותיקי הקהילה הגאה ומקדם נראות, מדיניות וחזיונות ופיתוח מענים ללהט"ב בגילאי 50 ומעלה. להט"ב זהב פועלת לבניית קהילה תוססת ומעורבת של להט"ב בגיל השלישי, יצירת מודעות לגילנות ופיתוח תפיסות וידע ייחודי על גיל ולהט"ב, ופיתוח שירותים חברתיים לחברי וחברות קהילות להט"ב בתהליכי הזקנות.

goldenagers.il@gmail.com

LGBTWORK

ארגון לקידום שוויון, הכללה וגיוון של הקהילה הגאה בעולם העבודה, שמלווה מעסיקים בפיתוח תרבות ארגונית פרו-להט"בית. הארגון מקדם תאים גאים, הכשרות לדרגי ניהול ומשאבי אנוש, ייעוץ מדיניות, מענה אישי לעובדים מהקהילה, קו חם לפניות ומוביל את מדד השוויון שמודד את מחויבות המעסיקים לשוויון זכויות לקהילה הגאה.

lgbtwork.org
info@lgbtwork.org
054-4624643

מועדון ספורט גאה ישראל

פועל לחיזוק השילוב בין הקהילה הגאה ועולם הספורט על ידי הקמת קבוצות ספורט לקהילת הלהט"ב; ועל ידי קידום עולם ספורט מכיל וסובלני עבורה הקהילה הגאה, וקידום המאבק בלהט"בופוביה בספורט.

info@isrlgbtsports.club
facebook.com/isrlgbtsports.club

מסגרות הלהט"ב של אותות

עמותת אותות נותנת מענה לבני ובנות נוער, לצעירים ולצעירות בסיכון הכולל סיוע בקורות גג ומסגרות חוץ ביתיות, מיצוי זכויות ומתן כלים לחיים מתפקדים בחברה הישראלית. לעמותה שני הוסטלים המיועדים ללהט"ב לטווח ארוך ושניים לטווח קצר.

mail@otot-il.org.il
facebook.com/ototil
02-6710095

מעבריים לקשת הטרנסית

הארגון הטרנסי הגדול בישראל, הפועל למען הקהילה בכל הארץ דרך ליווי אישי למיצוי זכויות, תמיכה אישית וקבוצתית, סינוור והפנייה לגורמי טיפול ומענים שונים, ביחד עם משרד הרווחה והמשרד לשוויון חברתי. לטובת שינוי בר קיימא, העמותה מקדמת מדיניות, מייצגת לרשויות ולמוסדות, מעבירה הכשרות, ומובילה שיח ציבורי חיובי - עד שהמשפחה, הקהילה והחברה בישראל יהיו מקום בטוח לחיים טובים עבור כל אחת ואחד על הקשת הטרנסית.

contact@maavarim.org
maavarim.org
052-4776707

פרויקט גילה להעצמה טרנסית

פרויקט גילה להעצמה טרנסית פועל מאז 2010 לשינוי מציאות חייה של הקהילה הטרנסית מתוך ולמען הקהילה, כחלק ממאבק רחב לצדק חברתי. העמותה מקדמת העצמה אישית, בניית קהילה, תביעת זכויות והנגשת משאבים והזדמנויות על ידי המרכז הטרנס, מערך ההכשרות והנגשת ידע, קידום בריאות טרנסית, ופרויקט המאבק בטרנספוביה.

gilaproject.org
facebook.com/ProjectGila

שב"ל – שהכל ברא לכבודו

ארגון חינוך והסברה הפועל למען קבלתם של להט"בים בחברה הדתית. הארגון מקיים הכשרות ומפגשי הסברה למובילי דעת קהל בציבור הדתי, לגורמי מקצוע הפועלים בקרב אוכלוסיות דתיות, למוסדות החינוך הדתי ולקהילות דתיות. הארגון שותף בקואליציית ארגוני הקהילה הגאה הדתית.

info@shovalgroup.org
shovalgroup.org

תהילה

עמותה המספקת תמיכה רגשית וחברתית להורים ובני משפחה של להט"ב. לתהילה קבוצות תמיכה למשפחות בכל הארץ, כמו כן קבוצות ייחודיות למגזר הדתי, קבוצות להורים של טרנסג'נדרים והורה בקפה, מפגש עם צעירים המשתתפים בקבוצות של איגי. כמו כן תהילה פועלת בהסברה ע"י סיפור אישי בכל רחבי הארץ.

contact@tehila.org.il
facebook.com/Tehila.org.il
09-8855822

פרק א'

מאבק באלימות ובהסתה

לפי מרכז הדיווח על להט"בופוביה על שם ניר כץ ז"ל, בממוצע מתקבל דיווח על תקיפה פיזית חמורה כלפי חבר קהילה יותר מפעם בשבוע. נוסף על כך, מדי שנה מתועדים מאות מקרים של אלימות מילולית, בריונות במרחב הדיגיטלי ואפליה בשוק העבודה ובדיוור. מקרים אלו משקפים סימפטום של תופעה רחבה יותר, שבה הסתה ושנאה מקבלות במה ציבורית ולעיתים אף לגיטימציה מוסדית. החברה הישראלית אינה יכולה לשאת זאת, והחובה המוסרית והחוקית היא לפעול ביד קשה וברורה נגד כל גילוי של הסתה נגד הקהילה הגאה.

המאבק באלימות ובהסתה הוא משימה לאומית. על המדינה מוטלת האחריות להגן על כל אזרחיה מפני פגיעה פיזית, מילולית או מוסדית, ולוודא שמי שחורגים מגבולות החוק יישאו באחריות מלאה. כאשר אנחנו מקדמים סעד, פועלים ביד קשה למיגור פשעי שנאה ומחנכים לחברה מכבדת, אנחנו מבצרים את יסודות המדינה החזקה והסולידרית שכולנו שואפים לחיות בה.

רועי הלוי, 29, פעיל חברתי, בוחר בתקווה, באהבה ובחופש להיות מי שהוא, לצד התמודדות עם פוסט-טראומה מורכבת בעקבות שנים של אלימות הומופובית.

1. איסור על "טיפול המרה" לקטינים

במדינת ישראל אין מקום ל"טיפול המרה" לשינוי נטייה מינית או זהות מגדרית. מדובר בפרקטיקות מזיקות, לא יעילות ולא אתיות, אשר הוכחו במחקרים רבים בארץ ובעולם ככאלה שאינן משנות נטייה מינית או זהות מגדרית, אך עלולות לגרום לנזקים חמורים ולעיתים בלתי הפיכים כמו דיכאון, חרדות, שנאה עצמית ואף אובדנות.

גופי המקצוע המובילים בישראל – הסתדרות הפסיכולוגים הישראלית, איגוד העובדים הסוציאליים, איגוד הפסיכיאטרים בישראל, ההסתדרות הרפואית בישראל ואיגוד המטפלים המיניים – פרסמו ניירות עמדה חד־משמעיים האוסרים על קיום "טיפולים" אלה ומבהירים שהם אינם עומדים בכללי האתיקה המקצועית.

משרד הבריאות אימץ עמדה זאת, והוציא חוזר מנכ"ל רשמי המזהיר את הציבור מפני "טיפול המרה" ומגדיר אותם כפרקטיקות אסורות מבחינה מקצועית.

ב־14 בפברואר 2022 הציג משרד הבריאות חוזר מנכ"ל האוסר על "טיפול המרה" לשינוי נטייה מינית או זהות מגדרית בישראל. החוזר מזהיר מהסכנות הנפשיות הנגרמות כתוצאה מ"טיפול המרה", ואוסר על כל גורמי המקצוע להציע, לפרסם או להעניק "טיפול" מסוג זה. החוזר מבהיר כי זוהי פרקטיקה לא לגיטימית, וגם מזהיר מפני סנקציות נגד בעלי מקצוע רפואי המורשים בידי משרד הבריאות, והמציעים, מפרסמים או מעודדים "טיפול המרה", ומאפשר להחיל עליהם הליכי משמעת חמורים, כולל שלילת רישיונם המקצועי כרופאים וכמטפלים.

החוזר הוא תולדה של מאמצים רבי שנים להעלאת המודעות לנושא מקרב שורדי המרה, חברותא, קואליציית ארגוני הקהילה הגאה ושל המרכז למאבק בהמרה, והוא גובש בידי ועדה מקצועית במשרד הבריאות.

לצד החוזר, במהלך השנים נעשו ניסיונות רבים להעביר חקיקה ייעודית – ב־22 ביולי 2020 עברה בקריאה טרומית בכנסת ה־23 הצעת החוק לאיסור טיפולי המרה לקטינים, שיזמו ח"כ ניצן הורוביץ וח"כ מרב מיכאלי. ההצעה זכתה לחשיפה ציבורית ולתמיכה רחבה, אך נבלמה בשל התנגדות פוליטית של מפלגות מסוימות בקואליציה, ועל כן לא הגיעה לדיון בוועדת העבודה והרווחה. הניסיון האחרון להעלות את הצעת החוק להצבעה נעשה ב־14 בינואר 2026 בידי חה"כ יוראי להב הרצנו וקבוצת חברי כנסת (פ/25/295). ההצעה נפלה בהצבעה בקריאה טרומית.

כיום אין בישראל חוק האוסר באופן גורף על טיפולי המרה, וההתמודדות עם התופעה נשענת בעיקר על עמדות מקצועיות ופעילות של ארגוני חברה אזרחית, ובהיעדר חוק כזה - טיפולי המרה ממשיכים להתקיים בקרב בגירים וקטינים באין מפריע.

המרכז למאבק בהמרה בישראל הוקם מתוך ההבנה שנדרש גוף ייעודי למיגור התופעה, לליווי נפגעות ונפגעים ולמניעת פגיעה נוספת. פעילות המרכז כוללת ליווי ושיקום של נפגעי טיפולי המרה מכל חלקי החברה – לרבות החברה הדתית־לאומית, החברה הערבית והאוכלוסייה דוברת הרוסית; איסוף עדויות מנפגעים ומנפגעות, לרבות עדויות על פגיעה חמורה בזכויות המטופלים, חוסר אתיקה מקצועית ונזקים נפשיים מתמשכים; מחקר ומיפוי ארגונים, מטפלים ושיטות המשמשים בפרקטיקות המרה בישראל; חשיפה ציבורית ותקשורתית של התופעה ושל הגורמים הפועלים בה והסברה והדרכה לקהל הרחב, למערכת החינוך ולגופי מקצוע.

עדויות שנאספות במרכז כוללות בין השאר תיאורים של פגיעה פסיכולוגית קשה, אובדן אמון במערכות טיפוליות ונזקים ארוכי טווח שנגרמו בעקבות ניסיונות המרה.

למרות עמדותיהם של הגופים המקצועיים והאזהרות הרשמיות של משרד הבריאות, בפועל אין בישראל מנגנון אכיפה אפקטיבי למניעת טיפולי המרה. ועדת התלונות של מועצת הפסיכולוגים לא מתכנסת באופן סדיר ואינה מטפלת בעקביות הנדרשת בתלונות שהוגשו, כפי שכבר נחשף בדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה.

הפעולות הנדרשות

קידום הצעת החוק לאיסור טיפולי המרה לקטינים ולקטניות, שתכלול את העקרונות הבאים:

- הגדרה מפורשת בחוק של כל פרקטיקה שמטרתה המוצהרת או המשתמעת היא שינוי נטייה מינית או זהות מגדרית כ"טיפול אסור".
- ענישה פלילית מרתיעה לכל אדם שמציע לעשות או שעושה בפועל טיפולי המרה בקטינים.
- סנקציות משמעתיות חמורות עד כדי שלילת רישיון למטפלים מורשים שיעשו, יפנו או ישדלו מטופלים לטיפול המרה.
- נפגעים שעברו טיפולי המרה בהיותם קטינים יהיו זכאים להגיש תביעה אזרחית לפיצוי מוגדל ללא צורך בהוכחת נזק, בדומה להסדר הקיים בחוק למניעת הטרדה מינית, במטרה לאפשר גישה מהירה לצדק ולפיצוי לנפגעים.
- החוק ילווה בקמפיין הסברה לאומי רחב היקף על אי־הלגיטימיות של טיפולי ההמרה, על נזקי ההמרה ועל זכויות הנפגעים.
- חובת דיווח שנתית של ועדת התלונות במשרד הבריאות על מספר התלונות שהוגשו ואופן הטיפול בהן. הדיווח יהיה פומבי ופתוח לעיון הציבור כדי להגביר שקיפות ואחריות.

2. הכרה בנפגעי פשעי שנאה

בשנים האחרונות אנחנו עדים למגמה מדאיגה של עלייה במעשי אלימות כלפי קבוצות שונות החיות בחברה הישראלית. בבסיסם של גילויי אלימות אלו עומדים מניעים של עוינות ושנאה כלפי קבוצות המאגדות בתוכם אנשים החולקים את אותה אמונה דתית, מוצא עדתי, נטייה מינית, זהות מגדרית או השקפה פוליטית, ולא עוינות כלפי פרטים באותן הקבוצות.

ייחודו של פשע השנאה הוא במניע למעשה העבירה, שנעוץ בעצם זהותו של הקורבן והשתייכותו לקבוצה מסוימת בחברה. לצורך העניין, לא כל עבירה כלפי אדם חרדי תיחשב לפשע שנאה, אך אם העבירה נעשתה כלפי אדם משום שהוא חרדי, היא תיחשב כפשע שנאה. על פי רוב, קבוצות

שכלפיהן מופנים מעשי אלימות ראויות להגנה מיוחדת בשל חשש מוגבר לעוינות, לפגיעה או לאלימות כלפי האנשים המשתייכים אליהן. לפי חוק העונשין הישראלי, פשע שנאה, דינו כפל העונש הקבוע על העבירה שנעשתה או עשר שנות מאסר, הקל מבין השניים.

עם זאת, כיום, קורבנות של פשעי שנאה אינם זכאים לסעד או לפיצויים הולמים מהמדינה. על המדינה לשאת באחריות על כל פשעי השנאה המופנים כלפי כל אדם - בין אם המניע הוא גזעני, דתי, אתני ובין אם הוא להט"בופובי. הכרה ממסדית בנפגעים של פשעי שנאה תעביר את המסר שהמדינה רואה בהם חלק אינטגרלי מהחברה הישראלית ושהיא מחויבת לביטחונם ולשיקומם.

במדינות רבות בעולם המערבי קיימים כבר היום מנגנונים ייחודיים לנפגעי פשעי שנאה, הכוללים פיצויים, סיוע פסיכולוגי וליווי משפטי. בארה"ב, למשל, יש חוקים פדרליים ותוכניות מדינתיות לנפגעי Hate Crimes, ובמדינות האיחוד האירופי יש קרנות סיוע ייעודיות לקורבנות. איומץ מודל דומה בישראל יציב אותנו בשורה אחת עם מדינות מתקדמות, הדוגלות בשוויון ומחויבות להגנה על כל אדם.

הפעולה הנדרשת

אישור הצעת חוק: התגמולים לנפגעי פעולות שנאה, שתקים מנגנון מענים ופיצויים לקורבנות פשעי שנאה, דוגמת פ/25/776. הצעת החוק מקימה מנגנון ייחודי לנפגעי פעולות שנאה, ומפרטת את זכאותם לפיצויים מקופת האוצר דרך הביטוח הלאומי, בסמכותו ואחריותו של שר הרווחה, באופן הדומה להסדר הקבוע בחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, התש"ל-1970. חשוב כי המנגנון יבטיח גם מערך ליווי ושיקום - סיוע נפשי, טיפולים מתמשכים וליווי משפטי וסוציאלי. בכך המדינה לא רק תפצה על הפגיעה הכלכלית שנגרמה לנפגע, אלא גם תסייע בהשבת תחושת הביטחון והשייכות ותאפשר חזרה לחיים מלאים.

3. מאבק בהסתה נגד הקהילה הגאה

ככל שהמאבק של קהילת הלהט"ב להכרה, שוויון והכלה מתגבר וכן מתגברת הנראות במרחבי החיים, כך צוברים תאוצה מנגד קולות של שנאה, הסתה, אלימות ודמוניזציה כלפי חברי וחברות הקהילה. הקולות הללו מגיעים מכיוונים רבים, החל באנשי ציבור, פוליטיקאים ורבנים וכלה בארגוני שנאה ממוסדים. ההשלכות המיידיות של ההסתה חמורות ביותר: מקרי אלימות פיזית, הדרה, אפליה ואף רצח, דוגמת רצח ניר כץ ז"ל וליז טרובישי ז"ל בברנוער, ורצח שירה בנקי ז"ל במצעד הגאווה בירושלים, שהיו לסמל לטראומה המתמשכת שמלווה את הקהילה.

השנים האחרונות, וביתר שאת שנות מלחמת חרבות ברזל, היו נקודת מפנה ביחס לקהילת הלהט"ב במדינת ישראל, בהיבט חומרת הפגיעות והלגיטימציה לפגיעה בקהילה. אמירות להט"בופוביות נשמעות חדשות לבקרים אף מפיהם של אנשים הנמצאים בתפקידים ציבוריים ורשמיים הנסמכים על כספי משלם המיסים. כך ח"כ יצחק פינדרוס ציין כי קהילת הלהט"ב היא ה"דבר הכי מסוכן למדינת ישראל", יותר מדאע"ש, חיזבאללה וחמאס; הרב הראשי לשעבר ומנהיגה הרוחני של ש"ס יצחק יוסף האשים את יו"ר הכנסת ח"כ אמיר אוחנה בכך שהממשלה לא מצליחה להעביר פטור מגיוס, ותלה זאת בעובדה שאוחנה הוא הומו מוצהר; הרב עמיחי אליהו, שמכהן כיום כשר המורשת, התבטא נגד מצעד הגאווה: "מצעד הגאווה הוא פסטיבל של הטרדות מיניות הגדול בארץ", ועודד "טיפול המרה" לשינוי נטייה מינית ו/או זהות מגדרית: "יש טיפולים נפשיים שעוזרים לאדם לדייק את המשכיה המינית ולחבר בין הגוף לנפש. כל מי שאומר לכם אחרת לא אומר אמת"; הרב צבי ישראל טאו, מנהיג ישיבות הקו ומפלגת נעם, טען כי "שני גברים שחיים ביחד במשכב זכר, וכל הבית מסריח. סליחה, במה הם מתעסקים כל היום? אתם יודעים במה... עם פי הטבעת, כל היום. אז כל הבית מסריח מזה וכך מחנכים ילדים [...] כל העם שותק על זה, ואף אחד לא פותח את הפה"; אבי מעוז, חבר כנסת ושר בממשלה ויו"ר מפלגת נעם, התייחס ליו"ר הכנסת באומרו: "התמלאתי בושה וכאב, עד לעומק נשמתי, עת מדינת ישראל ונציגיה הרשמיים, בטקס רשמי לזכר קדושי השואה ובעוד אירועים וטקסים ממלכתיים ביום הזיכרון וביום העצמאות, מכריזים לעיני כל העולם על יו"ר הכנסת ובן זוגו' כאילו מדובר בנורמה יהודית אותנטית מקובלת". כל אלו הן רק מקצת האמירות שנשמעו ועודן נשמעות מצד אישי ציבור ומקבלי החלטות במדינת ישראל. שיח קיצוני זה מעניק בפועל הכשר ממוסד לפגוע בקהילה. אסור לאפשר מצב שבו אדם המחזיק בתפקיד ציבורי ינצל את מעמדו כדי להפיץ דברי שנאה כלפי הקהילה הגאה, בדיוק כפי שהפצת עמדות גזעניות גוררת סנקציות משמעתיות כבדות, עד כדי סילוק מתפקיד.

בשנה החולפת התוודענו לעשרות פגיעות אלימות, למארבים מתוכננים ולתקיפות מכוונות או ספוטנטיות בלהט"ב. קהילת הלהט"ב סובלת כיום מהיעדר ביטחון במרחבים השונים. הפגיעות להט"בופוביות מצטרפות למורכבות שמלווה את חברי וחברות הקהילה כחלק מההתמודדות הלאומית עם המלחמה והשלכותיה על היבטי החיים.

דוח מצב הלהט"בופוביה לשנת 2025 הצביע על מגמות מטרידות בהיבט של עצימות הפגיעות בקהילה בשנה שחלפה. בפועל, 50% מהפגיעות במרחב הציבורי היו אלימות פיזית ו־23% אלימות מילולית. נוסף על כך, אנשים על הקשת הטרנסית חשופים באופן מובהק ליותר פגיעות על רקע להט"בופובי וטרנספובי בהשוואה לאנשים סיסג'נדרים. בת. עבוד הקהילה הטרנסית היא כ־15% מקהילת הלהט"ב, אחוז הדיווחים מקרב אנשים על הקשת הטרנסית הוא 54%. נתון זה מגיע על רקע שתי מגמות בישראל ובעולם: מחד, עלייה במודעות לאפליה כלפי האוכלוסייה הטרנסית וניסיונות לצמצם את אי־השוויון, ומאידך, עלייה בשיח שנאה טרנספובי ולהט"בופובי ועימו עלייה באלימות ובפשעי שנאה כלפי האוכלוסייה הטרנסית.

חשיפה תדירה לפגיעות להט"בופוביות היא גורם מעצים של "לחץ מיעוטים" - תעוקה כתוצר של השתייכות לקבוצת מיעוט הסובלת מהדרה, מאלימות ומאפליה. התחושה נוצרת מעצם ההשתייכות לקבוצת מיעוט מודרת ולא ממצבים אישיים, והיא מובילה לחץ כרוני שנוסף ללחצי היומיום הכלליים. כלומר, ביטויים פוגעניים או מאיימים המופנים כלפי קבוצה מוכללת (לדוגמה להט"ב) הם חלק מההתמודדות עם "לחץ מיעוטים". מחקרים רבים הראו כי חשיפה ללהט"בופוביה מעצימה את שיעורן של תופעות כמו חרדה, דיכאון, הפרעות דחק פוסט־טראומטיות (PTSD), מחשבות אובדניות, שימוש בחומרים ממכרים ופגיעה עצמית. כן נמצא כי דחייה חברתית והדרה לשוליים משפיעות באופן שלילי על הרווחה הרגשית, מערערות את ההערכה העצמית ומטפחות להט"בופוביה מופנמת, המעצימה התנהגות סיכונית, פגיעה עצמית ופגיעה באחרים.

במסגרת ההסכמים הקואליציוניים בכנסת ה־23, הוקצו 1,050,000 שקל לטובת קמפיין נגד להט"בופוביה, בהובלת היחידה לתיאום המאבק

בגזענות של משרד המשפטים (תיקון להחלטת ממשלה 366 מדצמבר 2020). בשל נסיבות שונות, התקציב לא אושר בידי החשב הכללי באוצר ומאז לא דווח על התקדמות בנושא.

הפעולות הנדרשות

1. היחידה הממשלתית לתיאום המאבק בגזענות, הפועלת תחת משרד המשפטים, תתכלל תוכנית ממשלתית למאבק בלהט"בופוביה, הכוללת הגשת דוח לממשלה ולוועדה לקידום מעמד האישה ושוויון מגדרי בכנסת על פעילויות משרדי הממשלה השונים למיגור להט"בופוביה, כולל הצעות קונקרטיות למדיניות ממשלתית למאבק בהסתה ובלהט"בופוביה.
2. קמפיין נגד להט"בופוביה בהובלת היחידה לתיאום המאבק בגזענות של משרד המשפטים, בסיוע של ארגוני הקהילה הגאה, בתקציב של 2 מיליון שקל. הקמפיין יכלול הפקות תקשורתיות של תשדירי טלוויזיה ורדיו, העלאת תוכן במדיה החברתית והפצת כתובת לדיווח על תלונות בנושא גזענות ממסדית, שתנתב את הטיפול בהן לגורמים המוסמכים.
3. משרד מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור יבחן בדוח ייעודי את הטיפול בלהט"בופוביה בתחום משרדי הממשלה. בדיקות אלו יבחנו בין היתר אם קיימים מנגנונים אפקטיביים לטיפול בתלונות על להט"בופוביה, אם נעשה שימוש יעיל בסנקציות נגד מפצי הסתה, תוך הצגת המלצות קונקרטיות לדרכי פעולה ושיפור. דוח זה יקדם ניטור אפקטיבי של יישום המדיניות הממשלתית ויגביר את אחריות הגופים הציבוריים לקהילה הגאה בישראל.

4. מיגור להט"בופוביה ברשויות מקומיות

דוח מצב הלהט"בופוביה לשנת 2025, שהופק בידי מרכז הדיווח ע"ש ניר כץ, מציג עליית מדרגה ניכרת במידת אכזריות של הפגיעות בחברי וחברות הקהילה הגאה. לפי הדוח, 19.06% מהדיווחים הגיעו מהעיר תל אביב-יפו בלבד, ו-17.50% מהדיווחים הגיעו מערים אחרות במרכז הארץ. אזור הצפון מהווה 16.25% מכלל הדיווחים, איזור ירושלים 9.38%, דרום 5.31%, השרון 7.50% ואזור השפלה הדרומית 5%. נתון מדאיג נוסף מתייחס ללהט"בופוביה ברשת שנרשמה במרכז הדיווח ומעידה שמרחב האינטרנט מהווה 13.44% מהדיווחים השנה. אפשר להבחין בבירור שאזור המרכז, אף שנתפס כמרחב בטוח יותר ללהט"ב, הוא עדיין האזור שבו הקהילה מדווחת על להט"בופוביה באחוזים גבוהים יותר מאשר באזורים אחרים. ייתכן שנתונים אלה נובעים מתת־דיווח באזורי הפריפריה, שם המענים לקהילה הלהט"בית דלים וכמעט ואין מודעות לשירותים שהרשות יכולה לתת לתושב. הנתונים הללו מחדדים את העובדה שלהט"בופוביה היא תופעה חברתית אלימה ושורשית, הדורשת מענה מערכתי הולם, בתיאום של הממשלה והרשויות המקומיות כאחד, מתוך הכרה שמדובר לא רק בזכות הקהילה לביטחון, אלא גם בשמירה על ביטחונם האישי והחברתי של כלל התושבים ברשויות המקומיות. מרבית מקרי האלימות המילולית והפיזית התקיימו במרחב הציבורי - ברחוב, במרחבי פנאי ובילוי, בפארקים ציבוריים ובכללם בתחבורה הציבורית (73%).

אחד ההיבטים החשובים ביותר במאבק שלנו לשוויון הוא הזכות לחיות חיים בטוחים וחופשיים בכל מקום בארץ, ללא חשש מאלימות, מאפליה או מהדרה - בין אם במרחב הציבורי, במערכת החינוך, במוסדות התרבות או במסגרת שירותי העירייה. לא ייתכן שחברי הקהילה הגאה יאלצו לבחור את מקום מגוריהם על פי רמת הסיכון להיתקלות באלימות להט"בופובית.

הפעולות הנדרשות

1. משרד הפנים יתקן את "פקודת העיריות [נוסח חדש]" ויסדיר ועדה ייעודית לשוויון מגדרי, שתנוהל בידי חבר במועצה ברשות המקומית. הוועדה תאתר חסמים מקומיים ותוביל יוזמות לשיפור הנגשתם של שירותי הרשות לנשים ולקהילה הגאה. במסגרת תפקידה תפקח הוועדה על יישום נהלים ותקנות עירוניות הנוגעים לשוויון מגדרי ולמניעת אפליה ותעודד הקמת שירותים ופרויקטים קהילתיים עבור אוכלוסיות להט"ב.
2. המשרד לשוויון חברתי יקיים ויתקצב יום עיון בנושא הקהילה הגאה לדרג המקצועי ברשויות המקומיות.
3. המשרד לביטחון לאומי, בשיתוף האגף לקידום להט"ב, יעבירו הכשרות למערכי הסיור העירוני ברשויות המקומיות שיעסקו במענים ובאתגרים של קהילת הלהט"ב ויעבדו עם רשויות מקומיות כדי לקדם פתרונות לשמירה על ביטחון במרחב הציבורי, ובפרט במקומות מועדים.
4. משרד הפנים יערוך בדיקות מדידה תקופתיות של אופן הטיפול בלהט"בופוביה ברשויות מקומיות.

5. איסור הסתה נגד להט"ב בחוק העונשין

סעיף 1144 בחוק העונשין, המסדיר את הענישה הפלילית, קובע כי על אדם שעשה עבירות מסוימות כלפי אנשים "מחמת דת, קבוצה דתית, מוצא עדתי, נטייה מינית או היותם עובדים זרים" יוטל עונש כבד פי שניים מכפי שנקבע לאותה עבירה, או עונש מאסר של עשר שנים - לפי הקל מביניהם. הכבדת הענישה כלפי מבצעי פשעי שנאה, מטרתה לשדר שפגיעה באדם על רקע זהותו או השתייכותו החברתית היא מעשה חמור כפליים, החותר תחת ערכיה הבסיסיים ביותר של החברה. עם זאת, סעיף זה מתעלם מן האפשרות של פשעי שנאה על רקע זהות מגדרית, זאת המופנית נגד אנשים על הקשת הטרוסית.

יש לציין כי החוק הקיים מתמקד בעיקר בעבירות של הסתה לגזענות והסתה לאלימות, אך לא נותן מענה לתופעות חמורות של הסתה והחרמת ציבורים שלמים בישראל כמו הלהט"ב. המציאות מלמדת כי הסתת הציבור נגד קבוצה, ובפרט קבוצה מוחלשת, עלולה להוביל לאלימות פיזית, להדרת חבריה מהמרחב הציבורי ולפגיעה בתחושת הביטחון והרווחה שלהם. הותרת קבוצות רבות מחוץ להגנה החוקית משדרת מסר של חוסר שוויון ומשמשת כר פורה להמשך ההסתה נגדן, ללא השלכות משפטיות שיש בהן משמעות.

הפעולות הנדרשות

1. הרחבת ההוראות שבסימן א' לחוק העונשין, התשל"ז-1977, באופן שיאסרו לא רק על הסתה לשנאה בשל צבע עור או השתייכות לגזע או למוצא לאומי־אתני, אלא גם על הסתה לשנאה בשל עוינות כלפי ציבור.
2. תיקון סעיף 1144 בחוק העונשין על ידי הוספת עילה של זהות מגדרית.

6. מאבק בלהט"בופוביה במרחב הדיגיטלי

במחקר שנערך במכון הישראלי לחקר מגדר ולהט"ב בדצמבר 2024 נמצא כי 57% מהמשיבים ו-100% דיווחו על חשיפה ללהט"בופוביה ברשתות החברתיות במהלך השנה האחרונה. בהשוואה לכל המרחבים החברתיים שנבחנו, ניכר כי הרשתות החברתיות הן המרחב שבו נחשפים ו-100% ללהט"ב לגילויי להט"בופוביה בתדירות הגבוהה ביותר ובעוצמה הגבוהה ביותר. נוסף לכך, נמצא שחשיפה ללהט"בופוביה ברשתות החברתיות נחוות באופן רוחבי, בכל קבוצות הגיל. לפי דוח מצב הלהט"בופוביה לשנת 2025 מטעם האגודה למען הלהט"ב, כרבע (26%) מכלל הדיווחים הלהט"בופוביים שנתקבלו בשנת 2025, מקורם בתקשורת וברשתות החברתיות, ותועדו 2634 תגובות פוגעניות נגד הקהילה במרחבים אלה.

להט"בופוביה ברשת היא ביטוי מובהק לתופעת ה־"Cyberbullying" — אלימות מקוונת המאופיינת בפערי כוח, בפגיעה חוזרת ומתמשכת ובאנונימיות יחסית של התוקף. מחקרים עדכניים מצביעים על כך שלהט"ב חשופים פי שלושה לסיכון להיות קורבנות של בריונות רשת לעומת בני נוער הטרוסקסואלים (Kosciw et al., 2023).

השנה האחרונה התאפיינה בהקצנה ובהסלמה של שיח השנאה ברשת נגד להט"ב, לעיתים עד לפסים מאיימים ומטרידים ("הגיע הזמן לנקות את ארצנו מהסוטים"), הצדקת רצח ("שלא יחפשו את הרוצח, חבל על הזמן, עשה עבודה טובה") והאשמה של הקהילה באסונות לאומיים ("אחר כך אתם מתפלאים איך ולמה באות עליכם כל המכות האלו, 7 באוקטובר, חיזבאללה, איראן. אין בעיה, תמשיכו"). כל אלה הן רק מקצת מהתגובות הלהט"בופוביות והטרנספוביות החמורות שתועדו ברחבי הרשת השנה ושנאספו בידי מרכז הדיווח על להט"בופוביה על שם ניר כץ. זווית נוספת לאלימות ברשת מתבטאת בהתארגנויות יוזמות שמובילים ארגונים אנטי־להט"ביים, במטרה להציף את הרשת בתגובות נגד ליוזמות בעד הקהילה ולאיים על הלגיטימציה של אנשי ציבור שפועלים למענה.

האלימות הדיגיטלית לא מסתכמת בפגיעה רגעית. היא פוערת פצע מתמשך של חרדה חברתית, מערערת את תחושת השייכות ומגבירה דפוסים של הסתגרות ובידוד. חשיפה מתמשכת לתכנים פוגעניים מייצרת "מיקר־טראומות" חוזרות ונשנות, שגם אם אינן נראות לעין, מותירות חותם פסיכולוגי עמוק, בייחוד בקרב צעירים וצעירות מהקהילה.

אל לנו לשכוח שהלהט"בופוביה זולגת ממרחבים אינטרנטיים גם למרחבים פיזיים. כפי שכבר צוין לעיל, בשנה החולפת חזינו בתופעה מטרידה ומסוכנת: התארגנות למטרת תקיפות אלימות נגד גברים המשתמשים באפליקציות היכרויות כדי להכיר גברים. המתקפות השיטתיות החלו ברבעון האחרון של שנת 2024, והן ממשיכות להתקיים עד לרגע זה. שיטת הפעולה של התוקפים מתוכננת, מחושבת וכוללת הקמה של פרופיל היכרות פיקטיבי, שיח עם הקורבן בהתכתבות, קביעת מקום מפגש, מארב לקורבן, וברגע האמת - התנפלות ברוטלית ושימוש באלימות מסכנת חיים, לעיתים תוך השמעת קריאות להט"בופוביות. כל זאת על שום זהותם המינית של הקורבנות והיותם חברי קהילת הלהט"ב. האגודה למען הלהט"ב עומדת בקשר רציף עם הגורמים המוסמכים לכך במשטרת ישראל, ומעבירה את כלל הנתונים שבידיה כדי שהמשטרה תאתר את הפוגעים, תמגר את התופעה ותשיג צדק לנפגעים.

ראוי לציין כי לכל רשת חברתית יש אחריות על הלהט"בופוביה שחודרת אליה וכי למדיניות האכיפה שלה יש אפשרות ממשית למנוע להט"בופוביה שמיתרגמת לפגיעה בחיי אדם.

בינואר 2025, מטא, חברת האם של פייסבוק, אינסטגרם, ו־Threads, הודיעה על שינויי מדיניות דרמטיים שמסכנים להט"ב, מהגרים, מיעוטים וקהילות מודרות אחרות. נכון להיום, שינויים אלה חלים בארה"ב בלבד. במקום להעסיק בודקי עובדות ודיווחים שיבחנו אילו פוסטים להסיר או להגביל, מטא מאמצת את פלטפורמת "הערות הקהילה", המתבססת על הערות משתמשים. ללא הסרה או הגבלת תכנים מסיתים, נפתח פתח להפצת שנאה ופייק ניז. נוסף על כך הכריזה החברה שאינה מחויבת יותר לגיוון ולהכללת מיעוטים במדיניות התעסוקה שלה. כעת מטא מתירה ביטויים הפוגעים באנשים על בסיס נטייה מינית או זהות מגדרית; קריאות להדרה של להט"בים משירותים וממרחבים ציבוריים; טענות שמקשרות בין נטייה מינית או זהות מגדרית ל"סטייה" או מחלות נפש. אלו החלטות שנאמו ודעות קדומות כלפי כל מיעוט ואוכלוסייה מוחלשת באשר הם, וביתר שאת כלפי קהילת הלהט"ב, שחוזה מתקפות גלובליות בעת הזאת גם בשיח וגם בלקיחת זכויות מחברי הקהילה ברחבי העולם. לשינוי המדיניות הזה יש השלכות חמורות על היכולת להילחם במידע כוזב ובתיאוריות קונספירציה ברשתות, והשפעותיו על חברות וחברי הקהילה, בתור קבוצה מוחלשת ומושמצת, עשויות להיות הרסניות.

לפי האמנה האירופית לזכויות אדם (ECHR), למדינות יש חובת הגנה על מיעוטים מפני הסתה לאלימות ושנאה, לרבות במרחב הדיגיטלי. בית הדין האירופי לזכויות אדם קבע בכמה פסקי דין כי למדינות יש אחריות חוקתית להבטיח שפלטפורמות אינטרנטיות יגבילו הפצת תכנים מפלים. לפיכך מדינות רבות בעולם הכירו בצורך לפעול לרגולציה קפדנית של תכנים אנטי־להט"ביים ברשת. לדוגמה, בגרמניה נכנס לתוקף "חוק הרשתות" (NetzDG), שמחייב פלטפורמות חברתיות להסיר תכנים מסיתים בתוך 24 שעות מקבלת הדיווח. הפרת החוק גוררת קנסות כבדים. מנגנונים מסוג זה יצרו הרתעה אפקטיבית ותרמו לירידה של 35% בדיווחים על דברי שטנה כלפי מיעוטים מיניים בגרמניה (Bundesnetzagentur, 2022).

לעומת זאת, בישראל חסרה כיום מסגרת שמגדירה את האחריות המשפטית של חברות טכנולוגיה לנזקים שנגרמים מקיום שיח שנאה, והמשפט טרם הדביק את הקצב של הפלטפורמות הגלובליות.

בישראל פעלו כמה ועדות בין־משרדיות לבחינת רגולציה על רשתות חברתיות, הבולטות שבהן היו ועדת משרד התקשורת, שהגישה המלצות מקיפות בנובמבר 2022, וכן ועדה בין־משרדית בראשות משרד המשפטים לבחינת התאמת המשפט הישראלי לאתגרי הטכנולוגיה.

מוועדת משרד התקשורת עלה כי "יש להטיל על מפעילי הפלטפורמות חובות דיווח שנתיות רגולטור שישקפו בפניו מידע בנוגע להיקף פעילותם בישראל, היקף התכנים הפוגעניים בישראל, נתונים בדבר ההגבלות שהם מטילים על משתמשים בישראל והאמצעים שננקטים כדי להתמודד עם תכנים פוגעניים וקיצוניים בהקשר הישראלי". נוסף על כך המליצה הוועדה כי הרגולטור יידרש לפרסם את עיקרי הממצאים העולים מהדיווחים, בעברית ובערבית, ולשקף אותם לציבור אחת לשנה, באופן בהיר ומובן, למעט מידע שיש סיבה עניינית שלא לפרסמו.

הפעולות הנדרשות

1. הסדרת אחריותן של הרשתות החברתיות על דברי הסתה ושטנה המתקיימים בהן על רקע נטייה מינית וזהות מגדרית. במסגרת זאת, הגדרת הסדרי אכיפה מנהליים וסנקציות שיחייבו את הפלטפורמות לפעול במהירות ובשקיפות להסרת תכנים להט"בופוביים; וזאת תוך איזון עם עקרונות חופש הביטוי, מידתיות וביקורת שיפוטית, כדי למנוע שימוש לרעה בכלים אלו לדיכוי שיח דמוקרטי לגיטימי.
2. הקמת גוף פיקוח ייעודי תחת משרד המשפטים שיתעד וינתח תכנים פוגעניים, יפעל בשיתוף פלטפורמות דיגיטליות וגורמי אכיפה ויפרסם דוחות תקופתיים על היקף התופעה. גוף זה יקדם קמפיינים חינוכיים והסברתיים ברשתות החברתיות, במטרה לשנות שיח ציבורי ולהפחית את הלגיטימציה החברתית לשנאה. מדיניות זו אינה רק תגובתית; היא מונעת, מחנכת ומציבה גבולות ברורים, מתוך הבנה שלהט"בופוביה ברשת היא סכנה ממשית, נפשית ופיזית, שמחייבת מענה ממלכתי תקיף, כוללני ומערכתי.

7. הבטחת הליך משפטי הוגן לנפגעי להט"בופוביה

מערכת המשפט היא אחד הכלים המרכזיים להבטחת שוויון, צדק וביטחון אישי לכל אזרח ואזרחית. עבור קהילת הלהט"ב, שחלק מחבריה חשופים למקרי להט"בופוביה קשים, מערכת זו היא הכלי שאמור להבטיח מתן סעד למצוקתם. אולם בפועל, רבים ורבות מחברי הקהילה חווים את המערכת המשפטית כבלתי נגישה ולעיתים גם כעוינת: החל באופן ההתנהלות בבתי המשפט ובמדיניות הפרקליטות וכלה באופן הנגשתו של הייצוג המשפטי באמצעות הסנגוריה הציבורית.

בתי המשפט אמורים להיות היכל בטוח של שוויון וכבוד, אך הלכה למעשה מתדיינים מקהילת להט"ב נתקלים לעיתים בהתבטאויות מבזות מצד בעלי תפקידים בשל זהות מגדרית או נטייה מינית. היעדר מדיניות מוסדית מחייבת בנוגע לשפה מכבדת ולפנייה במגדר מועדף אינו רק כשל נימוסי, אלא פגיעה מהותית בזכות להליך הוגן ובאמון הציבור כולו במערכת.

נדרשת אפוא מחויבות מוסדית מצד הנהלת בתי המשפט להבטיח סביבת משפט שוויונית ומכבדת, באמצעות פרסום נוהל על סובלנות בבתי המשפט, הדרכת שופטים וצוותים מנהליים בנושא והקמת מנגנון פיקוח ודיווח על מקרי ביזוי או הטרדה על רקע זהות מגדרית או נטייה מינית. בנובמבר 2024 נערך מפגש בין הנהלת בתי המשפט לנציגות מארגוני הקהילה הגאה, שבו הוצגו הצעות קונקרטריות ליישום צעדים אלו. עם זאת, עד למועד כתיבת מסמך זה, לא ננקטו צעדים משמעותיים ליישומן.

מלבד לשערי בתי המשפט, גם למערכת התביעה יש תפקיד מכריע במאבק בפשיעה על רקע להט"בופובי. אף שמקרים רבים של תקיפה או הטרדה נגד חברי הקהילה מסווגים כעבירות שנאה, בפועל קיימים פערים בהעמדה לדין ובענישה. לעיתים לא מתבצע מיצוי הדין בהתאם לחומרת העבירה, ומניע השנאה נותר סמוי מהעין המשפטית.

היעדר נתונים שיטתיים מחמיר את המצב, ולצערנו כיום לא מתפרסם דוח שנתי שמרכז את התיקים של פשעי השנאה נגד להט"ב, את שיעור ההעמדות לדין ואת סוגי העבירות והענישה. שקיפות כזאת נדרשת כדי לייצר מדיניות מבוססת ראיות ולבחון את יעילות האכיפה.

בתוך כך, הסנגוריה הציבורית היא חוליה קריטית נוספת בשרשרת הצדק. עבור רבים מחברי הקהילה, ובפרט אלו החיים בשולי החברה - להט"ב במעגל הזנות, צעירים חסרי קורת גג או טרנסג'נדרים שנדחו ממסגרות תעסוקה וחינוך - הסנגוריה הציבורית משמשת כשער לגישה לצדק. אך גם כאן ניכרים פערים: חוסר היכרות של סנגורים עם סוגיות הקשורות לקהילה, קושי ביצירת אמון והיעדר מידע נגיש על הזכויות.

זאת ועוד, מתן סעד משפטי אמיתי לא יכול להתקיים ללא עיגון חוקתי ברור של הזכות להליך הוגן. הזכות הזאת - שכל אדם יזכה להישמע, לדעת את זכויותיו, להבין את ההאשמות המופנות נגדו ולהתנהל מול רשויות המדינה בשקיפות, בכבוד ובשוויון - היא אבן יסוד בכל משטר דמוקרטי. אף על פי כן, בישראל של ימינו אין לעיקרון זה עיגון מפורש בחוק יסוד. ההגנה עליו נשענת רק בעקיפין על חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ועל פסיקה ענפה של בתי המשפט. הפער בין ההכרה העקרונית לבין ההגנה המעשית מותיר את הפרט, ובפרט את מי שנמצאים בעמדת נחיתות חברתית, חשוף לפגיעה.

עבור קהילת הלהט"ב, עיגון כזה הוא לא רק תיקון משפטי אלא גם תיקון חברתי עמוק. ההיסטוריה של הקהילה הגאה בישראל רצופה במפגשים טעונים עם מערכת המשפט והאכיפה. היעדר עיגון חוקתי ברור מאפשר למערכות המדינה לנהוג באופן בלתי שוויוני, ולעיתים אף מפלה, כלפי חברי הקהילה. לכל אלה יש השפעה ישירה על האמון במערכות המדינה.

הפעולות הנדרשות

1. פרסום נוהל סובלנות בבתי המשפט: פרסום הוראה מפורשת בידי נשיא בית המשפט העליון ומנהל בתי המשפט, שתחייב בין השאר שימוש בשפה מכבדת כלפי מתדיינים, שתשמש הכרה ממסדית בכבוד האדם ובהיות האישיות ותמנע תחושת השפלה או הדרה באולמות המשפט. לצד זאת, הנוהל יסדיר קיום הדרכות חובה לשופטים בנושאי סובלנות בין כותלי בית המשפט. הדרכות אלו יעגנו את הידע והמודעות הדרושים כדי לזהות ביטויי אפליה גלויה או סמויה. נוסף לכך, יוקם מנגנון פיקוח ובקרה פנימי שיאפשר טיפול מהיר ויעיל בתלונות על פגיעה, ביזוי או הטרדה מצד גורמים במערכת המשפט על רקע נטייה מינית או זהות מגדרית. מנגנון זה יהיה עצמאי, נגיש ושקוף ויפרסם דוח מסכם אחת לשנה.
2. פרסום דוח פומבי על טיפול בעבירות שנאה בידי הפרקליטות, כולל מספר התיקים שנפתחו, כתבי אישום שהוגשו, תוצאות ההליכים וענישה. דוח כזה לא רק יספק תמונת מצב עדכנית, אלא גם יאפשר ביקורת ציבורית ומדידה של התקדמות.
3. הקמת מחלקה בסנגוריה הציבורית שתספק מידע, הכוונה וייצוג לחברי קהילה במצבי סיכון, בהם צעירים חסרי קורת גג ואנשים במעגל הזנות. למחלקה ימונה מנהלת. במשרה מלאה, והיא תעניק ליווי אנושי ורגיש לפונים השונים. המחלקה תהיה אחראית בין היתר על הטמעת הכשרות של הסנגורים ועובדי הסנגוריה בנושא אתגרים ייחודיים של ייצוג משפטי עבור חברי הקהילה.
4. קידום חוק יסוד: זכויות במשפט, שגובש בידי המכון הישראלי לדמוקרטיה. חוק היסוד יקבע במפורש כי הזכות להליך הוגן חלה על כל אדם באשר הוא, ללא אפליה מכל סוג. החוק יגדיר את עקרונות ההליך ההוגן: הזכות לשימוע, הזכות לייצוג, הזכות לדעת במה האישום, הזכות לעיון בחומרי החקירה, הזכות להישפט בפני רשות בלתי תלויה, הזכות לניהול הליך תוך זמן סביר, הזכות לשקיפות ולהנמקה והחובה להגן על הזכויות הללו בכל תחום שבו המדינה מפעילה סמכות - פלילית, אזרחית ומנהלית כאחד. החוק יקבע כי כל החלטה מנהלית המשפיעה על זכויות אדם תיעשה בשקיפות ותאפשר להשמיע טענות, וכי הליך שאינו עומד בעקרונות אלו יהיה ניתן לביטול. משמעות של עיגון כזה מחייבת את המדינה לפעול בשקיפות, להנגיש את ההליכים ולהבטיח שכל אדם יקבל יחס שוויוני ומכבד. בכך, חוק היסוד המוצע אינו רק מגן על זכויות קיימות, אלא גם מניח תשתית חוקתית שממנה יהיה אפשר לגזור בעתיד זכויות נוספות ולבסס את תפיסת ההוגנות והכבוד האנושי כערכים מובילים של המשפט הישראלי.

8. תיקון חוק הפרשנות

הגדרת עילת אפליה על רקע נטייה מינית וזהות מגדרית

בשנת 1992 הגדירה מדינת ישראל לראשונה איסור אפליה על רקע נטייה מינית בתוך חוק שוויון הזדמנויות בעבודה. בהמשך תוקנו גם מספר חוקים נוספים העוסקים באיסור אפליה (חוק איסור הפליה במוצרים ושירותים ובכניסה למקומות ציבוריים, חוק איסור לשון הרע, חוק זכויות החולה, חוק זכויות התלמיד, חוק שירות התעסוקה וחוק חובת מכרזים).

החשיבות של החקיקה בדבר איסור אפליה נגד להט"ב היא עצומה. חקיקה כזאת משדרת מסר חברתי של שוויון ונותנת לבתי המשפט כלים לפסוק פיצויים ללהט"ב שנפגעו כתוצאה מאפליה.

עם זאת, מצבור החקיקה העוסק באיסור על אפליה אינו שלם, משתי סיבות: ראשית, עדיין קיימים מספר חוקים העוסקים באפליה שאינם כוללים עילה מפורשת בנושא להט"ב (כגון חוק ההסגרה, חוק הירושה, חוק עזרה משפטית בין מדינות). שנית, מלבד חוק אחד (חוק זכויות התלמיד), כל החוקים שצוינו מגדירים אך ורק עילת אפליה על רקע נטייה מינית אך אינם מתייחסים לאפליה על רקע זהות מגדרית (למשל, אפליית אנשים על הקשת הטרנסית). בפסיקת בתי הדין לענייני עבודה אומנם נפסק שאפליה של אנשים על הקשת הטרנסית אסורה מכוח העילה הקיימת והמפורשת של איסור אפליה על בסיס מין. פסיקת בתי הדין לעבודה חשובה וערכית, אך רק תיקון רוחבי ומפורש בחקיקה ראשית יבטיח את עיגון הנורמה באופן הראוי ביותר.

כדי לפתור באופן רוחבי את שתי הבעיות הללו (אי־הכללת עילת האפליה על רקע נטייה מינית בכל החוקים העוסקים באפליה וההתעלמות הכמעט מוחלטת מאפליה על רקע זהות מגדרית), גובשה הצעת חוק לתיקון חוק הפרשנות, שמונעת את הצורך לשנות כל חוק בנפרד, ומבהירה כי המונח "אפליה" בחוק יוגדר באופן הבא:

"הפליה" - לרבות הפליה על רקע נטייה מינית או זהות מגדרית, בשים לב למטרות החיקוק ומטרת סעיף איסור ההפליה שבו.

הצעת החוק הזאת אושרה בקריאה טרומית בכנסת ה־20 (2488/20/פ), ב־19 ביוני 2018, אך לא קודמה מעבר לכך עקב התנגדות קואליציונית. הצעת החוק הונחה בכנסת ה־25 (4216/25/פ) ונפלה בהצבעה ב־31 בדצמבר 2025.

הפעולה הנדרשת

אישור הצעת חוק הפרשנות (הגדרת עילת אפליה על רקע נטייה מינית וזהות מגדרית) בנוסח שמונח על שולחן הכנסת (4216/25/פ). תיקון זה ייצור אחדות נורמטיבית ויתרום לקידום הגנה רחבה יותר על הקהילה הגאה מפני אפליה במישורים שונים.

9. טיפול באפליית להט"ב בשוק התעסוקה

למרות החוק והפסיקה האוסרים על אפליה בתעסוקה מחמת נטייה מינית וזהות מגדרית, הנתונים המעודכנים מצביעים על מציאות מורכבת ומדאיגה בשוק התעסוקה הישראלי. לפי סקר הלמ"ס, 14% מהעובדים ו-12% מהעובדות בישראל מצהירים כי הם חשים אי־נוחות לעבוד עם חברי קהילת הלהט"ב. נתון זה מעיד על עומק הדעות הקדומות המושרשות בשוק התעסוקה ומחייב פעולה מערכתית.

לצד זאת, לפי סקר של הארגון LGBTQWORK, רק 20% ממי שחווה להט"ב בפוביה במקום העבודה דיווח על כך לממונים. פחות ממחצית ממי שהתלוננו הרגישו שהתלונה טופלה כראוי. נתונים אלו מעידים על חוסר אמון במנגנוני הטיפול בארגונים ועל תרבות שקט שפוגעת ביכולת לטפל בבעיה.

המציאות הזאת מביאה לכך שעובדים רבים חוששים לחשוף את נטייתם או את זהותם המגדרית. לפי סקר של LGBTQWORK, אחד מכל שלושה עובדים נשאר בארון במקום העבודה בשל פחד מהתעמרות ומחוסר אפשרות לקידום. מחקרים מראים שעובדות ועובדים להט"ב שמרגישים נוח במקום העבודה מתאפיינים בפרודוקטיביות גבוהה יותר וברציפות תעסוקתית ארוכה יותר. המחיר הארגוני והאישי של "חיים בארון" הוא כבד.

לכך מצטרפת הפגיעה החריפה בקהילה הטרנסית. לפי סקר שנערך בידי Ipsos לבקשת פרויקט גילה וגוגל בשנת 2022, אחד מכל ארבעה מעסיקים בישראל מסרב להעסיק טרנסג'נדרים. נתון זה מצביע על אפליה גסה וישירה, המותירה אוכלוסייה שלמה מחוץ לשוק העבודה ופוגעת קשות ביכולתה להשתלב כלכלית ולממש את הפוטנציאל המקצועי הגלום בה.

הצעדים המפורטים להלן יוצרים מערך סדור, ישים וריאלי לקידום שוויון בתעסוקה לקהילת הלהט"ב, בעזרת חקיקה, הכשרה, תמריצים כלכליים ונהלים מתקדמים בשירות הציבורי. יישומם יחזק את שוק העבודה בישראל ויקדם חברה צודקת ושוויונית יותר לכלל אזרחי מדינת ישראל.

הפעולות הנדרשות

1. תיקון סעיף 7 (א) לחוק למניעת הטרדות, המגדיר את חובות המעסיק למנוע התנכלות במקום העבודה, כך שתתקיים פעולת הדרכה והסברה לעובדים ולממונים מטעמו, בתכיפות שלא תפחת מפעם בשנה ותכלול פרק ייעודי שעניינו מניעת להט"ב בפוביה, מניעת ביזוי על רקע נטייה מינית או זהות מגדרית וקידום סביבה מכבדת וסובלנית כלפי הקהילה הגאה.

2. עדכון התקנות למניעת הטרדה מינית, כך שיוסדר שההדרכה כאמור בחוק תבוצע באמצעות לומדה ממוחשבת או הדרכה פרונטלית ותכלול היכרות עם הקהילה הגאה, המונחים הנכונים והשפה הראויה; זיהוי והתמודדות עם דעות קדומות ותפיסות מוטעות; יצירת סביבת עבודה מכילה ובטוחה; כלים לטיפול בתלונות ואירועי אפליה; וזכויות וחובות של מעסיקים ועובדים.

3. אימוץ מדד LGBTQWORK: המדד שפותח ומתופעל בידי ארגון LGBTQWORK בוחן את רמת השוויון וההכללה של קהילת הלהט"ב במקומות עבודה. יש להעניק למדד זה חסות והמלצה רשמית של נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה והמשרד לוויון חברתי ולהטמיע את השימוש בו כחלק ממערך המדדים הלאומיים לגיוון ולשוויון. המדד אינו רק כלי מדידה, אלא מנגנון שמניע שינוי אמיתי: הוא מספק לארגונים תוכנית עבודה ברורה ומעשית לשיפור מדיניות הגיוון וההכללה, ומעודד אותם להשקיע במדיניות תומכת בעובדים להט"ב. אימוצו כמדד רשמי וממלכתי יגביר את השפעתו ויהפוך אותו לסטנדרט של שוויון בשוק העבודה הישראלי. לפיכך מוצע לאמץ רשמית את המדד על ידי נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה והמשרד לוויון חברתי ולקרוא לארגונים במגזר הציבורי והפרטי לעבור אותו מדי שנה. לצד זאת, יש לפרסם את דירוגי המדד באתרי הגופים הממלכתיים כדי להגביר שקיפות ואחריות, ליצור תמריצים לארגונים שמשפרים את ציוניהם ולשלב את נתוני המדד כקריטריון איכות במכרזים ממשלתיים, וכך המדד ייהפך לכלי בעל השפעה מבנית על שוק העבודה הישראלי.

4. הקמת תוכנית לאומית מקיפה לקידום תעסוקת להט"ב, בדגש מיוחד על הקהילה הטרנסית: התוכנית, בהתבסס על המענים הקיימים כיום ב"מכללת מרשה", הפועלת בתמיכת משרד הרווחה, תכלול מסלול ייעודי להכשרה ולהשמה עבור אנשים ונשים מהקהילה הטרנסית, והוא יכלול הכשרות מקצועיות בתחומי ביקוש כגון תומכי הוראה, הייטק, שירותים דיגיטליים ומקצועות פרה־רפואיים, לצד ליווי אישי בתהליך חיפוש העבודה והקליטה. המסלול יישען הן על שיתופי פעולה עם מעסיקים מתקדמים שמתחייבים לקלוט את בוגרי התוכנית והן על מערך מנטורינג ארוך־טווח שיתמוך בהשתלבות בשוק העבודה ובהתקדמות מקצועית. כדי לעודד קליטה משמעותית ומתמשכת, התוכנית תציע תמריצים למעסיקים, ובהם הרחבת הוראת מנכ"ל משרד הכלכלה 4.17 משנת 2020, כדי שתכלול גם אנשים על הקשת הטרנסית, בדומה למסלולי התמיכה המוצעים לחברה החרדית, לחברה הערבית, לאנשים עם מוגבלות ולהורים יחידניים. נוסף על כך, ייונן סיוע במימון שעות ההכשרה השנתיות הנדרשות ויוענקו תעודות מצוינות של "מעסיק מכיל" לארגונים שיעמדו בסטנדרטים גבוהים של תעסוקה שוויונית. התוכנית תפעל באמצעות שיתוף פעולה בין־משרדי רחב הכולל את משרד הכלכלה והתעשייה, משרד העבודה והרווחה, המשרד לוויון חברתי, נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה וארגוני הקהילה הגאה העוסקים בקידום שוויון תעסוקתי

עבור קהילת הלהט"ב. כך יהיה אפשר לבנות מענה לאומי מתואם, יציב ויעיל שיקדם השתלבות הוגנת ומלאה בשוק העבודה.

5. קידום נהלים לשילוב להט"ב בשוק התעסוקה בידי נציבות שירות המדינה: נציבות שירות המדינה תקדם, בהתייעצות עם ארגוני הקהילה הגאה, נהלים שיבטיחו מרחב בטוח והשתלבות מיטבית של להט"ב בשירות הציבורי, בתקווה שנורמות אלו יחלחלו גם למגזר הפרטי. במסגרת זאת ייקבעו סנקציות משמעתיות מעודכנות בחוזרי הנציבות, כדי שעובדי מדינה שיתבטאו באופן להט"ב בפובי יישאו באחריות משמעתית בדומה לעובדים המתבטאים באופן גזעני. כן ימונה בנציבות "ממונה להט"ב", שישמש ככתובת מקצועית וזמינה לפניות של עובדות ועובדים מהמגזר הציבורי בנושאים של אפליה, זכויות והתאקלמות במקום העבודה. לצד זאת, תגובש מדיניות כוללת של התאמה מגדרית עבור עובדות ועובדים על הקשת הטרנסית, שתכלול הקלות והתחשבות בתהליכי התאמה מגדרית, שימוש בלשון פנייה תואמת, עדכון מסמכים ומערכות פנים־ארגוניות, הדרכות ייעודיות לעובדים ולעובדות וקביעת מדיניות ברורה לשימוש בשירותים ובמתקנים, וכל זאת כדי ליצור סביבת עבודה שמכבדת את זהותם של כלל העובדים.

6. שילוב להט"ב במדד הגיוון הלאומי: יש להכליל את קהילת הלהט"ב במדד הגיוון הלאומי שמפעילה נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה (מדד הגיוון מספק כיום תמונת מצב על אי־השוויון בייצוג במקומות העבודה ובשכר של נשים, ערבים, חרדים, יוצאי אתיופיה ובני 45 ומעלה ב־20 ענפי כלכלה מובילים). השילוב יאפשר מעקב אחר שיעורי התעסוקה של להט"ב בענפים שונים (על פי הצהרה וולנטרית של העובדת והעובדים). זיהוי פערי שכר וקידום, גיבוש מדיניות ממוקדת לצמצום פערים והשוואה בין־ארגונית ובין־ענפית. יש לציין כי רבים מהקהילה הגאה לא מדברים בגלוי על נטייתם המינית או על זהותם המגדרית, בעיקר בקרב גילים מבוגרים או בפריפריה, ולא יזדהו ככאלה בשאלונים. לפיכך סקירה כזאת לא תציג תמונת מצב מלאה של הקהילה, אך היא קריטית לצורכי הבנת מגמות ובניית מדיניות מותאמת.

10. איסור אפליה בדיוור

קורת גג היא זכות בסיסית עבור כל אדם.

עם זאת, במערכת המושתתת על קניין פרטי ועל שוק דיור חופשי (הדיור הציבורי הוא נתח זניח ומזערי מכלל השוק), מציאת קורת גג בישראל תלויה במשא ומתן בין הצדדים (המוכר והקונה או המשכירה והשוכרת) וברצונם הטוב. במציאות זאת, אפליה בדיור אינה תרחיש קצה אלא עוולה ממשית, שמתרחשת בפועל בכל יום.

בשנים האחרונות התרבו הדיווחים על סירוב למכור או להשכיר דירה לאדם מסוים בשל מוצאו, דתו, נטייתו המינית או זהותו המגדרית. בחלק מהמקרים האפליה נחשפה באופן בוטה וישיר, לצד אמירות פוגעניות וישירות, ובפעמים אחרות באופן סמוי יותר, תוך היאחזות בתירוצים חסרי בסיס ובסיבות טכניות. בארגוני הקהילה הגאה מתקבלים בכל שנה עשרות דיווחים של להט"ב שהופלו בשוק הדיור.

למרות זאת, במרוצת השנים החיל המחוקק הישראלי איסור אפליה ביחס למגוון שירותים ומוצרים, אך שוק הדיור נותר פרוץ לגמרי וחשוף לנורמות פוגעניות שחותרות תחת עקרון השוויון.

אין חולק על כך שקיים מתח תמידי בין זכות הקניין הפרטי לבין הזכות לשוויון, אך נקודת האיזון הרצויה במתח הזה צריכה להיות שונה מזאת הקיימת היום. מצד אחד, אדם שבבעלותו נכס נהנה מאוטונומיה רחבה לעשות בנכס ברצונו, אך מצד אחר, לאוטונומיה הזאת צריכים להיות גבולות.

בכנסת ה־25 הניחו ח"כ יוראי להב הרצנו וקבוצת חברי כנסת הצעת חוק פרטית (4139/25/פ) המבקשת להכניס את איסור האפליה בדיור אל תוך חוק איסור אפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות ציבוריים. ההצעה קובעת כי גם בשוק הדיור יש לאסור אפליה מחמת גזע, מין, דת, לאום, נטייה מינית, זהות מגדרית, גיל, מעמד אישי ועוד. ההצעה כוללת איזונים: היא מחריגה מקרים שבהם המשכיר או המוכר גר בעצמו בנכס (או בבניין קטן שבו עד שמונה דירות), והיא מתייחסת רק לאנשים שיש בבעלותם שתי דירות או יותר, כדי למנוע פגיעה יתרה בקניין פרטי בסיסי. ההצעה נפלה בשלב ההצבעה בקריאה טרומית.

במדינות רבות המאופיינות במנגנון של שוק חופשי קיימים הסדרים חוקיים נגד אפליה בדיור: בארה"ב חוקקו חוקים דומים בנושא איסור אפליה בדיור ("Fair Housing Act", משנת 1968), באיחוד האירופי (דירקטיבה משנת 2000) ובאונטריו בקנדה ("Human Rights Code", משנת 1962). במדינות אלו הצטבר ניסיון רב במלאכת האיזון העדינה בין חופש הקניין לזכות לשוויון, וגובשו הסדרים מפורטים המגדירים במדויק באילו נסיבות סירוב למכור או להשכיר נכס לאדם מסוים ייחשב לאפליה אסורה המלווה בסנקציות.

הפעולה הנדרשת

אישור הצעת חוק לאיסור אפליה בדיור, בהתבסס על הניסיון המצטבר במדינות מתקדמות. הצעת החוק הקיימות, כמו הצעת חוק (4139/25/פ), הן בסיס ראוי. עם זאת, יש לוודא כי החרגות נוספות שעלולות להתווסף אינן מרוקנות אותה מתוכן. נוסף על כך, בדומה למרכזים למניעת אפליה בעבודה או בשירותים ציבוריים, יש להקים מסלול סיוע ממשלתי או חצי־ממשלתי לפניות בגין אפליה בדיור, שיכלול סיוע משפטי, תיעוד ופעולה עם הגורמים הרלוונטיים.

פרק ב'

קידום סובלנות בציבוריות הישראלית

בחברה הישראלית, המורכבת ממגוון זהויות, אמונות וקהילות, החובה לטפח תרבות של כבוד הדדי היא עניין של אחריות לאומית. סובלנות היא היכולת לראות את האחר לא כאיום, אלא כהזדמנות להעמיק את המרקם האנושי שמרכיב את ישראל.

בעשורים האחרונים עשתה ישראל צעדים רבי משמעות בקידום נראות קהילת הלהט"ב, אך לצד ההישגים נותר פער עמוק בין המרכז לפריפריה ובין עמדות הציבור לערכי השוויון המעוגנים במדיניות הממשלתית. לפי מחקר האקלים הבית ספרי לשנת 2024 של מכון המחקר ע"ש מגנוס הירשפלד מבית איגי, 47% מבני הנוער שהושפעו ישירות מהמלחמה בחרו "לחזור לארון" או לספר פחות בבית הספר על זהותם המגדרית או המינית. הנתונים הללו מזכירים לנו את הצורך הדחוף בהשקעה בחינוך לסובלנות. עתידה של החברה הישראלית תלוי ביכולתה להבטיח שכל אזרח ואזרחית ירגישו שייכים ובטוחים להיות מי שהם.

על מקבלי ההחלטות מוטלת המשימה המשותפת לעגן סובלנות כערך מעשי - בתקציבים, בצעדי מדיניות, בתוכניות לימודים ובשיח הציבורי. סובלנות היא ביטוי לחוסן לאומי. חברה שבחרת להגן על כבוד האדם ועל גווניה השונים מחזקת את עצמה מבפנים ומגשימה את החזון הישראלי.

קומונת באר שבע של איגי, תנועת הנוער הגאה שפועלת בכל יום כדי לייצר מציאות יותר צודקת, שוויונית ובטוחה.

11. הרחבת תקנת חינוך לסובלנות במשרד החינוך

בשנת 2016 נפתחה במשרד החינוך "תקנת החינוך לסובלנות" (תקנה מספר 11-03-46-20), המאפשרת לארגוני הקהילה להעביר לתלמידים. ות ולצוותים חינוכיים סדנאות הסברה בנושאי להט"ב. מאז פתיחת התקנה העבירו ארגוני הקהילה אלפי פעילויות לתלמידים. ות ולצוותים חינוכיים. פעילות זאת תורמת למיגור הלהט"בופוביה ולחזיון הביטחון העצמי של תלמידים ותלמידות להט"ב במערכת החינוך, וכך תורמת לשיפור האקלים החברתי הבית ספרי.

גובה התקנה המוגבל (בשנת 2016 עמד התקציב על 1.5 מיליון שקל) מוצה במהרה, ובשנים העוקבות לא פגש את היקף הביקושים לפעילויות בית ספריות. תקציב התקנה, כפי שנמצא בבסיס התקציב, עומד על 1.5 מיליון שקל החל משנת הלימודים תשפ"א (2021-2020). זהו תקציב קטן מדי שלא עונה על הביקוש ההולך וגדל לפעילויות בבתי ספר. החל משנה"ל תשפ"א הוקצו לתקנה כספים קואליציוניים שלאחר מכן שומרו בהיקפים משתנים באמצעות כספים תוספתיים מלשכת שר החינוך, אך כספים אלו לא נמצאים בבסיס התקציב ואינם ודאיים ויציבים משנה לשנה. כיום הסכום של תקנת החינוך לסובלנות נותן מענה לכ־2,000 כיתות בכל רחבי הארץ, בעוד מספר הכיתות בגילים על־יסודיים עומד כיום על כ־14,000 רק בחינוך הממלכתי חילוני.

הפעולה הנדרשת

הרחבת תקנת החינוך לסובלנות לגובה של 8.5 מיליון שקל עבור פעילויות לתלמידים ולמורים בכל בתי הספר בחינוך הממלכתי ברחבי הארץ, כולל פעילויות צוותי חינוך בבתי ספר יסודיים ובגנים. סכום זה יאפשר לקיים סדנה בודדת בשנה לכל כיתה בחינוך הממלכתי.

12. הטמעת חוזר מנכ"ל להתאמה ונגישות של מערכת החינוך ללהט"ב

מערכת החינוך תופסת מקום מרכזי בחייו של נער. זוהי הזירה שבה הוא מבלה את מרבית שעותיו ורוכש ידע וכלים פורמליים ובלתי פורמליים וכך בונה את הרישיות החברתי שלו. אחד מתפקידיה הבסיסיים של מערכת החינוך הוא דאגה לביטחונם האישי של התלמידים והתלמידות, לצד עיצוב דמותם של התלמידים ובניית עולם הערכים שלהם. ביטחון אישי מתחיל בחינוך לסובלנות ולהכרת האחר כבר מגיל צעיר. להט"בופוביה בבתי ספר היא קושי מרכזי שניצב בפני ילדים ובני נוער להט"בים במערכת החינוך. רוב התלמידים והתלמידות להט"בים חשופים בבתי הספר לגילויי שנאה, לבריונות, להטרדות מיניות ולאלימות רגשית ופיזית, וזאת בשל נטייתם המינית או זהותם המגדרית. בעוד חוק זכויות התלמיד מגדיר בצורה ברורה את איסור האפליה על בסיס זהות מינית או מגדרית ואת הזכות של כל תלמיד לכבוד ולביטחון, הלכה למעשה, לצוותים החינוכיים לרוב אין ידע וכלים להתמודד עם התופעות הללו, ומורים רבים מרגישים חסרי כלים ויכולת התמודדות עם סוגיה זאת בעת שהם נתקלים בה. חינוך לסובלנות ולקבלת האחר הוא הבסיס לחברה טובה וצודקת.

כן אנו יודעים כי השנים האחרונות, ותקופת מלחמת חרבות ברזל בפרט, היו קרקע פורייה לעלייה בלהט"בופוביה בתוך מערכת החינוך וירידה ברמות הביטחון האישי של תלמידים להט"ב. מנתונים העולים מסקר אקלים הנוער הגאה לשנת 2024, שנערך במכון המחקר ע"ש מגנוס הירשפלד מבית איגי, עולה תמונת מצב מדאיגה מאוד על מצבו של הנוער הגאה בין כותלי בתי הספר. הסקר מראה כי 92% מבני ובנות הנוער נחשפו לאלימות מילולית על רקע להט"ב ו־15% דיווחו על תקיפות פיזיות. זוהי עלייה חדה מאז הסקר הקודם משנת 2021, שבו נתון זה עמד על 9%. לצד זה, רק 10% דיווחו על תחושה נוחה לפנות לצוות החינוכי בכל סוגיה העוסקת בזהות מינית ומגדרית, וכמחצית מהתלמידים ומהתלמידות שדיווחו כי המלחמה השפיעה עליהם באופן ייחודי כלהט"בים חזרו לארון מאז שבעה באוקטובר.

יתר על כן, למערכת החינוך אין התייחסות לזכויות של הצוות החינוכי הלהט"בי (למשל, כאשר מורה להט"ב יוצא מהארון בפני עמיתיו ותלמידיו או מתחיל בתהליך התאמה מגדרית). כן אין כלים חינוכיים להתמודדות עם מצב שבו אחד מהורי התלמידים יוצא מהארון כלהט"ב.

בשנה"ל תשפ"ג (2022-2023), לאחר שנים ארוכות של עבודה, פורסם המסמך "קווים מנחים למתן תחושת מוגנות ומענה מיטיב לילדים ובני נוער להט"בים ולמשפחות הקשת במערכת החינוך" בידי שפ"י (שירות פסיכולוגי ייעוצי במשרד החינוך). מטרת המסמך מצוינות בו: "מסמך זה מציג קווים מנחים במטרה לסייע לצוות החינוכי להעניק לתלמידי ותלמידות הקהילה הלהט"בית מענה מותאם צרכים, רגיש ומכבד במסגרת הבית ספרית, וכן ליצור במוסדות החינוך באשר הם אקלים סובלני ומוגן. המסמך נועד להעלות את המודעות לסוגיית הלהט"ב, לספק כלים להתערבות עבור צוותי החינוך והטיפול בהתנהלותם סביב סוגיות הקשורות בליווי ילדים ובני ובנות נוער מקהילת הלהט"ב והוריהם ברמה המערכתית והאישית, בתוך המסגרת החינוכית ומחוצה לה". חרף העבודה הקשה וחשיבותו הגדולה של המסמך, הוא מסמן קווים מנחים אך אינו מוסדר כחוזר מנכ"ל, ולכן אינו מחייב את בתי הספר ואת הצוותים החינוכיים. יש צורך אקוטי ומיידי לאמץ את מסמך הקווים המנחים כחוזר מנכ"ל מחייב ולהקצות משאבים ליצירת תוכנית הטמעה שתוודא שהמסמך מיושם בשטח וכי מוגנותם, ביטחונם ורווחתם של נוער להט"ב נשמרת בשטח.

הפעולה הנדרשת

פרסום חוזר מנכ"ל שיגדיר כללים מחייבים בנושא התמודדות עם קשיים טיפוסיים של תלמידים. ות, הורים ומורים. ות להט"ב, ויחייב את כלל המחנכים והמחנכות לקיים פעילות חינוכית בנושא. חוזר זה ינוסח לאחר התייעצות עם ארגוני הקהילה הגאה, ועליו להסדיר בין היתר את ההיבטים הבאים:

1. קיום הכשרת חובה לכלל אנשי הצוות החינוכי בנושאי להט"ב, לרבות במסגרות ההכשרה להוראה, בפרט לצוות הייעוץ של בתי הספר בהשתלמויות או בהכשרות מחוזיות. בכלל זאת, מתן אפשרות לארגוני הקהילה לקיים הכשרות בסוגיות להט"ב למורים, ואלו יוכרו בגמול השתלמות.

2. חובת העברת מערכי שיעור בנושא להט"ב במסגרת שיעורי החינוך.

3. הסדרת מענים מערכתיים מפורטים להתמודדויות וקשיים טיפוסיים של להט"ב במערכת החינוך: טיפול במקרי אלימות והטרדות להט"בופוביות בכותלי בית הספר, קשיים הנלווים ליציאה מהארון, הפניית הורים ל"טיפול המרה", ניכור מצד בני משפחה, נגישות למתקנים ופעילויות התואמים את המגדר שבו מזדהים תלמידים על הקשת הטרנסית, קבלת ילדים שנולדו למשפחות להט"ב וכיוצא בזה.

4. הגנה על הזכויות של מורים ומורות להט"ב, לרבות בהקשר של יציאה מהארון בפני התלמידים והצוותים החינוכיים.

5. קביעת נוהל לשינוי שם ולשון פנייה ברישומי המוסד החינוכי, בפרט שינוי פרטים לבוגרי מערכת החינוך על הקשת הטרנסית בתעודות רלוונטיות (תעודות בגרות לדוגמה) כדי למנוע אפליה בתעסוקה ובלימודי המשך.

6. הקצאה של מיליון שקל על פני שנתיים ליצירת תוכנית הטמעה לפרקטיקות הפעולה הנדרשות, כפי שיוגדרו בחוזר המנכ"ל, כדי לוודא שהשטח מיישם אותן וכי נוער להט"ב מקבל את המענה הדרוש לו בין כותלי בתי הספר.

13. הטמעת תוכני לימוד במערכות החינוך

בהתייחס לנתוני הלהט"בופוביה בבתי הספר בישראל, המוכיחים את הצורך הדחוף בטיפול של סביבה בטוחה ומיטיבית לכלל הנוער, ובפרט לנוער להט"ב, על מערכת החינוך להטמיע בחומרי הלימוד תכנים שמתייחסים לכך באופן רוחבי. כיום, במסגרת תחומי הדעת השונים הנלמדים במערכת החינוך, התלמידים והתלמידות בישראל נחשפים לשלל סוגיות חברתיות אקטואליות ורגישות (כגון זכויות נשים, זכויות המיעוט הערבי, המתחים הקיימים במדינת ישראל בשל היותה מדינה יהודית ודמוקרטית), אך נושא הלהט"ב עדיין נתקל בהתעלמות מוחלטת בפן הפדגוגי. התעלמות זאת מעבירה מסר סמוי, הן לצוותים החינוכיים והן לתלמידים, שכל שיח בנושא הלהט"ב הוא בגדר טאבו, ומובן שאין בכך כדי לסייע בצמצום הלהט"בופוביה ובהקניית ידע המבוסס על עובדות. בהקשר זה חשוב לציין שבעשרות מדינות דמוקרטיות בעולם התקבלו ויושמו בעשור האחרון החלטות שלטוניות המחייבות הטמעה של תוכני לימוד שעוסקים בלהט"ב במערכות החינוך הציבוריות והצטברו ידע וניסיון רבים בנושא.

הפעולה הנדרשת

החלטת ממשלה מחייבת בדבר הטמעת תוכן המתייחס ללהט"ב, מגיל גן ועד חינוך על־יסודי, בשיעורי החינוך וכן בתחומי הדעת (כגון היסטוריה, אזרחות, סוציולוגיה וספרות) בכל המגזרים של החינוך הממלכתי. המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך תהיה אחראית על הטמעת התכנים ותדווח על הביצוע לוועדת החינוך של הכנסת שנה לאחר החלטת הממשלה.

14. קידום סובלנות בספורט

המרחב הספורטיבי אמור לשמש כר למימוש עצמי, לקידום הבריאות, להישגים ולערכים של סולידריות ושוויון. בפועל המציאות בישראל כיום מצביעה על העובדה שספורט הוא עדיין סביבה רוויית חסמים עבור להט"ב. קללות להט"בופוביות ממשיות להיות נפוצות ביציעים ובמגרשים; ספורטאים צעירים נאלצים לעיתים לבחור בין חשיפה של זהותם לבין קידום מקצועי; וספורטאים גאים רבים חוששים כי יציאה מהארון תסכן את הקריירה שלהם. מצב זה מייצר תחושה של מרחב בלתי בטוח עבור להט"ב, לא רק כשחקנים עממיים ומקצועניים, אלא גם כמאמנים, כשופטים, כאנשי צוות מקצועי ואף כצופים.

מחקר ראשון מסוגו, שנערך בישראל בשנים 2022-2023 בידי המכון הישראלי לחקר מגדר ולהט"ב, בחן את ממדי הלהט"בופוביה בספורט ואת השלכותיה. ממצאי המחקר העלו כי כ־45%-30% מהמשיבים (כ־400 נבדקים להט"ב מכל רחבי הארץ) חוו או היו עדים ללהט"בופוביה במסגרת פעילות ספורטיבית. שיעור דומה דיווח כי נמנע לעסוק בספורט מלכתחילה בשל חשש מתופעה זאת. המשמעות היא שקהילת הלהט"ב מתמודדת עם חסמי כניסה והשתלבות עמוקים בענפי ספורט שונים, חובבניים ותחרותיים כאחד.

בשנים האחרונות נעשו צעדים ראשוניים במישור הציבורי והחקיקתי. בדצמבר 2020 הוקצו 1,200,000 שקל לטובת מאבק בלהט"בופוביה בספורט. במשרד התרבות והספורט החל תהליך למימוש התקציב לטובת קמפיין נגד להט"בופוביה, בשיתוף לשכת הפרסום הממשלתית (לפ"מ) ובדיאלוג עם חלק מארגוני הקהילה הגאה, אך בסופו של דבר מומש רק חלק מהתקציב. נוסף על כך, הוקצו 400,000 שקל לטובת תמיכה בפעילות ספורט המייצרת מרחב בטוח והמקדמת השתתפות להט"ב בעולם הספורט. חלק מסכום זה אכן מומש והגיע לייעודו באמצעות מועדון ספורט גאה ישראל. בשנת 2022 התקבל תיקון לסעיף 15 בחוק איסור אלימות בספורט, המרחיב את האיסור על התבטאות גזענית בספורט כדי לכלול גם איסור על קריאות גנאי על רקע זהות מגדרית או נטייה מינית. בשנת 2025 השיקו מועדון ספורט גאה ישראל ועמותת חוש"ן מערך חינוך והסברה ייעודי לעולם הספורט, שמטרתו הן שינוי סטיגמות ועמדות שליליות כלפי הקהילה הגאה בקרב קהילת הספורט בישראל; חינוך לקבלה ולהכלה של להט"ב בענפי הספורט השונים; ויצירת מרחבים מוגנים ובטוחים ללהט"ב בספורט.

הפעולות הנדרשות

1. עידוד השתתפות בספורט להט"בי - הקצאת תקציבים ייעודיים ממשרד הספורט לפעילות מועדוני ספורט גאים ותמיכה באירועי ספורט בינלאומיים וארציים המקדמים נראות ולהט"ב בספורט.
2. אכיפה אפקטיבית של סעיף 15 לחוק איסור אלימות בספורט האוסר על קריאות גנאי והתבטאויות מבוססות נטייה מינית וזהות מגדרית. הדבר מחייב מדיניות ברורה מצד הרשויות, כולל משטרת ישראל, התאחדויות הספורט והמנהלים המקצועיים ועליה לכלול תיעוד שיטתי של מקרי להט"ב בפוביה ופתיחה בהליכים משמעתיים ופליליים. יש צורך בהטלת סנקציות ברורות ומדורגות, כולל קנסות כספיים, שלילת נקודות ליגה במקרים חמורים והרחקת אוהדים מתפרעים. אכיפה שיטתית תעביר מסר חד משמעי כי גילויי להט"ב בפוביה אינם חלק מקובל מתרבות הספורט, אלא עבירה הפוגעת במגרש ובחברה.
3. שילוב מערך ההדרכה והחינוך של מועדון ספורט גאה וחוש"ן על סובלנות והכלה כלפי להט"ב בספורט במסגרת הכשרות ספורטאים, מאמנים, שופטים ומנהלי אגודות ספורט.
4. הקצאת תקציב למאבק בלהט"ב בפוביה בספורט. מאז 2020 לא תוקצב קמפיין למאבק בלהט"ב בפוביה בספורט. יש צורך להמשיך וליזום קמפיילים חינוכיים ותודעתיים ארציים, בשיתוף פעולה עם ספורטאים מובילים כמודלים לחיקוי.
5. קביעת נהלים לשילוב ספורטאים על הקשת הטרגית בספורט תחרותי, בדומה לנוהל הוועד האולימפי, בשיתוף ארגוני הקהילה הגאה.
6. מחקר מתמשך והערכת מדיניות: הקמת מערך מחקר שנתי למדידת היקף תופעות להט"ב בפוביה בספורט והשפעתן, לשם בניית מדיניות המבוססת על נתונים.

15. קידום סובלנות במערכת ההשכלה הגבוהה

אקדמיה היא אחד המקומות שבהם החברה הישראלית מעצבת את פני העתיד שלה. האחריות ליצירת קמפוס שוויוני, בטוח ומכיל לכל זהות מגדרית ולכל נטייה מינית אינה נובעת רק מהצדק הערכי, אלא גם מהאינטרס הציבורי ביצירת חברה סקרנית, ביקורתית ופתוחה. עבור רבים מהסטודנטים והסטודנטיות הלהט"ב, שנות הלימודים הן תקופה חשובה של עיצוב זהות אישית ומקצועית. עם זאת, היעדר מרחבים בטוחים, ביורוקרטיה שאינה מונגשת, התמודדות עם להט"ב בפוביה ואפליה או היעדר תוכן לימודי עדכני ומהימן מחזקים את העובדה שהאקדמיה לא תמיד רואה את כל קולותיה ומכירה בהם. מן הצד המוסדי, מוסדות הלימוד עצמם מתקשים לעיתים להתמודד עם הצרכים הייחודיים של סטודנטים וסטודנטיות מהקהילה הגאה ובפרט סטודנטים על הקשת הטרגית, בין אם בשל היעדר מדיניות ברורה ובין אם בשל מחסור בהכשרות ייעודיות או חשש לעסוק בסוגיות הנחשבות כשנויות במחלוקת בציבוריות הישראלית.

ממחקר שערכה האחוה הסטודנטאית הגאה, בהובלת ד"ר יוסי דוד מאוניברסיטת בן-גוריון, בשנת 2025, עולה כי 62% מהסטודנטים הלהט"ב נחשפו להערות פוגעניות הקשורות לזהותם המינית או המגדרית. עוד מראה המחקר כי 63% מהנשאלים נמנעים מלחשוף את הנטייה המינית או את הזהות המגדרית שלהם במרחבים שונים, ומבין הסטודנטים שדיווחו כי חוו הטרדה מינית, כ-83% כלל לא פנו לממונה על הטרדות מיניות או לגורם אחר במוסד. יתר על כן, 49% מהסטודנטים על הקשת הטרגית נחשפו לאפליה במענה אדמיניסטרטיבי.

1 מכל 4 להט"ב נעדר משיעור או מפעילות אקדמית בעקבות אי-נחוחות הקשורה לנטייתו המינית או לזהותו המגדרית. עבור חלק ניכר מהסטודנטים הלהט"ב חווית הלימיה לא נתפסת כמרחב בטוח או ניטרלי, וכתוצאה מכך נשקפת פגיעה ממשית בשוויון ההזדמנויות.

כיום האחוה הסטודנטאית הגאה פועלת ביותר מ-30 מוסדות להשכלה גבוהה בישראל, במטרה ליצור מרחבים בטוחים, שוויוניים ומכילים באקדמיה, לחזק את תחושת השייכות של סטודנטים. ות מהקהילה הגאה ולהוביל שינוי חברתי וארגוני רחב. האחוה ממלאת כיום תפקיד שמוסדות ההשכלה הגבוהה ומקבלי ההחלטות טרם נטלו על עצמם – קידום מדיניות סדורה לעניין הנגשת שירותים לסטודנטים ולסטודנטיות גאים.

כדי לעבור מאחריות אזרחית של סטודנטים וארגונים לשינוי מערכתי-מוסדי, נדרשת מעורבות ישירה של משרדי הממשלה ומועצת ההשכלה הגבוהה. האחריות ליצירת מרחב שוויוני באקדמיה אינה רק של הקהילה הגאה, אלא של המדינה כולה, וכדי להבטיח סביבה בטוחה ושוויונית במוסדות ההשכלה הגבוהה יש להטמיע צעדים רחבים ומשלימים.

הפעולות הנדרשות

1. על משרד החינוך לחייב את מערכת ההשכלה הגבוהה לשלב תכנים העוסקים בהתמודדויות הייחודיות של אוכלוסיית הלהט"ב בתוך הלומדות להטרדה מינית ומגדרית ובפעילויות המוסדיות בנושא. שילוב זה יבטיח שיח רגיש, מעודכן ומבוסס על ידע בכל מוסד אקדמי.
2. על משרד החינוך להקצות תקציב ייעודי לטובת הכשרת סגלי ההוראה, המתרגלים והצוותים המנהלתיים בנושאים הנוגעים לאוכלוסיית הלהט"ב ולקיים הכשרות שנתיות מחייבות. זאת ועוד, יש להכשיר את הנציבות הממונה על הטרדה

מינית ומגדרית ואת כלל הגורמים הרלוונטיים לטיפול רגיש ומותאם במקרים הנוגעים לאוכלוסיית הלהט"ב.

3. שילוב של תכנים המקדמים שוויון וסובלנות בתוכניות הלימוד במוסדות השונים, בין אם באמצעות פיתוח קורסים חדשים העוסקים בסוגיות להט"ביות ובין אם באמצעות שילובם בקורסים קיימים וכן קיום ימי עיון ייעודיים בתחומי הדעת השונים.
4. הבטחת מרחב בטוח לכל מגדר: כל מוסד אקדמי יחויב להעמיד תא שירותים לא ממוגדר בכל בניין פקולטה, לעדכן את טופסי הרישום והסטודנט במונחים שוויוניים לכל סוגי המשפחות והמגדרים, להעניק אפשרות להימנע מציון מגדר בתעודות ובמערכות המידע, להסדיר המשכיות תקינה של רישומים לסטודנטים במקרה של הליכי התאמה מגדרית ולהבטיח ששיכון סטודנטים במעונות יהלום את הזהות המגדרית של הסטודנטים.ות.
5. תמיכה של המשרד לשוויון חברתי בפעילות גאה במוסד האקדמי, בין אם באמצעות עידוד של הקמת קבוצות שווים לסטודנטים ולסטודנטיות מהקהילה, הכללת שלושה מועדים לכל הפחות מלוח השנה הגאה בלוח הפעילות האקדמית השנתי או מתן נקודות זכות על מעורבות חברתית בפעילות למען הקהילה בתוך הקמפוס ומחוצה לו.

16. הכללת להט"ב ברישומים ציבוריים

במוסדות המדינה השונים קיימים אלפי טפסים, מסמכים, שאלונים ומערכות ממוחשבות שאינם מאפשרים ביטוי לזוגיות חד-מינית, לזהות מגדרית ולמשפחות להט"ביות. במצב הקיים משפחות ויחידים נתקלים בקשיים ביורוקרטיים ולעיתים אף בחוסר מענה מצד מוסדות המדינה, רק בשל ניסוח לקוי של טפסים.

ביורוקרטיה ידועה לשמצה לא רק כמחוללת תסכולים, אלא גם כחסם למימוש זכויות ולמניעת גישה למרחבים ולשירותים ציבוריים. לצד אלו, עבור להט"ב, ביורוקרטיה מחוללת לעיתים קרובות גם תחושות ניכור והשפלה.

עיצוב הטפסים והממשקים הממשלתיים באופן שיקלול גם אוכלוסיות להט"ב הוא רכיב בסיסי בשירות ציבורי מקצועי ומכבד, ומטרתו היא לשפר את עבודת המשרד בהתנהלותו מול האזרח.

כל עוד טפסים רבים הנדרשים לפעולות יומיומיות אינם מונגשים לציבור הלהט"ב, יימשכו ההדרה והתיוג המשפיל של אוכלוסיות שלמות. השינוי הנדרש כולל התאמת המונחים באפשרויות הזיהוי בטפסים דיגיטליים ובמערכות מידע.

כך, למשל, טפסים רבים לא מכירים באפשרות קיומם של בני זוג מאותו המין ושל אנשים על הקשת הטרגית. המחיר שאנחנו משלמים על כך אינו מסתכם רק בתחושות ניכור ואי-נעימות, אלא בחוסר אונים ובקושי להצהיר על נתוני אמת במנגנוני רישום ודיווח.

בהיעדר חקיקה כללית, לכל שר יש הסמכות המיניסטריאלית להנחות לערוך את ההתאמות הנדרשות ברישום ובטופסי המשרד שבאחריותו כדי להנגיש גם ללהט"ב. גם רשויות מקומיות רבות בכל רחבי הארץ כבר עשו התאמות כאלו במסגרת השירותים העירוניים הניתנים לתושביהן.

שינויים אלו אינם דורשים משאבים רבים, אך השפעתם עצומה. הדרישה כי הרשויות יכירו במגוון הקיים בחברה הישראלית ויתאימו את הרישום הציבורי גם ללהט"ב כמוה כדרישה לאפשר לכל אזרח ולכל משפחה להזהות בצורה מכבדת וללא חסמים מיותרים.

הפעולה הנדרשת

כל משרד ממשלתי נדרש לבחון היכן רלוונטי להתאים את הטפסים המשמשים לרישום במוסדות ובשירותים ציבוריים. על הטפסים הממשלתיים להתאים גם לבני ולבנות זוג מאותו המין, למשפחות להט"ביות ולאנשים מהאוכלוסייה הטרגית המבקשים להשתתף בחברה הישראלית ולהשתתף אליה ולמצות את זכויותיהם.

17. הרחבת פעילות הקול הקורא לרשויות מקומיות

עד סוף שנות ה-90 הוקמו מרכזים גאים בארבע ערים גדולות בישראל: תל אביב-יפו, ירושלים, חיפה ובאר שבע, ובהמשך נוסדו בתים גאים גם בערים נוספות, בהן ראשון לציון וכפר סבא. מרכזים אלו מעניקים שירותים ציבוריים מותאמים לקהילה הגאה בתחומי החינוך הבלתי פורמלי, הרווחה, הבריאות, התרבות, הפנאי והמשפחה.

השירותים הציבוריים ממומנים בעיקרם בידי הרשויות המקומיות, ופיתוחם תלוי ברצונה הטוב וביכולתה הכלכלית של כל רשות ורשות לתמוך באוכלוסייה ולסייע לה. כתוצאה מכך נוצר פער עמוק בין רשויות חזקות למוחלשות: בעוד במרכז הארץ קיימים שירותים מגוונים ומותאמים, רבים ורבות מהקהילה הגאה בפריפריה נותרים ללא מענה בסיסי. היעדר צדק חלוקתי זה מחייב את המדינה לשאת באחריות ולהבטיח שכל תושב ותושבת יזכו לשירות ציבורי מותאם, בכל יישוב בישראל.

בזכות הפעילות הענפה של ארגוני הקהילה הגאה בזירה המקומית, ובפרט פעילותם של הארגונים המקומיים, הושק בשנת 2020 קול קורא לרכזי להט"ב ברשויות המקומיות מטעם המשרד לשוויון חברתי, והיה לצעד רב-משמעות עבור גורמי הרשות לייצור שירות ציבורי מותאם לקהילות המקומיות. בדצמבר של אותה השנה תוקנה החלטת ממשלה מס' 366, ונקבעה הקצאה בהיקף של 12.65 מיליון שקל למשרד לשוויון חברתי, לטובת פיתוח מענים ללהט"ב ברשויות המקומיות. בחודש נובמבר 2021, לאחר הליך התמקצעות, כבר הוקצו 21 מיליון שקל לקול הקורא באופן המפורט להלן.

המשרד לשוויון חברתי, בדיאלוג עם ארגוני הקהילה הגאה, עשה עבודת עומק במטה והחליט להקצות את הכסף כדלקמן: במסגרת המהלך הוחלט להקצות את עיקר התקציב למימון פעילות להט"ב מקומית במתכונת של מאצ'ינג – 90% מימון ממשלתי ו-10% מהרשות המקומית. מרכזי הצעירים ברשויות נבחרו במקרים רבים לשמש כגוף מפעיל. תקציב נפרד יועד לירושלים, בשל האתגרים הייחודיים של אוכלוסיית הלהט"ב בעיר, ולהכשרת יעוצות לקידום מעמד האישא בנושא להט"ב (באמצעות חוש"ן).

הפרויקט הצליח לספק מענה בכל משמעות לאזרחים ברחבי הארץ; הוא מספק תמיכה ראשונית, קהילתית ופסיכו־סוציאלית שקהילות שלמות נשענות עליו והוא מעניק מענה קריטי וחיוני לקהילות גאות בכל רחבי הארץ. התוכנית כבר הוכיחה את הצלחתה ועמידתה ביעדיה והיא מספקת תחושת שייכות, מוגנות וביטחון לחברי הקהילה במסגרת הרשויות המקומיות ובקהילה המקומית. לתוכנית יש השפעות מרחיקות לכת ביצירת שוויון הזדמנויות לאוכלוסיות מוחלשות, בייחוד בפריפריה הגיאוגרפית והחברתית של ישראל, ועוזרת לצמצם פערים בשלל תחומי החיים. הפרויקט זכה לשבחים מכל קצות הקשת הפוליטית, והוא מחבר בין האזרח למדינה, מעניק תחושת שייכות ומציל חיי אדם.

אף שהמהלך סימן שינוי בעל ערך, יישומו נתקל בקשיים. חלק מהרשויות מתקשות לממש את התקציב בשל בירוקרטיה, עיכובים ארוכים בתשלומים רטרואקטיביים ואי־רציפות בדיאלוג עם המשרד לשוויון חברתי. רשויות רבות נאלצו להחליט איך לתקצב את השירותים של האוכלוסייה הגאה בעיר לנוכח החוסר במענה מצד המשרד לשוויון חברתי. בעקבות היעדר מענה ממשלתי סדיר, התעוררה מגמת נשירה הולכת וגוברת של רשויות מהגשה לקול קורא וחתומה על הסכמי הארכה, ובמקרים רבים נאלצו רשויות רבות להחליט כיצד להמשיך ולתקצב את השירותים הגאים בעצמן, לעיתים תוך קיצוץ בפעילות.

בהסכמים המעודכנים לחודש ספטמבר 2025 נקבע כי רשויות שמימשו פחות מ־80% מתקציבן הקודם לפי נתוני המשרד לא יקבלו תקציב נוסף. בד בבד הופחת שיעור המימון הממשלתי מ־90% ל־80%, מה שמכביד במיוחד על רשויות מוחלשות, דווקא באלה שבהן הצורך בשירותים גאים הוא הרב ביותר. כך חוזר ומתחדד הפער בין המרכז לפריפריה: בערים הגדולות יש שירותים ציבוריים נרחבים לקהילה הגאה, ואילו באזורים מוחלשים נותר היעדר מענה מותאם, והוא משאיר רבים ורבות ללא שירותים בסיסיים.

הממשלה עשתה צעד ראשון בכיוון כשכללה את הקול הקורא במסגרת החלטת ממשלה מס' 366, אך כעת עליה להבטיח שהפרויקט הלאומי לקידום להט"ב ברשויות המקומיות ימשיך ויתרחב. יש להעמיק את שיתוף הפעולה עם הרשויות, ליצור מנגנון פשוט וידידותי המייצר דיאלוג שוטף מול מנהלי תחום הלהט"ב המתוקצבים דרך הקול הקורא ולהבטיח תקצוב סדיר וארוך טווח של פעילות הקול הקורא.

הפעולות הנדרשות

1. תוכניות הקול הקורא לרשויות מקומיות יתוקצבו כשאר תוכניות האגף לקידום להט"ב בבסיס תקציב המדינה, באופן רב־שנתי. כדי לתחזק את ההשקעה בפרויקט לאורך זמן, להעניק ודאות להיקף הפעילות ולעצם קיום משרתם של רכזי הלהט"ב ולהרחיב את הפעילות באזורים עם קהילות מוחלשות. גובה התקציב של הקול הקורא לרשויות מקומיות יהיה 40 מיליון שקל בשנה.
2. יוקם מנגנון מענקים ותמריצים ייעודי לרשויות מקומיות שבהן ניכרת מצוקה חברתית או היעדר שירותים מותאמים לקהילה הגאה. המענקים יינתנו באופן מדורג, על פי מדדים סוציו־אקונומיים וצרכים קהילתיים, במטרה לעודד הקמת תשתיות קהילה, הפעלת פעילויות חברתיות ופיתוח מענים. מדיניות זו תבטיח שכל תושב ותושבת בקהילה הגאה, בכל מקום בארץ, יזכו לגישה שוויונית לשירותים ציבוריים הולמים. פעולות נוספות בנושא מצורפות בסעיף מענים ללהט"ב בפריפריה.
3. יש להמשיך בתמיכה ממוקדת באוכלוסייה הגאה בירושלים לפי ההסכם הקיים משנת 2016 לנוכח האתגרים הייחודיים בעיר.
4. המשרד לשוויון חברתי יבסס מנגנון עבודה מחייב, אחיד ושקוף לרשויות המקומיות. המנגנון יבטיח מענה מקצועי, רציף ובזמן לכל דיווח או בקשה מהרשות המקומית. במסגרת מנגנון זה יתחייב המשרד לאישור, למתן הערות או להחזרת דיווחים של רשויות מקומיות בתוך פרק זמן קבוע ומוגדר מראש, עד 14 ימי עסקים, כדי לאפשר לרשויות ודאות תפעולית. כך הרשות תוכל ליישם באפקטיביות את הפעילות של המשרד הממשלתי.
5. כחצי שנה לאחר תחילתה של כל שנת פעילות יערך מעקב על ביצועי הקול הקורא, ובסוף השנה יועבר משוב כולל, בשיתוף הרשויות המשתתפות בפרויקט וארגוני הקהילה הגאה, לצורך שיפור מתמיד של התוכנית

18. הטמעת מדיניות סובלנית כלפי הקהילה הגאה במשטרה

הזכות לחיים בכבוד ובביטחון היא זכות אזרחית בסיסית, והיא אמורה להיות מוקנית באופן שוויוני לכל תושבות ותושבי המדינה, אולם ממצאי מחקרים שנערכו ב־2025 במכון הישראלי לחקר מגדר ולהט"ב מצביעים על פערים ניכרים בביטחון האישי של להט"ב בישראל. פערים אלו נגרמים משילוב בין חשיפה לגילויי להט"ב בפוביה (פחד, רתיעה וסלידה מפני להט"ב, הבאים לידי ביטוי באפליה, דחייה, שנאה, זלזול תוקפנות מילולית ואף אלימות פיזית) במרחב הציבורי, הממסדי והפרטי ובין מתן אמון נמוך ברשויות האכיפה האמונות על הגנה מפני פגיעה. במחקר נמצא כי 87% מאוכלוסיית הלהט"ב לא סומכים על המשטרה שתגן עליהם כשיזדקקו לעזרה; 38% מהנשאלים השיבו שאינם סומכים על המשטרה כלל; 25% סומכים עליה במידה מועטה; ו־23% סומכים על המשטרה במידה בינונית; 13% בלבד סומכים על המשטרה שתגן עליהם אם יצטרכו. זאת ועוד, נשאלים רבים העידו כי ברגעי האמת, כשנזקקו למשטרה, היא לא נכחה שם כדי להגן עליהם, ולעיתים אף הייתה בעצמה גורם מאיים.

המחקר מצא כי חוסר האמון והנטייה גוברת להימנע ממפגש עם רשויות החוק, גם כאשר הגנה וסיוע נדרשים, מובילים לתת־דיווח ולהמשך מעגל האלימות.

אנחנו עדים לתופעה מדאיגה ושיטתית של פרופיילינג של חברים בקהילה הגאה, המתבטאת באלימות מילולית ופיזית ובמעצרים שרירותיים. אירועי הגאווה בשנת 2024 היו שיא מדאיג, שבו נתקלו משתתפים.ות אי־נארים.ות בהתנהגות בלתי הולמת מצד שוטרים, לרבות השפלות והטרדות. תיגו מקדים אינו רק פוגע בחופש התנועה, אלא גם מגביר את תחושות ההשפלה, הניכור והעוול שקבוצות מוחלשות בישראל חוות.

הנפגעת המרכזית מהפרופיילינג ומאלימות המשטרה היא הקהילה הטרנסג'נדרית. פרופיילינג כלפי הקהילה הטרנסית נובע הן מסטיגמות המושרשות בתודעה הציבורית והן בשל היותה קהילה שסובלת בשיעורים הגבוהים ביותר מאלימות, מאפליה, מהדרה ומפגיעה על בסיס זהות מגדרית. מעיד על כך גם דוח מצב הלהט"ב בפוביה לשנת 2025, שלפיו 54% מכלל הדיווחים על פגיעות הגיעו מקרב הקהילה הטרנסית. יש רבים על הקשת הטרנסית שנמנעים מלפנות למשטרה מחשש לאפליה, ליחס לא הולם ולהעמקת הפגיעה שכבר נחוותה. לפי עדויות של אנשים טרנסג'נדרים, המפגש בין אזרח בעל חזות מגדרית מגוונת לבין גורמי האכיפה מלווה פעמים רבות בתגובות משפילות ובהתנהלות מפלה ופוגענית מצד שוטרים, שלעיתים אף מגיעה לכדי אלימות קשה, התעמרות וחוסר טיפול. יש כאן פגיעה כפולה: פעם אחת כקורבן העבירה ופעם שנייה בשל אי־טיפול ראוי מצד המשטרה. מקרים רבים אלו גורמים לחוסר אמון עמוק ומותירים את האוכלוסייה הטרנסית פגיעה, חסרת הגנה וחסרת אמון במשטרה.

נפגעת מרכזית נוספת היא קהילת מבקשי המקלט הלהט"בים שנרדפים בשטחי הרשות על רקע המשכיה המינית והזהות המגדרית שלהם, חוזכים להיתר שהייה מטעמי רווחה מהמינהל האזרחי. הפונים מתמודדים עם אתגרים רבים: אי־ידעת השפה, קשיים תעסוקתיים, קשיי מגורים, קשיים נפשיים על רקע הטראומה שחוו ובשל מצבם כפליטים. על רקע המלחמה בשנתיים האחרונות, ובשל תופעת הפרופיילינג, אנחנו עדים להחמרה בהתייחסות המשטרה אל הפונים הללו, הכוללת התעמרות, גירויים לא חוקיים חרף הצגת היתר, מעצרי שווא ועיכובים. ויש לציין כל זאת מתרחש בעת שהם מחזיקים בהיתרים תקפים וכי הובהר פעמים רבות כי אין שינויים בהיתרים אלה.

אחד הקשיים הגדולים שעולים הוא אי־טיפול מספק בתלונות המוגשות למשטרה. חברי קהילה רבים העידו בפנינו שבמקרה שספגו אלימות פיזית, הם הגישו תלונה במשטרה אך היא נסגרה כמעט מייד. ממעקב של מרכז הדיווח ללהט"ב בפוביה על שם ניר כץ, רק במקרים בודדים המשטרה העמידה לדין חשודים, ואילו מרבית התלונות נסגרו. המשמעות היא שאנשים שתקפו אזרחים על שום נטייתם המינית באלימות ובשימוש בנשק קר וגרמו להם תבלות מסכנות חיים מסתובבים בחברה באין מפריע. לרבים בקהילה יש תחושה של חוסר הגנה מספקת ושמאמצי המשטרה לאתר תוקפים ולהטיל עליהם סנקציות פליליות אינם מספקים. היעדר טיפול אפקטיבי בתופעה מאפשר לה להתרחב לערים ולרשויות נוספות — ולהוביל להסלמה באלימות.

לא ייתכן כי בישראל, בשנת 2026, חברי וחברות הקהילה הגאה יחוו אלימות ברוטלית על רקע נטייתם המינית או זהותם המגדרית, ותימנע מהם קבלת סיוע מגורמי אכיפת החוק במדינת ישראל. אנחנו, קואליציית ארגוני הקהילה הגאה בישראל, מצפים ממשטרת ישראל להידרש להחזרת האמון בין המשטרה לבין כל חלקי הציבור. חובתה של המשטרה לשמור על ביטחונה של קהילת הלהט"ב אינה אקוטית רק כדי ליצור אמון במוסדות המדינה, אלא היא קריטית גם ליצירת הרתעה ולמניעת לגיטימציה לפגיעה בקהילת הלהט"ב.

הפעולות הנדרשות

1. סיווג מקרים להט"ב בפוביים. ביוני 2023 פורסם שהמשטרה תסווג פשעי שנאה נגד הקהילה הגאה, אך עם זאת, ב־2023 סווגו תשעה תיקים בלבד כפשעי שנאה נגד הקהילה הגאה, ב־2024 14 תיקים סווגו ככאלה וב־2025 60 תיקים (נכון לינואר 2026). זאת בשעה שארגוני הקהילה הגאה מקבלים מדי שנה מאות דיווחים על פשעי שנאה. גם כשיש אפשרות טכנית לסיווג מקרים כלהט"ב בפוביים, הבעיה עדיין נמשכת מכיוון שהחוקרים בשטח עוד לא מכירים את הסיווג המדובר. כדי לנטר את הנתונים יש להנגיש את הסיווג לחוקרים ולהפכו לנפוץ. רישום של פגיעות על בסיס נטייה מינית או זהות מגדרית מאפשר להבין את ממדי התופעה ולנתח אותה ואת אופייה, מאפשר לעצב מדיניות יעילה ומתאימה כדי לצמצם את הפגיעה באזרחים ובאזרחיות להט"ב. יש לציין שכיום מתבצע תהליך הנגשה של הסיווג, הן בידי המשטרה והן בידי ארגוני הקהילה, אך הסיווג עדיין לא נפוץ דיו.
2. מינוי מש"קים בכל אחד מהמחוזות. לאחר שבשנה האחרונה נעשה תהליך עם משטרת ישראל, תוקנן תקן למש"ק להט"ב מחוזי שאחראי על הנגשת שירותי המשטרה לקהילה הגאה, על שיפור השירות עבורם וגם על מתן סיוע במקרים קיצוניים שקשורים ללהט"בים באזור. המש"ק יהיה כתובת לליווי ולמענה ראשוני עבור נפגעים. עבירה שמביעים חשש מהגשת תלונה בתחנת המשטרה. אנחנו מברכים על הצעד החשוב ועל תיקון מש"קים למחוזות שונים ברחבי הארץ, אך טרם מונו כלל המש"קים בכל שבעת המחוזות, לפי החלוקה המשטרית, כולל מש"ק ייעודי לחברה הערבית.
3. העמקת שיתוף הפעולה עם ארגוני הקהילה הגאה, כדי ליצור מערכת יחסים שתאפשר ליווי לכלל המקרים המדווחים — הן למשטרה והן לארגונים.
4. יצירת מערך הכשרות חובה לכל השוטרים, כדי לקדם עבודה רגישה לתרבות, מותאמת ומכבדת עם הקהילה הגאה. לאורך ההיסטוריה ראינו מקרים חוזרים ונשנים של שוטרים ושוטרות שלא נתנו מענה מקצועי, מותאם ומכבד לחברי ולחברות הקהילה הגאה. הכשרת שוטרים ושוטרות בשטח היא תנאי בסיסי לקיום אמון בין המשטרה לקהילה וליכולת לתת מענה מותאם, רגיש ומדויק לצורכי הקהילה. יש חשיבות בהכשרות חיצוניות המתבססות על מסד ידע שיצרו גורמים בקהילה הגאה ועל הניסיון הרב בהתמודדות עם סוגיות מורכבות שעולות בהדרכות. משטרת ישראל התחייבה פעמים רבות לקדם הכשרות שיועברו בידי ארגוני הקהילה הגאה, וארגוני הקהילה הגאה העבירו את המידע על ההכשרות המוצעות מטעמם, אך עדיין רובן של ההכשרות הן הכשרות פנימיות של המשטרה.
5. גיבוש נוהלי עבודה ברורים ומעודכנים לעבודה עם הקהילה הטרנסית. נדרש כי במסגרת מדיניות המשטרה יוגדרו נהלים ספציפיים שנועדו להבטיח יחס הוגן ומכבד לאנשים על הקשת הטרנסית ושאינם נוגעים רק לנוהל חיפוש על גוף עצור. הנהלים ימנעו הן פגיעה באזרחים על הקשת הטרנסית והן יצמצמו את הרתיעה והחשש של האנשים על הקשת הטרנסית מפני רשויות הביטחון והאכיפה.

20. ייצוג הולם ללהט"ב בציבוריות הישראלית

במלחמה האחרונה ראינו את חברי וחברות הקהילה הגאה בחזית: מפקדים, לוחמות, חובשים, רופאות, מורות ומתנדבות, אנשים שאהבת הארץ, האדם והחיים ניכרת בהם בכל מעשיהם. הקהילה הגאה בישראל היא חלק בלתי נפרד מהחברה הישראלית, ומעורבת בכל תחומי החיים: בצבא, בתקשורת, באקדמיה, במגזר הציבורי ובזירה העסקית. למרות נוכחותם בכל מערכות החיים, ייצוגם של להט"ב עדיין חסר באופן מובהק בזירות המרכזיות שבהן מעוצבת תודעה ציבורית ונקבעת מדיניות. הפער הזה אינו רק שאלה של ייצוג סמלי - הוא משפיע בפועל על האופן שבו מתקבלות החלטות, נקבעים סדרי עדיפויות ומעוצבים נרטיבים ציבוריים. שילוב של להט"ב בזירות הללו הוא תנאי הכרחי למדיניות שוויונית ולחברה שמכירה באמת בכל מרכיביה.

שילוב ייצוג של להט"ב בזירות הציבוריות הוא נדבך הכרחי בעיצוב מדיניות יעילה וצודקת. נוכחות של מגוון קולות וחוויות חיים בשולחנות קבלת ההחלטות מאפשרת בחינה רחבה יותר של צורכי הציבור, תורמת להבנת מורכבות המציאות ומחזקת את האמון בין המדינה לאזרחיה.

החברות הממשלתיות בישראל הן אחד ממוקדי ההשפעה המרכזיים במשק ובחברה. החברות הממשלתיות בישראל מנהלות נכסים ופעילות כלכלית בהיקף של עשרות מיליארדי שקלים בשנה ומעסיקות אלפי עובדים. הדירקטוריונים שלהן הם מוקדי כוח והשפעה מרכזיים, שבהם מתקבלות החלטות בנוגע לתשתיות, משק האנרגיה, תחבורה, דיוח, תקשורת ועוד. מאז הקמת נבחרת הדירקטורים במשרד האוצר, הושם דגש על הגדלת הגיוון המגדרי, המקצועי והגיאוגרפי בקרב המועמדים. עם זאת, נושא הייצוג של הקהילה הלהט"בית נותר מחוץ למסגרת ההתייחסות הרשמית של הממשלה ושל הרשות לחברות ממשלתיות.

בעשור האחרון נרשמה התקדמות ניכרת בשילוב אוכלוסיות שונות במוקדי קבלת ההחלטות. כך, לדוגמה, נקבע בחוק יעד ברור של 50% נשים כדירקטוריות, ונראה כי קיימת מגמה מעודדת להשגת היעד. גם לחברה הערבית, לעדה האתיופית, לאוכלוסייה החרדית ולאנשים עם מוגבלויות נקבעו מנגנוני ייצוג הולם בחברות הממשלתיות. נוסף לכך, קבוצות אחרות, כמו תושבי ותושבות הפריפריה הגיאוגרפית והחברתית, נהנות ממדיניות ממשלתית המעודדת את שילובן באמצעות תוכניות הכשרה ייעודיות. הקהילה הגאה, לעומת זאת, לא נכללת כיום במדיניות ממשלתית יזומה לעידוד שילוב.

שילוב משמעותי של חברי וחברות הקהילה הגאה בכנסת ובממשלה הוא קריטי להבטחת מדיניות ציבורית שוויונית וייצוגית. נוכחות של להט"ב בזירות אלו אינה רק עניין סמלי, אלא גם מאפשרת העמקה של הדיון הציבורי והחקיקתי תוך התייחסות לצרכים אמיתיים ומגוונים של אזרחי מדינת ישראל. חוסר הייצוג מוביל לעיתים לחקיקה שלא משקפת את המציאות של הקהילה הגאה ולהדרה מסוימת של נושאים מרכזיים.

זירה נוספת שבה מתעצבים הנרטיבים הציבוריים היא זירת התקשורת, שבה עולות דמויות מפתח ומתקבלות תפיסות חברתיות של מה נחשב נורמלי או מקובל. מצד אחד, היעדר ייצוג של סוגיות להט"ב בתקשורת ואף הימנעות מודעת מייצוג כזה מחזק מנגנוני הדרה חברתית. מצד אחר, ייצוג מגוון של להט"ב בכל תחומי התקשורת מאפשר הצגת חוויות חיים אמיתיות, מחזק תחושת שייכות, מעודד קבלה חברתית רחבה יותר ובד בבד מספק כלי חשוב למניעת הסתה נגד הקהילה והדרה שלה.

הפעולות הנדרשות

1. עיגון עקרון הגיוון במדיניות רשות החברות הממשלתיות: יש לעדכן את נוהלי הרשות לחברות ממשלתיות כדי שישללו הנחיה ערכית מפורשת לעידוד ייצוג מגוון, "לרבות הקהילה הלהט"בית", בין חברי הדירקטוריונים. הנחיה זו תיכלל במסגרת מסמכי המדיניות המחייבים של הרשות, בדומה להנחיות הקיימות בנושא ייצוג נשים, תושבי פריפריה ואנשים עם מוגבלויות. כן מומלץ להוסיף סעיף הצהרתי בנוהל מינוי הדירקטורים, המדגיש את חשיבותו של הייצוג המגוון ואת אחריותם של משרדי הממשלה וועדות האיתור לפעול לפי העיקרון הזה.

2. עיגון תמריצים לייצוג להט"ב בדירקטוריונים ממשלתיים: בדומה למנגנונים הקיימים לעידוד שילובם של תושבי ותושבות הפריפריה, יש לקדם מדיניות ייעודית לשילוב מועמדים ומועמדות מהקהילה הגאה בדירקטוריונים של חברות ממשלתיות. המדיניות תתמקד ביצירת תמריצים ותוכניות הכשרה ייעודיות עבור מועמדים ובמתן הנחיה מפורשת לגופים הממליצים לשקול גיוון מגדרי וזהותי כחלק בלתי נפרד ממערך השיקולים, בלי ליצור כל מאגר מידע אישי או רישום רשמי של זהות מינית או מגדרית.

3. ייצוג להט"ב בממשלה ובכנסת, באופן שיבטא לפחות את חלקם באוכלוסייה: בכנסת ה־25, מתוך 120 חברי כנסת, שלושה בלבד מזדהים כלהט"ב (2.5%). נוסף לכך, בממשלת ישראל ה־37 אין אף שר או שרה שמזדהים כלהט"ב (0%). זהו פער משמעותי ביחס לאחוזי הקהילה באוכלוסייה הכללית. כדי לצמצם פער זה, יש לקדם מדיניות המבטיחה ייצוג להט"ב ברשימות המועמדים לכנסת של המפלגות השונות ולחזק את נוכחות הקהילה בכנסת ובממשלה כך שתשקף את משקלם באוכלוסייה.

4. תיקון סעיף 46 לחוק הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו - הגנה מפני הסתה על רקע נטייה מינית וזהות מגדרית: יש לקדם תיקון לסעיף 46 שירחיב את ההגנה הקיימת בחוק הרשות השנייה כדי שתכלול איסור על שידורים מסיתים, על פגיעה או על הכפשה של אדם או קבוצת אנשים על רקע נטייה מינית או זהות מגדרית. התיקון יאפשר לרשות השידור והרדיו לאכוף את ההגנה החדשה, לרבות מתן אזהרות, קנסות או הגבלת שידור, כשהתוכן יפר את ההוראות. התיקון מספק כלי ממשל למניעת הסתה, מעודד ייצוג הולם של הקהילה הלהט"בית בתקשורת ומחזק את המחויבות של גופי השידור לשפה שמכבדת את כל חלקי החברה.

6. הבטחת החופש להפגין. הקהילה הגאה מוצאת את עצמה פעמים רבות בחזית המאבק למען שמירה על הדמוקרטיה, מתוך הכרה בכך שזכויותינו אינן מובנות מאליהן ותלויות פעמים רבות ביוזמות חקיקה משתנות לפי שינויים פוליטיים. בין השאר, רבים בקהילה מעלים על נס את זכותם החוקית והדמוקרטית להפגין, לנוכח מקרים רבים ברחבי העולם שהוכיחו כי במקומות שבהם זכות ההפגנה מתערערת, הראשונים להיפגע הם להט"בים. אנחנו קוראים בקול ברור להגנה על הזכות להפגין, זכות מהותית במשטר הדמוקרטי בישראל. אנחנו קוראים להגנה על הזכות להפגין תוך שמירה מיטבית על הסדר האזרחי, מבלי להיגרר ל אלימות פיזית. אנחנו קוראים לשמירה על זכויותינו האזרחיות של כל אדם, ובכלל זאת הגנה על אוכלוסיות מוחלשות מפני הסתה, איומים וגילויי אלימות המופנים נגדם.

7. שמירה על פרטיות של אזרחים. וות שלא רוצים לחשוף את זהותם המינית והמגדרית. אנחנו מקבלים עדויות לכך שהמשטרה שולחת מכתבי סגירת תיקים לבתים של מתלוננים, מה שעלול לחשוף את משיכתם המינית או זהותם המגדרית בפני קרוביהם, ולהעמידם בסכנה ממשית לחייהם. זאת, אף על פי שהפונים ביקשו מהמשטרה לא לשלוח מכתבים לביתם. אנחנו מבקשים שבמקרים שבהם הפונה חושש מחשיפת נטייתו המינית או המגדרית ומבקש זאת, יישלחו המכתבים למייל בלבד. מובן שכשמשטרה מגיעה למקום אירוע, אין לשאול על משיכתו המינית או זהותו המגדרית של הנפגע או של המעורבים. הדבר עלול לחשוף אותם ולסכן אותם, בפרט אם הם נוכחים לצד בני משפחה או סביבה קרובה שלא מודעת לזהותם הלהט"בית. בפרט, יש לסווג מקרה כפשע שגאה על רקע להט"ב אך ורק אם הקורבן מציין שהוא נפגע בגלל היותו חלק מקהילת הלהט"ב.

19. הבטחת תנאי שירות שוויוניים בשירות הצבאי

חברי וחברות קהילת הלהט"ב בצה"ל חוו לאורך ההיסטוריה אפליה מובהקת, שהייתה אף מעוגנת בפקודות רשמיות עד שנות ה־90. מאז, הצבא עבר מהפך משמעותי: כיום חיילים וחיילות להט"ב יכולים לשרת בכל תפקיד, לרבות בתפקידי ליבה ביטחוניים, בלי שהנטייה המינית או זהות המגדרית תהיה חסם. אולם לצד הישג זה, נותרו פערים מהותיים בתחום תנאי השירות, שמשפיעים ישירות על רווחת המשרתים והמשרתות, על תפקודם ועל מצבם הנפשי.

עד שנות ה־90, נטייה מינית לא־הטרסקסואלית נחשבה לעילה לפיטורים או לסירוב לשירות, ולצד זאת היו מקרים של ענישה צבאית על קיום יחסים הומוסקסואליים. עם הזמן נעשו תיקונים שונים: ב־1993 הוצא צו שאסר בצה"ל אפליה על בסיס נטייה מינית, ובשנת 2004 פורסמה פקודת יום של הרמטכ"ל שהדגישה כי לכל חייל או חיילת יש זכות לשירות בכבוד, ללא פגיעה או השפלה.

חרף זאת, המחקר בשטח מראה כי האקלים היום אינו חף מתקיפות ומהטרדות. לפי מדגם פנימי שערכו איגי ומכון מגנוס הירשפלד בדצמבר 2025 בקרב משרתים להט"ב, כמעט מחצית מהמשיבים (47.1%) ציינו כי הערות להט"בופוביות נאמרות ביחדתם בתדירות רבה או רבה מאוד. ההערות נאמרות גם בידי מפקדים (61.76%), מה שמעיד על תופעה המושרשת עמוק בחברתה. כ־38% מהמשיבים חוו הטרדה מינית במהלך שירותם. הנתונים האלו מדגישים כי הפקודות לבדן אינן מספקות.

לצערנו, 78.1% מהמשרתים שנכללו במדגם דיווחו כי אין מקורות מידע כתובים בנושאי נטייה מינית וזהות מגדרית בבסיסם, וכלל המשיבים ציינו שלא התקיימה פעילות הסברה בנושא בשנה החולפת. הגורם האמון על טיפול בפגיעות על רקע מיני ומגדרי הוא יחידת יוהל"ם, חברי וחברות קהילת הלהט"ב שנפגעו על רקע נטייה מינית ו/או זהות מגדרית רשאיות לפנות ליחידת היוהל"ם, מתוקף האחריות שלה לקידום שוויון הזדמנויות מגדרי. לצד זאת, אין כיום יחידה ייעודית ומובהקת בצה"ל שמוגדרת ככתובת ממוסדת וברורה לטיפול ממוקד בלהט"בופוביה, כמו אפליה או חרם, והטיפול נשען בעיקר על שרשרת הפיקוד או מנגנוני תלונה כלליים.

יש לציין כי בשנים האחרונות חלה החמרה בכל הנוגע לשילוב הקהילה הטרנסית בצה"ל. לצה"ל יש נוהל ייחודי לשילוב חיילים וחיילות מהקשת הטרנסית, המגדיר את תנאי השירות בתחומי המגורים, הלבוש, לשון הפנייה וכדומה, אך הוא עודכן בשנים האחרונות באופן המייצר פגיעות חדשות: סימון של מלש"בים מהקשת הטרנסית כבר בשלב הצו הראשון והפנייתם לקב"ן ללא הצדקה רפואית; חוסר בהפצת הנהלים בקרב מתגייסים חדשים ומפקדים, מה שמוביל ליישום לא עקבי; וקביעת נוהלי שגורר פגיעה ברווחת החיילים. לדוגמה, ארגוני הקהילה מלווים מקרים שונים שבהם חיילים על הקשת הטרנסית אינם משובצים לתפקידים או לבסיסים שאליהם יועדו בשל בעיות במציאת דיוור מותאם, הממלא את הנוהל בעניין שירות טרנס. כך, נמנע מחיילים טרנסים מלשרת בתפקידים שאליהם הוכשרו.

נוהל השילוב הוא חיוני וחשוב, אך עליו להיות גמיש, מתעדכן ומותאם אישית כדי שלא יהפוך ממכשיר של הכלה לכלי שמייצר הרעה ממשית. צבא ההגנה לישראל חייב להבטיח שירות בטוח ושוויוני לכלל המשרתים והמשרתות, ללא אפליה. צה"ל לא יכול להסתפק רק ב"שוויון על הנייר" בשיבוץ לתפקידים, עליו להבטיח תנאי שירות בטוחים ושוויוניים בפועל, שימנעו אפליה ויאפשרו לכל חייל וחיילת להרגיש שייכים ומוגנים.

הפעולות הנדרשות

1. קשר ישיר ומקצועי של יחידת היוהל"ם עם ארגוני הקהילה הגאה לצורך ייעוץ, הדרכות ומערכי חינוך.

2. עדכון והגשת הנוהל לשילוב הקהילה הטרנסית, לצד גמישות שתאפשר התאמה אישית למשרתת. הנוהל יופץ לכל מלש"ב ומפקד עם הכניסה לשירות. נוסף על כך, יחידת היוהל"ם בהתייעצות עם גורמי המקצוע בארגוני הקהילה הגאה יפתחו פתרונות חריגים ומותאמים אישית במקרה שבו הנוהל פוגע ברווחת החייל.

3. בניית מנגנון לטיפול בפגיעות להט"בופוביות באחריות מרכז מהו"ת, לרבות ליווי מקצועי של אנשי מקצוע מתחום בריאות הנפש והמשפט, פיקוח על טיפול הפיקודים הישירים ועל היחידה, ויכולת הגשת תלונה וברור.

פרק ג'

הזכות למשפחה והורות שוויונית

החברה הישראלית מכירה בצורות שונות של אהבה, הורות ומשפחה, וכבר הוכיחה זאת בפסיקות היסטוריות של בג"ץ בתחומי הפונדקאות, האימוץ וההכרה במשפחות גאות. החל בבג"ץ ירוס'חקק נגד משרד הפנים, שקבע כי על משרד הפנים לרשום את שתי האימהות כהוריהן של התאומות שנולדו להן בהליך פונדקאות מחוץ לישראל וכלה בבג"ץ הפונדקאות ובבג"ץ האימוץ, שהיו שיאו של מאבק ארוך לשוויון. במרוצת העשורים האחרונים ההכרעות הללו לא רק שינו את הדין, אלא גם היו אבני דרך בבניית חברה שוויונית וצודקת יותר, שבה המשפחה אינה מוגדרת לפי תבנית אחת, אלא לפי האהבה בתוכה.

עם זאת, עדיין קיימים פערים רבים שטרם נפתרו. ההתקדמות הפסיקתית, חשובה ככל שתהיה, אינה מספיקה לבדה. כדי לממש שוויון מהותי יש צורך במדיניות כוללת, מחייבת ועקבית, שתבטיח כי הזכות למשפחה, על כל צורותיה, תוגן באופן מלא.

שוויון נמדד ביכולת של כל אזרח ואזרחית להקים בית, לגדל ילדים ולחלום על עתיד ללא פחד, ללא ביורוקרטיה מפלה וללא צורך בהוכחת לגיטימיות. מדינה שמבקשת לחזק את המרקם החברתי שלה מחויבת להבטיח שכל ילד וילדה יוכלו לגדול במשפחה שזוכה להכרה, לכבוד ולשוויון - בין אם יש בה אב ואם או שתי אימהות או שני אבות ובין אם זו משפחה שבה רק הורה אחד.

צחי הראל, 39, סמנכ"ל כספים, ושלומי נחמני, 37, משרת בתחום הביטחון, מתגוררים בחולון והורים לאימרי ולביא בני השנתיים וחצי.

21. נישואים אזרחיים

החוק הקיים בארץ מונע מקבוצות רבות ומגוונות בחברה את האפשרות להינשא: בני זוג להט"ב, בני זוג מדתות שונות וכן זוגות שבהם אחד מבני הזוג אינו נחשב יהודי לפי ההלכה האורתודוקסית. ציבור נוסף שנפגע מחוק זה הם "פסולי החיתון": ממזרים, מסורבי גט, נשים עגונות, ובחלק מהמקרים, אזרחים שנולדו בהפריה מלאכותית.

היבט נוסף הוא שרבים מאזרחי המדינה - המשתייכים לקהילה הרפורמית או הקונסרבטיבית או לחברה החילונית - אינם מעוניינים בקיום טקס ברבנות הראשית. זוגות אלו נאלצים לקיים טקסי נישואים דרך הרבנות הראשית בניגוד לרצונם כדי לזכות בהכרה מהממסד, וזאת מהטעם הפשוט שהחלופה היחידה עבורם היא נישואים בחו"ל או למסד את הקשר בדרך של ידועים בציבור, וזהו מעמד שלא מקנה את כלל הזכויות הניתנות לבני זוג נישואים.

קיומו של הליך נישואים אזרחי, לצד ההליך האורתודוקסי הנעשה דרך הרבנות, יענה על הצורך של רבים באוכלוסייה שאינם מורשים להתחתן בישראל, וייתן לציבורים אחרים את הזכות לבחור את אופי הטקס של נישואיהם.

הפעולה הנדרשת

קידום הצעת חוק ממשלתית שתבטיח יצירת מסלול אזרחי מלא, נגיש ושוויוני לכלל האזרחים - ללא תלות בדת, מגדר או נטייה מינית. במסגרת החוק כל שני בני אדם יוכלו להירשם במרשם זוגיות אזרחי רשמי, באמצעות הליך פשוט, מהיר ושקוף. בני הזוג ירשמו כ-"נשוי" או "נשואה" בתעודת הזהות. בני הזוג יקבלו את מלוא הזכויות והחובות של בני זוג נישואים לכל דבר ועניין, כולל זכויות וחובות כלכליות, ורפואיות והכרה של המדינה על כלל מוסדותיה בתא המשפחתי שבחרו להקים. החוק יסדיר מנגנון מלא של פרידה, באמצעות בית המשפט לענייני משפחה, באופן שוויוני והוגן.

22. שוויון בפונדקאות

האפליה המובנית בחוק הפונדקאות [חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד), תשנ"ו-1996] הציתה מחאה גאה חסרת תקדים בקיץ 2018. למרות זאת, כל הניסיונות שנעשו מאז לתקן את החוק נדחו בידי הכנסת. האפליה מעוגנת בהגדרה הקבועה בסעיף 2 לחוק:

"הורים מיועדים שהם בני זוג" - איש ואישה שהם בני זוג, המתקשרים יחד עם אם נושאת לשם הולדת ילד;

בשל האפליה בחוק, בני זוג בני אותו המין לא היו רשאים לפתוח בהליכי פונדקאות בארץ ונאלצו לפנות להליכים במדינות זרות, בעלויות כספיות גבוהות בהרבה מהמקובלות בארץ, תוך חשיפה לקשיים ביורוקרטיים ורגשיים מורכבים.

בבג"ץ 781/15 נקבע בהחלטה תקדימית שההסדר בחוק הפונדקאות מפלה ושעל הכנסת לתקן את החוק. ואולם בחודש יוני 2021 הודיעה המדינה לבג"ץ כי "חוסר היתכנות פוליטית" לא מאפשר לקדם פתרון חקיקתי. בשל כך הורה בג"ץ בחודש יולי 2021 על ביטול ההגדרות "הורים מיועדים", "הורים מיועדים שהם בני זוג" ו"אם מיועדת יחידה", המדירות באופן גורף גברים יחידים ובני זוג מאותו מין מהסדר הפונדקאות שבסעיף 1 לחוק הסכמים לנשיאת עוברים.

בית המשפט העליון קבע כי את הוראות חוק הפונדקאות, בכל עת ובכל הקשר, אי אפשר לפרש או ליישם באופן העומד בסתירה לזכות לשוויון ולזכות להורות ולחסום את גישתם של גברים יחידניים ובני זוג מאותו מין להסדר.

התוצאה היא שפונדקאות לזוגות גברים אפשרית כיום, אך האפליה שבחוק הפונדקאות עדיין מופיעה בלשון החוק. נוסף לכך, לא נקבעו הסדרים הוליסטיים שיביאו להנגשת התהליך ולהסרת חסמים המקשים על ביצועו.

בין השאר, בחוק קיים מחסור בעיגון חוקתי של יבוא ביציות מופרות לישראל לצורך הליכי פונדקאות. זוגות של גברים וגברים יחידניים שעושים הליכי פונדקאות בישראל נזקקים לתרומת ביציות מחוץ לישראל, לנוכח מיעוט תרומות הביציות בישראל. מעת שנעשה שימוש בביצית שנתרמה מחוץ לישראל, עמדתם הברורה של גורמי המקצוע המובילים בתחום הפיריון היא ששימוש בביציות שנתרמו מחוץ לישראל אך הופרו בישראל מקטין דרמטית את סיכויי קליטת ההיריון והצלחתו בהשוואה לשימוש בביציות שהופרו מחוץ לישראל. בחמש השנים האחרונות פרסם משרד הבריאות הנחיות המבהירות כי למרות האמור בסעיף 5(א)(ו) לחוק הפונדקאות (לפיו הסכם לנשיאת עוברים יכלול הוראה שהפריית הביצית תיעשה בישראל), יתאפשר יבוא ביציות מופרות לישראל לטובת הליכי פונדקאות באופן זמני. נכון למועד מסמך זה, בהיעדר קביעה אחרת, ביום 1 באוגוסט 2026 עתידות לפקוע ההנחיות העומדות כעת בתוקף. כל החלטה לא להאריך את מדיניות יבוא העוברים לצורכי פונדקאות, כל עוד לא הוצגה תשתית עובדתית ומקצועית ממשית המצדיקה סטייה מהן, תפגע פגיעה קשה, בלתי מוצדקת ובלתי מידתית בזכויות היסוד של זוגות גברים וגברים יחידניים ושל ציבור הפונדקאיות בישראל.

הפעולות הנדרשות

1. בשים לב לרווחתן של נשים פונדקאיות, יש לשקול בחיוב מתן אפשרות לקרובות משפחה להתנדב מרצון החופשי להיות אימהות נושאות במסלול פונדקאות אלטרואיסטי: לפי סעיף 5 לחוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד), תשנ"ו-1996, קרובת משפחה של אדם הפונה להליך פונדקאות אינה רשאית להיות אם נושאת באופן אלטרואיסטי. לשון החוק אינה מביאה בחשבון

שפונדקאות אלטרואיסטית עבור קרוב משפחה עשויה להיות פתרון ראוי לחלק מהזוגות (חשוב לזכור שהאם הנושאת אינה תורמת הביצית ולכן אינה קשורה גנטית ליילוד), ובלבד שהאם הנושאת שמתנדבת לכך עומדת בכל תנאי הסף הכלכליים, הפסיכולוגיים והבריאותיים הנדרשים. כך מקובל בכמה מדינות בעולם.

2. יש לבחון מחדש את האיסור המוטל על נשים נשואות להיות אימהות פונדקאיות, מלבד במצב שבו ועדת האישורים בחרה להעניק אישור מיוחד "אם הוכח להנחת דעתה כי לא עלה בידי ההורים המיועדים, במאמץ סביר, להתקשר בהסכם לנשיאת עוברים עם אם נושאת שאינה נשואה" (סעיף 5 בחוק). אין היגיון בהתייחסות לנישואים כקריטריון כשירות עבור אימהות פונדקאיות, ומוצע לבטל זאת ולהתמקד בקריטריונים רלוונטיים כגון מצבה הבריאותי, הנפשי והכלכלי של האם הנושאת.

3. הארכת ההנחיות הקובעות כי על אף האמור בסעיף 5(א)(ו) לחוק הפונדקאות (ולפיו הסכם לנשיאת עוברים יכלול הוראה שהפריית הביצית תיעשה בישראל), יתאפשר יבוא ביציות מופרות לישראל לטובת הליכי פונדקאות. כמוכן, שזאת כל עוד לא הוכיח המשרד כי הושלמה היערכות המרפאות המקומיות לטיפול בביציות מיובאות, במידה שאיכותה לא נופלת מן היכולת להשתמש בביציות מופרות, וזאת הן לסיכויי קליטת ההיריון והן לסיכויי הצלחתו והולדת ילוד חי ובריא. לחילופין - מוצע לתקן את חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד), תשנ"ו-1996 באופן שיבטא את עמדתם העדכנית והברורה של גורמי המקצוע בנושא ושיבטיח גישה אפקטיבית של זוגות גברים וגברים יחידניים להליכי פונדקאות בישראל.

23. הליכי פונדקאות בחו"ל

בכל שנה טסים מאות אזרחים ואזרחיות למדינות שונות כדי לממש את חלום ההורות בהליך פונדקאות יקר ומורכב. חלקם עושים זאת בשל האפליה הקיימת בחקיקה נגד גברים מקהילת הלהט"ב וחלקם זוגות הטרוסקסואלים שנאלצים לעשות זאת בשל חסמים שונים במימוש הליך הפונדקאות בארץ.

הורים מיועדים שבוחרים בנתיב זה חשופים לקשיים אובייקטיביים האופייניים לפונדקאות בחו"ל: התקשרות עם אם נושאת בארץ זרה, טיסות לחו"ל לצורך עשיית ההליך ולאחר מכן סביב מועד הלידה, התמודדות עם חוקים ונהלים מקומיים בסביבה זרה, וכל אלו בזמן שהם רחוקים מהמעטפת המשפחתית והקהילתית ממקור פרנסתם.

אך יש סוג אחר של קשיים הנערכים על גבי הקשיים האובייקטיביים - הקשיים שמדינת ישראל מעמידה בפני ההורים המיועדים בנקודות זמן שונות לאורך התהליך. אף שפונדקאות בחו"ל היא אפיק חשוב עבור מאות ישראלים וישראליות בכל שנה, מדינת ישראל טרם השכילה להפנים זאת ולגבש מערך פעולה אפקטיבי, רגיש ושקוף שיסייע למי שבוחרים בדרך הזאת.

יש דרכים רבות להקל על ההורים המיועדים: בהוכחת ההורות הגנטית, בניתוק הזיקה מהאם הנושאת, בהסדרת מעמד היילוד ומעמדם ההורי כלפיו ובשיפוי הוצאות רפואיות (שהיו זוכות לשיפוי אילו היה מדובר בהליכי פונדקאות או בטיפולי פוריות המתבצעים בארץ).

הפעולות הנדרשות

1. ביטול הדרישה לבדיקת רקמות גנטית כתנאי לאזרוח הילד; מתן אזרחות ישראלית באופן אוטומטי לילדים שנולדו להורים ישראלים בהליכי פונדקאות בחו"ל מכוח כללי המשפט הבינלאומי, בהתאם לדין המקומי במדינת המוצא וכן מכוח סעיף 4 בחוק האזרחות הישראלי, שבו נקבע כי:

"אלה יהיו, מיום לידתם, אזרחים ישראליים מכוח לידה:

(1) מי שנולד בישראל כשאביו או אמו היו אזרחים ישראליים;

(2) מי שנולד מחוץ לישראל כשאביו או אמו היו אזרחים ישראליים"

2. התרת כניסת הילד לארץ על בסיס אזרחותו הישראלית ולחלופין על סמך מסמכים המוכיחים שהתבצע הליך פונדקאות תקין בהתאם לדין המקומי.

3. מתן זכויות סוציאליות מלאות לילד שנולד בפונדקאות חו"ל מרגע לידתו, גם אם מסיבה כלשהי מדינת ישראל לא הנפיקה לו אזרחות ישראלית.

4. ניתוק זיקה מהאם הנושאת בהתאם לדין המקומי במדינת המוצא.

5. איחוד שני ההליכים המשפטיים שכל אחד מההורים נדרש לעבור בנפרד — צו אבהות וצו הורות פסיקתי — לכדי הליך מאוחד ומשותף לשני ההורים, באופן שיזרז ויעיל את הדיון בבקשות וכן יפחית מהנטל הכספי המוטל על ההורים בתשלום אגרות בית משפט והסתייעות ביעוץ משפטי.

6. פרסום נהלים באופן שקוף וידידותי, תוך הנגשת טפסים נוחים למבקשים.

24. שוויון באימוץ

סעיף 3 בחוק האימוץ נוקט שפה מפלה כלפי בני ובנות זוג מאותו המין: "אין אימוץ אלא על ידי איש ואשתו יחד; ואולם רשאי בית משפט ליתן צו אימוץ למאמץ יחיד - (1) אם בן זוגו הוא הורה המאומץ או אימץ אותו לפני כן; (2) אם הורי המאומץ נפטרו והמאמץ הוא מקרובי המאומץ ובלתי נשוי."

בבג"ץ 5158/21 גורטלר נ' שר הרווחה (28.12.2023) נקבע כי יש לראות את הביטוי "איש ואשתו" כמתייחס גם לבני זוג מאותו מין, וכי לפיכך בני זוג מאותו מין כשירים לאמץ ילדים ככל זוג אחר. ואולם לשון החוק הכתוב נשארה מפלה והמציאות בשטח היא שאימוץ עדיין לא נגיש לבני זוג מאותו המין.

נוסף על כך, בעשורים האחרונים סגרו מדינות רבות את שעריהן לאימוץ בין־ארצי (אימוץ ילדים בידי תושבים ממדינה זרה). כיום, עמותות ישראליות הפועלות בהרשאת משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, מפעילות קשרים מוגבלים בהיקפם עם מספר קטן של מדינות מרח־אירופיות שאינן מתירות אימוץ בידי זוגות מאותו מין. כתוצאה מכך, רק בני ובנות זוג הטרוסקסואליים רשאים לפנות להליכי אימוץ בחו"ל. בעולם יש כמה מדינות המתירות אימוץ בין־ארצי בידי הורים יחידניים או בידי בני ובנות זוג מאותו המין (דרום אפריקה ומקסיקו למשל), אך מדינת ישראל מעולם לא פעלה כדי למצות אפיקים אלה.

הפעולות הנדרשות

1. הכשרה מקיפה לכלל הגורמים האמונים על הליכי אימוץ בישראל, ובפרט לשירות למען הילד במשרד הרווחה והביטחון החברתי כדי ליישם את החוק בשטח ולוודא שזוגות להט"ב מקבלים יחס שווה לזה שמקבלים זוגות הטרוסקסואלים בגישה לאימוץ ולאומנה.
2. הקמת צוות מקצועי משותף של משרד החוץ ומשרד הרווחה שיפעל למיסוד קשרי אימוץ עם מדינות המתירות אימוץ בידי להט"ב, תוך הצבת יעדים ולוחות זמנים ברורים.
3. תיקון סעיף 3 בחוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981, שבו ייכתב "איש, אישה או שני בני אדם כשירים לאמץ ילד".

25. היריון משותף של בנות זוג

כיום, זוג נשים בישראל לא יכול לקיים "היריון משותף" - מצב שבו אחת מבנות הזוג נושאת ברחמה עובר שהופרה מביצית של בת הזוג האחרת, אלא אם כן לאם הנתרמת יש בעיה רפואית שמצדיקה תרומת ביצית. החוק מתעלם מהמבנה המשפחתי של זוג נשים, פוגע בזכותן של בנות הזוג לבנות משפחה בישראל, יוצר חסמים כלכליים כבדים ומשדר מסר מפלה שהורות של שתי אימהות אינה שוות ערך לאחרים.

חוק תרומת ביציות, התש"ע-2010, קובע את התנאים לתרומת ביציות למטופלות שזקוקות לכך. החוק קובע תנאי מפורש שלפיו מטופלת שאינה מסוגלת להיכנס להיריון מהביצית שלה בשל בעיה רפואית, או שיש לה בעיה רפואית אחרת, תוכל להשתמש בביציות של אישה אחרת לשם הולדת ילד. משמע, אישה שאין לה מניעה רפואית להרות מהביציות שלה אינה עומדת בתנאי הסף להגשת בקשה לתרומת ביציות. משמעות הדבר היא שאישה לא יכולה להעביר ביצית לבת זוגה לצורך היריון משותף. מעבדות פריון בישראל אף יכולות לעמוד בפני סנקציה פלילית אם יאפשרו היריון משותף במקרה כזה.

משרד הבריאות טען במשך שנים שאין במקרה של זוג נשים הצדקה רפואית למהלך, שהליך תרומה אמור להינתן רק במקרים שבהם יש צורך רפואי ושהתרומה צריכה להיות אנונימית כדי לאפשר קיום תקין של תא משפחתי שלתורמת ביצית אין חלק בו. הזווית האתית מובנת במקרים שבהם לא מדובר בתא משפחתי של בנות זוג, שעליו אמורים לחול נהלים שונים.

חשוב לציין שבעקבות פסיקת בג"ץ 5771/12 (ליאת משה נ' הוועדה לאישור הסכמים לנשיאת עוברים) במקרים שבהם הנתרמת כשירה להיכנס להיריון מהביצית שלה עצמה, אפשר לשאוב את הביצית מהתורמת ולבצע את הליך ההפריה בישראל, אך הליך ההשתלה אצל הנתרמת יכול להתבצע אך ורק מחוץ לישראל. המשמעות מבחינת בנות הזוג במקרה כזה, מלבד לתחושת האפליה, האטימות והעלבון, היא גם נשיאה בהוצאות כלכליות כבדות הכרוכות בביצוע הליכי פריון יקרים בחו"ל, שאינם מכוסים בסל שירותי הבריאות.

כדי לשנות את החוק המפלה, הוגשה בידי מספר חברי כנסת בכמה כנסות "הצעת חוק תרומת ביציות (תיקון - תרומת ביציות בין בנות זוג)" (כגון 186/22/פ), שנועדה בבסיסה לאפשר למטופלת לקבל תרומת ביציות מבת זוגה, גם אם אין לה בעיה רפואית המצדיקה תרומת ביצית וקובעת באופן מפורש כי היילוד שנולד כתוצאה מתרומת הביציות יהיה ילדן של הנתרמת ושל התורמת לכל דבר ועניין, ובלי צורך להליך משפטי לצורך עיגון קשרי ההורות. ההצעה מעולם לא עלתה להצבעה לקריאה טרומית.

הפעולה הנדרשת

קידום הצעת חוק חדשה, "הצעת חוק תרומת ביציות (תיקון-היריון משותף)", שתאפשר הליך של היריון משותף, שבו מטופלת תקבל תרומת ביצית מבת זוגה, גם אם אין בעיה רפואית המצדיקה זאת. ההצעה מגדירה את המושג היריון משותף, ועושה את ההתאמות הנדרשות לחוק כדי שבנות הזוג לא יצטרכו לעבור ועדת חריגים, פרט למקרים מיוחדים, כפי שקובע סעיף 20. ההצעה קובעת באופן מפורש כי היילוד שנולד כתוצאה מתרומת הביציות יהיה ילדן של בנות הזוג לכל דבר ועניין. נוסף לכך, ההצעה פוטרת מתשלום אגרה לאם "הנתרמת" במקרה של היריון משותף. תיקון זה יאפשר לבנות זוג מסלול חוקי להולדת יילוד שנישא ברחמה של אחת מהן והופרה מביצית של האחרת.

26. אישור החוק להסדרת פעילות בנקי הזרע

פעילות בנקי הזרע מצויה בליבת מימוש הזכות להורות ולהקמת משפחה, ומשפיעה ישירות על חייהן של נשים יחידניות, זוגות נשים, משפחות להט"ב ומשפחות נוספות המבקשות להביא ילדים לעולם.

בדצמבר שנת 2025 פרסם משרד הבריאות טיוטה לנוהל בנקי זרע, המחליף נוהל קודם שהיה בתוקף יותר מעשור. הנוהל החדש משקף התקדמות ניכרת, בין היתר בכך שהוא כולל התייחסות מפורשת למשפחות להט"ב, ומבקש להסדיר באופן רחב ומפורט את פעילות בנקי הזרע, את זכויות הנתרמות ואת חובות הגורמים המטפלים. עם זאת, הנוהל, בנוסחו העדכני, מתיר על כנה אי־ודאות בולטת, בייחוד בכל הנוגע לתרומת זרע מתורם מוכר, לאחריות משפטית אפשרית של התורם, לזכויות ירושה ומזונות, לזכויות על עוברים מופרים ולהמשכיות משפחתית. נוסף על כך, חרף השיפור בלשון ובכוונת הנוהל, עדיין קיימים בו מנגנונים חלקיים בלבד לאכיפה, לפיקוח ולבקרה, וקיים חשש ליישום בלתי אחיד או מפלה.

על אף ההתקדמות, זוהי הסדרה מנהלית בלבד, והיא אינה מעוגנת בחקיקה ראשית, ולפיכך תחולתה, פרשנותה ויציבותה כפופות לשינויים מנהליים וליישום משתנה בפועל. היעדר הסדרה חקיקתית כוללת ייתור אי־ודאות משפטית מהותית, הן עבור נתרמות והן עבור תורמי זרע. מצב זה מחייב הסדרה ברורה, שוויונית ויציבה, המשלבת בין מענה מידי ברמה המנהלית לבין עיגון זכויות והסדרים בחקיקה ראשית.

הפעולות הנדרשות

1. קידום חקיקה ראשית כוללת להסדרת פעילות בנקי הזרע. יש לקדם ולאשר חוק תרומת זרע, על בסיס הצעת חוק תרומת זרע (2579/25/9), שיעגן בחוק את פעילות הבנקים, יקבע מסלול שוויוני וברור של תרומת זרע מתורם מוכר, יגדיר באופן שוויוני את הנתרמת ובן או בת זוגה ללא תלות במגדר או במין ויקבע כי הצהרה במסלול זה היא סופית ובלתי הפיכה. חקיקה זו חיונית ליצירת ודאות משפטית, ליציבות רגולטורית ולהגנה ארוכת טווח על הזכות להורות בישראל.
2. תיקון נוהל בנקי זרע של משרד הבריאות באופן שישקף את עקרונות השוויון, ההוגנות והנגישות במלואם ובבירור, על בסיס הערות הציבור של ארגוני הקהילה הגאה. במסגרת זו יש להסדיר הוראה מפורשת שלפיה תורם זרע לא יישא בכל חבות משפטית כלפי צאצאים שייוולדו מתרומתו, ובכלל זה חבות למזונות, חבות מכוח דיני ירושה או כל טענה או תביעה הנוגעת לעיזבון, ולא תהיה לצאצאים כל זכות או עילה להגיש תביעה כאמור נגד התורם או יורשיו. נוסף לכך, לפי המלצת ועדת מור יוסף, מוצע להקים בנק לביציות מופרות עודפות לצורך תרומה. זאת ועוד, יש למנוע דרישות מפלות או חסמים כלכליים ומשפטיים עודפים, להבטיח לשון שוויונית ומותאמת לכלל המבנים המשפחתיים בכל הטפסים והנהלים ולוודא כי יישום הנוהל אינו יוצר אפליה כלפי משפחות להט"ב.

קידו לציור: מיכאל ליאני

27. קידום חוק המשכיות שוויוני לזכר רס"ן שגיאה גולן ז"ל

סיפורם של רס"ן שגיאה גולן ז"ל ובן זוגו עומר אוחנה נהפך לסמל למאבק רחב על שוויון זכויות. בבוקר שבעה באוקטובר 2023 התעורר שגיאה בביתו בהרצליה לצד בן זוגו עומר. בארון הבגדים היו תלויות חליפות החתונה שלהם, שנקבעה להמשך אותו השבוע. שגיאה יצא מהבית מבלי שקראו לו, מיהר אל הבסיס, והיה מהראשונים להגיע לשדה הקרב בקיבוץ בארי. שגיאה, קצין ביחידת לוט"ר, נפל בקרב בבארי ב־8 באוקטובר 2023, לפני שזכה להתחתן עם עומר בן זוגו האוהב ולבנות איתו את הבית והמשפחה שעליהם חלמו במשך שש שנים. עומר נותר להתמודד לא רק עם האובדן, אלא גם עם המערכת המשפטית והבירוקרטית שמיאנה להכיר בזוגיותם כשוות זכויות לזוגיות הטרוסקסואלית. בעוד בני זוג

הטרוסקסואלים מוכרים בידי מדינת ישראל כאלמנים וכאלמנות לכל דבר, בני זוג מאותו המין נדרשו להיאבק כדי לזכות באותה ההכרה. רק לאחר מאבק ציבורי ותקשורתי רחב, שבו השתתפו ארגוני הקהילה הגאה, תוקן החוק וגם הזוגיות שלהם הוכרה רשמית במסגרת חוק משפחות שכולות.

המאבק להנצחת רס"ן שגי גולן ז"ל אינו רק מאבק על זיכרון, הוא גם מאבק על צדק. מאבק זה חידד את הצורך בפיתרון הפערים בחקיקה הישראלית כלפי להט"ב, והוליד את "חוקי שגיא", מתווה שידאג לשוויון זכויותיה של הקהילה הגאה במדינת ישראל, ויעסוק גם בסוגיה של שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה.

בעקבות פרסום המאבק של עומר אוחנה בדרישה להביא לעולם ילד מזרעו של שגיא גולן ז"ל, התעורר דיון ציבורי רחב בשאלת הזכות להמשכיות. מתקפת הטרור על ישראל בשבעה באוקטובר והמלחמה שפרצה אחריה גבתה את חייהם של מעל 1900 ישראלים, מאות מהם היו אנשים צעירים, בשיא חייהם, שנדעו מוקדם מדי. רבים מהם מתו עוד לפני שהספיקו להעמיד דור המשך, אף שהביעו נכונות לעשות כן כשהיו בחיים.

כיום, אין בישראל חוק העוסק בנטילת זרע מנפטר ושימוש בו. בימים אלו הכנסת דנה בהצעת חוק "שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה", שנועדה להסדיר באופן כולל את הנושא, אך נוסחיה הקיימים עדיין משקפים הטיה שלא נותנת מענה שוויוני לזוגות חד־מיניים. בחלק מהטיוטות אף נכתב במפורש: "בת זוגו של הנפטר רשאית לבקש להשתמש בזרעו" - ניסוח שמוחק כל אפשרות זהה לזוגות גברים. נוסף על כך, האפשרויות המפורטות בהצעת החוק מתארות מקרים שבהם הייתה לנפטר בת זוג, ושיש בהם זיקה ביולוגית כלשהי בין בת הזוג, היא האם המיועדת, לעובר. אך כאשר מדובר בבני זוג גברים, הצורך הוא שימוש בזרע הנפטר ובתרומת ביצית אנונימית להיריון שתישא אם פונדקאית, בעת שההורה הוא בן זוגו של הנפטר ואין לו זיקה גנטית לילד.

היעדר מענה שוויוני להט"ב בחוק שימוש בזרע נפטר לשם הולדה עלול לפגוע לא רק בזכות לשוויון, אלא גם בזכות הבסיסית להמשכיות משפחתית. בדיוק כפי שהחברה הישראלית נלחמה על זכותן של משפחות שכולות להנציח את יקיריהן בדרך הראויה להן, כך עליה להיאבק על הזכות של כל אדם למשפחה, ללא קשר לנטייה מינית או לזהות מגדרית.

הפעולה הנדרשת

אם יוסדר חוק המשכיות כמו "הצעת חוק שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה, התשפ"ה-2025" (5744/25/9), עליו לעגן במפורש את זכותם של זוגות גברים, מה שיהיה צעד הכרחי בדרך לצמצום פערי השוויון ולהכרה מלאה במשפחות להט"ביות כמשפחות שוות ערך וזכויות. לא ניתן לכנסת לייצר חוק מפלה חדש, ההופך אותנו לאזרחים סוג ב', שרצונם להמשכיות פחות משל חברינו ההטרוסקסואלים.

28. רישום תעודות לידה של להט"ב

ראשית, עבור אנשים על הקשת הטרנסית, הצגת תעודת לידה שאינה משקפת את המגדר שבו הם מזדהים, כפי שגם נרשם במרשם האוכלוסין, תוביל במקרים רבים לחשדנות ולדחייה מצד הרשויות ואף להתנהלות משפילה ומפלה. נוסף לכך, אי־ההתאמה בין תעודת הלידה לפרטים המצויים בתעודות הזיהוי הרלוונטיות מקשה על אזרחים ואזרחיות ישראלים המבקשים להוציא אזרחות זרה עבור ילדיהם. יש לציין שבמדינות רבות בארה"ב אפשר לשנות את רישום המין והשם רטרואקטיבית גם בתעודת הלידה, אך בישראל אין אפשרות כזו.

שנית, עד לפני כמה שנים, רישומו של גבר טרנס לאחר שילד נעשה על פי המין שבו סומן בלידתו (נקבה), במקום במגדר שבו הוא מזדהה (גבר), וזאת גם אם שינה את סעיף המרשם. יתרה מכך, הופנתה לאב דרישה משפילה לפנות במהלך ההיריון לוועדה להתאמה מגדרית במשרד הבריאות כדי לקבל אישור שמינו לא השתנה בחזרה. אם האב לא יפנה כדי לבקש זאת, מינו ישונה לנקבה בניגוד לרצונו. האפליה של גברים טרנסים בתעודת הלידה הגיעה עד לבג"ץ (3148/18 מרטון נ' שר הפנים). בעניין זה הוכרע, בניגוד לעמדת משרד הפנים, שאבות טרנסים יירשמו כ"הורה" בתעודת הלידה (בניגוד לאב/אם המקובלים ביחס ליתר האוכלוסייה). לצד זאת, בית המשפט לא ביטל את המדיניות הדורשת מהאב לפנות לוועדה להתאמה מגדרית כדי "לאמת" מחדש את זהותו המגדרית לאור הלידה.

הפעולות הנדרשות

- על רשות האוכלוסין להטמיע את האפשרות לשנות את רישום השם והמין בתעודת הלידה רטרואקטיבית, בדומה למקובל במדינות אחרות, כדי למנוע אפליה של אנשים על הקשת הטרנסית.
- לא ישונה סעיף המין במרשם האוכלוסין בשל היריון של אדם על הקשת הטרנסית.
- רשות האוכלוסין תשנה את נהליה כדי שבתעודת לידה של ילד לאב טרנס הוא יצוין כאב; ובתעודת לידה של ילד לאימא טרנסית היא תצוין כאם.

29. הכרה בהורות משותפת

נוסף למשפחות גאות שבהן יש שתי אימהות או שני אבות, יש גם משפחות גאות שבהן שלושה או ארבעה הורים: למשל, בני זוג מהקהילה הגאה שמביאים לעולם ילד יחד עם שותפה, או בנות זוג שמביאות ילד יחד עם שותף. לעיתים גם מדובר בשני בני זוג שמביאים לעולם ילדים יחד עם שתי בנות זוג. במציאות כזאת אומנם הילד נולד לתוך שני משקי בית נפרדים, אך מדובר בתא משפחתי אחד שיש בו שלושה או ארבעה הורים שמגדלים את הילד יחד ואינם מייחסים חשיבות לשאלה למי מהם יש קשר גנטי לילד. התופעה הזאת זכתה לכינוי "רב־הורות" (multi-parenting), והיא צומחת לא רק בארץ, אלא גם בקהילות הגאות בחו"ל. לא נשים מהקהילה הגאה יש סיבות מגוונות לבחירה להביא לעולם ילדים באופן זה. חלקן יכולות להיות אישיות (למשל רצון להעניק לילדים מעטפת של שלושה או ארבעה הורים מטפלים ותומכים) וחלקן יכולות להיות מערכתיות (למשל חוסר הנגישות של להט"ב להליכי אימוץ ופונדקאות בשל האפליה בחוק).

בכמה מדינות בעולם (כמו קליפורניה בארה"ב ופרובינציית אונטריו בקנדה) תאים משפחתיים אלה זכו להסדרה בחקיקה. בישראל, לעומת זאת, הרשויות מסרבות בתוקף להכיר בהורה שאינו ההורה הביולוגי בתוך תא משפחתי כזה. שאלה זו אף התגלגלה לערכאות משפטיות, עד שבית המשפט המחוזי קיבל את העמדה המתנגדת של המדינה בעמ"ש 19-05-23848.

חלופה חלקית לרישום ההורה הנוסף היא הגדרתו כאפוטרופוס של הילד. אולם סעד האפוטרופסות הוא חלקי ובלתי מספק משום שהורות משפטית — בניגוד לאפוטרופסות — היא קשיחה, בלתי ניתנת לביטול ונושאת בחובה אגד של זכויות וחובות רבות ביחס לילד ולהורים האחרים (זכות למשמורת, קצבת שארים, ירושה, מזונות וכן זכויות שנועדו לשמור על הקשר ההורי עם הילד במצב של פרידת ההורים). סעד האפוטרופסות החלקי כבר אושר בבית המשפט לענייני משפחה (תמ"ש 18-12-1540), אך בערעור מטעם המדינה בוטל פסק הדין בידי ביהמ"ש המחוזי (עמ"ש 20-02-52453). על הכרעה זו הוגשה בקשת רשות ערעור, שנדחתה בידי ביהמ"ש העליון (בע"מ 821/21).

בזמן שהסוגיה מתגלגלת בין בתי המשפט ונתקלת בחומה בצורה של התנגדות המדינה, הורים וילדיהם במשפחות רב־הוריות ממשיכים להיות חשופים לסיכונים משפטיים משמעותיים במהלך חייהם.

על מדינת ישראל לפעול להכרה שוויונית בתאים המשפחתיים הללו, בהתבסס על הניסיון החשוב שהצטבר במדינות אחרות שסללו את הדרך בתחום.

הפעולות הנדרשות

קידום חקיקה, בהתייעצות עם ארגוני הקהילה הגאה, כדי לאפשר הכרה פורמלית בהורה שלישי/רביעי. זאת, על סמך הניסיון המצטבר בקליפורניה ובקנדה, שאימצו חקיקה התומכת במשפחות רב־הוריות, ובדגש על העקרונות הבאים:

- ההכרה תינתן לבן או לבת הזוג של ההורה בעל הקשר הגנטי לילד, בהתבסס על הסכם משפטי כתוב ומשותף המבטא הסכמה של כל הצדדים.
- מעמדו המשפטי של ההורה הנוסף, וכן חובותיו וזכויותיו כלפי הילד, יהיו זהים לאלה של ההורים האחרים.
- הכרה בהורה הנוסף תתאפשר בסמון ללידה או לאחריה.
- הליך הרישום יהיה פשוט ככל האפשר.

30. רישום הורות לבנות ולבני זוג מאותו מין

בנות ובני זוג הטרוסקסואלים (נשואים או ידועים בציבור) המבקשים להירשם כהורים לילדם המשותף עושים זאת בקלות ובפשטות, על סמך הודעתם המשותפת בבית החולים, מייד לאחר הלידה. לעומת זאת, בנות ובני זוג מאותו המין נדרשים לעתור לבית משפט עבור "צו הורות פסיקתי". זהו הליך מסורבל ומיותר, הכופה על ההורים הטריים הוצאה כלכלית של אלפי שקלים (שכירת עורך דין ותשלום אגרות לבית משפט) ועמידה בקריטריונים שרירותיים ובלתי רלוונטיים (למשל, עליהם להוכיח שהיו בזוגיות למשך פרק זמן של 18 חודשים לפחות) — וכל זאת רק כדי להירשם כהורי הילד. ההליך המשפטי עשוי להימשך חודשים ארוכים, שבמהלכם הרשויות מכירות רק בהורה בעל הזיקה הגנטית לילד, בזמן שההורה השני משולל זכויות וחובות כלפי הילד, כמו הוא זר לו לחלוטין. זהו מצב בלתי נסבל הפוגע בעקרון טובת הילד. למשל, אם חלילה מייד לאחר הלידה מתרחשות פרידה או טרגדיה משפחתית שלהן השלכות על האחריות ההורית כלפי הרך הנולד.

חשוב לזכור שאבות בקשר הטרוסקסואלי נרשמים כהורים לילדים שנולדים לבנות זוגם בלי להידרש לבדיקת רקמות. נשים הנזקקות לתרומת ביצית כדי להביא ילדים לעולם נרשמות כאימהות באופן זהה לאימהות בעלות זיקה גנטית, כלומר על בסיס הצהרה בבית החולים בסמון ללידה. כלפי הורים להט"ב שאינם ההורים בעלי הזיקה הגנטית מופנית הדרישה "להוכיח" את זכותם להירשם כהורים באמצעות הליך משפטי.

הפעולה הנדרשת

תיקון חוק מרשם האוכלוסין באופן שיאפשר רישום הורה בן או בת זוג של ההורה הביולוגי, באותם תנאים שבו נרשמים הורים שהם בני זוג הטרוסקסואלים (ברוח הצעת חוק פ/712/23).

31. צו הורות פסיקתי

צו ההורות הפסיקתי הוא כלי משפטי שעוצב כברירת מחדל בשל היעדר חקיקה מסודרת המאפשרת רישום של הורה להט"ב שהוא בן או בת זוג של ההורה הביולוגי. צו ההורות הפסיקתי אומץ לראשונה בפסיקת בית המשפט העליון, ובהמשך היועץ המשפטי לממשלה גיבש במסגרתו קריטריונים. הקריטריונים הללו, שיצק היועץ המשפטי לממשלה כתנאי לקבלת צו פסיקתי, יוצרים מעין "מסלול" רישום ייחודי הרלוונטי לזוגות להט"ב (זוגות נשים המביאות לעולם ילד באמצעות תרומת זרע אנונימית וזוגות גברים המביאים ילד לעולם באמצעות פונדקאות בחו"ל).

כפי שהוסבר בסעיף הקודם, פרקטיקת צווי ההורות הפסיקתיים מכבידה על הורים להט"ב ומייצרת קשיים שאינם קיימים בהליך רישום ההורות הפשוט והנוח של בני זוג הטרוסקסואלים. בשנת 2018 הקים שר העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים צוות בין-משרדי, במטרה לבחון מחדש את הסדרי צו ההורות הפסיקתי. אף שבנושאים מסוימים המליץ הצוות על "הקלות" נקודתיות, לצערנו, את מרבית הטענות המהותיות של ארגוני הקהילה הגאה – שגובו גם בחוות דעת שהגישו מומחים לוועדה – דחה הצוות ללא הנמקות מבוססות.

היועץ המשפטי לממשלה אימץ המלצות הצוות הממשלתי, והן משתקפות היטב בעמדת פרקליטות המדינה בהליכים משפטיים לקבלת צווי הורות (המדינה היא תמיד צד בהליך המשפטי, וביכולתה להערים קשיים על ההורים ואף לסכל את קבלת צו ההורות).

עמדת ארגוני הקהילה היא שרישום הורות להט"ב בית צריך להיעשות באופן פשוט וזהה לרישום הורות של בני זוג הטרוסקסואלים. כשזאת תהיה עמדת המדינה, לא יהיה עוד צורך בצווי הורות פסיקתיים. עם זאת, עד שהנושא יוסדר בחקיקה, וכל זמן שרישום אחד ההורים תלוי בצווי הורות פסיקתיים, יש להקל על הורים גאים עד כמה שאפשר באמצעות ביטול או שינוי של קריטריונים מכבידים ובלתי רלוונטיים.

הפעולות הנדרשות

משרדי הממשלה הרלוונטיים (משרד המשפטים ומשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים) יפעלו להקלה ניכרת ולביטול התנאים למתן הסכמתם לצו הורות פסיקתי, ובפרט בסוגיות הבאות:

- ביטול הקריטריון השרירותי הדורש מזוגות הורים הוכחה שהיו בזוגיות 18 חודשים כתנאי לקבלת צו הורות פסיקתי.
- החלת צו ההורות באופן רטרואקטיבי ליום הלידה בכל מקרה של הגשת בקשה למתן צו הורות בתוך שנה ממועד הלידה של הילד הראשון ובתוך שלוש שנים ממועד לידתו של כל ילד נוסף, ולא רק במקרים שבהם הבקשה הוגשה בתוך תשעה חודשים.
- החלת ההליך גם במקרה שאחד מבני או בנות הזוג אינו אזרח ישראלי.
- ויתור על הדרישה שההורים יופיעו בבית משפט (להוציא מקרים חריגים).

32. תהליך התאזרחות שוויוני ללהט"ב

סעיף 7 לחוק האזרחות מפלה בין בני זוג הטרוסקסואלים לבני ובנות זוג מאותו המין, וקובע:

"בעל ואשתו שאחד מהם אזרח ישראלי או שאחד מהם ביקש להתאזרח ונתקיימו בו התנאים שבסעיף 5(א) או הפטור מהם, יכול השני לקבל אזרחות ישראלית על ידי התאזרחות, אף אם לא נתקיימו בו התנאים שבסעיף 5(א)."

הסעיף, שמתווה את זכותם של זוגות שבהם אחד מבני הזוג הוא אזרח ישראלי ובן הזוג האחר אינו ישראלי להסדרת מעמדו של בן הזוג הזר בישראל, שבסופה התאזרחות, נוקט את המינוח "בעל ואישה", המחריג באופן אינהרנטי זוגות להט"ב וזוגות ידועים בציבור שאינם נשואים. הלכה למעשה, זה עשורים מפעילה רשות האוכלוסין את נוהל 5.2.0009, "נוהל הטיפול במתן מעמד לבני זוג של ישראלים, לרבות בני אותו מין", המאפשר הסדרת מעמד ללהט"ב (ידועים בציבור או נשואים).

עם זאת, היעדר המינוח בחוק מביא לכך שהליך הסדרת המעמד של זוגות חד־מיניים או ידועים בציבור מסתיים רק ברישיון לישיבת קבע ולא באזרחות ישראלית. כדי לקבל את האזרחות, בני זוג זרים יכולים להגיש בקשה לפי סעיף 5, וזאת, רק לאחר קבלת הרישיון לישיבת קבע (בהתאם לסעיף 5(א)(3) לחוק).

אשר לזוגות נשואים חד־מיניים, הנושא נדון במסגרת בג"ץ 5075/15, עמותת אבות גאים נ' שר הפנים, שבמסגרתו הושווה סד הזמנים של הליך הסדרת המעמד של זוגות נשואים חד־מיניים לזה של זוגות נשואים הטרוסקסואלים, פרט לשלב הבקשה להתאזרחות, המושפע מלשון החוק.

במסגרת פסק הדין ציין המשנה לנשיאה דאז השופט רובינשטיין:

"ההבדל שנותר הוא כי הזוגות המבקשים אזרחות לפי סעיף 7 לחוק האזרחות יכולים לקבלה מייד עם סיום התקופה הנזכרת, ואילו בנידון דידן, כיוון שעסקינן בהליך שאינו לפי סעיף 7, ויכלו הנוגעים בדבר להגיש בקשה להתאזרחות רק עם קבלת תושבות הקבע – אם כי אף באופן מידי, ואף באותו יום לשם קביעת תור להתאזרחות. המשמעות היא כי ההליך יימשך מעט יותר משל בני זוג גבר ואישה, אלא שלרוב מדובר בשבועות מספר בלבד".

לצערנו, "שלב הביניים" כרוך בעיכוב רב ובעלות כספית נוספת מהמבקשים. ראשית, על הזוגות להגיש בקשה לרישיון לישיבת קבע, לעבור בחינת מרכז חיים ושימוע, לקבל החלטה חיובית ולהנפיק תעודת זהות ואשרה שתודבק בדרכון הזר שלהם. לאחר מכן, על בני הזוג לקבוע פגישה נוספת לצורך התאזרחות של תושב קבע (לפי נוהל 4.4.0001), לעבור בחינת מרכז חיים ושימוע חוזרת, ולקבל בסוף אזרחות, תעודת זהות ודרכון ישראליים.

כיום ההליך כולו עלול להתארך לחודשים ואף ליותר משנה, בעיקר בשל מצוקת תורים ותקנים ברשות האוכלוסין. בני ובנות זוג חד־מיניים נדרשו להוכיח שוב ושוב את כנות הקשר הזוגי, בהליכים ממושכים, מתישים ולעיתים משפילים. במקרים רבים, בן או בת הזוג נותרו במשך שנים במעמד זמני בלבד, ללא ביטחון תעסוקתי וללא זכויות מלאות כתושבים, מה שיוצר פחד מגירוש או מתלות בהחלטות פקידים, גם לאחר שנים של זוגיות והקמת משפחה בישראל.

העובדה כי זוגות בני אותו מין וזוגות ידועים בציבור לא חוסים תחת הגדרת "בעל ואישה" בחוק האזרחות, יוצרת מצב שבו אותם הליכים ביורוקרטיים מוחלים על זוגות מכוח מקורות נורמטיביים שונים. כך, בעוד הזכות להסדרת מעמדם של בני זוג נשואים הטרוסקסואלים מעוגנת בחוק האזרחות, הזכות הזוה של זוגות להט"ב וזוגות ידועים בציבור נשענת על סמכותו הרחבה של שר הפנים מכוח חוק הכניסה לישראל. זכות זו אינה מעוגנת בחקיקה, ומותירה את זכויותיהם של הזוגות הללו תלויות בהחלטת שר הפנים להפעיל את סמכותו. עיגון נוסח מתוקן בחוק האזרחות יוודא כי כלל הזוגות, ללא תלות בנטייה מינית, מגדר או סוג ההתקשרות, יזכו לשוויון זכויות מלא ולמסלול ברוך, מהיר ושוויוני להתאזרחות, ללא הישענות על שיקול דעת אישי או על סמכותו של שר הפנים.

נוסף על כך, סעיף 7 מפלה גם בין זוגות נשואים לבין בני ובנות זוג ידועים בציבור, מה שיוצר אפליה כפולה: הן כלפי להט"ב והן כלפי זוגות הטרוסקסואלים שבחרו לא להינשא ברבנות. ניסוח החוק ("בעל ואשתו") מקבע היררכיה ומעביר מסר סמלי ולפיו זוגות חד־מיניים אינם לגיטימיים ואינם זכאים לשוויון זכויות. כל עוד הנישואים בישראל כפופים לרבנות, חובתה של המדינה להבטיח שוויון זכויות מלא במסלולי ההתאזרחות לכלל הזוגות, ללא תלות בנטייה מינית, במגדר או בצורת ההתקשרות הזוגית.

הפעולות הנדרשות

- תיקון סעיף 7 בחוק האזרחות באופן הבא: תיקון המונח "בעל ואשתו", המדיר זוגות נשואים חד־מיניים והחלפתו במונח המכיל "בני זוג נשואים", הכולל תחתיו את כל סוגי המשפחות שבהם יש זוג נשוי. התיקון יסמך את רשות האוכלוסין להעניק אזרחות ישראלית בסיום הליך הסדרת המעמד של זוגות נשואים חד־מיניים, וכך, בסיום ההליך יוכלו זוגות נשואים חד־מיניים לבחור בין הגשת בקשה לתושבות קבע או לאזרחות ישראלית, כפי שנהוג זה מכבר לזוגות נשואים הטרוסקסואלים. הוספת סעיף קטן (א) שיחיל את ההסדר הקיים לזוגות נשואים גם לזוגות של ידועים בציבור, כדי שבסיום הליך הסדרת המעמד יוכלו זוגות ידועים בציבור לבחור אם להגיש בקשה לתושבות קבע או לאזרחות ישראלית, כנהוג זה מכבר בקרב זוגות נשואים הטרוסקסואלים.
- קביעת מסלול התאזרחות אחיד, מהיר ושוויוני לכלל בני ובנות הזוג של אזרחים ישראלים, ללא הבחנה על בסיס נטייה מינית או זהות מגדרית.
- קביעת לוחות זמנים ברורים וקצרים להסדרת מעמד, שיחייבו את רשות האוכלוסין וימנעו מצב שבו זוגות להט"ב מחזיקים במעמד זמני במשך שנים.

33. השוואת זכויות ידועים בציבור

מוסד הידועים בציבור בישראל הוא החלופה היחידה למוסד הנישואים עבור זוגות שאינם יכולים או בוחרים לא להינשא, ובפרט עבור זוגות להט"ב. אף שמעמד זה מוכר בפסיקה ומקנה זכויות בתחומים מסוימים, הוא נעדר עיגון חוקי מלא, וכתוצאה מכך נוצרים אי־ודאות, אפליה ונטל ביורוקרטי רב על הזוגות עצמם.

לאורך השנים פיתחו בתי המשפט את מוסד הידועים בציבור וקבעו קריטריונים לזיהוי זוגיות, בהם מגורים משותפים, קיום חיי משפחה וניהול משק בית משותף. פסיקות אלו הרחיבו את ההכרה בזכויות בתחומי הירושה, הביטוח הלאומי והזכויות הסוציאליות, אך המעמד נותר בלתי מוסדר בחוק ותלוי בפרשנות ובנהלים נקודתיים. כתוצאה מכך, זוגות להט"ב נאלצים להוכיח את זוגיותם שוב ושוב בפני רשויות המדינה, בתהליכים ביורוקרטיים מורכבים ולעיתים משפילים.

הפערים הבולטים ביותר ניכרים בתחום המיסוי, שבו אין הכרה מלאה בזכאותם של ידועים בציבור לחישוב מס משותף או להטבות מס אחרות. כך נוצרת אפליה כלכלית מובהקת בין זוגות נשואים לבין זוגות שאינם נשואים, גם כאשר אורח חייהם המשפחתי זהה לחלוטין.

לפי נתוני המוסד לביטוח לאומי, נכון לשנת 2022 חיו בישראל כ־29,000 זוגות הרשומים כידועים בציבור. עם זאת, אין נתונים רשמיים המבחינים בין זוגות להט"ב לשאר האוכלוסייה או המתעדים את שיעורי ההכרה המשפטית המלאה במעמדם. מוסדות דומים בעולם כגון civil partnership בבריטניה או registered partnership בהולנד מוכיחים כי עיגון בחוק מבטיח ודאות משפטית, מפחית ביורוקרטיה ומקדם שוויון. ישראל יכולה לשאוב השראה ממודלים אלו ולהסדיר את המעמד באופן שוויוני, ברוך ונגיש.

בניגוד למוסד הנישואים, שמוסדר בדין הדתי ובנישואי חו"ל המוכרים בפסיקה, ידועים בציבור אינם מוסדרים בחוק ראשי בישראל. היעדר חקיקה זו יוצר פער חוקתי מתמשך, שמתבטא ביחס לא שוויוני של רשויות המדינה למעמד הידועים בציבור ולהיקף הזכויות המוקנות לו.

ההבחנה בין נשואים לידועים בציבור נשמרת בעקביות כמעט בכל תחום: בעוד נישואים מקנים מעמד ברור וזכויות אוטומטיות בתחומי ירושה, משפחה, מס והורות, ידועים בציבור נאלצים להוכיח את מעמדם מחדש בכל הקשר ובפני כל רשות. הבדל זה פוגע בזכות לשוויון בפני החוק ובחירות הפרט, ובייחוד בזכותם של זוגות להט"ב לקיים את חייהם המשפחתיים בכבוד.

הפער החוקתי ניכר בייחוד בתחום ההורות והפריון. אף שהפסיקה הרחיבה את זכויותיהם של ידועים בציבור בתחומים כמו ירושה ומזונות, מקרים של אימוץ, פונדקאות או רישום הורות ביולוגית ולא־ביולוגית עדיין מטופלים באי־אחידות, וממשיכים להעדיף זוגות נשואים על פני ידועים בציבור.

כדי להבטיח שוויון אמיתי בין כל המשפחות בישראל, נדרש לעגן את מוסד הידועים בציבור בחקיקה ראשית שתכלול הגדרה ברורה, קריטריונים אחידים, ומנגנון רישום פשוט ונגיש לכל זוג. עיגון כזה יסיר את אי־הוודאות, יפחית בירוקרטיה ויבטיח שכל בני ובנות הזוג בישראל, ללא קשר לנטייה מינית או למעמד נישואים, יוכלו לממש את זכותם לשוויון, למשפחה ולכבוד.

הפעולות הנדרשות

- עיגון מוסד הידועים בציבור בחקיקה ראשית, כדי שיחול באופן שוויוני על כלל בני ובנות הזוג, לרבות זוגות חד־מיניים, דוגמת הצעת חוק 3703/25/פ. החוק צריך לכלול הגדרה ברורה ואחידה מיהו ידוע בציבור, לקבוע קריטריונים אחידים ולהחיל אותה באופן שייחייב את כלל רשויות המדינה. החוק יבטיח הכרה מלאה בזכויותיהם של ידועים בציבור בכל תחומי החיים, לרבות מיסוי, ביטוח לאומי, זכויות סוציאליות, הורות וירושה, באופן שווה לזכויות המוענקות לזוגות נשואים. עיגון זה ייצור ודאות משפטית, יצמצם אפליה ויחזק את שוויון הזכויות לכלל המשפחות בישראל.
- מנגנון הכרה אוטומטי של משרד הפנים. משרד הפנים יקבע הליך פשוט שבו זוגות יכולים להירשם כידועים בציבור דרך טופס הצהרה במשרד הפנים או באתר ייעודי, בלי צורך בהליך משפטי. הרישום יקנה מעמד רשמי מיידי ויחסוך מהזוגות את הצורך להוכיח את זוגיותם בפני הרשויות. ההגדרה תהיה רחבה וגמישה, וגם זוגות שאינם מתגוררים יחד, אך מנהלים קשר זוגי יציב, יוכלו להירשם. ההליך יהיה מכבד ויימנע מבקשת מידע אישי ופרטי מעבר לנדרש.
- פעולות נוספות מופיעות בסעיף הבא - השוואת זכויות להט"ב במיסוי ובביטוח לאומי.

34. השוואת זכויות להט"ב במיסוי ובביטוח לאומי

דיני המס וביטוח לאומי בישראל נסמכים במידה רבה על מבנה משפחתי הטרנסקסואלי, הנשען על נישואים מוכרים בדין הדתי. מצב זה יוצר פערים מערכתיים ניכרים המשפיעים על זוגות ומשפחות להט"ב, בין אם הם חיים כידועים בציבור או כנשואים בחו"ל ובין אם הם מנהלים חיי משפחה ללא נישואים כלל.

הבעיה המרכזית בפקודת מס הכנסה מגולמת באופן החריף ביותר: ההגדרה המצומצמת של בן זוג כאדם נשוי החי ומנהל משק בית משותף עם מי שהוא נשוי לו היא מקור שיטתי לאי־שוויון. להגדרה זו יש השלכות כמעט על כל מערך ההטבות, הזיכויים, הניכויים ונקודות הזיכוי הניתן לזוגות בישראל, ולמעשה שוללת מזוגות להט"ב שחיים יחד ואינם נשואים את האפשרות ליהנות מזכויות בסיסיות המוענקות לזוגות הטרנסקסואלים מתוקף נישואיהם. הגדרה זו משפיעה כמעט על כל סעיפי הזיכויים, הניכויים, החישוב המאוחד, קצבאות השארים, נקודות הזיכוי, ההתייחסות לנאמנויות, מיסוי השכירות, ביטוחי החיים וההפקדות לגמל, ובכך שוללת מזוגות להט"ב הטבות מס בסיסיות המוענקות לזוגות הטרנסקסואלים. במקרים מסוימים, כמו קצבת שארים, קיימת הכרה חלקית וחרירה בידועים בציבור, אך מדובר בתיקון צר וממוקד שלא מבטל את הבעיה המבנית.

התמונה דומה בחוק מיסוי מקרקעין, שם יש עשרות סעיפים שבהם מוכר המונח "בן זוג", אך ללא כל הגדרה בחוק עצמו. התוצאה היא יישום לא אחיד, פרשנות תלוית פקידות, ולעיתים אי־יישום בפועל עבור זוגות להט"ב. התוצאה היא שההכרה בזוגיות - בנוגע לשאלות אם זוג נחשב לרוכש או מוכר אחד, אם מתקיים פטור ירושה, אם קיים פטור לקשישים, אם יש פטור במס רכישה ומהו היקף הזכויות בין בני זוג - תלויה במידה רבה בפרשנות של פקידי רשות המיסים ובפסיקה נקודתית, ולא בזכות קבועה וברורה. היעדר ההגדרה יוצר אפליה בפועל, עמימות רבה וחוסר אחידות בין מקרים דומים. גם בתקנות מיסוי מקרקעין הבעיה חוזרת: אף שיש הגדרה למונח "קרוב", הכוללת בן זוג, המונח "בן זוג" עצמו אינו מוגדר, למרות שימוש נרחב בהטבות מס המיוחסות לקרובים, בין אם מדובר בהטבות לעולה חדש או במס רכישה מופחת ובין אם מדובר במכירה ללא תמורה.

גם בביטוח הלאומי הבעיות כבדות משקל, אם כי הן מתבטאות אחרת. חוק הביטוח הלאומי כמעט אינו מגדיר "בן זוג", וההכרה בזוגיות להט"ב בית נשענת על חוזרים פנימיים, הנחיות משתנות או מבחנים רחבים של ידועים בציבור שאינם מיושמים בעקביות. היעדר ההגדרה משליך ישירות על הזכאות לקצבאות תלויים, לקצבאות שארים, למענקי לידה ואימוץ (למשל במקרים שבהם מאמצים ילד של בן הזוג), לזכויות אלמן ואלמנה, לתוספות תלויים לגמלאות אזרח ותיק, לזכויות נכות וכן על הזכויות הניתנות לבן משפחה מטפל. הבדלי היישום בין סניפים שונים, הצורך בהוכחת זוגיות מחדש בכל פנייה, ולעיתים אפילו דרישת מסמכים פולשניים, יוצרים מערכת יחסים לא שוויונית בין המדינה לבין משפחות להט"ב.

גם בחוק מס ערך מוסף מורגשים הפערים. החוק מפנה להגדרת "קרוב" בפקודת מס הכנסה, מה שמחזיר אותנו שוב לבעיה המקורית: הגדרת בן זוג שאינה מכירה במשפחות להט"ב.

החקיקה הקיימת מייצרת הלכה למעשה אפליה מבנית רחבה: מצד אחד, חוקים רבים ממסגרים את הזוגיות ה"תקינה" כזוגיות נשואה בלבד, ומצד אחר, חוקים אחרים מותירים את ההכרה בזוגיות להט"ב עמומה וללא הגדרה ברורה. התוצר הוא מערכת שלא מעניקה זכויות באופן שווה ואינה מיישמת את עקרון השוויון המתחייב במשטר דמוקרטי.

הפעולות הנדרשות

- תיקון הגדרת "בן זוג" בפקודת מס הכנסה, כדי שתכלול בני זוג מאותו המין, בין אם הם נשואים ובין אם הם ידועים בציבור. תיקון זה יהפוך את הפקודה למסמך המכיר במלואו במגוון המשפחות בישראל ויפחית אפליה מבנית הנובעת מההגדרה הצרה של נישואים המבוססים על הדין הדתי. שינוי זה ישפיע אוטומטית על עשרות סעיפים בפקודה העוסקים בזיכויים, בניכויים, בחישוב מאוחד, בנקודות זיכוי, בקצבאות שארים, בביטוחי חיים, בקופות גמל, בנאמנויות ועוד. ההחלטה החלקית הקיימת בסעיף 9(16) בנוגע לקצבת שארים מוכיחה כי כבר יש הכרה חלקית שאפשר להרחיבה בשיטתיות.
- חקיקת הגדרה ברורה ואחידה למונח "בן זוג" בחוק מיסוי מקרקעין ובתקנות הנלוות אליו. הגדרה זו צריכה להיות זהה לזו שתחוקק בפקודת מס הכנסה, כדי להבטיח אחידות בפרשנות וביישום. מהלך זה יתקן שורה ארוכה של הוראות בחוק, הנוגעות לרוכש ולמוכר אחד, לפטורים ממס שבח, למס רכישה, לפטורי ירושה, לפינוי־בינוי, לעסקאות תמ"א 38/2, להעברות ללא תמורה ועוד. כך תיפסק התלות המלאה בפרשנויות ובמבחנים לא אחידים ותימנע אפליה של זוגות להט"ב בעסקאות מקרקעין.
- תיקון חוק הביטוח הלאומי כדי שיקלול הכרה מלאה בזוגיות להט"ב בית באמצעות הוספת סעיף הגדרות ברור, הכולל בני זוג מאותו המין - נשואים או ידועים בציבור. הגדרה מפורשת כזאת תבטל את הצורך בהוכחות חוזרות ונשנות של זוגיות במקרים של קצבאות תלויים, קצבאות שארים, תוספות לקצבאות אזרח ותיק, תשלומי סיעוד, גמלת נכות, זכויות בן זוג מטפל ועוד. המצב הקיים פוגע במיוחד בזוגות שאינם נשואים פורמלית, ומוביל להכרה לא עקבית ולעיתים רטרואקטיבית, כפי שעולה גם מחזור הביטוח הלאומי משנת 2016. עיגון מפורש בחוק יביא לחיסול הפערים ויחליף מערכת של הנחיות פנימיות בלתי יציבות במערכת זכויות אחידה וברורה.
- תיקון נקודתי של הסעיפים שבהם קיימות הפניות שגויות או חסרות להגדרות שאינן קיימות עוד, כפי שעולה למשל מההפניה בחוק מס ערך מוסף לסעיף 105"א לפקודת מס הכנסה, שבוטל. ליקויים טכניים מסוג זה אינם שוליים, והם עלולים לפגוע בזכאות ולהקשות על אכיפה וגבייה. לפיכך נדרשת מדיניות של עדכון וניקוי חקיקה, והיא תבטיח התאמה בין סעיפים מפנים לסעיפים קיימים, וכך תחזק את הבהירות והוודאות המשפטית, גם בהקשר של יחסי קרבה וזוגיות.
- עדכון כלל החוזרים של ביטוח לאומי, נוהלי רשות המיסים, טופסי הדיווח וכלל מערכות המחשוב, כדי שתתאפשר הכנסת נתונים של בני זוג מאותו מין, ללא מגבלות מבניות. מלבד זאת, מוצע להקים יחידת פיקוח ממשלתית ייעודית שתעקוב אחר יישום השינויים ושתדווח לוועדת ביקורת המדינה על פערי היישום, משכי הטיפול ועל ליקויים בהתנהלות הרשויות עם משפחות להט"ב.

35. תיקון חוק הירושה

במשך שנים רבות הפלו הרשויות בני ובנות זוג להט"ב שבחרו לחיות במשק בית משותף, ומנעו מהם זכויות כלכליות הניתנות לבני זוג הטרנסקסואלים כגון מזונות וירושה במקרה של מוות. העילה לאפליה במקרה הזה היא חוק הירושה, הנוקט לשון מפלה ומדירה כלפי זוגות להט"ב.

ברבות השנים השכילו בתי המשפט להעניק פרשנות תכליתית לחוק ולהכיר בזכויות מזונות וירושה גם עבור זוגות להט"ב שבחרו לקשור את חייהם יחד וניהלו משק בית משותף. כך, ב־14 בדצמבר 2004 פסק בית המשפט המחוזי בנצרת כי לזוגות חד־מיניים יש אותן זכויות כמו לזוגות נשואים בזכויות ירושה וכי המונח "גבר ואישה", כפי שמופיע בחוק הירושה של ישראל, כולל גם זוגות חד־מיניים.

זה שנים שהפסיקה הנרחבת מאפשרת לזוגות להט"ב שאינם נשואים לקבל הכרה בזכויות ירושה באמצעות פרשנות של ידועים בציבור.

אין ספק שגישתם של בתי המשפט המחוזיים, וכן פתיחת מסלול הידועים בציבור, סייעו להקל את מצוקתם של זוגות רבים בהקשר הזה.

עם זאת, אלו לא פתרונות אידיאליים. ראשית, כל עוד לשון החוק המפורשת מפלה בני זוג להט"ב וטרם נפסקה הלכה של בית המשפט העליון בעניין זה - כל הפתרונות שהושגו עד כה הם למעשה בלתי יציבים מבחינה משפטית. שנית, יש לציין שגם התרת נישואים אזרחיים בארץ לזוגות להט"ב לא תפתור את הבעיה עבור זוגות להט"ב מבוגרים וכאלה שלא רוצים להינשא. עיגון הזכויות הכלכליות של בני ובנות זוג המקיימים משק בית משותף צריך להתאפשר במנותק מהסדרי הנישואים, בדיוק כפי שמתאפשר בחוק ביחס לזוגות הטרנסקסואלים.

בעוד בישראל ההכרה בזכויות ירושה של זוגות חד־מיניים מבוססת ברובה על פרשנות שיפוטית ועל הסדרי ידועים בציבור, במדינות רבות בעולם נעשה תיקון מפורש בחוקי הירושה עצמם. כך למשל בגרמניה, בקנדה, בהולנד ובספרד הוסרו מהחקיקה נוסחים מפלים והוגדרה במפורש זכות שווה של בני ובנות זוג חד־מיניים לרשת זה את זה.

בשנת 2021 התפרסם בישראל תזכיר חוק דורש תיקון חוק הירושה, התשפ"א-2021, הכולל הרחבה של הגדרת "בני זוג" כדי שתכלול גם ידועים בציבור החיים יחד במשק בית משותף, ללא תלות במעמד נישואים. זהו בסיס משפטי חיובי שמכיר בגווניה של המשפחה המודרנית, אולם התזכיר לא נהפך לחוק סופי.

הפעולה הנדרשת

תיקון בסעיף 55 ובסעיף 57 לחוק הירושה, כדי שבמקום "איש ואשה החיים חיי משפחה במשק בית משותף אך אינם נשואים זה לזה", ייכתב: "בני זוג החיים חיי משפחה במשק בית משותף אך אינם נשואים זה לזה".

פרק ד'

תמיכה, רווחה ובריאות

מערכות הרווחה והבריאות הציבוריות בישראל הן המשענות היסודיות של כל אזרח, אך עבור חברות וחברי קהילת הלהט"ב, משענות אלו נותרות פעמים רבות חלקיות או חסרות. הנתונים מצביעים על העובדה שחברי הקהילה מתמודדים עם אתגרים בריאותיים ייחודיים הנובעים משילוב בין חסמי גישה למערכת הרפואית והצורך במענים קליניים ייעודיים (בדגש על בריאות הנפש והקהילה הטרנסית) ובין פערים בידע המקצועי של צוותי הרפואה בטיפול רגיש בקהילה.

גם בתחום הרווחה יש פערים דרמטיים כגון היעדר רשת ביטחון משפחתית המצריכה פתרונות חוץ־ביתיים וחוסר בנגישות לשירותי סיוע נפשי וליווי סוציאלי המותאמים למעגלי החיים הלהט"ביים, בדגש על התמודדות עם משברים, בדידות ומצבי סיכון.

הפער המרכזי ניכר כיום בחוסר ההלימה בין הצרכים הגוברים בשטח לבין מדיניות הרווחה הממשלתית המוגבלת, לצד מענים שנשענים במידה רבה על יוזמות של ארגוני הקהילה הגאה.

פרק זה מתווה את מפת הדרכים למעבר מפתרונות נקודתיים למדיניות רווחה ובריאות הוליסטית. דרישותינו מתמקדות בעיגון תקציב האגף לקידום להט"ב, הבטחת רצף טיפולי ושיקומי וביסוס זכותה של הקהילה הגאה לשוויון מהותי בשירותי הבריאות והרווחה - לא כחסד, אלא כזכות יסוד.

מאיה עוראבי, 33, האחות הטרנסג'נדרית הראשונה בישראל, הגיעה למקצוע מתוך אהבה ורצון לעזור לכל אדם באשר הוא.

בישראל פועלים שני ארגונים מרכזיים המתמחים בתמיכה, בליווי ובהדרכה להורים ולבני משפחה של ילדים ובני נוער להט"ב: עמותת תהל"ה, המספקת תמיכה של הורים למען הורים ובני משפחה של ילדים מהקהילה הגאה, באמצעות קבוצות תמיכה הפועלות במשך כל השנה בעשרות מוקדים ברחבי הארץ, לרבות קבוצות ייעודיות למגזר הדתי, להורים לילדים על הקשת הטרגסית ולאבות בלבד. נוסף לכך העמותה מפעילה קו קשב וסיוע טלפוני הפועל 24 שעות ביממה, בכל ימות השבוע, ומאויש במתנדבים מוכשרים ובמלווים מקצועיים. כן העמותה מעמידה מערך ליווי אישי להורים שפעילות קבוצתית לא מתאימה להם. נוסף לכך, ארגון ברית הלביות - ארגון הורים למען משפחות לילדים ולנוער טרגסים ומגווי מגדר - פועל לתמיכה ולאישוש של ילדים טרגסים בקרב משפחות ולקידום רווחתם במסגרות המשפחתיות, המוסדיות והחברתיות. הארגון מקדם גישה מאששת מגדר ומפעיל קהילת תמיכה להורים, הכוללת קבוצות, מפגשים והדרכות, לצד ייעוץ וליווי להליכי יציאה מהארון, למעבר מגדרי, לניווט במערכות הרפואה והחינוך וכן מנגיש מידע מקיף למשפחות.

אף על פי שארגוני ההורים תורמים תרומה אדירה לרווחתם של להט"ב ובני משפחותיהם, ופעמים רבות מגישים "טיפול מניעתי" שמסייע לשמור על המרקם המשפחתי ולבלום הידרדרות למצבי סיכון ואובדנות, המדינה אינה מקצה כיום שום משאבים לטובת פעילות זו.

הפעולות הנדרשות

1. האגף לקידום להט"ב יגבש מבחן תמיכה לשירותי ליווי ולתמיכה מקצועיים למשפחות של להט"ב, וזאת בתנאי שבבסיס הפעילות עומדת הכרה באוטונומיה המוחלטת ביחס לנטייה מינית ולזהות מגדרית.
2. משרד הרווחה והחינוך יתקצבו את פעילויות הרווחה והחינוך ואת הפעילויות הפסיכו־סוציאליות של ארגוני ההורים, כחלק ממערך השירותים הציבוריים הזמינים למשפחות.
3. משרדי הרווחה, החינוך והבריאות יקימו מערך הכשרות לאנשי מקצוע במערכות, בשיתוף ארגוני ההורים, כדי להבטיח שהשירות שניתן למשפחות יהיה מקצועי, רגיש ומותאם לצרכים הייחודיים של כל משפחה.

38. מסגרות חוץ-ביתיות ללהט"ב

להט"ב הנאלצים לעזוב את בתיהם ונרדפים בקהילותיהם ברגע שנטייתם המינית או זהותם המגדרית נחשפת היא לצערנו תופעה יומיומית הקיימת בכל חלקי החברה הישראלית. ביתר שאת, האוכלוסיות העיקריות החשופות לסיכון כזה הם א.נשים על הקשת הטרגסית, להט"ב בחברה הערבית ובחברה החרדית. כמענה לקושי האדיר שאיתו מתמודדים להט"ב בסיכון, הוקמו ברבות השנים שתי מסגרות הלנת חירום לנוער ולצעירים מקהילת הלהט"ב בתל אביב, בית דרור והגג הוורוד; מסגרות הלנה לטווח ארוך לנוער בשפלה, דרורים; ולצעירים — אבני דרך במרכז ובית הצבעים בדרום הארץ. נוסף לכך יש שתי דירות מעבר לטרגסים ולטרגסיות ושתי דירות מעבר לצעירים להט"בים, המספקות מעטפת נוספת, וכולן ממוקמות במרכז הארץ. מבחינת פיתוח המענים לא.נשים בזנות, הוקמו שתי מסגרות הנותנות מענה לאוכלוסייה הטרגסית: בית לינה, הלנת חירום לנשים טרגסיות מעל גיל 18 על רצף הזנות, ורואים שקוף - מענה לגברים וטרגסים על רצף הזנות, שיש בו הוסטל כוללני ודירת מעבר. אלו מסגרות מצילות חיים ויש בהן צוותים טיפוליים מוכשרים ומנוסים, אך הן לא מסוגלות לספק מענה למכלול הצרכים.

ראשית, אחת הבעיות המרכזיות היא הקושי באיתור מוקדם של בני נוער על הקשת הטרגסית המצויים במצוקה. מצב זה מוביל לכך שבמסגרות לצעירים מעל גיל 18 קיימות רשימות המתנה ארוכות בעוד שמספר המקומות הייעודיים לצעירים מצומצם מלכתחילה. כתוצאה מכך נוצרת שכבה הולכת וגדלה של להט"ב במצוקה מעל גיל 25, ובפרט א.נשים על הקשת הטרגסית. מדובר בתופעה המחייבת תשומת לב מיוחדת: מצוקת הדיור של א.נשים על הקשת הטרגסית אינה מסתיימת בגיל צעיר, ולעיתים נמשכת עמוק אל תוך החיים הבוגרים. זאת משום שבניגוד לקבוצות אחרות בקהילה, המצוקה אינה נובעת רק מהיעדר עורף משפחתי בגיל ההתבגרות, אלא מנסיבות מורכבות ומתמשכות יותר. א.נשים על הקשת הטרגסית חשופים לאפליה קשה במיוחד בשוק התעסוקה ובשוק הדיור. לכן, גם בגיל הנחשב במונחים יחסיים למבוגר, ואף כאשר קיימת מסוגלות אישית גבוהה, מתעורר לעיתים קושי משמעותי לשכור או לרכוש דירה בשוק החופשי. אמנם ברחבי הארץ פועלות מסגרות כלליות (שאינן ייעודיות ללהט"ב) להלנת חירום עבור בני 30 ומעלה, אך הן אינן מותאמות לא.נשים מהקשת הטרגסית. גם במסגרות הלנת החירום הייעודיות ללהט"ב קיים מחסום גילי, והן אינן מספקות מענה מערכתי לבני ובנות 25 ומעלה (למעט מקרים פרטניים שבהם משרד הרווחה מאשר הלנה לגילאי 25—30, אך לא מעבר לכך). יתר על כן, מסגרות יעודיות לבוגרים על הקשת הטרגסית, מכוונות באופן ממוקד למי שנמצאת על רצף הזנות ואינן נותנות מענה נרחב לקהילה. בנוסף, ישנן מסגרות הסוגרות את שעריהן מלכתחילה בפני טרגסים וטרגסיות. במסגרות אחרות, אף אם קיימת נכונות עקרונית לקבלם, הן נתקלים לעיתים ביחס טרנספובי ואף באלימות מצד שוהים אחרים. כך, על אף שקיימות למעלה מ-20 מסגרות להלנת חירום עבור דרי רחוב ברחבי הארץ, בפועל אין וולו מסגרת אחת המותאמת לא.נשים על הקשת הטרגסית. יתרה מכך, קיימות מסגרות חוץ־ביתיות רבות של משרד הרווחה המעניקות מענה למצבי חיים מורכבים ולצרכים ייחודיים — כגון מסגרות גמילה, תחלואה כפולה או חלופות אשפוז לנפגעות — אולם גם בהן לא מתאפשר לא.נשים מהקשת הטרגסית ליהנות מהטיפול המוצע באופן מותאם ובטוח.

שנית, מבחינת הפריסה הגיאוגרפית, המענה החירומי לצעירים ממוקם בתל אביב, ואין מענה חירומי לאוכלוסייה בצפון הארץ או בדרומה. בהיעדר הפיזור הגיאוגרפי טמון קושי עבור שוהים ושוהות מאזורי פרפריה המעוניינים לשמור על קשרים חברתיים ועל זיקה למסגרות בקהילות וביישובים שמהם הגיעו. כמו כן, על חלק מהשוהים והשוהות במסגרות ארוכות הטווח נכפית הרחקה בלתי רצויה ממסגרות ומקשרים חברתיים שמילאו תפקיד חיובי בחייהם. באופן פרדוקסלי, הרחקה זאת עשויה לעורר קשיים, אף שהמטרה מלכתחילה היא דווקא להקל את חייהם של השוהים והשוהות.

נוסף לכך, לא נבנה למסגרות אלו תעריף תקציבי ייחודי המאפשר מתן מענה מיטיבי ומותאם לצרכים הייחודיים בהקשר הליווי הרפואי וכוח האדם הנדרש במסגרות ללא הפרדה מגדרית. התעריף הזהה למסגרות האוכלוסייה הכללית מחייב את הגופים המפעילים לגייס כספים ממקורות אחרים כדי לספק מענים אלה.

36. עיגון האגף לקידום להט"ב בסכום של 100 מיליון ש"ח בבסיס התקציב

מאז קום המדינה ועד היום, נושא קידום השוויון החברתי לאוכלוסיית הלהט"ב לא זכה להכרה ראויה ומספקת במערכת התקציבית. אומנם בשנים האחרונות חלה התקדמות מסוימת, אך היא רחוקה מלספק את הצרכים המהותיים והדחופים של קהילת הלהט"ב בישראל, שנותרת מוחלשת ומצויה במצוקה בתחומים רבים, הן בתחום החברתי והכלכלי והן בתחום הרווחה.

ב־10 ביולי 2022 הסמיכה ממשלת ישראל את המשרד לשוויון חברתי לפעול לקידום אוכלוסיות הלהט"ב, באמצעות החלטת ממשלה 1782 בנושא "הטלת תפקידים בתחום אוכלוסיות הלהט"ב". החלטה זו הובילה להקמת אגף שיקדם מענים ייחודיים עבור אוכלוסיות הלהט"ב בשלוש זירות מרכזיות: הזירה המוניציפלית, הזירה הרוחבית והזירה הממשלתית. בשנת 2021 הוקם האגף לקידום להט"ב, והוקצו לו 90 מיליון שקל לשלוש שנים, באמצעות החלטת הממשלה על הסכמים קואליציוניים לכנסת ה־24. כן לקראת שנת 2024 הציג המשרד לשוויון חברתי תוכנית שנתית בסך 38 מיליון שקל.

בשנים אלו הצליח האגף, חרף התקציב המועט, לתת מענה יוצא דופן לקהילה הגאה. בין היתר, האגף מפעיל התקשרויות עם ארגוני הקהילה הגאה, המאפשרות הנגשת שירותים לקהילה, ובמסגרתן ניתן מענה ישיר ועקיף לכ־500,000 מוטבים ומוטבות.

לצערנו, התלות של האגף במקורות תקציביים משתנים ולא יציבים מביאה לכך שהמענים שמספק האגף הם בעצמם ארעיים ומנוהלים בחוסר ודאות. כך, בחודש מרץ 2024 קוצץ תקציב האגף למען הלהט"ב לשנת 2024 בפתאומיות מ־38 מיליון שקל ל־24 מיליון שקל - קיצוץ של 40%. נוסף לכך, מפני שאין סעיף תקציבי ייעודי לאגף לקידום להט"ב, תקצובם של פרויקטים שונים נעשה באמצעות תקציב הפעולות של המשרד לשוויון חברתי, מה שמקשה על מימושן של תוכניות האגף. מובן שאי־המשכיות התקציבית מונע תכנון רב־שנתי ופוגע ביציבות השירותים ובאמון הציבור.

בין השאר, בחודש יולי 2025 הופסקה ההתקשרות של המשרד לשוויון חברתי, שבמסגרתה הופעלו תוכניות למתן מענים בתחומים שונים לאוכלוסיות הלהט"ב — כגון להט"ב מהחברה הערבית, להט"ב בני 50 ומעלה ולהט"ב עם מוגבלות — וכן תוכניות לקידום נושאי תוכן באופן רוחבי לכלל אוכלוסיות הלהט"ב, תוכנית להקמת מנהיגות ללהט"ב ולעריכת הסברה והכשרה להיכרות עם הצרכים המסוימים של אוכלוסיות הלהט"ב בקרב נותני שירותים. מיזם זה היה תוכנית ראשית ומקיפה של האגף, הן מבחינת המענה לאוכלוסיות הלהט"ב והן מבחינת תקציבית. חשיבות המיזם נובעת, בין היתר, מהיקפו הארצי, מהצורך במענה משלים לרשויות שבהן לא מופעלת התוכנית לרשויות המקומיות ומהצרכים הייחודיים של אוכלוסיות יעד שונות בתוך קהילת הלהט"ב. לצערנו, הפרויקט לא קודם, אף שהתחיל תהליך איסוף מידע (RFI), וגם לא יצאה הודעה רשמית על ביטולו. המשמעות המעשית של ההתעלמות וההשתהות בטיפול היא ביטול דה פקטו של המיזם החיוני וגרימת פגיעה משמעותית בקהילת הלהט"ב, בניגוד מובהק לתפקידם ולמטרותיהם המוצהרות של המשרד והאגף.

הפעולה הנדרשת

הקצאת 100 מיליון שקל לשנה לאגף לקידום להט"ב בסעיף ייעודי בבסיס תקציב המדינה, באופן שיהלום את גודלה של אוכלוסיית הלהט"ב, המונה, לפי הערכות, יותר מ־800,000 חברים וחברות, וחווה זה שנים אפליה מבנית בהקצאת משאבים ביחס לחלקים אחרים בחברה הישראלית.

לאור השפעתם המכרעת של המענים שפותחו במשרד לשוויון חברתי על חייהם של מאות אלפי ישראלים וישראליות להט"ב ובני משפחותיהם, ולאור הצורך בהמשכיות במענים, יש חשיבות עליונה בהכנסת התקציבים שניתנו עד היום מכוח הסכמים קואליציוניים או בכסף תוספתי לבסיס תקציב המדינה באמצעות סעיף ייעודי. תקצוב קבוע של האגף לקידום להט"ב בבסיס התקציב הוא צעד חיוני בדרך להכרה ממלכתית מלאה בזכויותיהם של להט"ב בישראל. הוא מבטא לא רק תמיכה פרקטית, אלא גם מחויבות ערכית של המדינה לשוויון, לכבוד האדם ולהגנה על זכויות מיעוטים.

האגף יפעל לבניית קהילות, חיזוק אוכלוסיות מגוונות, ליווי משפחתי, מאבק בלהט"בופוביה, חינוך והסברה ופיתוח מנהיגות צעירה, ירחיב משמעותית את הקולות הקוראים לרשויות המקומיות, ויקדם מדיניות ממשלתית לקידום שוויון זכויות לקהילת הגאה בצורה רוחבית.

עוד ייקבע כי תקציב זה לא יבוא במקום תקציבים במשרדים ממשלתיים נוספים.

37. סיוע להורים ולמשפחות להט"ביות

הרגע שבו בן או בת משפחה יוצאים מהארון ומשתפים במידע על נטייתם המינית או על זהותם המגדרית הוא רב־משמעות ומגלם בתוכו שינוי עבור כל בני המשפחה. תהליך זה יכול להעלות שאלות, רגשות מעורבים, חרדה, בלבול וחוסר במידע - וברגע זה נדרשות תמיכה והבנה.

מחקרים מראים כי תמיכה משפחתית היא הגורם החשוב ביותר לרווחתם הנפשית והחברתית של ילדים ובני נוער להט"ב. כשהורים ובני משפחה מגלים הבנה, קבלה ותמיכה, הם משמשים כעוגן חזק וחיוני לילדיהם. מחקרים מראים שתמיכה משפחתית מפחיתה בצורה ניכרת את הסיכון למצוקה נפשית, לדיכאון ולמחשבות אובדניות בקרב צעירים להט"ב.

תהליכי ההתמודדות והקבלה הם אישיים, וכל משפחה חווה אותם באופן שונה ובדרכה הייחודית. חלק מההורים מרגישים ומביעים קבלה והבנה בשלבים ראשונים, בעוד אחרים זקוקים לזמן רב יותר כדי לעכל את המידע, לשאול שאלות ולהבין את המשמעות. הדבר החשוב ביותר הוא לעזור להורים להבין ולקבל את ילדם, להתגייס לתמיכה בו ולשמור על הקשר המשפחתי.

בשנת 2021, בעקבות שיח מתמשך ומעמיק עם משרד הרווחה, פורסם מכרז להקמת שמונה מסגרות חוץ-ביתיות חדשות ללהט"ב ללא עורף משפחתי בתקצוב של יותר מ־5 מיליון שקל בשנה. לראשונה הוקם הוסטל אחד במחוז ירושלים ללהט"ב בני 25-35. שבע דירות מעבר (מסגרת קטנה של עד ארבעה שוהים ושוהות) היו צפויות להיפתח בשנת 2021 בכל ארבעת המחוזות - חיפה, תל אביב, ירושלים והדרום. דירת המעבר בחיפה נועדה לתת מענה ללהט"ב מהחברה הערבית. לצערנו, חלק גדול ממסגרות אלה לא נפתחו, בהן דירות המעבר בחיפה, בירושלים ובבאר שבע. בחודש אפריל 2026 נערכו פגישות של ארגוני הקהילה הגאה עם משרד הרווחה בנושא הצורך הגובר במעני חירום בצפון ובדרום, נכון לכתיבת שורות אלו טרם הורחבו המענים.

הפעולות הנדרשות

1. הקמת מענים חוץ-ביתיים בפריסה גאוגרפית רחבה, וביחוד הקמת מסגרות שנותנות מענה אזורי לאוכלוסיית הלהט"ב בצפון ובדרום. מסגרות אלו יתפקדו כמוקדים אזוריים לתושבי הצפון והדרום.
2. הקמת מסגרת חוץ ביתית מותאמת לקהילה הערבית הלהט"בית בחיפה, בעקבות צורך גובר במענים מותאמים המונגשים בשפה הערבית.
3. הרחבת המענים לגילים הבוגרים. בין השאר, התאמה של מסגרת אחת לפחות ממסגרות הלנת החירום ברחבי הארץ כך שתוכלו לתת מענה מוגן לצרכים של חסרי בית על הקשת הטרנסית שגילם עולה על 30.
4. הקמת הלנת חירום נוספת לצעירים ולצעירות (בדומה לגג הוורוד) בצפון הארץ, להרחבת מעני החירום.
5. מימוש הקמת דירות מעבר לצעירים מקהילת הלהט"ב מחוץ לגוש דן.
6. חיוב של כל מסגרות הרווחה הנותנות מענה למצבי חיים ולצרכים ספציפיים לעבור הכשרה, כדי שיהפכו מותאמות להענקת טיפול ללהט"ב, ובפרט לאנשים מהקשת הטרנסית, ותקצוב הכשרות אלו. נוסף לכך יש להמשיך להכשיר אנשי צוות בנושא נוער על הקשת הטרנסית במסגרות פוסט־אשפוזיות, על ידי המסגרות הייעודיות לנוער ללהט"ב.
7. בתחום ההתמכרויות ובריאות הנפש, יפורטו המענים הנדרשים בפרק המוקדש נושא. בפרט, נדרשת התאמה אשפוזית וקהילה ארוכת טווח למתן שירותים לקהילת הלהט"ב, בדגש על הקשת הטרנסית, הן לנוער והן למבוגרים.

39. הרחבת מערך התמיכה הפסיכו-סוציאלי בלהט"ב של משרד הרווחה

משרד הרווחה והביטחון החברתי מודע לקשיים ולאתגרים של קהילת הלהט"ב, ודאג לפתח לאורך השנים מענים מותאמים ללהט"ב תוך זיהוי הצרכים העולים מהשטח. מענה מרכזי שמשרד הרווחה מספק הוא שירות עו"ס ללהט"ב, מענה של עו"ס עירוני המתמחה בסיוע ללהט"בים ומציע תמיכה רגשית ומיצוי זכויות. עו"ס ללהט"ב ברשות הוא גורם ידע וטיפול בנושאי זהות מינית ומגדרית, והוא ניתן דרך המחלקה לשירותים חברתיים ברשות העירונית. כיום, משרד הרווחה לא מספק מידע מקיף על השירות או הרשויות שבהן הוא מופעל, ויש חסם משמעותי בהנגשת השירות. המידע לא חשוף לציבור, ובפועל צרכני השירות מקהילת הלהט"ב יודעים לרוב על השירות מפה לאוזן, דרך ארגוני הקהילה או דרך רשויות עירוניות הבוחרות לפרסם את השירות ביוזמתן ובאופן עצמאי. לרוב, ללהט"ב בפריפריה החברתית או הגיאוגרפית לא תהיה נגישות לשירותי רווחה מותאמים שיסיעו להם, כמו עו"ס ללהט"ב, מכיוון שהמידע בנוגע לשירות אינו נגיש או מכיוון שהשירות כלל לא מסופק ברשות המקומית, ובהינתן שזה המצב, מידע על חלופות אפשריות אינו נגיש ושקוף לציבור.

בד בבד עם השירותים העירוניים, משרד הרווחה מספק שירות ארצי של עו"ס ללהט"ב המתמחה באוכלוסיות ייעודיות ללהט"ביות כמו עו"ס טרנס ועו"ס חברה ערבית. על פי מחקר, בשל גורמי הסיכון שהוזכרו לעיל לאוכלוסיות סיכון יש סיכוי רב יותר לחוות מצבי סיכון או לחוות אותם בעוצמה רבה יותר, בהשוואה לאחרים. השירותים הניתנים כיום הם מהותיים עבור חברות אלו, אך קיים צורך בפיתוח שירותים נוספים לתת־חברות נוספות: אוכלוסייה דתית וחרדית ללהט"בית, מענים מוגברים לנוער, לצעירים ולצעירות ללהט"בים ולהט"ב בגיל שלישי, לצד הרחבת היקף השירותים הניתנים.

מחקרים מצביעים על כך שבריאותם הנפשית והפיזית של להט"ב נמוכה יותר לעומת הטרוסקסואלים וסיסג'נדרים וכי ללהט"ב יש סיכון גדול יותר לאובדנות ולפיתוח דיכאון, לשימוש בחומרים ממכרים ולאפליה במסגרות תעסוקה וחיים בעוני (שילה, 2016). באקלים הנוכחי בישראל, להט"ב, הנמצאים כאמור בסיכון מוגבר, מדווחים על מצוקה מתרחבת ועל צורך רב יותר בסיוע. להט"ב שפנו לקו הקשב של האגודה למען הלהט"ב העידו על מצוקה כללית גוברת, וזה המקום לציין כי בשנת 2025 עלה מספר הפניות הכללי לקו הקשב והתקבלו 3,863 פניות. מסקר שערכו האגודה למען הלהט"ב, בלה דואגת של הוועד למלחמה באידס, החברה לרפואת להט"ב והמרכז הגאה בתל אביב, בשנת 2024, עולה כי 50% מהנשאלים העידו על עיסוק מוגבר יותר בסמים מאז פרוץ המלחמה ו־58% העידו על כך שהצריכה המוגברת קשורה במצבם הנפשי. האקלים הנוכחי בישראל מעלה צורך ניכר בסיוע מוגדל ונגיש. יש לתגבר את היקף המענים הניתנים, לפתוח מסגרות חוץ-ביתיות נוספות ולהרחיב את שירותי העו"סים הניתנים ברשויות. פעולות נוספות בנושא מצורפות בסעיף טיפול בצריכת אלקוהול, סמים ובהתנהגויות התמכרותיות בקהילה הגאה.

בד בבד עם יצירת מענים ייעודיים ללהט"ב, יש חשיבות רבה בהנגשת מענים מותאמים ללהט"ב בתוך מעני הרווחה הכלליים הניתנים בפריסה ארצית. מחקרים מעידים שכשלהט"ב כבר עושים את הצעד ופונים לסיוע של עו"ס, הם מחזיקים בחשש שלא יובנו, שיתייחסו אליהם באופן שלילי או שלא יכירו את הקשיים והצרכים הייחודיים שלהם ויבינו אותם (Spengler, 2016). נתון זה מדאיג אף יותר אל מול מחקר שבחן עמדות של עובדים סוציאליים, ובו רבים העידו שלא נחשפו כלל לסוגיות הקשורות למגדר ולנטייה מינית במהלך לימודיהם (al et., 2016). (Shilo). הקהילה הלהט"בית מתמודדת עם קשיים מקיפים בדומה לאוכלוסייה הכללית, בעת שסיבת הפנייה של להט"בים לסיוע של הרווחה לא

בהכרח נובעת מהיותם להט"בים (לדוגמה אלימות בזוגיות או במשפחה, התמכרויות ו/או תחלואה כפולה). כתוצאה מכך, בעת פנייה למענה כללי שאינו מופנה באופן יעודי ללהט"ב, קיים חשש משמעותי לגבי השירות שיתקבל לצד חוסר ודאות ביחס של הגורם המטפל, שעשוי למנוע הגעה לטיפול או להוביל לטיפול שיסייע באופן חלקי. בשל כך, יש צורך מהותי ליצור מענה מותאם ומונגש בכל שירותי הרווחה, באמצעות הכשרות ומינוי גורם צוות אחראי לאוכלוסיית הלהט"ב, שיחזיק בידע מותאם ויידע להנגישו לכלל צוות הטיפול.

הפעולות הנדרשות

1. הנגשת מידע בכל הנוגע לשירותי רווחה להט"ביים הניתנים ברשויות מקומיות. הנגשת מידע על הרשויות שבהן השירותים מסופקים, על גורמי השירות ועל החלופות במצבים שבהם השירות לא ניתן.
2. הגברת המענים הניתנים באזורי פריפריה חברתית וגיאוגרפית, בדגש על אוכלוסיות ייחודיות: האוכלוסייה הטרנסית, האוכלוסייה הערבית־להט"בית, האוכלוסייה הדתית והחרדית הלהט"בית, אוכלוסיית הגיל השלישי, נוער וצעירים וצעירות ללהט"ב.
3. אל מול הקשיים והאתגרים בישראל, יש להגדיל את כלל שירותי הרווחה הניתנים לקהילה הלהט"בית. וכחלק מכך יש להרחיב את מערך הסיוע לטיפול בהתמכרויות (מטר"א ללהט"ב), כדי שיינתן ברחבי הארץ כולה ובהיקף רב יותר של גורמי טיפול, לצדפתיחה של מסגרות אשפוזיות לטיפול בהתמכרויות בקהילה הלהט"בית. קיים צורך בפתיחת מסגרות חוץ ביתיות ארוכות טווח נוספות: לגברים הומואים, לנמצאים על הקשת הטרנסית שאינם נמצאים במעגל הזנות, וכן מסגרות חוץ ביתיות ארוכות טווח וכוללות תהליך טיפולי-שיקומי מקיף.
4. הנגשת מעני רווחה מותאמים ללהט"ב בתוך מעני הרווחה הכלליים כדי להנגיש את כלל השירותים ולהגביר את תחושת האמון של הקהילה במערכת ובשירותים הניתנים.
5. המל"ג, בתיאום עם משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים יפעל להכנסת תוכני חובה בסוגיות ללהט"ב במסגרת לימודי עבודה סוציאלית, בכל בתי הספר לעבודה סוציאלית במוסדות ההשכלה הגבוהה.

40. הרחבת היקף הפעילות של עו"ס רכזי תחום ללהט"ב, עו"ס טרנס ועו"ס חברה ערבית

בשנת 2017 יזם משרד הרווחה תוכנית מבורכת שזכתה לכינוי "מעגל ללהט"ב", ובמסגרתה הוא הפיץ קול קורא לכלל הרשויות המקומיות, במטרה להקצות תקן ייעודי עבור עו"ס שיעבוד בלשכת הרווחה המקומית ויתמחה בציבור הלהט"ב.

מודל ההפעלה של התוכנית כולל העסקת עו"ס ייעודי בחלקיות משרה לפי מספר ההשמות המוקצות ליישוב. העו"ס אמון על האיתור של אוכלוסיית הלהט"ב ועל הליווי והטיפול בה ובבני המשפחה. כחלק מתהליך העבודה, העו"ס הייעודי עושה תהליך מיפוי ראשוני שבו מזוהים הארגונים השונים המסייעים לאוכלוסיית הלהט"ב ברשות, בשאיפה למסד דפוסי שיתוף פעולה קבועים בין המחלקה לשירותים חברתיים לבין העמותות הקיימות, לשם קידום תהליכי האיתור ויצירת גיבוש מענים לאוכלוסייה. לצורך קידום יכולותיו הטיפוליות, העו"ס הייעודי משולב בקורס הכשרה ייעודי לטיפול באוכלוסיית הלהט"ב, המתקיים בבית הספר המרכזי לעבודה סוציאלית.

לצערנו, לצד עשרות רשויות מקומיות שנענו לקול הקורא והקצו תקן רכז תחום ללהט"ב ייעודי, מאות רשויות בחרו לא להשתתף בתוכנית, בדגש על רשויות בפריפריה הגיאוגרפית והחברתית.

בד בבד פועלת תוכנית "מעבר לקשת" שמפעילה עמותת מעברים לקשת הטרנסית, בפיקוח ובתמיכת משרד העבודה והרווחה. את המערך מפעיל צוות מקצועי של עובדים סוציאליים עם התמחות בקשת הטרנסית ומנטוריות מהקהילה. המענה כולל ליווי ממוקד קצר טווח, סיוע ומיצוי זכויות סוציאליות, רפואיות, הכוונה והדרכה לאנשי מקצוע ותקציב סיוע חירומי. כן המערך פועל להנגשת מידע קריטי לאנשים על הקשת הטרנסית, לבני משפחותיהם ולאנשי מקצוע המלווים אותם, באמצעות אתר, מענה במייל, בטלפון ובפגישות פרונטליות. אולם יש פער ניכר בין המשאבים הקיימים ובין הצרכים המרובים של האוכלוסייה ואנשי המקצוע המלווים אותה.

בנוסף לתוכניות אלו, תוכנית עו"ס חברה ערבית פועלת תחת בית אל מים בפיקוח ובתמיכת משרד העבודה והרווחה. את המערך מפעיל צוות מקצועי של עו"ס דוברי ערבית עם מומחיות בקהילה הערבית הלהט"בית. המענה כולל ליווי קצר/ארוך טווח בהתאם לצורך העולה ומיצוי זכויות סוציאליות. המענה עונה על צורך הולך וגובר בשטח, ומהווה מענה ראשוני ופורץ דרך עבור קהילה משמעותית שזקוקה לסיוע ממוקד תוך היכרות עם הצרכים הספציפיים שלה, ששונים מהצרכים של הקהילה הכללית. צעירים וצעירות ערבים ללהט"בים, נאלצים לא פעם להתמודד, מעבר לתהליך היציאה מהארון וכל מה שכרוך בו, גם עם פחד ממשי לחייהם בשל חוסר קבלה תרבותית מצד הקרובים והיקרים להם. בשל כך, הליך היציאה מהארון במקרים אלו, כולל בריחה, התבודדות וקשיים משמעותיים בבניית מסגרת חיים מיטיבה ובטוחה. קיימות מסגרות חוץ ביתיות כמו בית דרור והגג הורוד, שמסייעות באופן זמני לבני נוער וצעירים וצעירות, אך בשל המענה קצר הטווח והגבלת הגיל, צעירים וצעירות רבים מהחברה הערבית הלהט"בית נותרים ללא מסגרת שתוכל לסייע להם. מעבר לצורך הקיים ביצירת מענים חוץ ביתיים רחבים יותר, עו"ס חברה ערבית מסייע בנקודה קריטית ומספק ליווי מציל חיים. אך גם במקרה זה, קיים פער ניכר בין המשאבים הקיימים הדלים, לבין הצרכים המרובים של האוכלוסייה ואנשי המקצוע המלווים אותה.

הפעולות הנדרשות

1. משרד הרווחה יחדש את התמריץ לצירוף רשויות מקומיות נוספות למעגל הרשויות שמקצות תקן ייעודי לעו"ס רכזי תחום להט"ב, באמצעות מימון מלא של התקן לתקופת ניסיון של כמה שנים.
2. הגדלת מספר התקנים ואחוזי המשרה של עו"ס להט"ב, כדי לאפשר לרכזים לנקוט פעולות יזומות נוספות כגון יישוג (reaching out) והסברה, מלבד המענה הבסיסי בלשכות הרווחה.
3. משרד הרווחה יממן באופן מלא עו"ס להט"ב ברשויות מקומיות מאשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים; אחוז התקן ייגזר מגודל האוכלוסייה ביישוב.
4. הרחבת מערך מיצוי הזכויות של תוכנית "מעבר לקשת". נדרשת הכפלת התקציב לרכיב עו"ס ופיתוח יכולת המערך להנחות, להדריך ולייעץ לאנשי המקצוע בלשכות העירוניות ובמסגרות חוץ-ביתיות.
5. הרחבת מערך מיצוי הזכויות של עו"ס להט"ב חברה ערבית.
6. הכשרת עו"ס להט"ב: הרחבת ההכשרה הניתנת לבעלי תפקידים במשרד הרווחה, בדגש על עו"ס להט"ב בלשכות הרווחה ברשויות המקומיות, לשם פיתוח מקצועיות וכשירות לעבודה עם האוכלוסייה.
7. פיתוח הכשרות לצוותי רווחה בשילוב ארגוני הקהילה הגאה, כדי להעמיק את החיבור לשטח ולמידע עדכני.

41. פיתוח מענים ייעודיים ללהט"ב במערכת הבריאות

מערכת הבריאות בישראל לא מספקת כיום מענה שוויוני ונגיש לקהילת הלהט"ב. על אף קיומן של יוזמות חשובות כגון הקמת מרפאת עוגן, רוב אוכלוסיות הלהט"ב חוות חוסר נגישות, אפליה מובנית או היעדר ידע תרבותי ורפואי מצד הצוותים המטפלים. חסמים אלה מתבטאים ברפואה הכללית, במניעה, בטיפול ובשיקום.

להט"ב פוגשים ופוגשות את מערכת הבריאות באופן יומיומי, בדומה לאנשים בציבור הכללי. במקרים רבים מפגש זה כרוך בקשיים ממשיים או באי-נעימות בשל חוסר בידע או חוסר בהיכרות עם סוגיות להט"ביות, ולעיתים התוצאה היא להט"בופוביה מופגנת של אנשי הצוות הרפואי. הבעיה הזאת נוכחת במיוחד בפריפריה הגיאוגרפית. מערכת הבריאות חייבת להיות מרחב בטוח ושוויוני לכל מטופליה, ולפעול ברגישות תרבותית כלפי הקהילות השונות הפוקדות אותה. יש לכך חשיבות רבה לא רק במובן האנושי, אלא גם במובן הבריאותי. להט"ב שייחשפו ליחס לא נאות מאנשי צוות רפואי, יעדיפו להימנע מקבלת טיפול רפואי, מדיווח על בעיותיהם או מבירור תלונות המטרידות אותם, מה שבסופו של דבר יתורגם לנזק בריאותי כתוצאה מהדרה ממערכות הבריאות. מחקר גורמי סיכון באוכלוסיות להט"ב של המכון הישראלי לחקר מגדר ולהט"ב בשיתוף חברת TASC Consulting & Capital, שהתפרסם ב-2025, מצא כי 73% מקרב מי שחוו תחושת אפליה בעבר בשירותים רפואיים על בסיס זהות מינית ומגדרית דיווחו כי נמנעו מלפנות לטיפול. נוסף לכך, מחקרים שנעשו בארץ ובעולם מצביעים על העובדה ששיעור האנשים בקרב ציבור הלהט"ב שנמנע מפנייה לשירותי הבריאות במקרה הצורך גבוה משיעורם באוכלוסייה הכללית.

הדרישה לטיפול רפואי מותאם היא ביטוי לערכים הבסיסיים ביותר של חברה מודרנית ושל מערכת בריאות ציבורית הפועלת לשמירה על בריאות הציבור כולו. כשם שכל אזרח זכאי ללכת לרופא שמתייחס אליו בכבוד ומקבל אותו לפי צרכיו, כך גם צריך להיות בקרב אזרחיות ואזרחים מאוכלוסיות להט"ב.

הנגשה תרבותית של מערכת הבריאות היא אינה מותרות, אלא תנאי בסיסי למימוש הזכות לבריאות, ומובן כי החסמים של להט"ב לגשת לשירותי בריאות משפיעים באופן ברור על בריאותם. מחקרים מוצאים כי ללהט"ב יש סבירות רבה יותר לסבול ממחלות ממאירות, ממחלות מין וממחלות לב מאשר שאר האוכלוסייה, ויתר על כן, יש סבירות רבה לאבחונם בשלבים מאוחרים יותר של מחלה. בין השאר, ללהט"ב יש סבירות רבה יותר לסבול ממחלת לב כלילית ומתעוקת חזה, מאוטם שריר הלב, משבץ מוחי, מהפרעות אכילה ומסוכרת.

בפרט, יש חסמים לשירותי רפואה בקרב הקהילה הטרנסית, והם מתבטאים בשכיחות גבוהה של חוויות שליליות במרחבים רפואיים, בחשש מפנייה לטיפול ובהימנעות משירותי בריאות. כל אלו נובעים מאפליה, מיחס לא מכבד, מחוסר ידע מצד אנשי מקצוע ולעיתים מסירוב לטפל.

בעבר הלא רחוק, כשטיפול רפואי מכבד ומקצועי לא היה זמין לאנשים טרנסג'נדרים, רבים חיפשו מענה מחוץ לשירותי הבריאות, נמנעו מליווי וממעקב רפואי ורכשו הורמונים באופן פיראטי מסוחרים ברחוב. להיעדר מענה רפואי הולם יש השלכות מסוכנות וארוכות טווח, הן על בריאותם של להט"בים והן על האמון במערכות הציבוריות.

התוצאה היא עיכוב או היעדר טיפול רפואי, לצד הימנעות מבידיקות סקר ושגרה, בייחוד כשעצם הבדיקה (כמו בדיקות גיניקולוגיות לטרנסים) עלולה לעורר דחק. כך נוצר סיכון מוגבר לאבחון מאוחר של מחלות, ובהן סרטן ומחלות לב, כפי שמעידים גם ממצאים ממחקרים בינלאומיים.

בחודש ינואר 2021 פורסם, לאחר עבודה ממושכת עם ארגוני הקהילה הטרנסית, נוהל של האגף לבריאות הנפש במשרד הבריאות, וכותרתו היא: "הנגשה תרבותית של שירותי בריאות הנפש לאנשים על הקשת הטרנסית". נוהל זה משפר מאוד את נגישות שירותי בריאות הנפש כלפי אנשים על הקשת הטרנסית, ובין היתר קובע חד-משמעית שזהות מגדרית אינה הפרעה נפשית ושאנשי המקצוע מחויבים לכבד את זהותו המגדרית של כל מטופל ומטופלת, ללא קשר לשאלת קיומם או היעדרם של הליכים רפואיים.

עם זאת, למרות הידע הרפואי הקיים, המלצות מקצועיות של משרד הבריאות, ארגון הבריאות העולמי ואגודות מקצועיות ישראליות ובינלאומיות,

הנוהל לא מוטמע בפועל ויש פערים גדולים בשירותי הבריאות הניתנים לאוכלוסייה הטרנסית, בהיבט של מקצועיות הטיפולים והנגישות אליהם, כחלק מתהליך התאמה מגדרית. כל זאת, כאשר ידוע כי פערים אלו מונעים רבים טיפולים המוכרים כיעילים מאוד ונדרשים עבור רווחה בריאותית ונפשית, ובכך מעכבים תהליכי שיקום והשתלבות חברתית.

חלק ניכר מהאנשים על הקשת הטרנסית עוברים טיפולים וניתוחים רפואיים מסוגים שונים לצורך השלמת תהליך ההתאמה המגדרית. מטרת הטיפולים והניתוחים היא ליצור הלימה בין הזהות המגדרית של האדם לבין החזות החיצונית והפיזיולוגית המאפיינת אותו, כפי שהיא נתפסת ונחזית בחברה. מחקרים שנעשו בעניין זה מוכיחים שההלימה בחזותו המגדרית של אדם מפחיתה את האלימות וההטרדות מהסביבה, מונעת אובדנות ותורמת רבות לשיפור איכות חייו.

משרד הבריאות, במסגרת מענה לבקשת חופש מידע בשנת 2021, אשר כי זמני ההמתנה לטיפולים בסיסיים יכולים לעמוד על שלוש עד ארבע שנים. אלו זמני ההמתנה הארוכים ביותר לניתוח מכל סוג המוצע כחלק מביטוח הבריאות הממלכתי, ובפער ניכר מאלו הנחשבים ככרוכים בזמני המתנה ארוכים.

נוסף על כך, יש תורים ארוכים מאוד גם לטיפולים שגרתיים כמו ניתור הורמונים, וכמובן לשירותי הוועדה להתאמה מגדרית. מסיבות אלו רבים מקרב האוכלוסייה הטרנסית נאלצים, בסיומו של הליך ביורוקרטי ממושך לאישור קבלת הטיפול, להמתין פרק זמן נוסף, הנמשך לעיתים שנים, עד לניתוח. גם המדיניות הנוגעת לשימור פוריות עבור האוכלוסייה הטרנסית בישראל לא מוסדרת באופן ברור ומחייב. בהיעדר הסדרה רשמית, רבות ורבים נופלים בין הקריטריונים הקיימים, מצב היוצר חסמים משמעותיים במימוש הזכות לשימור פוריות. חסמים אלה מתבטאים בדרישות רפואיות שאינן מותאמות לכלל האוכלוסייה הטרנסית, בעלויות גבוהות של טיפולים שאינם כלולים בסל הבריאות, בהתנהלות ביורוקרטית מורכבת עם קופות החולים וכן בצורך בהתמודדות מתמשכת עם הליכי שכנוע והכרה בזכאות.

יש לציין כי בשנים האחרונות נרשם שיפור ניכר בהיקף ובאיכות המענים הרפואיים הניתנים לקהילה הגאה במערכת הבריאות. בחודשים האחרונים החלה עבודת ועדה מייעצת לקידום בריאות להט"ב וסובלנות להט"ביות, אותה מוביל השירות הארצי לעבודה סוציאלית במשרד הבריאות, שפועלת לגיבוש המלצות אופרטיביות, מדידות ומדורגות לשנים הקרובות, בתחומים של מדיניות, נהלים, הכשרות, הנגשת שירותים, מניעת אפליה והפחתת פערים. בנוסף בין היתר, נפתחו מרפאות ייעודיות ברחבי הארץ, הושקו שירותים דיגיטליים כגון PrEP אונליין בקופת חולים כללית, התקיימו הכשרות צוותים רפואיים ליצירת מרחב בטוח באמצעות הרצאות וסימולציות, ונפתח מרכז רפואי ייחודי ארצי ("עוגן"), בסיוע המשרד לשוויון חברתי ומשרד הבריאות. נוסף לכך, הורחבו האפשרויות לביצוע ניתוחים להתאמה מגדרית בבתי חולים נוספים, והחברה לרפואת להט"ב הרחיבה את מערך ההכשרות לטיפול ייעודי ומותאם לקהילה הטרנסית. עם זאת, צעדים אלו מספקים כיום מענה חלקי בלבד, וקיים צורך בהרחבתם ובהעמקתם כדי להבטיח נגישות רחבה ושוויונית לכלל חברי וחברות הקהילה.

לצד ההתקדמות, נותרו פערים מהותיים בהנגשת שירותי בריאות לקהילה. בראשם, מחסור חמור באנשי מקצוע ובמטפלים מיומנים עבור הקהילה הטרנסית; מגבלות בהנגשת טיפולים מונעים כגון PrEP למניעת HIV; חוסר בנגישות מספקת למידע בנושא בדיקות לאיתור זיהומים המועברים במגע מיני; ומענים חלקיים בתחומים כגון שירותי הורות גאה, שירותים מותאמים לילדים ולנוער להט"ב ולאוכלוסייה המבוגרת. כמו כן, יש פערים ניכרים בהנגשת שירותי בריאות מותאמים לקהילות במגזר החרדי ובחברה הערבית, המצריכים מענה ייעודי וממוקד.

הפעולות הנדרשות

1. הרחבת תחום בריאות להט"ב במשרד הבריאות: על המשרד לפתח פונקציה מתכללת, שתעסוק בהובלת תחום בריאות להט"ב בו. הפונקציה תוקצה בידי המשנה למנכ"ל, שמרכז כיום את הפעילות של יחידות דומות במשרד. הפונקציה תיתן מענה לבעיות מיידיות ותתווה את המדיניות האסטרטגית של המשרד בתחום. הפונקציה תתכלל את התחום במשרד, ותהיה האסמכתא המקצועית בנושא, הן מול ארגוני חברה אזרחית, הן מול גורמי ממשל שונים והן, כמובן, מול גורמים שונים במערכת הבריאות.
2. הקמת פורטל ידע מקצועי בתחום בריאות להט"ב: על משרד הבריאות להקים פורטל ידע מקצועי בתחום בריאות להט"ב, שבו ירוכזו נהלים, הנחיות, קורסים מקוונים ומידע עדכני למטפלים ולמטופלים. הפורטל יהיה תשתית של ידע מקצועי מעודכן, שתאפשר פיתוח מדיניות המבוססת על נתונים למען צמצום פערי בריאות בקרב קהילת הלהט"ב.
3. עריכת מחקר ייעודי על מאפייני בריאות ורווחה של קהילת הלהט"ב בישראל: כיום יש חוסר אקוטי בנתונים כלל-ארציים ועדכניים על מאפיינים רפואיים של קהילת הלהט"ב בישראל, הן בהשוואה לאוכלוסייה הכללית והן ביחס לסטנדרטים ולנתונים בינלאומיים. היעדר זה פוגע ביכולת של מערכת הבריאות לזהות פערים, להקצות משאבים ולפתח מדיניות המבוססת על ראיות. נוסף לכך, קיים מחסור עמוק בידע ובנתונים ממוקדים על תת-קבוצות בקהילה הגאה. פער זה מוביל לכך שהמענים הניתנים כיום מבוססים על הנחות כלליות ואינם משקפים את הצרכים המגוונים של הקהילה. על משרד הבריאות לתקצב מחקר יסודי על מאפייני הבריאות של קהילת הלהט"ב בישראל, שעל בסיסו יהיה אפשר להעמיק בצרכים שיש לקהילה הגאה במערכת הבריאות ובבניית מענים ייעודיים. בין השאר, יש לבחון את חשיפת האוכלוסייה למענים הקיימים ולבחנית השפעתם.
4. קמפיין להנגשת מענים לקהילה הגאה במערכת הבריאות: משרד הבריאות יתקצב ויקדם קמפיין ייעודי להנגשת המענים השונים הניתנים ללהט"ב במערכת הבריאות הציבורית, והוא יכלול סרטונים שאוכלוסיית היעד שלהם היא הקהילה הגאה, ובפרט הקבוצות המוחלשות שנמנעות מלפנות לטיפול מלכתחילה. הסרטונים, מלבד קידום פנייה לטיפול, יהיו מקור של ידע רפואי לקהילה הגאה וינגישו מידע באופן ידידותי. הסרטונים יופצו במאגרי המידע של מערכת הבריאות ובפלטפורמות של קופות החולים. בין היתר, יתוקצב קמפיין להעלאת מודעות הנושא של רפואה מונעת והנגשתה בקרב להט"בים, לרבות נושאים כמו פרפ, חיסונים, סקירה של מחלות המועברות במין וטיפול בגורמי סיכון רלוונטיים.

מדידים בנושא זה, כחלק ממבדקים כלליים הנעשים במוסדות אלה. מדי האכיות ייקבעו בסיוע החברה לרפואת להט"ב בהר"י.

עוד מוצע שכלל קופות החולים ובתי החולים בישראל ימנו נאמניות להט"ב, שירכזו ליווי פרטני של מטופלים להט"ב, כולל הגשת סיוע במקרים של פגיעה על רקע להט"בופובי, שעבורם הממונה על הטרדות מיניות הוא לא הכתובת הרלוונטית; יצירת מוקד מידע בנושא בריאות להט"ב; וסיוע ביצירת רצף טיפולי בתחומי בריאות להט"ב.

42. קידום בריאות הנפש ומאבק באובדנות

תחום בריאות הנפש בקרב קהילת הלהט"ב מצביע על פגיעות רבה יותר בהשוואה לאוכלוסייה הכללית. מחקר שנערך במרכז האקדמי רופין, בשיתוף עמותת בשביל החיים, מצא כי להט"ב מצויים בסיכון גבוה פי שישה לניסיון אובדני, ביחס לאוכלוסייה הכללית. מחקר על גורמי סיכון באוכלוסיות להט"ב, מטעם המכון הישראלי לחקר מגדר ולהט"ב בשיתוף חברת TASC Consulting & Capital, שהתפרסם בשנת 2025, מצא כי 38% מהמשיבים על הקשת הטרנסית מעל גיל 18 ניסו לשים קץ לחייהם פעם אחת לפחות. סטיגמות חברתיות גלויות וסמויות נמצאו כגורמים משמעותיים לחשיבה ולהתנהגות אובדנית, לצד תרומה ייחודית של כאב נפשי ותחושת היות האדם עול על סביבתו (פלג, 2018).

בקרב בני נוער להט"ב התמונה חריפה עוד יותר. בסקר שערכה ד"ר חנה בר־יוסף, במסגרת הוועדה למניעת התאבדויות, נמצא כי כ־20%-22% מבני הנוער הלהט"ב דיווחו על ניסיון אובדני במהלך חייהם, לעומת כ־4%-3% בלבד בקרב כלל בני הנוער. נוסף על כך דווחו שיעורים גבוהים של מחשבות אובדניות ותוכניות אובדניות, וכן דרגת חומרה גבוהה יותר של הניסיונות עצמם, שכללה שיעור ניכר של פגיעות שהצריכו טיפול רפואי ואשפוז. עוד נמצא שהסיכון גדול במיוחד בקרב בני נוער מרקע דתי או מסורתי ובקרב בעלי ביטוי מגדרי הנתפס כ"נשי". נתונים אלו משקפים את מצב הידע בראשית העשור הקודם, ומאז לא נערך בישראל סקר לאומי מייצג הכולל איסוף שיטתי של נתוני SOGI (נטייה מינית וזהות מגדרית), שיאפשר עדכון רשמי של שיעורים אלו.

לפי נייר עמדה שהגיש ארגון הנוער הגאה איגי לוועדת החינוך של הכנסת ולמשרד הבריאות (2014), שיעור ניסיונות ההתאבדות בקרב בני נוער להט"ב בישראל עמד על כ־20%, לעומת כ־3.5% בכלל הנוער. גם נתונים אלו מתבססים על מחקרי שטח וסקרים ארגוניים מאותה התקופה, והם מצביעים על פער עקבי בין בני נוער להט"ב לבין כלל בני הנוער. על אף ממצאים אלו, התוכנית הלאומית למניעת אובדנות לא כללה באותה עת התייחסות ממוקדת לנוער להט"ב, והם לא הוגדרו כקבוצת סיכון מובהקת.

סקר אקלים עדכני בבתי ספר של איגי ומכון מגנוס הירשפלד (2025) מצביע אף הוא על מצוקה רחבה: יותר מ־90% מתלמידים להט"ב דיווחו על חשיפה לאליומות מילולית להט"בופובית בשנה האחרונה, לצד חשיפה רבה לאליומות פיזית, מינית והשפלה פומבית. דפוס מתמשך זה נמצא קשור לרמות גבוהות של מצוקה נפשית, בדידות ומחשבות אובדניות, לפי ממצאים של סקירת ספרות עדכנית על אובדנות בקרב מתבגרים להט"בים בישראל ובעולם (שנקמן, 2020).

נתוני השוואה מהעולם מחזקים את הממצאים המקומיים. מטה־אנליזה רחבה (King et al., 2008) מצאה כי קיים עודף סיכון של פי שניים לניסיונות אובדניים וסיכון של עד פי ארבעה לניסיונות אובדניים במהלך החיים בקרב גברים הומואים וביסקסואלים, לצד שיעור גבוה יותר של דיכאון, חרדה ושימוש לרעה באלכוהול ובסמים בהשוואה לאוכלוסייה ההטרסקסואלית. בסקר הלאומי של The Trevor Project, שנערך בשנת 2024 דיווחו 39% מבני הנוער הלהט"ב בארה"ב כי חשבו ברצינות על התאבדות בשנה האחרונה ו־12% דיווחו כי ניסו להתאבד. נתוני ה־CDC מסקרי ה־YRBS מצביעים באופן עקבי על שיעורים דו־ספריים של מחשבות אובדניות וניסיונות אובדניים בקרב תלמידים להט"ב, ואלו גבוהים בצורה ניכרת מהשיעורים החד־ספריים הנמוכים בקרב תלמידים הטרסקסואלים.

כיום יש כמה חסמים מרכזיים המגבילים את היכולת להתמודד עם הסיכון המוגבר בקרב להט"ב בישראל. ראשית, אין איסוף נתונים שיטתי של משרד הבריאות ומשרד הרווחה בנוגע לשיעורי דיכאון, חרדה ואובדנות בקרב להט"ב. בדינוי ועדות הכנסת דווח כי משרד הבריאות אינו מחזיק בנתונים מפורטים על התאבדויות לפי נטייה מינית וזהות מגדרית, בין היתר בשל היעדר איסוף נתוני SOGI במערכות הבריאות. בהיעדר נתונים, קובעי מדיניות נאלצים להסתמך על מחקרים נקודתיים וסקרים קהילתיים.

שנית, קיימים פערי ידע והכשרה: אנשי מקצוע במערכות בריאות הנפש, הרווחה והחינוך אינם מקבלים באופן סדור הכשרה רגישת־זהות לעבודה עם להט"ב, דבר המוביל לחוויות של חוסר הבנה ומיקרואגרסיות מצד מטפלים ופוגע באמון של מטופלים במערכת.

נוסף לכך, אף שהמועצה הלאומית למניעת אובדנות הכירה בלהט"ב כקבוצת סיכון, התוכנית הלאומית עצמה אינה כוללת סעיף ייעודי או תקצוב מותאם. בהיעדר רצף שירותים מותאם, להט"ב רבים עם מצוקה נפשית מורכבת פונים שוב ושוב לקווי הסיוע הקהילתיים כגון "יש עם מי לדבר", קו הקשב של תהל"ה, מערך הסיוע והתמיכה של חברותא ומרכז "בשבילך" של בת קול.

במדינות שונות ב־OECD הוטמעו בשנים האחרונות צעדים מערכתיים להתמודדות עם הסיכון המוגבר לאובדנות בקרב להט"ב, הנשענים על איסוף נתונים שיטתי, על הכרה מפורשת בקבוצות סיכון ועל סטנדרטים מחייבים לשירותים מותאמים. בארצות הברית נאספים נתוני SOGI במסגרת הסקר Youth Risk Behavior Survey (YRBS) של ה־CDC, המאפשר מעקב ארצי ומתמשך אחר פערים בשיעורי דיכאון, חרדה והתנהגות אובדנית. נתונים אלו משמשים בסיס לפיתוח תוכניות מניעה המופעלות בידי SAMHSA, לרבות הכשרות לבתי ספר ושירותי קהילה.

בקנדה משלבת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (Statistics Canada) נתוני SOGI בסקרים לאומיים רחבי היקף, המאפשרים זיהוי הבדלים בתחלואה נפשית בין קבוצות אוכלוסייה. בכמה פרובינציות שולבו סעיפים ייעודיים לנוער להט"ב בתוכניות למניעת אובדנות וביזומות חינוכיות.

5. פתיחת תקנה תקציבית או מכרז לטובת הכשרות של צוות רפואי: משרד הבריאות יפתח תקנה תקציבית או מכרז לטובת הכשרת אנשי צוות רפואי, פסיכיאטרי וגריאטרי, בסוגיות רפואיות ייחודיות ללהט"ב כגון: תהליכי התאמה מגדרית של אנשים על הקשת הטרנסית, טיפול נאות במשפחות גאות, מצוקות נפשיות הנובעות מלהט"בופוביה וגורמי סיכון לתחלואה ייחודיים ללהט"ב. הכשרה זו תוטמע גם בבתי הספר למקצועות הרפואה (בדגש על בתי הספר לרפואה ולסיעוד) ובתוכניות ההתמחות במקצועות הרפואה השונים (משפחה, כירורגיה, פנימית, אנדוקרינולוגיה, מחלות זיהומיות, פסיכיאטריה ועוד). הקצאת התקציב ובניית תוכנית ההכשרה תיעשה בשיתוף החברה לרפואת להט"ב וארגוני הקהילה העוסקים בבריאות ובהסברה, ובהעדפה תקציבית למימון הכשרות של צוותים רפואיים בפריפריה הגיאוגרפית, באמצעות מערכת תמריצים כלכלית.

נוסף לכך יש צורך בשילוב תכנים ברפואת להט"ב ברמה הארצית כקורסי חובה בכל בתי הספר לרפואה והסיעוד, כדי להיחשף לנושא כבר בשלב ההכשרה הבסיסית.

6. תקצוב שנתי למרכז רב־תחומי לרפואת להט"ב והקמת מרפאות נוספות ברחבי הארץ: לאחרונה הוקם מרכז עוגן בעיריית תל אביב, בשיתוף המרכז הרפואי תל אביב. המרכז אמור לאפשר ללהט"ב לקבל טיפול ושירות גם ללא צורך בטופסי 17 מקופות החולים, ובכך הוא מאפשר הנגשה לקהילות שאנחנו מתקשים להגיע אליהן. פעילות המרכז מצריכה תקצוב קבוע שנתי של משרד הבריאות לנושא כדי שמטופלים יוכלו להגיע ולקבל שירות וטיפול ללא כל חסמים (בדומה למרפאות כמו מרפאת לוינסקי ומרפאת הפרסים). נוסף לכך, יש צורך להקים ולתקצב באופן ייעודי מרכזים דומים ברחבי הארץ, מצפון ומדרום, כדי ששירותים מותאמים לקהילה הגאה יהיו נגישים לכל אזרח ואזרחית בישראל.

7. הקמת תוכנית עמיתים ברפואת להט"ב עבור רופאים ורופאות: הקמת ותקצוב תוכנית FELLOWSHIP או תת־התמחות ברפואת להט"ב עבור רופאי משפחה ומומחים ברפואה פנימית. כך ייווצרו מוקדי ידע בנושא בריאות להט"ב בקרב רופאים ורופאות המעוניינים בכך. התוכנית תיבנה בעזרת החברה לרפואת להט"ב בהסתדרות הרפואית בישראל.

8. שיפור המענים עבור האוכלוסייה הטרנסית ברחבי הארץ: טיוב המענים עבור האוכלוסייה הטרנסית ברחבי הארץ מחייב טיפול מקיף בפערים הקיימים במערך שירותי הבריאות. נדרשת בחינה מקיפה ועדכון יסודי של מנגנון הוועדה להתאמה מגדרית במשרד הבריאות. הנוהל הקיים מבוסס על תפיסות מיושנות ואינו תואם את הסטנדרטים הבינלאומיים המקובלים כיום. הנוהל חל כיום רק מגיל 18, והוא אמור לעסוק באישור ניתוחים גניטליים בלבד, אולם הלכה למעשה קופות החולים הרחיבו את תחולתו, והן דורשות אישור ועדה כתנאי לעריכה של מגוון רחב של הליכים רפואיים, בניגוד לכוונת המקורית של המדיניות. מצב זה יוצר חסמים ביורוקרטיים בלתי מוצדקים, מעכב טיפול רפואי חיוני ופוגע באוטונומיה של מטופלים. יש לפעול לעדכון הנוהל כדי שיתבסס על עקרון ההסכמה מדעת, יאפשר הכרה במסמכי הערכה וליווי של גורמים טיפוליים מוסמכים גם מחוץ למסגרת הוועדה וימנע דרישות עודפות שאינן מתחייבות מבחינה רפואית או מקצועית, תוך הבטחת רציפות טיפולית, שוויון ונגישות למענים רפואיים להתאמה מגדרית. כן נדרש להכשיר צוותים רפואיים נוספים, בעיקר רופאים בתחומי הכירורגיה ומרפאות מומחים ברמת המחוז, וליצור מנגנוני למידה, עדכון מקצועי והטמעת פרקטיקות טיפול מתקדמות. לצד זאת, קיים מחסור חמור ברופאים המוסמכים לרשום טיפול הורמונלי וללוות מטופלים על הקשת הטרנסית. אף שהליווי השגרתי של תהליכי התאמה מגדרית לאורך שנות החיים אינו דורש לרוב התמחות ייעודית וידע נרחב, רופאים רבים נמנעים מכך. יש לתקצב הכשרות ייעודיות לרופאי משפחה ולהגדיל את מספר האנדוקרינולוגים הפעילים בתחום, אשר כיום מספרם מועט מאוד ביחס לצרכים העולים בשטח.

בד בבד עם הטיפול בכוח האדם, יש לצמצם את הפערים באיכות של שירותי הבריאות ובנגישותם. על אף הגידול במספר המנתחים והירידה היחסית בזמני ההמתנה לניתוחים להתאמה מגדרית, המתנה של עד כשנתיים עדיין נפוצה (תלוי בסוג הניתוח) ופוגעת ברציפות הטיפול ובאיכות החיים של המטופלים. יש לפעול להרחבת שעות הפעילות במרפאות הייעודיות, להגדלת ימי הניתוח לפי הביקוש ולשפר את זמינותם הכללית של השירותים ברחבי הארץ. נדרשת גם מערכת מחקר, מדידה והערכה שיטתית, שתבחן את איכות השירותים ואת יישום המדיניות של משרד הבריאות, ותתרום לשיפור מתמיד. יש חשיבות יתרה להעמיק את שיתופי הפעולה עם ארגוני הקהילה הטרנסית, לצורך הכשרות, פיתוח שירותים והנגשתם וכדי להבטיח מיצוי זכויות מלא של מטופלים ומטופלות. פרויקט גילה להעצמה טרנסית הוא הארגון הוותיק בישראל לזכויות הקהילה הטרנסית, והוא מתמקד בקידום בריאות טרנסית באמצעות הכשרות וליווי של מוסדות, צוותים ואנשי מקצוע בבריאות ובבריאות הנפש.

כן על המדינה להבטיח ליווי מלא במימוש ובמיצוי זכויות רפואיות במסגרת המערכת הציבורית. המתנה ממושכת, המגיעה לעיתים לפרק זמן של שנים, לטיפול רפואי המוגדר כחלק מסל הבריאות מרוקנת מתוכן את אחריות המדינה להעניק טיפול ראוי ובזמן. במקרים שבהם המומחיות או הטכנולוגיה הרפואית הנדרשת אינן זמינות בישראל, או אינן נגישות בפועל, יש למנוע אפליה ולוודא מתן מימון ציבורי הולם לקבלת טיפול פרטי או בחו"ל, לפי נוהלי משרד הבריאות וללא אפליה כלפי מטופלים טרנסים.

לצד זאת, נדרש מנגנון הדוק של מעקב, בקרה ואכיפה של יישום המדיניות של משרד הבריאות בכל קופות החולים. בעבר, על אף הנחיות מפורשות של המשרד, חלק מקופות החולים המשיך לפעול באופן סלקטיבי ולסרב לממן שירותים הנכללים בסל הבריאות, בניגוד למדיניות. לכן על המשרד לאכוף את יישום ההנחיות באופן שוטף, למנוע התנהלות שרירותית ולא הוגנת כלפי מטופלים מהאוכלוסייה הטרנסית ולהיות פעיל בסיוע במימוש זכויותיהם. לצד האכיפה, על המשרד לחדד הנחיות רוחב מול כלל ספקי שירותי הבריאות ולהבטיח כי המדיניות מיושמת באופן עקבי, שוויוני ומכבד בכל מרפאה, בית חולים וקופת חולים. נוסף על כך, כיוון שלתהליכים רפואיים להתאמה מגדרית, כמו ניתוחים וטיפול הורמונלי, יש את הפוטנציאל להשפיע על הפרויות בצורות שונות, יש להכניס שימור פוריות לקהילה הטרנסית כחלק מתהליכים להתאמה מגדרית שנמצאים בסל.

9. קביעת מדיי איכות ברפואת להט"ב לקופות החולים ולבתי החולים בישראל: קופות החולים עברו כברת דרך ניכרת בהבנה של קהילת המבוטחים להט"ב שלהן ובהיכרות עמה, וכאמור מספקות שירותי רפואה ייעודיים לקהילה בדמות מרפאות ייחודיות ורופאים ורופאות שעוברים ועוברות הכשרה מקצועית. ההתכווננות מצד כלל הגורמים בקופות החולים ראויה לציון. כדי לוודא שיש חשיפה ומענה בכל קופות החולים ובתי החולים בישראל, על משרד הבריאות להכניס תכנים של סביבה בטוחה, רישום במערכות ויעדים

בבריטניה מוגדרת אוכלוסיית ה־LGBT כקבוצת יעד רשמית במסגרת האסטרטגיה הלאומית למניעת אובדנות (National Suicide Prevention Strategy 2028-2023). האסטרטגיה מחייבת התאמת שירותים וביסוס שיתופי פעולה בין הממשלה לארגוני הקהילה הגאה, תוך הנחיית שירותי הבריאות לבחון פערי נגישות וטיפול בקרב להט"ב.

באירלנד כוללת התוכנית הלאומית Connecting for Life פרק ייעודי לצעירים להט"ב, המתמקד בהתערבויות בבתי הספר, בהכשרות מקצועיות ובהנגשת שירותי בריאות הנפש. שיתוף פעולה מובנה בין משרד הבריאות לבין ארגון BelongTo מספק מסגרת קבועה לפיתוח מענים מותאמים ולהדרכת צוותי חינוך וטיפול.

באוסטרליה התפתחו סטנדרטים מוסדיים לשירותים רגשי־זהות באמצעות מסגרת ה־Rainbow Tick, המשמשת ככלי הסמכה לשירותי בריאות ורווחה ומגדירה דרישות לבטיחות והכלה עבור להט"ב. מדינות וטריטוריות משלבות את התקן בפיקוח, בהערכה ובתכנון שירותי בריאות הנפש.

בישראל יש הכרה עקרונית מצד המועצה הלאומית למניעת אובדנות בסיכון המוגדל בקרב להט"ב, אולם אין איסוף נתונים שיטתי של SOGI, אין פרק ייעודי בתוכנית הלאומית ואין תקצוב מובחן למענים מותאמים. בהיעדר צעדים אלו, הפערים בין ישראל לבין מדינות מובילות ב־OECD נותרים גדולים.

הפעולות הנדרשות

- עיון בחוזר מנכ"ל משרד הבריאות: הגדרת להט"ב כקבוצת סיכון ייחודית במניעת אובדנות; הכללת נתוני SOGI בסקרים ובמרשמי בריאות; והנחיית שירותים לפיתוח מענים מותאמים. חוזר המנכ"ל יכלול את כלל הסעיפים המוצעים מטה.
- מחקר שיטתי של משרד הבריאות על בריאות הנפש של אוכלוסיית הלהט"ב: איסוף נתונים על שיעורי דיכאון, חרדה ומחשבות או ניסיונות אובדניים; ובחינת חוויות של מתמודדי נפש להט"ב במוסדות בריאות הנפש.
- תוכנית ייעודית ללהט"ב בתוכנית הלאומית למניעת אובדנות בתקציב של 3 מיליון שקל: בניית סעיף ייעודי ללהט"ב, הכולל תכנון מענים מותאמים והרחבת שירותים בקהילה ובמערכות הבריאות, הרווחה והחינוך.
- הכשרות חובה לצוותי בריאות הנפש: תוכנית בשיתוף משרד הבריאות להכשרת כ־2,000 אנשי מקצוע בשנה לעבודה רגישת־זהות בבתי חולים פסיכיאטריים, מרפאות קהילתיות וביחידה למניעת אובדנות.
- פיתוח מענים מותאמים במערך בריאות הנפש הציבורי: התאמת שירותי קבלה, אשפוז ושיקום; והטמעת מינוי "ממונה להט"ב" בכל מוסד פסיכיאטרי ובכל מרפאה ציבורית, שישמש כגורם מסייע להנגשה ולמניעת להט"ב בפופייה.
- הקמת מענים קהילתיים להט"ביים והכללתם בסל השיקום: הקמת קבוצות שיקום חברתי; דיור מוגן מותאם להט"ב; ותעסוקה שיקומית מותאמת בפריסה ארצית.
- הרחבת תקצוב קווי הסיוע בידי משרדי הרווחה והבריאות: תמיכה רב־שנתית לקווי סיוע קהילתיים; ובפרט מימון הכשרות ייעודיות למתנדבים בקווים לעניין זיהוי סיכון ולהפניה.
- הקמת צוות בין־משרדי ומנגנון מעקב לעניין בריאות הנפש בקהילת הלהט"ב: צוות משותף למשרדי הבריאות, הרווחה, החינוך והאגף לקידום להט"ב, שידווח מדי שנה לוועדת הבריאות ולוועדת העבודה והרווחה בכנסת על יישום הצעדים.
- הטמעה של נוהל "הנגשה תרבותית של שירותי בריאות הנפש לאנשים על הקשת הטרנסית", שפרסם משרד הבריאות בשנת 2021, באופן שצעדי הפעולה ייעשו בפועל במסגרת שירותי בריאות הנפש של קופות החולים, ספקי השירותים והצוותים הקליניים.

43. טיפול בצריכת אלכוהול, סמים ובהתנהגויות התמכרותיות בקהילה הגאה

מחקרים מעידים על מועדות רבה יותר של להט"ב לצריכת סמים גבוהה: קרוב ל־30% בקרב להט"ב, בהשוואה ל־9% באוכלוסייה הכללית (Schuler, Prince, Breslau, & Collins, 2020; Schuler, Stein & Collins, 2019). שכיחות גדולה זו נעה בדפוסים שבין שימוש "בינג" (שימוש רצוף ועמוס קצר מועד), שימוש לרעה (Abuse/Misuse) ועד להתמכרות (Addiction). על פי נתוני ועדת הסמים של הכנסת בנושא הקהילה הגאה וממחקרים שנערכו בישראל (Bonny-Noach & Shechory-Bitton, 2020), עולה, נוסף לכך, כי להט"ב מעשנים סיגריות בשיעור הגדול פי שלושה מהטרנסקסואלים. 25% מקרב הלהט"ב מדווחים על שימוש לרעה באלכוהול לעומת 5%-10% בקרב הטרנסקסואלים. 65% שימוש בקנאביס לעומת 18%, ו־13% שימוש בתרופות ללא מרשם לעומת 5%. נשים לסביות עושות שימוש מובהק יותר באלכוהול, ונמצאות ב־40% סיכון לשימוש בסמים מאשר נשים הטרנסקסואליות. בקרב אנשים על הקשת הטרנסית קיימות עדויות לשימוש בסמים ובאלכוהול הגבוהים פי שלושה מאשר באוכלוסייה הכללית, ולצידה הערכות ניסיונות אובדנות של כ־40%. בכלל זאת, ידוע כי להט"ב עשויים לצרוך סמים ייחודיים להם, כגון קריסטל־מת' (טינה), GHB/GBL, ועוד. בשנים האחרונות אנו רואים עלייה ניכרת בשימוש בחומרים נוספים כמו MMC (דוקטור) ובסמים שיש בהם שילוב כמה חומרים יחד (דוסה).

לפי נתונים אלו, סביר לכאורה להניח כי נתח גדול מכלל צרכני שירותי הרווחה המטפלים בסוגיית הסמים בישראל יהיו מקרב הקהילה הגאה, אך לא כך הדבר. ניכר אפוא כי כמו נושאים אחרים הקשורים לשימוש במערכות הבריאות, להט"ב נמנעים יותר מהסתייעות בשירותים הקיימים לטיפול בהתמכרויות, אף בעת מצבי מצוקה ומשבר. הסיבות לכך קשורות למציאות שבה השירותים הקיימים הוקמו לצורכי האוכלוסייה ההטרנסקסואלית, ונעדרים את ההתאמה הנחוצה לזכויות השימוש, לצרכים, לסוגי הסמים הייחודיים ולסוגיות הקשורות בהיעדר הבנה או אף שיפוטיות כלפי זהותם המינית והמגדרית של להט"ב, גם בידי אנשי מקצועות הטיפול והבריאות.

לעיתים עולה דאגה שעצם העיסוק בסוגיית ההתמכרות יעצים את הסטיגמה השלילית כלפי להט"ב כאנשים נעדרי מוסר או ריסון עצמי. אך קיימות סיבות מוכרות ומוכחות מחקרית למועדות רבה יותר בקרב להט"ב לשימוש בסמים ולהתמכרויות. ראשית, להט"ב חשופים מגיל צעיר לתחושת אחרות ושונויות, לא רק בקבוצת השווים, אלא גם עם הוריהם, שאיתם הם מתקשים ליצור תהליכי הזדהות והפנמה. עם התבגרותם, להט"ב נחשפים ללהט"ב בפופייה מצד דמויות חשובות בחייהם ובזירה הציבורית. להט"ב בפופייה מחוללת תופעות דחק פסיכולוגיות, שבתורן מגבירות התנהגויות סיכוניות כגון שימושים אקוטיים תכופים יותר והתמכרות לחומרים פסיכ־אקטיביים וליחסי מין לא בטוחים (Harte & Metson, 2012; Mor et al., 2008).

שנית, עם השנים להט"ב עשויים לאמץ בעצמם עמדות שליליות אלו ולהפנימן - תהליך המוכר כלהט"ב בפופייה מופנמת. הפנמת עמדות חברתיות שליליות עשויה להיות מקור לבושה, לשנאה עצמית, לייאוש, לדיכאון, לשימוש בחומרים ממכרים ולניסיונות אובדניים. להט"ב עשויים להיקלע לאורח חיים הנעדר ייצוג חיובי של חברות, זוגיות, מיניות בריאה, הורות או משפחתיות להט"בית, אפילו אם קיימת לכאורה נראות חיצונית של קבלה עצמית. כך, מתעורר צורך ריגשי חזק להקהות כאבים נפשיים הכרוכים בחוויית החיים באמצעות שימוש בחומרים.

לבסוף, ראוי לציין גם תהליכי סוציאליזציה פנים־קהילתיים בקרב להט"ב. תהליכים אלו קשורים לתת־התרבות הלהט"בית בישראל, אשר מחד מספקת ביטחון, שייכות קהילתית ותמיכה, ומנגד, כרוכה גם בלחצים חברתיים להשתתף בפעילויות כמו נטילת סמים ומיניות לא בטוחה כדי להשתתף בתחושת השייכות לקבוצות מסוימות בקהילה.

ניסיונות רבים להנגשת השירותים העירוניים הקיימים בתחום ההתמכרויות ללהט"ב לא צלחו. בעוד ברוב הערים בישראל קיימות יחידות עירוניות לטיפול בסמים, ממעגלי שיח שהתקיימו בנושא יחד עם להט"ב, עלה כי הם חווים את השירותים הללו כבלתי־עבירים. בשיחות אלה הוצפו חשדנות וחוסר נכונות לפנות לשירות ציבורי לקבלת עזרה בשל חשש מלהט"ב בפופייה, דחייה, שיפוטיות או חוסר הבנה של סגנון חייהם וחשש מתיגו שלילי כ"נפגעי סם". נוסף לכך, יש לציין כי הרעיון בדבר עובד ייעודי ללהט"ב בתוך שירות קיים לטיפול בהתמכרויות נדחה בטענה שהוא לא יקל על החוויה. המסקנה המתבקשת מכך היא שקיים צורך במרחב בטוח ולא שיפוטי, המזוהה עם קהילת הלהט"ב, ובעל עדיפות למטפלים ואנשי מקצוע מתוך הקהילה.

בשנים האחרונות הוקם בעיריית תל אביב־יפו מערך מטר"א, הנותן מענה לאנשים בקרב הקהילה הגאה הזקוקים לעזרה בשל התמכרות לחומרים או שימוש מוגבר בהם, במחוז המרכז. מדובר בשירות ייעודי ללהט"ב הנמצאים על רצף השימוש משימוש לרעה ועד להתמכרות, מחומרים ועד התמכרות התנהגותית. מאז קם המרכז אנחנו עדים לשימוש הרב בו, ולשירות זה קיימת רשימת המתנה ארוכה של כ־60 פונים. את המענה הטיפולי הזה מממן משרד הרווחה ומפעילה אותו כאמור עיריית תל אביב־יפו. כיום, במחוז ת"א פועלים מנהל תחום התמכרויות במשרה מלאה, ארבעה עובדים סוציאליים ותקן 1.5 מדריכים. כל הפניות שמגיעות שלא ממחוז מרכז לא מקבלות מענה מהמערך ואין להן מענה ייעודי באיזור הגיאוגרפי שלהן.

לאחרונה עבר נושא ההתמכרויות לידי קופות החולים, שקיבלו מבחני תמיכה ייעודיים לנושא ההתמכרויות בכל שכבות האוכלוסייה. לצערנו, אף אחת מקופות החולים לא ייצרה שירותים ייעודיים להתמכרויות להט"ב.

הפעולות הנדרשות

- משרד הרווחה, בשיתוף ארגוני הקהילה הגאה, יבחנו את הצורך להקצות תקנים נוספים לתחום התמכרויות בקהילה הגאה ובפריסה גיאוגרפית רחבה יותר (מחוז צפון, דרום וירושלים).
- הרחבה של מערך מטר"א בעיריית תל אביב־יפו. מעבר למבנה המאפשר פעילות רחבה יותר, יש להגדיל את התקנים בתל אביב ולהקים שלוחות דומות ברשויות נוספות, כמרחבים בטוחים המזוהים עם הקהילה.
- מזעור נזקים וקמפיין פנים־קהילתי. מימון ממשלתי לקמפיין הסברה פנים־קהילתי בנושא נזקי ההתמכרויות, בשיתוף ארגוני הקהילה הגאה. בתוך כך, מעגלי שיח, הסברה ו־party-keepers במסיבות.
- הכשרה ייעודית לטיפול בהתמכרויות בקרב להט"ב. חיוב כלל אנשי המקצוע במרכזי הגמילה הציבוריים והפרטיים בהכשרה שנתית בנושא רגישות תרבותית לקהילה הגאה והטרנסית בפרט.
- הרחבת השירותים בקופות החולים. יצירת שירותים ייעודיים ללהט"ב, הכוללים ליווי פסיכיאטרי בקהילה, הקצאת תקנים ושעות ייעודיות למענה פסיכיאטרי מסובסד.
- הקמת מסגרת אשפוזית לגמילה שתהיה מותאמת ומיועדת לקהילת הלהט"ב.

44. בריאות מינית לצד רווחה ובריאות בקרב אנשים שחיים עם HIV

לפי הדוח האפידמיולוגי התקופתי האחרון של משרד הבריאות (מ־1 בדצמבר 2024), משנת 1981 ועד תום שנת 2023 התגלו בישראל 12,016 מקרים חדשים של נשאי HIV וחולי איידס. בשנת 2023 דווח על 407 מקרים חדשים. הקבוצה שבה שכיחות ה־HIV היא הגבוהה ביותר מבין אוכלוסיות הסיכון היא MSM (גברים השוכבים עם גברים), ומתוך תשע קבוצות שונות המחולקות לפי דרכי ההעברה, היא כשליש מכלל האבחנות החדשות השנה.

זכות התקדמות מדע הרפואה, הידבקות ב־HIV אינה נחשבת עוד למחלה קטלנית אלא למצב כרוני. טיפול תרופתי מתאים וקבוע הניתן כבר משלב מוקדם מעניק למטופל תוחלת חיים מלאה, בזמן שתופעות הלוואי של הטיפול הן בלתי מורגשות עד מינימליות, ואף משמש ככלי למניעת הדבקות חדשות, מאחר שהוא מוריד לאפס את סיכון ההדבקה. עם זאת, הידבקות ב־HIV מלווה בסיכונים בריאותיים ארוכי טווח וכן כרוכה

בתלות יומיומית בטיפול תרופתי.

כיום קיימות אסטרטגיות מניעה ששימוש מיטבי בהן יכול להביא למיגור ההידבקות ב־HIV בישראל, ובעיקר בקרב MSM, שהם כאמור הרוב המוחלט בהדבקות המתרחשות בישראל בקרב ילידי הארץ. אף שמגיור ה־HIV הוא אפשרי, בשונה ממדינות רבות בעולם, בישראל אין תוכנית לאומית למיגור HIV, והמשאבים המוקצים לתחום זה מצומצמים.

להלן האתגרים העיקריים במיגור נגיף ה־HIV:

1. כישלון הטמעתו המוצלחת של ה־PrEP בישראל (פרפ: טיפול מונע הדבקה טרום חשיפה), לצד ירידה בשכיחות השימוש בקונדום בקהילה הגאה ועלייה בתחלואת המין שאינה HIV. ההיענות הנמוכה יחסית בקרב אוכלוסיות היעד נובעת מכמה סיבות עיקריות: הראשונה היא התווית הפרפ ל־MSM בלבד, המונעת ממגזרים רבים (ערבי, חרדי) ומרבים אחרים שבארוך לעשות שימוש בטכנולוגיה, המחייבת יציאה מהארון בפני הרופא ותיוג בתיק הרפואי. סיבה אחרת היא העובדה שגם כיום עדיין לא אושרה בישראל ההתוויה לנטילת פרפ On-demand (נטילה נקודתית סביב מגע מיני ספציפי, בשונה מנטילה יומיומית), המאפשרת לרבים שלא מעוניינים ליטול תרופה על בסיס יומי להשתמש בטכנולוגיה, ויותר מכך, למי שכן בוחר ליטול באופן זה, לעשות זאת באופן שגוי. נוסף על כך, האופציה היחידה לפרפ המכוסה בסל התרופות היא תרופה מדור ישן, בעלת תופעות לוואי רבות, זאת ביחס לדורות חדשים הקיימים בשימוש בעולם זה זמן רב. ולסיום, רוב רופאי המשפחה טרם עברו הכשרה למתן מרשם פרפ, ועל כן אזורים גיאוגרפיים רבים, בעיקר בפריפריה, אינם "מכוסים" בידי רופאי משפחה שהוכשרו לכך.

2. קיימות כמה בעיות הקשורות בהיעדר נגישות ל־PrEP (פפ: טיפול מונע לאחר חשיפה): אף על פי שינוי הנוהל, פפ עדיין ניתן בבתי חולים בלבד (למעט בקופ"ח מכבי, בשעות העבודה בלבד), אך קבלתו מלווה בבירוקרטיה מסורבלת המקשה על קבלת הפניה למיון במצבי החירום הללו. כמו כן, בנוהל אין התייחסות למתן הטיפול לקטינים ללא צורך ביידוע ההורים. מדובר בחסם עבור קטינים רבים הפעילים מינית בלא ידיעת הוריהם או שאינם מעוניינים לשתף את הוריהם בקיום יחסי מין לא מוגנים או להזדהות בפניהם כ־MSM.

3. קיימות בעיות הקשורות בחינוך ובהסברה: מערכת החינוך בישראל מתקשה ליישם תוכניות לחינוך מיני, ובני ובנות נוער רבים שמתחילים להיות פעילים מינית אינם מודעים דיים לדרכי הדבקה ולמניעה של מחלות מין. לצוותי חינוך וייעוץ חסר הידע הנדרש להעברת חומרים אלה. ההשפעה של חוסר זה על נוער להט"בי גדולה משמעותית, מאחר שהסיכוי שייחשפו להדבקה גבוה משמעותית עקב שכיחות HIV ומחלות מין בקהילה הגאה.

4. לפי סקרי הוועד למלחמה באיידס, כ־63% מהאוכלוסייה בישראל לא נבדקו מעולם ל־HIV. כמו כן, כ־35% מהאבחנות החדשות הן של late presenters, המאובחנים בשלבי נשאות מתקדמים, בעקבות תסמינים ולא בבדיקת סקרינינג יזומה, בעיקר בקרב אוכלוסיות בעלות נגישות נמוכה למידע (כגון ערבים, דתיים, פריפריה והיוצאים מהארון בגיל מאוחר). אבחון מאוחר משפיע גם על בריאות המטופל עצמו וכאמור גם על מעגלי ההדבקה, שכן בהיעדר טיפול מתרחשות הדבקות חדשות, בעוד טיפול מוקדם והגעה לסטטוס Undetectable (עומס נגיפי מתחת לסף הזיהוי) מונע הדבקות נוספות.

5. הסטיגמות כלפי אנשים החיים עם HIV הן גורם מרכזי הן בהפחתת המוטיבציה של הציבור להכיר את דרכי ההדבקה ואת אמצעי המניעה הזמינים והן בפגיעה בהקפדה על ביצוע בדיקות. לצד תפיסתם של רבים כי הנושא אינו רלוונטי עבורם, קיים גם חשש מפני הזדהות או תיוג, אשר משמש כחסם משמעותי לביצוע בדיקה, בייחוד עבור מי שאינם מעוניינים להיות מתווגים כ־MSM. נוסף לכך, הסטיגמה היא חסם גם עבור צוותי רפואה ברפואה הראשונית וברפואת הקהילה, המביא לכך שמי שאינם נכללים בקבוצות הסיכון הקלאסיות לא נשלחים לביצוע בדיקת HIV. כשמדובר ב־MSM, לעיתים קרובות המטופל אינו משתף את הרופא בהיותו משתייך לקבוצה זו, ועל כן אינו נשלח לבדיקות מתאימות למחלות מין הרלוונטיות. כמו כן, ידוע לנו שבמקרים רבים נמסרת תשובה חיובית באופן לא מיטבי בשירותי הרפואה בקהילה, כפי שמדווח לעיתים קרובות בידי מטופלים שאובחנו בקופות החולים.

6. אוכלוסיית הטרנס בישראל מאופיינת במיעוט נתונים ועל כן לא מוגדרת כקבוצת סיכון ואין לה מענים ייעודיים, אף שמבחינה השוואתית בעולם היא אוכלוסייה עם שכיחות HIV גבוהה. בישראל קיים תת־תיעוד של שכיחות הנגיף באוכלוסייה זו, בין היתר עקב סיווגים לקויים, וההערכה היא כי מנגנוני ההסברה, האיתור והטיפול באוכלוסייה זו אינם מפותחים או מותאמים במידה מספקת.

7. קיימים פערים במדיניות החיסון לוירוס הפפילומה בקרב MSM, אף שמדובר בקבוצת סיכון להידבקות בנגיף, העלול לגרום לנגעים ולסוגי סרטן שונים. ההתוויה לחיסון עד גיל 45 מבוססת על ההנחה כי לאחר גיל זה מרבית האנשים כבר נחשפו לנגיף, אולם הנחה זו אינה מביאה בחשבון התחלת פעילות מינית עם גברים בגיל מאוחר, חשיפה לזנים שונים של הנגיף וכן ממצאים המעידים על יעילות החיסון גם לאחר הדבקה.

למרות השיפור הדרמטי בטיפול בנגיף ובהפחתת סיכוני ההדבקה, עדיין קיימת סטיגמה חברתית שלילית כלפי אנשים שחיים עם הנגיף. באוקטובר 2020 ערך הוועד למלחמה באיידס סקר ובו נבדקו התפיסות החברתיות בנוגע לחיים עם HIV. התפיסות החברתיות, כפי שבוטאו בסקר זה, מובילות להתמודדויות ייחודיות עם סטיגמה חברתית וסטיגמה עצמית משמעותית ובעלת השלכות נפשיות קשות. כיום, סוגיה מרכזית וייחודית בהתמודדותם של אנשים החיים עם הנגיף HIV היא החולי החברתי — עמדות אנרכוניסטיות ותפיסות מוטעות בנוגע למחלה כסופנית ובנוגע לאופן ההדבקה בה — המגביר ניידו והרחקת אנשים החיים עם הנגיף, אפלייתם ויצירת מצב חברתי מתמשך של שתילה, השתקה וסוד.

הסטיגמה קשה במיוחד ביחס לאנשים מבוגרים שחיים עם HIV. בעולם המערבי, 25% מהאנשים החיים עם HIV נבדקו לפני 1996, השנה שבה נכנס לשימוש הטיפול התרופתי המשולב, שהפך את המחלה מסופנית לכרונית. ההערכה בישראל היא שכמחצית מהאנשים החיים עם HIV הם מעל גיל 50. קבוצה זו מתאפיינת בהתבגרות מואצת מבחינה גופנית עקב החלפת הטיפול ל־HIV עם השנים, עמידות לכדורים שונים ועוד אשר משפיעים על צפיפות עצם, מחלות לב וכן מצב נפשי ירוד. אפיון כמצב כרוני משפיע בצורה ישירה על איכות החיים, מה שמוביל ירידה ניכרת הן בהיבט הפיזיולוגי והן בהיבט הנפשי־פסיכולוגי. בתקופה של טיפול תרופתי מיטבי ותפיסה של HIV כמצב רפואי כרוני המאפשר תוחלת ואיכות חיים גבוהות, המבוגרים יותר חווים חוסר תקשורת עם חברי הקהילה האחרים ועם אלו המטפלים בהם.

כמו כן, קיימים פערים בהקשר לנגישות לטיפול הרפואי ב־HIV: תושבים חוזרים מחויבים בתקופת אכשרה בת חצי שנה שבה אינם זכאים לקבלת טיפול תרופתי, אלא אם כן ישלמו סכום גבוה לביטול תקופת האכשרה; חלקים בקהילת הלהט"ב משתייכים לאוכלוסיות קצה בעלות קשיים

בהיענות לטיפול כגון מתמודדי בריאות הנפש, נעדרי מעגלי תמיכה, אנשים במעגל הזנות, חסרי מעמד, נגמלים מסמים ומשתמשים פעילים בסמים. במקרים רבים, לשירותי הרווחה ולארגונים המסייעים לאוכלוסיות אלה חסר הידע הדרוש בתחום ה־HIV כדי לסייע בתהליכי link to care והיענות לטיפול. רבים מנשאי ה־HIV מהאוכלוסיות השונות נעדרי מעגלי תמיכה ונזקקים לליווי וסיוע רגשי. אלו הזקוקים לליווי רגשי ושאינם מקבלים אותה, לרבות נשאי HIV המחזיקים בידע שגוי או בתפיסות שליליות וסטיגמות לגבי החיים עם HIV, מתקשים לעיתים בהתמדה בטיפול.

הפעולות הנדרשות

- תוכנית לאומית מנוהלת למניעה, לאיתור ולטיפול ב־HIV: יש לגבש תוכנית לאומית מתוקצבת ובעלת יעדים מדידים למיגור ה־HIV, בשיתוף הוועד למלחמה באיידס, החברה לרפואת איידס, החברה לרפואת להט"ב ונציגי משרד הבריאות, החינוך והאוצר. במסגרת זו יש לפקח ולעקוב אחר יישום הנהלים, לפתוח אפשרויות לקבלת טיפול מונע (PrEP ו־PEP) בכלל קופות החולים ובכל שעות היום, להכשיר רופאי משפחה כנותני מרשם ולקדם את הנגשת הטיפול ללא צורך בהגעה למיון. כמו כן, יש לבצע איסוף מידע אפידמיולוגי מקיף, כולל על האוכלוסייה הטרנסית, לצורך התאמת מענים לקבוצות מובחנות ולדיווח אפידמיולוגי מדויק.
- הנגשת מניעה תרופתית: יש לשנות את ההתוויה ל־PrEP לכל אדם המבקש להשתמש בטכנולוגיה, כולל התווית PrEP on demand והנגשת מידע מפורט על אופן הנטילה, כדי למנוע תיוג כ־MSM. יש להקצות משאבים למיזם משותף של המחלקה לשחפת ואיידס במשרד הבריאות יחד עם הוועד למלחמה באיידס, לאיתור אנשים בסיכון ולהנגשת הטיפול, כולל יצירת מסלולים עוקפי קופה עבור מי שחושש מהרישום בתיק הרפואי. יש להרחיב את חלוקת הפרפ במרפאות משרד הבריאות לכל המעוניין, מעבר לתוכנית הקיימת עבור מעוטי יכולת, ולהכליל את ההכשרה למתן PrEP בפנקס ההתמחות של רפואת המשפחה. בד בבד יש לעדכן את נוהל PEP כדי שיתיחס גם לקטינים המבקשים טיפול מונע ללא יידוע הורים, ולתקצב פעילויות הסברה להעלאת מודעות לקיומו של טיפול מונע זה.
- חינוך מיני, הסברה ואנטי-סטיגמה: יש להסדיר את החינוך המיני בבתי הספר, לפקח על הכשרת צוותים חינוכיים ולוודא שילוב תכנים על מחלות המועברות במין במסגרת תוכניות כישורי חיים בחט"ב ובתיכון. יש להקצות תקציב להעברת סדנאות בידי ארגונים מומחים בתחום, לקדם מיזמים לנוער להט"בי הכוללים הסברה, חלוקת קונדומים והפעלת ניידות בדיקות, ולהרחיב את ההסברה גם לנושאי מיניות מיטבית, מניעת מין בתמורה, יחסי ניצול ויחסי מין תחת השפעת חומרים. נוסף לכך, יש לקדם קמפיינים שנתיים למין מוגן, עידוד בדיקות והסברה אנטי־סטיגמה לקהילה הגאה והציבור הכללי, בשיתוף המחלקה לשחפת ואיידס, לפ"מ וארגוני הקהילה הרלוונטיים.
- הרחבת שירותי בריאות מותאמים לקהילה הגאה: יש להגדיל את משאבי מרפאת ליונסקי של משרד הבריאות כדי לתת מענה לנפח גדול יותר של מטופלים ולהציע מגוון שירותים רחב יותר, בפרט באבחון, ייעוץ וטיפול במחלות מין, בהשראת מודל מרפאת Dean Street בלונדון. בד בבד, יש לפתוח מרפאות להט"ב ייעודיות בפריפריה כדי לאפשר מרחב בטוח לייעוץ, למניעה ולטיפול במחלות המועברות במין, ולהכליל את חיסון הפפילומה גם לגברים MSM, ללא הגבלת גיל.
- הנגשת בדיקות, ליווי ותמיכה טיפולית: יש להנגיש בדיקות אנונימיות ל־HIV בפריסה ארצית, הכוללות ייעוץ טרום הבדיקה וליווי עו"ס לצורך link to care במקרים חיוביים, לממן בקביעות את מרכזי הבדיקות של הוועד למלחמה באיידס והבית הפתוח לכלל מחלות המין, לרבות בדיקות משטחי גרון ופי טבעת. יש להכין מערכי תמיכה ארציים בארגונים המתמחים בקהילה הגאה, להכשיר עו"סיות בכל קופות החולים ובמסגרות הרווחה למתן תשובה חיובית, התערבות בשעת משבר וליווי מהיר ללא המתנה, וכן לקיים הכשרות מקצועיות לצוותי טיפול ורווחה במוסדות ציבוריים כדי להבטיח שירות נגיש, מקצועי ומזמין לאנשים החיים עם HIV.
- רצף טיפולי וזכויות רפואיות: יש להבטיח אספקת תרופות רציפה לתושבים חוזרים בתקופת אכשרה, כדי למנוע הפסקת רצף טיפולי, מניעת עומס נגיפי, עמידות לטיפול והדבקות נוספות. יש לעדכן פרוטוקולים רפואיים ולהקדים בדיקות המיועדות לגיל השלישי לגילים צעירים יותר, לתקן את ספר הליקויים ולפעול כדי שביטוח הלאומי יכיר בתופעות הנפשיות והפיזיות הקשורות ב־HIV וכן להאריך ולהרחיב ביטוחים סיעודיים דרך קופות החולים עבור אנשים החיים עם HIV.

45. שינוי פרטים אישיים במרשם האוכלוסין

היכולת של כל אזרח ואזרחית במדינה להחזיק במסמכים תואמים לזהותם היא תנאי בסיסי למימוש חירות וכבוד האדם, ובמקרה זה נדרשים אף כדי להגן על פרטיותו של האדם, למנוע אלימות והטרדה מינית ולאפשר נגישות לשירותים חברתיים. מדובר בזכות יסוד מוגנת שאסור לאפשר שתיפגע רק משום שהמדינה טרם עדכנה את פרוצדורת הרישום המגדרי שלה.

הצורך לאפשר לאדם להתאים את פרטיו, ובפרט שינוי סעיף המין, במרשם האוכלוסין ובמסמכי זיהוי הוא גם אחד הנושאים המרכזיים שנידונו במסקנות הצוות הבין־משרדי בהובלת משרד המשפטים והרווחה. כמו כן, זיהה הצוות את הצורך במחיקת השם הקודם ממסמכי הזיהוי לשם הגנה על פרטיותו של האדם, ואף על ביטחונו האישי.

עמדת אנשי המקצוע במדינות מתקדמות ובישראל תואמת את העקרונות שנקבעו בחוק זכויות החולה, תשנ"ו-1996, וקובעות כי זהות מגדרית מצויה בלב האוטונומיה של כל אדם, בדיוק כמו נטייה מינית. בשל כך תפקידם של משרד הבריאות ושל הוועדה להתאמה מגדרית צריך להתמקד בליווי של הפונים והפונות בתהליכי ההתאמה המגדרית והמעוניינים ביעוץ, בשל ההיבטים הרפואיים הכרוכים בהם.

על כן, יש להסדיר תהליך מינהלי ברור, עקבי ושקוף לשינוי סעיף המין במרשם האוכלוסין, שימנע ביורוקרטיה פוגענית. על ההליך להיות מבוסס על הסטנדרטים הנהוגים במדינות דמוקרטיות מערביות, תוך שמירה על כבוד האדם, חירותו ופרטיותו ועל זכותו של כל אזרח לקבל מענה מכבד ויעיל מהרשויות.

נוסף לכך, נדרש להפריד את תפקיד ועדת משרד הבריאות מההליך המינהלי לשינוי סעיף המין, להוציאו מהמישור הפתולוגי ולהחזירו למישור המינהלי, וזאת כחלק מהצורך להבטיח כי קיים הליך סדור להתאמת סעיף המין במרשם האוכלוסין וקבלת תעודות זיהוי מתאימות.

הפעולות הנדרשות

1. יישום המנגנון המומלץ במסקנות הצוות הבין־משרדי לקידום הקהילה הטרנסית: הנפקת תעודה ציבורית לצורך שינוי מרשם המין גם ללא ניתוח, על בסיס הגשת בקשה לאפטרופוסות הכללית, בצירוף הצהרה עצמית של הפונה שתאומת בתצהיר עו"ד.
2. בפרט, במשרדי הרווחה והבריאות יש לוודא כי השירותים ניתנים לאדם באופן מכבד, לפי בקשתו וזהותו, גם ללא שינוי במרשם האוכלוסין.
3. הרחבת סמכותו של הממונה על מניעת הגזענות והאפליה ומינוי והכשרת רפרנט לטיפול בתלונות הנוגעות לאפליה, לקושי במימוש זכויות או להטרדה על רקע זהות מינית או מגדרית.
4. מעקב ובקרה שנתיים של משרד המשפטים והיחידה לתיאום המאבק בגזענות של תופעת האפליה הממסדית כלפי להט"ב, בהתאם לתפקידי היחידה כפי שהוגדרו בהחלטת ממשלה מס' 1958.

46. פיתוח נתונים וידע כבסיס לתכנון מדיניות שוויונית

בשנים האחרונות התמסדה הכרה בינלאומית בחשיבות שילובם של נתונים מבוססי מחקר בנושאי להט"ב, כתנאי הכרחי לקידום שוויון לאוכלוסיות אלה. נתונים אמפיריים מספקים תשתית עובדתית המאפשרת לזהות מגמות, להעריך את היקף אי־השוויון בתחומי חיים שונים ולתעדף השקעת משאבים לפי צרכים ממשיים ולא על פי הנחות או תפיסות סובייקטיביות. מדיניות מבוססת נתונים (evidence-based policy) מאפשרת למקבלי ההחלטות ולארגוני שטח תכנון מערכתי וארוך טווח, הנשען על הבנה מעמיקה של גורמי סיכון וחוסן בקרב קבוצות שונות באוכלוסיות להט"ב וכן בחינה לאורך זמן של יעילות תוכניות ומענים. שתי תוכניות עבודה אסטרטגיות מקיפות לקידום שוויון לאוכלוסיות להט"ב, של הנציבות האירופית לשנים 2020-2025 ו־2030-2026 מדגישות את חשיבות איסופם של נתונים מהימנים המשקפים את מצבם של להט"ב וניתוחם כבסיס הכרחי לתכנון מדיניות ולהפעלת מענים לצמצום פערים. עשרות מדינות באירופה מיישמות שלבים שונים בתוכניות אלה.

בישראל קיימת כיום תשתית מחקרית מתפתחת, הכוללת סקרים, מחקרי עומק איכותניים ומחקרים מוסדיים הנערכים באקדמיה ובמכוני מחקר חברתיים. מחקרים אלה מספקים תמונה ראשונית חשובה על מצבן של אוכלוסיות להט"ב בתחומי בריאות פיזית ונפשית, ביטחון אישי, תעסוקה, חינוך, שייכות קהילתית ונגישות לשירותים ציבוריים. אך עם זאת, התשתית הקיימת היא עדיין חלקית: אין מערך נתונים לאומי שיטתי, רבים מהנתונים מפוזרים בין גופים שונים, וחסרים מנגנוני תיאום, ניתוח והנגשה שיאפשרו שימוש מושכל במידע לצרכים יישומיים. בשנת 2023 יזמה היחידה לקידום אוכלוסיות להט"ב במשרד לשוויון חברתי וקידום מעמד האישה פרויקט ייחודי מקיף, העוסק באיסוף וניתוח נתונים מקרב אוכלוסיות להט"ב ובניית תוכניות עבודה אסטרטגיות המבוססות על נתונים אלה. את הפרויקט המחקרי עושה המכון הישראלי לחקר מגדר ולהט"ב. היחידה החלה תהליך של הנגשת נתונים בפלטפורמה של אתר המשרד. השקת הפרויקט, שתוכנן לשנים 2024-2026, מסמנת את תחילתה של הכרה מבורכת במרכזיות הקריטית של נתונים מהימנים, הדרושים לקידום שוויון ללהט"ב בישראל. עם זאת, נכון להיום מדובר בתוכנית קצובה בזמן, ללא מחויבות להמשך התהליך.

הפעולות הנדרשות

1. השקעה רציפה, לטווח ארוך, ביצירת מסד נתונים מתפתח, שישקף בצורה רוחבית את מצבם של להט"ב בתחומי תשתית: בריאות ורווחה, ביטחון אישי, תעסוקה ועוד.
2. העמקת התשתית המחקרית. פיתוח מחקרי אורך וניתוחים השוואתיים בין תת־אוכלוסיות (למשל לפי גיל, מגדר, זהות מגדרית, מוצא או מקום מגורים), שיאפשרו מעקב אחר שינויי מגמות והשפעת התערבויות.
3. הקמת מאגרי נתונים ייעודיים. יצירת מערכות מידע פתוחות ובטוחות לשיתוף נתונים בין מוסדות מחקר, ארגוני שטח וגופי מדיניות, תוך שמירה על פרטיות וביטחון מידע.
4. הנגשת ידע ותרגומו למעשה - פיתוח כלים אינטראקטיביים, דוחות מדיניות נגישים והדרכות מקצועיות שיסייעו למקבלי החלטות, לרשויות מקומיות ולעמותות לפעול על בסיס נתונים עדכניים וניתנים לפרשנות.

פרק ה'

הגנה על אוכלוסיות בסיכון

הקהילה הגאה בישראל אינה עשויה מקשה אחת, וחלק מחבריה מתמודדים עם מצבי סיכון מרובים, שהם תוצאה ישירה או עקיפה של החברה שבה נולדו וגדלו, מידת התמיכה המשפחתית, המצב הסוציו-אקונומי ועוד. אלה עלולים להתבטא בשיעורי אובדנות גבוהים, בהידרדרות להתמכרויות כמענה לכאב נפשי ובדחיקה למעגלי זנות ודרות רחוב.

תת-קבוצות בתוך הקהילה נמצאות בסיכון גבוה במיוחד לנזק נפשי וחברתי, כתוצאה מחשיפה מתמשכת ללהט"בופוביה ולחסרים במערכות תמיכה. בבסיס הסיכון עומד תהליך הדרגתי של אובדן רשתות ביטחון: נער או נערה להט"ב הנפלטים מביתם, בפרט בחברות שמרניות, מאבדים את התמיכה המשפחתית והכלכלית, נושרים ממסגרות החינוך, ובהיעדר "קורת גג" בטוחה ומותאמת, מוצאים עצמם חשופים לניצול ולאלימות במרחב הציבורי.

אוכלוסיות הקצה בקהילה כוללות קבוצות שזוכות להתעלמות ממסדית מתמשכת: נוער וצעירים חסרי קורת גג הזקוקים להגנה ייחודית, הקהילה הטרנסית הסובלת משיעורי עוני ואפליה תעסוקתית קיצוניים, להט"ב מהחברה הערבית והחרדית המתמודדים עם סכנת חיים ממשית וניתוק מוחלט מהסביבה התומכת, וכן אוכלוסיית הגיל השלישי הגאה, שמוצאת עצמה בבדידות גוברת ובסיכון לביזוי במוסדות סיעוד שאינם ערוכים לקלוט אותם בכבוד.

פרק זה מפרט את הצעדים ההכרחיים לשינוי המציאות עבור אלו שהמדינה היא קו ההגנה האחרון עבורם.

בל נגאר, 21, מלכת דראג, אישה טרנסית, עברה תקיפה על רקע להט"בופוביה ומאמינה שלכולם מגיע להרגיש ביטחון.

47. יישום מסקנות הצוות הבין־משרדי לקידום הקהילה הטרנסית

לפני חמש שנים החל הצוות הבין־משרדי בפעילותו לבחינת מצבה של האוכלוסייה הטרנסית בישראל ולגיבוש המלצות לצמצום הפערים והאפליה שמהם היא סובלת והפעולות הממשליות הנדרשות לשם כך.

הדוח, שהגיש הצוות הבין־משרדי, בהובלת המשנה ליועמ"ש והמשנה למנכ"ל משרד העבודה והרווחה, הופק בשיתוף פעולה של שלושה משרדי ממשלה: הרווחה, הבריאות והמשפטים. מסקנותיו של הצוות מבוססות על עבודת מטה מעמיקה, קיום שיח עם מומחים ואיסוף וניתוח נתונים מהשטח. על כן, מדובר בדוח ממשלתי יסודי ומקצועי שיש לפעול להטמעת המלצותיו באופן מיידי, בכל משרדי הממשלה המוסמכים לכך. באמצעות יישום מסקנות הדוח, מדינת ישראל תחזק את המרקם החברתי שלה, תשדר אמון למי שהודרו זמן רב מהשיח הציבורי, ותוכיח שלצד ביטחון לאומי, היא מחויבת גם לביטחונם של כל יחיד ויחידה החיים בתוכה.

הצוות גיבש שורה של מסקנות שמטרתן לשפר את חייהם וביטחונם של אנשים טרנסים בישראל, תוך הבטחת חירויות הפרט וזכויות אדם בסיסיות. על כן, הדוח כולל המלצות אופרטיביות לפי תחומי האחריות של משרדי הממשלה, וכן המלצות רוחביות, כולל מנגנוני יישום, בקרה, הכשרה ומינוי רפרנטים ייעודיים.

רכיבי היישום המרכזיים כוללים:

- אימוץ עקרונות יסוד של כבוד, שוויון מגדרי, חירות ואוטונומיה של הפרט, נגישות ורגישות תרבותית.
- מינוי רפרנטים ייעודים במשרדי הממשלה וברשויות המקומיות.
- שיפור איכות המענה והנגישות לשירותי רווחה ובריאות ציבוריים, בפרט בפריפריה.
- הנגשת הליכים מינהליים ומערכות הטפסים ממשלתיים, בדגש על ההליך לשינוי פרטים כחלק מתהליך ההתאמה המגדרית, עבור אדם המבקש להתאים את סעיף המין בתעודות הזיהוי.
- לפעול לשילוב אוכלוסיות להט"ב הסובלות מאפליה תעסוקתית, בעזרת מערכי השמה והכשרה תעסוקתית ושילובם בשוק העבודה ובחברה.
- לערוך הכשרות מסודרות לאנשי מקצוע, בהתאם לדרישות התפקיד, במיוחד במוסדות ציבוריים ונותני שירותים בנושא זה.
- גיבוש מנגנוני פיקוח ובקרה בין־משרדיים והכללת צורכי האוכלוסייה בתוכנית העבודה של משרדי הממשלה הרלוונטיים.

מסקנות הביניים של הצוות הוצגו לשרים ב־20 בדצמבר 2020, ומאז עברו כמה סבבים של ליטוש ודיוק מול גורמי המקצוע במשרד המשפטים עד לנוסח סופי. עם זאת, בשל תנאים פוליטיים בעת כתיבת הדוח, המסקנות הסופיות מונחות על שולחנו של היועץ המשפטי לממשלה וממתונות לאישור השרים.

הפעולות הנדרשות

- משרדי הממשלה, ובראשם הרווחה והמשפטים, ינחו שיש לאמץ את ההמלצות, ויפעלו לתיאום ולהטמעה בתוכניות העבודה הרלוונטיות.
- שרי הרווחה, המשפטים והבריאות יפעלו ליישום ההמלצות המקצועיות ומסקנות הצוות בתחומי משרדיהם, ובהתאם לכך יוקצו המשאבים הנדרשים, בלוחות זמנים מוגדרים וברורים, ותוך ביצוע עבודת מעקב ובקרה שיטתית.

48. מענים ללהט"ב בחברה הערבית

להט"ב בחברה הערבית מתמודדים עם מציאות מורכבת ורב־אתגרים בחיי היומיום. על אף תמורות חברתיות מסוימות בשנים האחרונות, ועלייתו של דיון ציבורי בנושא, נותרו בעינם חסמים מהותיים: סטיגמות חברתיות עיקשות, אלימות בתוך המשפחה ובקהילה והיעדר שירותים מותאמים לצורכיהם הייחודיים. החברה הערבית, בדומה לחברות מסורתיות ושמרניות אחרות, נותרת במובנים רבים סביבה עוינת ומסוכנת עבור להט"ב. רבים מהם נאלצים להתמודד עם אלימות פיזית ומילולית, ניכור חברתי ומשפחתי ואף איומי חיים ממשיים. מציאות קשה זו דוחקת חלק מהפרטים למצבי קצה של הישרדות, לרבות הידרדרות לזנות או להתמכרויות, על רקע בידוד מתמשך והיעדר רשתות תמיכה. נתון בולט בהקשר זה הוא ייצוג היתר של צעירים להט"ב מהחברה הערבית במסגרות חוץ־ביתיות, הנובע מסיכונים חברתיים חריפים המאלצים אותם לעזוב את ביתם. שיעורם הגבוה במסגרות הללו ביחס לחלקם באוכלוסייה הכללית ממחיש את עוצמת הפגיעות הייחודית שהם חווים.

הטרגדיה של שרית אחמד שקור, צעירה דרוזית להט"בית שנרצחה בשנת 2023 בידי בני משפחתה אך ורק בשל נטייתה המינית, ממחישה בצורה כואבת את עוצמת הסכנות הללו. סיפורה משקף את קריסת מערכות ההגנה הבסיסיות ביותר. המשפחה, שאמורה לשמש משענת ומקור ביטחון, הפכה לגורם מסכן, והמשטרה והרשויות, שהיו מודעות לאיומים הממשיים לחייה, כשלו במתן הגנה אפקטיבית, והמסגרות הקיימות של מקלטים והגנות חלופיות התגלו כחסרות מענה יציב ובטוח. סיפורה של שרית איננו מקרה בודד אלא ביטוי למציאות רחבה, שבה להט"ב בחברה הערבית נאלצים לחיות בין פטיש האלימות המשפחתית לבין סדן ההיעדר של מוסדות רשמיים המסוגלים להבטיח את שלומם. הטרגדיה הזו מדגישה את הצורך הדחוף בפעולה משולבת: חיזוק ההגנות המוסדיות, פיתוח מקלטים ושירותי חירום מותאמים תרבותית ולשונית, ובעיקר, עידוד שינוי חברתי שמציב את קדושת החיים וכבוד האדם מעל תפיסות של "כבוד המשפחה".

לצד הקשיים הרבים והחסמים המבניים, אפשר לזהות בשנים האחרונות גם סימני התקדמות מסוימים. הקמת בית אל מים המפעיל קבוצות חברתיות יחודיות לצד שירות פסיכוסוציאלי הכולל את הקו הסיוע היעודי לחברה ערבית להט"בית ומענה של עובדים סוציאליים המתמחים בקהילה הערבית להט"בית, וכן הקבוצות לחברה הערבית הפועלות במסגרת "אלוואן" (גוף הפעילות לחברה הערבית באיגי) יותר מעשור, שהם ציון דרך חשוב בהנגשת שירותים מותאמים תרבותית ונפשית. מוסדות חלוציים דוגמת בית אל מים ואלוואן הצליחו להעמיד מרחבים בטוחים,

להעניק סיוע נפשי, חברתי וכלכלי, ואף לספק תמיכה למבקשי מקלט להט"ב, גם כאשר המשאבים מוגבלים. בד בבד, מתפתחות יוזמות אקדמיות וחינוכיות: סדנאות והדרכות בנושאי זהות ונטייה מינית באוניברסיטאות מאפשרות לסטודנטים להיחשף לשיח פתוח ולבנות רשתות תמיכה. רשתות קהילתיות חדשות מסייעות למשפחות בתהליך של הכלה וקבלה, ובכך מצמצמות את תחושת הבידוד של צעירים להט"ב. התפתחויות נוספות כוללות מתן ייעוץ ותמיכה משפטית ראשונית במקרים של סכסוכים משפחתיים או אפליה תעסוקתית, לצד חיזוק שיתופי הפעולה עם החברה האזרחית והמוסדות הבינלאומיים, במטרה להבטיח משאבים כלכליים ונפשיים לקהילה.

עם זאת, לצד ההישגים הללו הדרך נותרה ארוכה. מוסדות להט"ב ערביים ממשיכים להתקיים מתרומות מוגבלות ותלויים במקורות חיצוניים, ללא תמיכה מוסדית יציבה שתאפשר את הרחבת השירותים. מערכת החינוך הערבית נעדרת תוכניות חינוך מיני מקיפות, ולעיתים אף נמנעת מלשלב תכנים בהובלת ארגוני להט"ב, מה שמקבע דפוסי בורות וסטיגמה. בתחום הבריאות ניכר היעדר מוחלט של שירותים רפואיים ונפשיים מותאמים ללהט"ב ערבים ולמבקשי מקלט. גם בהיבט המשפטי והמשטרתי קיים פער עמוק: אין הכשרה מקצועית מספקת לטיפול בסוגיות להט"ב או להבטחת הגנה אפקטיבית מפני אלימות ואפליה. הרשויות המקומיות ברבות מהקהילות הערביות מוסיפות להקשות על שילוב תוכניות תמיכה, ובכך מגבירות את הבידוד. במישור הפוליטי, היעדר ייצוג משמעותי של צורכיהם של להט"ב ערבים בכנסת ובממשלה, שנובע מסיבות פוליטיות, מותיר חלל עמוק במאבק על זכויותיהם, והופך את קידום המדיניות התומכת למשימה מורכבת עוד יותר. גם יוזמות מבטיחות, כמו התוכנית להקמת דירת מעבר ייעודית בחיפה, מדשדשות ואינן מקבלות מענה ברור אשר לזהות הגורם האחראי לניהולן, דבר שמשאיר צעירים במצבי סיכון ללא פתרון מיידי.

באופן כללי, עולה תמונה כפולה: הישגים ראשוניים וחשובים מחד, אך אתגרים מבניים וחברתיים עמוקים מאידך, אשר ממשיכים להציב את קהילת הלהט"ב הערבית במצב של פגיעות מתמשכת ותלות גדולה ברצון הטוב של יחידים וארגונים אזרחיים. על אף ההתקדמות, להט"ב מהחברה הערבית ממשיכים להידרש לתמיכה מקיפה ומשמעותית מצד המדינה והמוסדות הרשמיים. הארגונים הקהילתיים פועלים ללא לאות כדי לספק מרחבים בטוחים ותמיכה נפשית וחברתית, אולם פעילותם נשענת על משאבים מוגבלים. כדי להבטיח מציאות של ביטחון, שוויון וצדק, נדרש מימון מתמשך לצד שיתופי פעולה רחבים ומחייבים עם הרשויות והמוסדות הציבוריים.

הפעולות הנדרשות

- התאמת השירותים הממשלתיים לשפה ולתרבות הערבית: יש להבטיח שכל השירותים הממשלתיים המיועדים לקהילת הלהט"ב יהיו נגישים בשפה הערבית, באמצעות צוותים דוברים ערבית ומסגרות תמיכה נוספות שמכירות את הרגישויות התרבותיות הייחודיות לחברה הערבית. גישה זו תאפשר לא רק נגישות פורמלית, אלא גם תחושת ביטחון ושייכות בקרב המשתמשים.
- הגדלת התמיכה הממשלתית והחומרית במוסדות ערביים קיימים: מוסדות קהילתיים כגון בית אל מים ואלוואן ממלאים תפקיד חיוני במתן מרחבים בטוחים, בסיוע נפשי וחברתי ובתמיכה למבקשי מקלט להט"ב. מימון קבוע ומוגבר מצד המדינה יאפשר להרחיב את השירותים, להגדיל את הצוותים המקצועיים וליצור תוכניות ארוכות טווח שיתמודדו עם הצרכים המורכבים של הקהילה.
- מסגרת מסוג "דירת מעבר" ייעודית ללהט"ב מהחברה הערבית: מוצע להקים מסגרת ייחודית של דירת מעבר עבור צעירים וצעירות להט"ב מהחברה הערבית הנמצאים במצבי סיכון עקב אלימות משפחתית, ניכור חברתי או איום ממשי על חייהם. הדירה תשמש כפתרון זמני ובטוח, מותאם לשפה ולתרבות הערבית, ותספק ליווי מקצועי של עובדים סוציאליים, פסיכולוגים וצוותים רב־תחומיים. המסגרת תאפשר לדיירים קורת גג יציבה לצד סיוע נפשי, חברתי וכלכלי, ותשמש כגשר לשיקום ולהשתלבות מחודשת בקהילה ובחברה.
- הכנסת תוכניות חינוכיות מקיפות לבתי ספר ערביים: יש לפתח וליישם תוכניות חינוך שמיועדות לחברה הערבית, שמלמדות על זהות מגדרית ונטייה מינית, כולל חומרי לימוד, שיעורים ייעודיים והדרכות למורים. תוכניות אלו יקדמו סובלנות, יפחיתו סטיגמות ויאפשרו לילדים ובני נוער להרגיש מוערכים ומובנים בסביבתם הבית ספרית, בעזרת מודל שיתמרץ שילוב של התוכניות במערך הלימוד.
- הקמת שירותים רפואיים ונפשיים מותאמים: יש להקים ולתקצב מערך שירותים רפואיים ונפשיים ייעודי ללהט"ב ערבים, כולל ייעוץ פסיכולוגי, טיפול רפואי וגישור בין־תרבותי, שיספק מענה מקצועי, דיסקרטי ומותאם לצרכים הייחודיים של אוכלוסיות פגיעות אלו.
- הכשרת המשטרה והמערכת המשפטית: יש להבטיח הכשרה מקצועית ורגישה של כוחות המשטרה ועורכי הדין המטפלים בסוגיות להט"ב, כדי להבטיח טיפול מקצועי, מונע אפליה ואמפתי לרגישויות התרבותיות, תוך הגנה אפקטיבית על קורבנות אלימות ואיומים. יש להבטיח מינוי של מש"ק להט"ב במשטרה המיועד לטיפול בחברה ערבית, כדי לייצר אמון במערכת ולאפשר סיוע מיטיב שימגר המנעות מלפנות לגורמי אכיפת החוק במקרי צורך.
- בניית קואליציה פוליטית וחברתית: יש ליצור רשת תמיכה רחבה, הכוללת חברי כנסת ערביים וארגוני חברה אזרחית, במטרה לקדם חקיקה ומדיניות תומכת זכויות להט"ב ולחזק את הנראות והייצוג של הקהילה בזירה הציבורית.
- יצירת תוכניות הסברה חיוניות בסיוע המשרד לשוויון חברתי: יש להשיק יוזמות תקשורתיות וחינוכיות שמקדמות קבלה חברתית, חינוך לערכים של סובלנות וכבוד האדם, ומעודדות שינוי תרבותי הדרגתי כלפי קהילת הלהט"ב בחברה הערבית.

49. מענים ללהט"ב בחברה הדתית והחרדית

להט"ב קיימות וקיימים בכל חלקי החברה הישראלית, לרבות בחברה הדתית והחרדית. חשוב להדגיש כי הציבור הדתי בישראל רחב ומגוון, ואינו עשוי מקשה אחת: הוא כולל את הציבור הדתי־לאומי, החרדי־לאומי, החרדים האשכנזים, החרדים ממוצא מזרחי, וכן מגוון רחב של זרמים יהודיים, כגון הזרם הרפורמי והזרם הקונסרבטיבי. בכל אחד מן הציבורים הללו יש להט"ב שנאלצים להתמודד עם אתגר עמוק – שילוב הזהות הלהט"בית עם הזהות הדתית. לעיתים קרובות, המסגרות החברתיות והקהילתיות, המשפחה, בית הכנסת, הרב או המוסד החינוכי, מתקשות להכיל את המורכבות הזו. במקרים לא מעטים, להט"ב נדחים או מודרים מהקהילה שבה גדלו, ולעיתים אף נשללת מהם תמיכה רגשית וכלכלית חיונית. משפחות גאות רבות מוצאות עצמן מחוץ לגבולות הקהילה, ופרקטיקות של "טיפול המרה" עדיין מתקיימות, לצד שיח הסתה ושנאה מצד אנשי דת ומובילי דעת קהל. התוצאה היא שיעור אובדנות גבוה במיוחד בקרב להט"ב מהחברה הדתית והחרדית, בהשוואה לשיעור בקרב להט"ב בציבור הכללי.

מלחמת חרבות ברזל החריפה עוד יותר את המצוקה הזו. להט"ב דתיים ודתיות שנפגעו באופן ישיר מהמלחמה, דרך פינוי, פגיעה פיזית, אובדן מקור פרנסה, גיוס בני ובנות זוגם למילואים או חוסר במעגלי תמיכה משפחתיים, נאלצו להתמודד עם קשיים ייחודיים. ארגונים כמו "חברותא", "בת קול" וגוף הפעילות לחברה הדתית באיג, נדרשו לספק תמיכה נפשית וחברתית מתמשכת במציאות שבה רשתות התמיכה הקהילתיות המסורתיות נעדרות או עוינות. גם כיום, כאשר הציבור מנסה לשוב לשגרה, להט"ב דתיים רבים ממשיכים להתמודד עם תחושת בדידות, קושי בשמירה על איזון נפשי ונסיגה בתהליכי קבלה עצמית ויציאה מהארון.

אתגרים אלו מחייבים מערך תמיכה מקצועי ומקיף הכולל אנשי ונשות טיפול, רבנים ורבניות, מלווים ומלוות, קבוצות טיפוליות, קווי סיוע והכשרות ייעודיות. כל אלה נדרשים להתקיים בשיתוף פעולה עם הקהילה הדתית הגאה וארגוניה, תוך רגישות לעולמות הערכיים והאמוניים של הפונים.

לצד הצורך בתמיכה נפשית, קיימת גם אפליה מוסדית כלפי להט"ב מהחברה הדתית והחרדית במתן שירותי דת. דוגמה מובהקת לכך היא סוגיית הגיוור של ילדים שנולדו בהליכי פונדקאות, תהליך המעמיד חסמים בפני זוגות חד־מיניים המבקשים לרשום את ילדיהם כיהודים. אתגרים נוספים נוגעים לסוגיית צווי ההורות, שבה ארגון "בת קול" הוביל מאבק ציבורי ומשפטי משמעותי, שהניב תקדים ראשון של צו הורות פסיקטי לזוג נשים דתיות.

בד בבד, ארגון "חברותא" הקים את המרכז למאבק ב"טיפול" המרה, הפועל לשיקום נפגעים ונפגעות, לאיסוף מידע על סוכנויות הפועלות בתחום ולמניעת פעילותן. המרכז יזם שורה של מהלכים מקצועיים וציבוריים, בהם ניירות עמדה של איגוד הפסיכולוגים, איגוד הפסיכיאטרים, איגוד העובדים הסוציאליים, וכן פרסום חוזר מנכ"ל משרד הבריאות- כולם נגד פרקטיקות אלו. מדובר בהישגים חשובים במאבק בפרקטיקה מסוכנת זו, שלמרבה הצער נמצאת במגמת עלייה בישראל.

נוסף על כך, ישנו צורך מתמשך ביצירת סביבה חינוכית בטוחה ומכילה לתלמידים ותלמידות להט"ב במוסדות חינוך דתיים וחרדיים. אף שהזרמים בחינוך הממלכתי־דתי, החרדי והחרדי־לאומי מתנהלים באוטונומיה מסוימת, האתגר ביצירת שיח של סובלנות והכלה נותר גדול. ארגון שב"ל, לחינוך לסובלנות בציבור הדתי, פועל לאורך השנים להנגיש תכנים חינוכיים לבתי ספר דתיים, אולם נדרש חיזוק ניכר של מאמצים אלה. יש להבטיח נגישות לתוכניות הסברה גם במוסדות חינוך שאינם כפופים ישירות לחמ"ד, כגון ישיבות, אולפנות, מכינות קדם־צבאיות, סמינרים חרדיים ומוסדות חינוך חרדיים לבנים ולבנות. יש לוודא כי גם במוסדות אלו ניתן מענה מערכתי ומקצועי לנושא המאבק בלהט"בופוביה, כי מתבצעת הכשרת צוותים בהתאם לחוזרי מנכ"ל משרד החינוך וכי קיימת מדיניות ברורה ליצירת סביבה בטוחה עבור תלמידים ותלמידות מכל זהות מגדרית ומינית.

הפעולות הנדרשות

- אישור הצעת חוק שירותי הדת היהודיים (תיקון דין משמעתי לרבני ערים), כמו הצעת חוק פ/1607/25, שנועדה לאפשר הליך משמעתי נגד רבני ערים המשמיעים דברי הסתה ופוגעים בקוד אתי בסיסי.
- גיבוש ויישום תוכנית עבודה במערכת החינוך הדתי בידי הנהלת החמ"ד, בשיתוף ארגוני הקהילה הדתית הגאה, שתכלול את הטמעת חוזרי מנכ"ל בנושא מאבק בלהט"בופוביה.
- פעולה יוזמה של משרדי הדתות והפנים להקלת תהליכי גיור לילדי פונדקאות שנולדו בחו"ל.

50. מענים ללהט"ב בפריפריה

בעשורים האחרונים מתעצבת בישראל מציאות של שתי פריפריות, גיאוגרפית וחברתית, המשפיעות באופן ישיר על חייהם של להט"ב בפריפריה, ובפרט בנגב ובגליל. מחקר שבדק גורמי סיכון באוכלוסיות להט"ב של המכון הישראלי לחקר מגדר ולהט"ב, בשיתוף חברת TASC Consulting & Capital, שהתפרסם בשנת 2025, מצביע על כך שלהט"ב המתגוררים בפריפריה החברתית או הגיאוגרפית מדווחים על חשיפה גבוהה יותר ללהט"בופוביה וכן על תחושות ביטחון ונוחות נמוכות יותר באזור מגוריהם, על ארון מופחת ברשות המקומית ועל שיעור גבוה יותר של חיים בארון. מרחקים גדולים, מחסור בתשתיות ושירותים חלקיים יוצרים מרחב שבו הקהילה הגאה מתקיימת, אך כמעט ללא רשת ביטחון ממוסדת וללא מענים המותאמים לצורכיה. בעוד בגוש דן קיימת תשתית של מרכזים, מסגרות טיפול ומוסדות תרבות גאים, תושבי ותושבות הדרום והצפון מתמודדים עם בדידות, מחסור בשירותי רווחה ובריאות ועם קושי בסיסי בגישה למענים קהילתיים. מתוך כך עולה תמונה ברורה: כדי ליצור שוויון אמיתי בישראל, אי אפשר להשאיר את הלהט"ב בנגב ובגליל מחוץ לתכנון הלאומי. דווקא כאן, במרחבים שמשמשים יעד מוצהר לפיתוח חברתי וכלכלי, נדרשת השקעה מערכתית שתבטיח שכל אדם גאה יוכל לחיות בביטחון, בשייכות ובנראות.

המרחב הדרומי של מדינת ישראל משתרע על כ־60% משטח המדינה, אך מאוכלס בפחות מ־10% מהאוכלוסייה. מרחקים גדולים, פיזור יישובים

ומיעוט תשתיות אזרחיות הופכים את הגישה לשירותים קהילתיים, רפואיים וחינוכיים למאתגרת במיוחד. בתוך מציאות זו מתקיימת קהילה גאה רחבה, מגוונת וחוצת מגזרים, אך ללא תשתית ממוסדת המתוקצבת באופן שתואם את צורכיה. הבית הגאה בבאר שבע, המרכז הגאה של הנגב, שפועל מאז שנת 2014, מספק מענה אזורי לקהילת הלהט"ב מקריית גת ועד אילת. בשנת 2025 התקבלו בו מאות פניות למערך הפסיכו־סוציאלי ויותר מ־5,000 משתתפים השתתפו בפעילויות קהילתיות, בהכשרות חינוך, בסיוע אישי ובאירועי תרבות שונים. חרף פעילות רחבת היקף זו, התקצוב הממשלתי והעירוני המוקצה לקהילה הגאה בדרום נותר מצומצם ואינו משקף את גודל האוכלוסייה או את הצרכים בשטח. הפער שבין היקף הפעילות הנצרכת בדרום לבין היקף המשאבים הממשלתיים המוקצים לו ממחיש את הצורך הדחוף במיסוד, בהכרה ובתקצוב ברמה הלאומית. הפער הזה בא לידי ביטוי בשירותים חיוניים: כיום אין בדרום מקלט חירום להט"בי, אין מרכז נוער ייעודי ואין מערך טיפולי ממשלתי מותאם. קיימת מרפאה אחת בלבד בבאר שבע, המעניקה שירותי בריאות ייעודיים לקהילה, והיא נותנת מענה לכלל הדרום. מרפאה זו היא יוזמה פרטית של הבית הגאה בבאר שבע. אוכלוסיות דוברות ערבית ובני החברה הבדואית סובלות מהיעדר מוחלט כמעט של שירותים מותאמים תרבותית או לשונית, של מענים חירומיים מותאמים ומהיעדר תוכניות הסברה והכשרה לצוותי חינוך ורווחה.

לצד זאת, המרכז הגדול עבור הקהילה הגאה בצפון מדינת ישראל הוא "בית הקהילות לגאווה וסובלנות", המופעל בידי עיריית חיפה מאז הקמתו בשנת 2017. בית הקהילות מציע מגוון מענים כגון קבוצות חברתיות, קבוצות טיפוליות, טיפולים פסיכו־סוציאליים פרטניים, טיפולים זוגיים, אירועי תרבות, פעילויות משפחתיות ועוד. היעדר מענים דומים במרחב מחוז צפון הביאו אוכלוסייה גדולה שאינה מתגוררת בחיפה לצורך שירותים בבית הקהילות, שסיפק את המענה הקרוב לביתם. מובן שרובם המכריע של המענים לאוכלוסיית הלהט"ב, ובעיקר מעני החירום והסיוע הסוציאלי לשיקום ולגמילה עבור להט"ב, נמצאים במרכז הארץ.

ככלל, האתגרים המרכזיים העומדים בפני חברי וחברות קהילת הלהט"ב בפריפריה נובעים, בין היתר, מריכוז משמעותי של תקציבים ותמיכות בגוש דן, בעוד הצפון והדרום כמעט ואינם נכללים במודל התמיכות הקיים. מצב זה גורם למחסור במענים פסיכו־סוציאליים, לעומס רב על קליניקות קיימות ולרשימות המתנה ארוכות לקבלת טיפול וליווי רווחתי. נוסף לכך, קיימת נגישות נמוכה לשירותים רפואיים מותאמים, הנובעת מהיעדר מרכזי בריאות ייעודיים, ממחסור ברופאים ובאנשי צוות המיומנים בעבודה עם מטופלים מהקהילה, ובשל כך מתקשה אוכלוסיית הלהט"ב לקבל טיפולים נחוצים ומותאמים לצורכיה.

השקעה בקהילה הגאה בנגב ובגליל היא השקעה בחוסן הלאומי של מדינת ישראל. חיזוק השירותים הקהילתיים בפריפריה מסייע בצמצום בדידות, במניעת נשירה ממסגרות, בהקטנת תחלואה נפשית ובהפחתת עומס על שירותי הרווחה והבריאות. הנגב והגליל הם מוקד מרכזי ביעדי הפיתוח הלאומיים, וחיזוק תושביהם הגאים הוא אינטרס חברתי וכלכלי ממדרגה ראשונה.

שוויון אמיתי לא יושג כל עוד זכויות הלהט"ב בנגב ובגליל נותרות מחוץ לתכנון הלאומי.

הפעולות הנדרשות

- שיתוף פעולה רשמי עם הבית הגאה בבאר שבע: האגף לקידום להט"ב במשרד לשוויון חברתי יעמיד התקשרות ייעודית עם הבית הגאה בבאר שבע, שיכלול מענים קהילתיים חירומיים, תמיכה רווחתית והנגשת תחומי הרפואה והתעסוקה עבור חברי קהילה. בעזרת תקציב רב־שנתי, באופן שיציב לו למטרה לפתור את המחסור בשירותים קיימים.
- קידום הקול הקורא לרשויות המקומיות בפריפריה הגיאוגרפית: הקול הקורא לרשויות המקומיות יפעל במודל תמיכה שיביא בחשבון את האשכול החברתי־כלכלי של הרשות, את המרחק מהמרכז ואת השירותים הקיימים בה לאוכלוסיית הלהט"ב. יוענקו תמריצים נוספים לפעילות הקול קורא ברשויות מהפריפריה הגיאוגרפית, ובמידה שהרשות המקומית בוחרת לא להוציא לפועל קול קורא במסגרת הרשות, המשרד יפעל לקיים בה פעילות עצמאית.
- הקצאת תקציב תמיכה ממשלתי לטובת יוזמות קהילתיות להט"ביות בנגב ובגליל. התקציב יתמוך בפעילות תרבותית, אומנותית וחברתית של קהילות גאות מקומיות, שיחזקו את תחושת השייכות, הזהות והנראות הגאה בנגב ובגליל.
- הדרכות של הצוותים הרפואיים במרפאות בנגב ובגליל לטובת היכרות מעמיקה והבנת הצרכים השונים של מטופלים מהקהילה באזורים אלו.
- הוספת תקנים לעו"ס להט"ב בנגב ובגליל.

51. מענים ללהט"ב בגיל השלישי

הזדקנות האוכלוסייה והעלייה בתוחלת החיים, בד בבד עם עלייה במספר האנשים המזהים את עצמם כלהט"ב, מסמנת שבעתיד הקרוב נפגוש יותר ויותר להט"ב זקנים. על פי ההערכות, חיים כיום בישראל יותר מ־100 אלף להט"ב בגיל הזהב. חשוב לדעת, כי רבים בקהילת הלהט"ב בגיל השלישי יצאו מהארון בגיל מאוחר יחסית, בעת שחלקם הקימו משפחות הטרנסקסואליות בשלבים מוקדמים בחייהם ולימים התגרשו או התאלמנו, וחלקם ניהלו מערכות יחסים חד־מגדריות בעודם בארון. כתוצאה מכך, לרבים מהם חסר עורף משפחתי תומך, ולעיתים קרובות הם נותרים ערירים ואין מי שידאג להם בגיל הזיקנה.

במחקרים שנערכו בשנים האחרונות בישראל (על פי מחקר של מכון ברוקדייל משנת 2019 ומחקרים נוספים שנערכו לאחריו) התגלתה שכיחות גבוהה במיוחד של תחושת בדידות בקרב להט"ב בני 55 ומעלה. למעשה, רמת הבדידות המדווחת בקרב אוכלוסייה זו גבוהה פי שניים מאשר באוכלוסייה הכללית באותה קבוצת גיל .

רבים מבני ובנות הקהילה בגיל המבוגר מתגוררים בגפם וחווים בידוד חברתי עמוק. מצב זה נובע לרוב מהיעדר תמיכה משפחתית מסורתית: לרבים

מהם אין ילדים או בני זוג, ואחרים חיים בריחוק פיזי או נפשי ממשפחותיהם המקוריות עקב חוויות עבר של דחייה. לכן מתווסף חסם הפנייה לעזרה; רבים חוששים להיחשף בפני אנשי טיפול ורפואה מחשש שדעות קדומות ולהט"בופוביה יפגעו באיכות השירות שיקבלו או יובילו לביזויים.

למרות תחושת הבדידות, עדיין קיימים בקרב להט"ב בגיל הזהב חסמים בהשתלבות בפעילויות לגיל השלישי, הן מתוך חשש מלהט"בופוביה, והן בגלל הרצון להיות שייכים לקבוצת השווים. תופעה נפוצה נוספת היא שלהט"ב בגיל הזהב נאלצים לא אחת לחזור לארון למרות הצורך בשירותים לגיל השלישי והרביעי בתחומי הרווחה והבריאות, במיוחד כשמדובר במקומות מוסדיים כגון בתי דיור מוגן או מועדונים לגיל הזהב. זאת כיוון שהצוותים המטפלים במוסדות אלו וברשויות הרווחה חסרי ידע ורקע בהתמודדות עם הסוגיות הייחודיות הנוגעות לחברי הקהילה המבוגרים.

נוסף לכן, שנים רבות של דחייה, גילויי אלימות ולהט"בופוביה מופנמת, משפיעות על המצב הנפשי והפיזי וגורמות לכן שרבים מבני אוכלוסייה זו הם במצב פיזי ו/או נפשי מאתגר. למרות מצבם, פעמים רבות הם לא יפנו לטיפולי רפואה ורווחה מתוך חשש שלא יובנו כהלכה, שיפגעו בהם ויפלו אותם. חסם נוסף הוא חוסר הנוחות של המבוגרים במרחבי להט"ב המאוכלסים בידי צעירים, שם הם חשים שאין להם מקום. גם אוכלוסיית הלהט"ב הצעירה בעצמה נמנעת מאינטראקציה עם הדור המבוגר, לעיתים מתוך תפיסות גילניות.

היבט נוסף המשפיע על מצבם של להט"ב בגיל זיקנה הוא היותם חסרי הגנה משפטית. בשל מצבם המשפחתי הייחודי קיים חשש שרצונותיהם לא ימולאו בגיל זיקנה ולאחר פטירתם. לכן נדרשת עבורם הגנה משפטית הדוקה בנושאים כגון עריכת צוואה, עיגון המעמד המשפחתי והזוגי (למשל, באמצעות נישואים ורישום במשרד הפנים), הבטחת זכויות פנסיוניות, הסדרת המעמד בביטוח לאומי, עריכת ייפוי כוח מתמשך ו/או הנחיות רפואיות מקדימות.

כדי לתת מענים מתאימים לאוכלוסייה זו הוקמה בשנת 2023 עמותת להט"ב זהב. מטרת הארגון היא לתרום לשיפור איכות החיים של להט"ב בגיל השלישי בתחומי הבריאות, הרווחה החברתית והכלכלית, התרבות והקהילתיות. העמותה פועלת למען ותיקי הקהילה הגאה ומקדמת נראות, מדיניות, מתן זכויות ושיפור רווחת החיים ללהט"ב בגיל 50 ומעלה. הארגון פועל לבניית קהילה תוססת ומעורבת של להט"ב בגיל השלישי, ליצירת מודעות לגילנות פוגענית, לפיתוח ידע ייחודי ולמתן מענים ייעודיים ללהט"ב מזדקנים כגון הדרכות בנושא הגנה משפטית וסיוע סוציאלי וכן בניית קשר בין־דורי בתוך הקהילה. העמותה משתפת פעולה עם משרד הרווחה והביטחון החברתי ועם המשרד לשוויון חברתי וכן עם הרשויות המקומיות כדי לפתח ולתת מענים מגוונים ולספק רשת ביטחון לאוכלוסייה זו. מדי שנה העמותה מקיימת כנס ארצי, שבו משתתפים מאות להט"ב בגיל השלישי מכל רחבי הארץ.

הישג חשוב נוסף לקהילת הלהט"ב בגיל השלישי היא תוכנית מז"ל, מעגל זהב ללהט"ב, שפיתח משרד הרווחה והביטחון החברתי, בסיוע ארגוני הקהילה. התוכנית פועלת משנת 2022 במטרה לספק מעטפת שירותים ייעודית לאזרחים ותיקים מקהילת הלהט"ב. במסגרת התוכנית, כל רשות מקומית יכולה לקבל תקן לעו"ס להט"ב זהב במימון מלא, על פי התנאים המפורטים בתוכנית. עם זאת, נכון לשנת 2025, התוכנית מופעלת באופן חלקי ולא מספק במעט מאוד רשויות מקומיות. תוכנית נוספת, שפיתחו המשרד לשוויון חברתי ועמותת להט"ב זהב, כוללת איוש רכז להט"ב זהב והפעלת סל פעילויות חברתיות בחמש ערים מרכזיות, ואולם, נכון לכתובת שורות אלו, יישום תוכנית זו הוקפא עקב עצירת תקציבי המשרד לשוויון חברתי להתקשרויות שונות עם ארגוני הקהילה הגאה.

הפעולות הנדרשות

1. תמיכה תקציבית בבניית קהילות מקומיות של להט"ב בגיל השלישי, באמצעות שיתוף פעולה בין הרשויות המקומיות, עמותת להט"ב זהב, האגודה למען הלהט"ב והמשרד לשוויון חברתי (במסגרת מימוש תוכנית להט"ב +50).
2. הקצאת משאבים להרחבת היישום של תוכנית מז"ל והבאתה לידיעת הנוגעים בדבר ברשויות המקומיות.
3. פיתוח הכשרות והדרכות למתן הגנה משפטית ללהט"ב בגיל זיקנה, לרבות עריכת צוואה, עיגון משפטי של קשרי משפחה ונישואים, הבטחת זכויות פנסיוניות וסוציאליות ועריכת ייפוי כוח מתמשך ו/או הנחיות רפואיות מקדימות.
4. הקצאת משאבים להכשרה ייעודית לאנשי מקצוע בתחומי הבריאות והרווחה המטפלים באנשים בגיל השלישי ובבני משפחותיהם (עו"סים, פסיכולוגים, אנשי סיעוד ואנשי מקצועות טיפוליים אחרים), תוך התייחסות למצב המשפחתי הייחודי של המטופל ולאופן התמיכה המשפחתית.
5. תקצוב הכשרות עבור צוותים בבתי דיור מוגן ובבתי אבות בתחומי הטיפול עם להט"ב זקנים ובני משפחותיהם.
6. התאמת מדיניות ניהול נכסי העיזבון המועברים לאפוטרופוס הכללי עבור להט"ב בגיל זיקנה (בחלק היחסי שאליו אוכלוסייה זו זכאית) והעשרת תוכנית ההכשרה לתומכי קבלת החלטות להכללת מענים ייעודיים בסוגיות של זהות מינית ומגדרית בגיל השלישי.

52. מענים ללהט"ב במצבי קצה, עוני וזנות

ב־31 בדצמבר 2018 התקבל בכנסת חוק איסור צריכת זנות (הוראת שעה ותיקון חקיקה), התשע"ט 2019 (להלן: חוק ההפללה), הקובע כי צריכת שירותי זנות תהיה עבירה פלילית, שבגינה יוטלו קנסות מינהליים. החוק הוארך בהוראת שעה ביוני 2025, עד יולי 2030.

מטרת החוק, כפי שנוסחה בהצעה, היא "להביא לצמצום הזנות באמצעות קביעת איסור צריכת זנות, כחלק ממהלך משולב הכולל חינוך והסברה לציבור והרחבת דרכי טיפול ושיקום לאוכלוסיות בזנות". עם זאת, המהלך המשולב לא נידון במסגרת חקיקה זו, והמשאבים עבורו הוקצו בנפרד בהחלטת ממשלה 4462, מתאריך 13 בינואר 2019, המחייבת תקצוב ייעודי של 30 מיליון שקל בשנה לטובת פיתוח מענים משלימים לנשים וגברים בזנות, כולל עבור נשים טרנסיות, וזאת נוסף למענים הקיימים.

קואליציית ארגוני הקהילה הגאה בישראל תומכת בקידום מדיניות אי־ההפללה של העוסקים.ות בזנות וקוראת להרחבת מענים רווחתיים ותעסוקתיים ייעודיים ללהט"ב בזנות. לצד פעולות אכיפה נחושות נגד סחר בבני אדם, ניצול מיני וזנות קטינים, אסור לשכוח את הצורך העמוק בפיתוח מענים לצמצום נזקים, להפחתת סטיגמה, להנגשת מענים, לסיוע במימוש זכויות ולשירותי שיקום מותאמים, מה שנעשה עד היום בצורה לא מספקת. קידום אכיפה פלילית ומינהלית נגד צרכני זנות ללא הרחבה ניכרת של המענים מובילה להגברת הפגיעה באוכלוסיות במעגל הזנות, במיוחד בקרב להט"ב וקבוצות מיעוט נוספות.

במהלך חמש השנים האחרונות, שבהן נאכפה הוראת השעה, נתקלנו במקרים שבהם שוטרים נכנסו לבתים של עובדות מין עם מצלמות כדי "לתפוס בשעת מעשה" ולחלק דוחות, דרך לא יעילה ולא אפקטיבית לצמצום צריכת הזנות, שפוגעת דווקא בעובדות המין, השייכות לאוכלוסייה מוחלשת. וזאת בניגוד למדיניות העומדת בבסיס החקיקה אשר רואה את הצורך בהפלת הלקוח ובקידום רווחתם.ן של העוסקים.ות בזנות. אנחנו קוראים למדינה לשים את הדגש בסיוע ליציאה ממעגל הזנות, באמצעות השקעת משאבים במענים שיטפלו בעוני ובמצוקה בישראל, ובפרט בעוני ובמצוקה שחווים אנשים במעגל הזנות. אין לנו ספק שזו הדרך האפקטיבית ביותר לצמצום זנות ושיקום של מי שנפגעה. קידום אכיפה ללא הרחבה ניכרת של המענים תוביל להגברת הפגיעה באוכלוסייה במעגל הזנות, ביחוד בקרב להט"ב וקבוצות מיעוט נוספות.

הוראת השעה מבוססת על מנגנון חקיקה ("המודל הנורדי"), שפותח בסוף שנות ה־90 במדינות הרווחה בצפון אירופה, תחת הנחת העבודה כי "הרתעה על ידי הפללת הלקוחות תוביל לירידה בביקוש לשירותי מין". לשם כך, המשטרה תאכוף את האיסור בעזרת קנסות, אשר משמשים כאמצעי ההרתעה, למימוש המטרה "לצמצם את תופעת הזנות".

לדידנו, האיסור המינהלי לבדו לא יסייע למי שעוסקת בזנות כדי לשרוד או להתפרנס, ומחקרים מרחבי העולם שבחנו את השפעות המודל הנורדי אף מצאו כי השפעותיו מוגבלות בצמצום תופעת הזנות. למרות שהחוק נועד לצמצם את תופעת הזנות ולהגן על הנפגעות ממנה, ממצאי המחקר המלווה מצביעים על כך שהוא עדיין אינו משיג את מטרותיו. יתרה מכך, חלקן של העדויות מצביע על כך שאכיפת האיסור על צריכת זנות ללא מהלך רחב שמלווה בתמריצים ליציאה מזנות ובמעני רווחה אף מובילה לתוצאות הפוכות - הגדלת הסיכון והפגיעה באוכלוסיות בזנות, עלייה באלימות ובניצול והעמקת חוסר האמון והחשש מגורמי אכיפת החוק. בשל פעולות האכיפה, נשים במעגל הזנות נדחקות, או מתרחקות, למרחבים חסויים ומוסתרים, שבהן החשיפה לניצול ולסיכון גבוהה יותר.

חשוב לציין כי איסור צריכת זנות באמצעות סנקציות מינהליות והטלת קנסות ("המודל הנורדי") התקבל במספר מדינות, שלמרביתן מערכות רווחה מפותחות, המציעות מענים שעדיין אינם קיימים במדינת ישראל, ושיש להם חלק משמעותי בתמרוץ היציאה ממעגל הזנות. לעומת זאת, כפי שהוצג במחקר שנערך בשנת 2021, אף שהחקיקה בישראל מתיימרת להפעיל מערך שירותי שיקום וסיוע לא.נשים בזנות, השירותים בפועל אינם מספקים, חלקם ניתנים במתכונת מצומצמת בלבד, ולעיתים כרוכים בדרישות מתמירות שאינן מותאמות למציאות חייהם המורכבת של א.נשים בזנות. מדובר בפער מהותי במיוחד עבור קבוצות פגיעות, ובהן נשים טרנסג'נדריות, גברים בזנות וא.נשים מקהילת הלהט"ב, אשר לא זוכים לשירותים מותאמים, ולעיתים אף נמנעים מהם בשל התנאים שנקבעו.

על פי מחקרה של ד"ר יעל גור "זנות באוכלוסיית הלהט"ב בישראל", אוכלוסיית הלהט"ב היא נתח משמעותי מתוך כלל האנשים העוסקים בזנות בישראל, כאשר מרבית המעורבים הם גברים המקיימים יחסי מין עם גברים (MSM) ונשים טרנסג'נדריות. לפי המחקר "מין בתשלום בקהילה הגאה" (2021), 17% מהגברים בקהילה הגאה דיווחו כי קיבלו תמורה על גירוי מיני לפחות פעם אחת, נוסף לכן, ליותר מ־70% מהגברים הוצע בעבר תשלום על מין.

במחקר שערכה מיכל סטולר ב־2021, נמצא ש־21.9% מכלל המדגם ו־35.6% מהנשים הטרנסג'נדריות עסקו בעבר או בהווה בזנות. לצערנו, עבור רבות מהאוכלוסייה הטרנסג'נדרית העיסוק בזנות נובע מצמצום חמור בהזדמנויות ומהגבלות על רקע אפליה בשוק התעסוקה, נידוי חברתי וחסמים במענים ממסדיים. מצב זה דוחף רבות לתנאים מסוכנים, במיוחד בזירת הרחוב, שבה יש שיעור גבוה יותר של אלימות ומצבי מצוקה. עם זאת, כיום עדיין קיימים שירותים עבור א.נשים במעגל הזנות שאינם בהכרח יודעים, או מוכנים, לטפל גם בנשים טרנסג'נדריות. לצד זאת, מיעוט המענים הייעודיים משאיר את רוב האוכלוסייה הטרנסג'נדרית שנמצאת על רצף הזנות בלי שירותי רווחה רלוונטיים לצורכיהן. לאוכלוסייה הטרנסג'נדרית יש צורך במענים שמותאמים לצורכיה הייחודיים, ולאור זאת רבות נשארות מחוץ למסגרות הסיוע הקיימות, סובלות מאפליה מערכתית, ממחסור בדיור ציבורי, מחסמים במוסדות המדינה כגון הביטוח הלאומי ומהכוונה תעסוקתית שאינה בעלת הידע הנדרש בעבודה עם אוכלוסייה טרנסג'נדרית.

הפעולות הנדרשות

1. בחינת מאפייני זנות באוכלוסיות להט"ב במסגרת המחקר המלווה. אף שמדובר באוכלוסיות מיוחדות שהחיבור ביניהן לבין העיסוק בזנות הוא בעל מאפיינים ייחודיים, לצערנו המחקר המלווה לא הצליח לספק בחינה של השפעות החוק על אוכלוסיות להט"ב. מוצע כי הצוות הבין־משרדי, בהובלת משרד המשפטים והרווחה, יערוך מחקר ייעודי, שכולל בחינה איכותנית וסטטיסטית של א.נשים במעגל הזנות בקרב אוכלוסיית הלהט"ב, עם בחינה ספציפית של האוכלוסייה הטרנסג'נדרית.
2. ניטור אכיפת יתר כלפי אוכלוסיית הלהט"ב- לצערנו, ההסדרה הקיימת מתמרצת פרופילינג, אכיפה קשוחה ואלימה כלפי להט"בים ובדגש על נשים טרנסג'נדריות. תיוג מקדים אינו רק פוגע בחופש התנועה, אלא גם מגביר את תחושת חוסר הביטחון, ההשפלה, הניכור והעוול שקבוצות מוחלשות בישראל חוות. יש צורך להבטיח ניטור של תופעה זו, כדי לאפשר פיקוח שיוודא שההסדרה לא תפגע באופן ייעודי באוכלוסיית הלהט"ב ובאוכלוסיות מוחלשות נוספות.
3. שילוב של אנשי מקצוע מתוך הקהילה הגאה. שילוב אנשי מקצוע מתוך הקהילה הגאה, בפרט כאלה בעלי ניסיון חיים במעגל הזנות, במתן שירותי רווחה הוא מהלך חשוב וקריטי להבטחת טיפול רגיש, מותאם ולא שיפוטי. שיתוף פעולה עם חברי הקהילה הגאה בעבודה עם אוכלוסיית הלהט"ב מאפשר לפתח מודלים של שירותים המותאמים לצרכים הספציפיים של האוכלוסייה, בדגש על חיזוק הכוחות והמשאבים הקיימים בקהילה.

4. אימוץ תוכניות מניעה ואיתור צעירים וצעירות בסיכון. במחקרים בארץ ובעולם נמצא כי הגיל הממוצע של כניסה לזנות בקרב קטינים הוא 13-14 (מכון המחקר של הכנסת, 2013). בפרט, צעירות וצעירים להט"בים נמצאים בסיכון מוגבר לסבול מנידוי משפחתי ומהיעדר מקום מגורים מיטיב וגם מאלימות ומהדרה מהמרחב הציבורי בכלל. האיתור האקטיבי, בייחוד בגילים צעירים, הוא הפעולה האפקטיבית ביותר לצמצום תופעת הזנות, אשר בעיקרה היא תוצאה של עוני וסיכונים חברתיים נוספים.

5. הנגשת שירותי הסיוע במרחב הדיגיטלי. במהלך השנים האחרונות, ובעיקר בעקבות מגיפת הקורונה, תעשיית הזנות עברה שינוי משמעותי בהתנהלותה, כאשר אפיקי צריכת זנות והשיווק העיקריים עברו מהמרחב הפיזי (כמו רחובות ובתי בושת) למרחב הדיגיטלי. לפי המחקר "מין בתשלום בקהילה הגאה" (2021), 94% מההצעות למין בתשלום התקבלו דרך אפליקציות או אתרי היכרויות. על כן, אנו מציעים להקים נוכחות יזומה של גורמי סיוע מקצועיים בפלטפורמות דיגיטליות שבהן מתקיימים קשרים למין בתשלום, במסגרת הגישה האקטיבית למיצוי זכויות, בדגש על נוער וצעירים.

6. תוכניות מניעה בקרב זנות המתאפיינת במין תמורת אתנן שאינו כסף - בדוח המחקר המלווה לא נמצאה התייחסות למאפיינים הייחודיים של אוכלוסיית להט"ב "נתמכת" - שם קוד לאוכלוסייה שמעניקה שירותי מין תמורת תשלום ישיר או עקיף כגון קורת גג, מזון, לבוש או "מתנות" למיניהן, תופעה המתבצעת במקרים רבים במרחב הדיגיטלי. ראוי שיתקיים מחקר ייעודי בנושא ושמשדר הרווחה ידרש לקדם מענים ייעודיים שכוללים איתור, מניעה הנגשת מענים והרחבת שירותי השיקום.

7. הרחבת מסגרות שיקומיות מותאמות לגברים במעגל הזנות. ההערכה הרווחת היא שכ־20% מהאנשים במעגל הזנות הם גברים. בסקר נמצא כי 28% מן הגברים הבגירים שנשאלו נכנסו למעגל הזנות לפני גיל 18. בסקר אינטרנטי שבוצע ב־2020 לצורך הערכת חוק איסור צריכת זנות, כשני שליש ממי שצינו שסיפקו מין בתשלום היו גברים. מבין הגברים שסיפקו מין בתשלום שליש הגדירו עצמם כלהט"בים. כמו כן, הסקר מצא שחסר מידע וכן מסגרות טיפוליות בעבור גברים להט"ב בגירים בזנות. עם זאת, היקף המענים הרווחתיים שגברים במעגל הזנות זכאים לו עדיין מצומצם. אנו ממליצים על הקמת מסגרות טיפוליות נוספות באשכול המענים לגברים, כולל דירת מעבר וקבוצות תומכות. יש לשים דגש על מענה הוליסטי המשלב בריאות נפש, טיפול בהתמכרויות, בריאות מינית ותמיכה פסיכו־סוציאלית.

8. הקמת מסגרות שיקומיות מותאמות לנשים טרנסג'נדריות במעגל הזנות. לצד התאמת המענים הקיימים לנשים כך שיוגשו במלואם לנשים טרנסיות, אנו ממליצים על הקמת מסגרות שיקומיות ייעודיות לנשים טרנסיות בקהילה, תוך התאמה לצרכים הייחודיים שלהן. מסגרות אלו יספקו תמיכה פסיכו־סוציאלית, ליווי מקצועי ושירותים שיקומיים המכוונים לשילוב חברתי, תעסוקתי ולימודי. כמו כן, ייתן דגש על יצירת מרחב בטוח ומכבד עבור המלוות, לצד הכשרה והדרכה של צוותים מקצועיים להתמודדות עם סוגיות מגדריות ורגישות תרבותית.

9. הרחבת מעני דיור ארוכי טווח ללהט"ב במצבי קצה, בפרט השתתפות בשכר דירה. אובדן או היעדר קורת גג והקושי לעמוד בעלויות דיור גבוהות הם בין הגורמים המרכזיים המובילים א.נשים למעגל הזנות. לצערנו, התוכנית לצמצום הזנות לא מספקת מענים לצורכי דיור מלבד הרחבה של מסגרות להלנות חירום והתוכניות לדירות מעבר לנשים טרנסג'נדריות לא יצאו אל הפועל. אנו קוראים לפיתוח פתרונות המבוססים על מודלים של "דיור תחילה", המעניקים דיור קבע לצד ליווי פסיכו־סוציאלי ולא רק דירות מעבר המוגבלות בזמן, ובכלל זה הכללת מסגרות דיור ארוכות טווח בהליך השיקום, כדי לאפשר צעידה לעצמאות כלכלית וחברתית של חברי קהילה במעגל הזנות. כחלק מכך, יש ליעד מכסה קבועה של דירות דיור ציבורי, הן לא.נשים במעגל הזנות והן ללהט"בים במצבי קצה, בניסיון למנוע את הכניסה למעגל הזנות מלכתחילה.

10. קידום תוכניות שילוב נשים טרנסג'נדריות במעגל הזנות בעולם התעסוקה. אחד המענים הקיימים כיום להכשרה ולהשמה בתחום התעסוקה עבור צעירים וצעירות להט"ב הוא "מכללת מרשה", בית ספר להכשרת צעירים וצעירות מאוכלוסיית הלהט"ב שנמצאים במצבי סיכון, סכנה וניתוק, שבה אחת מכל ארבע סטודנטיות במכללה הייתה או נמצאת במעגל הזנות. המחקר המלווה של המכללה משלוש השנים האחרונות ממליץ על הגדלת המענים בתחום התעסוקה לצעירים וצעירות להט"ב במעגל הזנות, בדגש על האוכלוסייה הטרנסית (בתוך כך תקנים ייעודיים לליווי סטודנטיות במעגל הזנות, הקמה של תוכניות תלת־שנתיות להכשרה וליווי בהשמה, ואף מגורים לתקופת השיקום). אנו קוראים לאימוץ פרויקט ייעודי לשילוב נשים טרנסג'נדריות בעולם התעסוקה, שיתחשב במאפיינים של האוכלוסייה הטרנסג'נדרית. אף שכבר פותח פרויקט שכזה בעבר, בתקציב של 6 מיליון שקל, עם עמותת טרנסיות ישראל, וכלל מערך הוליסטי של הכשרה מקצועית והשכלה לצד מענים בתחומי הדיור וברווחה, הוא בוטל. ש לפעול בשיתוף ארגוני הקהילה לצורך מיפוי הצרכים של האוכלוסייה הטרנסג'נדרית להכשרות בשוק התעסוקה ולביצוע השמות ייעודיות לחברי הקהילה.

11. הרחבת הסל הגמיש והסרת חסמים בירוקרטיים למימוש. א.נשים שנמצאים בתהליכי שיקום מתקדמים ממעגל הזנות עשויים לקבל סל מענים גמיש בסכום של עד 11,616 שקל בשנה, נכון ל־2025. הסל הגמיש מוגבל ומיועד רק למי שנמצאת "בתהליכי שיקום מתקדמים ממעגל הזנות", קריטריון המונע מיצוי זכויות של נשים רבות בזנות ומשמש כחסם ביורוקרטי משמעותי שלא לצורך, כך שהרוב המכריע של נשים במעגל הזנות, כולל אלו המעוניינות לעזוב אך לא מוצאות מקור פרנסה חלופי, אינן זכאיות לסל. נוסף לכך, נשים רבות נמנעות מהגשת בקשה לקבלת הסל בגלל הדרישה להיחשף ולפנות לרשויות הרווחה להגשת הבקשה. כפי שמציין דוח יישום המענים, הליך אישור הבקשה דורש מעורבות של גורמים שונים ברשות המקומית, מה שלא רק מסרב ל את התהליך אלא גם מפר את זכותה של המבקשת לפרטיות, גם בנושא הזנות וגם בנושא הנטייה המינית או הזהות המגדרית.

12. הדיווחים שאנו מקבלים מצביעים על זמני המתנה ממושכים, על רשימות המתנה ארוכות לעו"ס טרנס, על מגמה של החרפת הדרישות הביורוקרטיות וניסיון למנוע להגיש בקשה מלכתחילה. אנו קוראים להגדלת המכסות של עו"ס להט"ב/טרנס, להכיר במעני ארגוני הקהילה הגאה כחלק מהמערך השיקומי, להסרת החסמים הביורוקרטיים שמונחים בפני הנמצאים בתהליך ולהנגשת השירותים לאוכלוסייה שחוששת להגיע מלכתחילה לעו"ס מכיוון שהיא בארון או מכיוון שיש חוסר קבלה במקום המגורים שלה.

13. הבטחת זכויותיהם של א.נשים במעגל הזנות בהתאם לחוק הגנת הפרטיות. עיגון איסור מעקב אחר גברים ונשים במעגל הזנות, באופן שיביא בחשבון שפגיעה בפרטיות כאמור בסעיף 2 בחוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981, היא אסורה, בצד הסדרת מנגנון דיווח על הטרדה.

14. מחיקת רישומים משטריים. מחיקה של הרישומים המשטריים בצורה רטרואקטיבית, כדי לאפשר לא.נשים במעגל הזנות להתקדם הלאה וכדי לאפשר להם השתלבות חברתית ותעסוקתית תקינה. מהלך מחיקת רישומים במשטרה צריך להתייחס למכלול התיקים השונים שנפתחו לאנשים במצבי עוני ומצוקה, ולא הובילו להרשעה בבית המשפט.

53. טיפול במבקשי מקלט להט"ב

מדינת ישראל היא נתיב הישרדות יחיד עבור להט"ב פלסטינים הנרדפים בשטחי הרשות בידי משפחותיהם ומגנוני הביטחון. עבורם, חזרה לשטחי הרשות היא גזר דין מוות, מעצרי שווא או עינויים. אולם, מדיניות המקלט הנוכחית בישראל אינה מאפשרת להם להגיש בקשת מקלט רשמית, ומאלצת אותם להסתמך על "היתרי שהייה זמניים" בלבד, המונפקים בידי מתאם הרווחה במינהל האזרחי. הליך זה אינו נגיש דיו, ובפרקי הזמן שעד זימונם לריאיון, מבקשי המקלט שוהים בישראל ללא מעמד, חשופים לכליאה, לגירוש ולאיזמים מצד קרובי משפחה.

גם כאשר ניתן היתר שהייה, הוא מוגבל לרוב לפרקי זמן קצרים של עד שישה חודשים ומותנה בקיום תהליך ליישוב מחדש במדינה שלישית באמצעות מוסדות האו"ם. התניה זו יוצרת מצוקה קשה, שכן יישוב מחדש הוא תהליך ארוך ומורכב התלוי במכסות מצומצמות מאוד, מה שמותיר את מבקשי המקלט בסטטוס "תקוע" וארעי במשך שנים. סוגיה זו מחריפה אף יותר לאור צמצום היכולת של נציבות הפליטים של האו"ם לספק תקנים ליישוב מחדש בשנתיים האחרונות. חוסר הוודאות מחריף בשל העובדה שהיתר השהייה אינו כולל היתר עבודה, מה שדוחף את הפונים למצוקה כלכלית הישרדותית, העסקה נצלנית, הידרדרות למעגלי זנות ודרות רחוב. ללא יכולת להוציא רישיון נהיגה או להשתלב בשוק העבודה באופן חוקי, נשללת מהם כל אפשרות לחיים בכבוד או ליציבות בסיסית מול האיזמים הנמשכים מצד בני משפחתם.

המצוקה הכלכלית והמעמדית מיתרגמת במהרה להפקרות בתחום הבריאות, בדגש על קשיים ניכרים בהשגת טיפולים רפואיים, מענה נפשי וטיפולים הורמונליים להתאמה מגדרית, המבוצעים לעיתים ללא פיקוח רפואי או נרכשים בשוק השחור. היעדר סיוע בדיור ומסגרות הלנה ייעודיות ללהט"ב פלסטינים מחמיר את המצב, כאשר הפונים נודדים בין קורות גג ארעיות ורבים מוצאים עצמם ברחוב. מסגרות רווחה המקבלות מבקשי מקלט להט"ב, עושות זאת בהיקף שאינו גבוה מספיק אל מול הצורך הקיים, וכן מסגרות אלו מוגבלות בגיל וכך נותנות מענה מצומצם. לכל אלו מחיר נפשי כבד של בדידות, חרדה ודיכאון, המגיעים במקרים רבים עד כדי אובדנות, חיי רחוב והדרדרות למעגל הזנות.

הפעולות הנדרשות

1. הסדרת היתרי עבודה וזכויות סוציאליות. מתן היתר עבודה גורף ונגישות לשירותי בריאות ורווחה לכל מבקש מקלט המחזיק בהיתר שהייה זמני על רקע רדיפה להט"בית, כדי לאפשר קיום בסיסי ולמנוע הידרדרות לזנות, ניצול בשוק העבודה וכו'.

2. הנגשת הליך הגשת הבקשה. קיצור לוחות הזמנים לטיפול בפניות במינהל האזרחי והנפקת היתר שהייה זמני עם הגשת הבקשה, כדי למנוע שהייה בלתי חוקית וסכנת גירוש.

3. הארכת תקופת מתן היתרי השהייה כך שיאפשרו שיקום ומציאת תעסוקה ומגורים סדירים. כאשר היתרי השהייה ניתנים לטווחי זמן קצרים של בין חודש לחצי שנה, מבקשי המקלט שרויים במצב תמידי של חוסר ודאות שלא מאפשר להם לייצר שגרת חיים מיטיבה. בעקבות כך קיים סיכון מוגבר להידרדרות למעגל הזנות.

4. ביטול ההתניה הגורפת ביישוב מחדש, ומתן פתרונות יישוב בישראל. יש להפסיק את ההתניה האוטומטית של היתר השהייה בהסכמה להגירה למדינה שלישית. במקום זאת, יש לעבור לבחינה פרטנית המכבדת את האוטונומיה של מבקש המקלט: עבור אלו המעוניינים בכך, על המדינה לפעול אקטיבית מול מוסדות האו"ם לייעול וזירוז הליכי היישוב מחדש; עבור אלו שאינם מעוניינים, בשל מצב נפשי או אישי, יש לאפשר פתרונות פנים־מדינתיים ראויים בישראל, כמו תקנים ייעודיים במעונות ודירות מעבר ללהט"ב עבור מבקשי מקלט פלסטינים הנמצאים בסיכון.

5. יצירת מענים רווחתיים טיפוליים למבקשי מקלט בעלי היתר שהייה בתוקף. מבקשי המקלט שבורחים לשטחי ישראל שרויים במצב פוסט טראומטי, לאחר שעברו אירועים אלימים מסכני חיים. קיים צורך עז במענים פסיכו־סוציאליים מתאימים שישיעו במיצוי זכויות, שיחות, טיפול רגשי ורפואי.

54. מדיניות כליאה ומניעת הטרדה על רקע מיני בשב"ס

באפריל 2018 התקין שב"ס בנוהל מס' 16075318 את הסדרי הכליאה של אנשים על הקשת הטרנסית, האוסרים על הפרדה או בידוד באופן קבוע בשל הזהות המגדרית, ומאפשרים להשתתף בפעילויות בכלא.

על אף זאת, צרכים שהוצפו מהשטח ומקרים שנחשפו בתקשורת מחדדים את הצורך לרענן את הנוהל כדי שיהלום באופן מיטבי את רווחתם וחכויותיהם של אנשים על הקשת הטרנסית.

הפעולות הנדרשות

1. ביטול האבחנה הארכאית בין אסיר "שהשלים" תהליכי התאמה מגדרית לבין אסיר שלא "השלים" הליך זה.
2. ביטול תקופת המקסימום להפרדה ובידוד של אסיר, הנעשית בדרך כלל עם קליטתו לצורך הערכת מצב פרטנית עד לשיבוצו, אלא העברתו בהקדם האפשרי לתנאי כליאה שאינם בתנאי הפרדה ובידוד.
3. ביטול הדרישה להעמיד את האסיר בפני ועדה רפואית לצורך "אבחנה" בדבר זהות מגדרו, והחלפתה במדיניות על סמך הסטנדרטים המקובלים בדבר אי־תלות בין הליכים רפואיים ספציפיים.
4. תיקון נוהל החיפוש הגופני באופן שימנע השפלה וביזוי של אנשים טרנסג'נדרים, שכעת חשופים ליחס הגובל בהטרדה מינית. מדיניות השב"ס נדרשת להנחות את צוותי הכליאה לנהוג באופן מכבד ומקצועי בכל אסיר וכיצד להימנע מפגיעה על רקע מינו או מיניותו.
5. מינוי בעל תפקיד בשב"ס שיופקד על יישום הנוהל וטיפול בפניות מצד אסירים להט"בים בכל הנוגע לאפלייה ו/או הטרדה על רקע מיני ומגדרי.

פרק ו'

הגנה על הדמוקרטיה

חוסנה של החברה הישראלית טמון ביכולתה להבטיח מרחב בטוח לכלל הקבוצות המרכיבות אותה. הדמוקרטיה היא הבסיס המאפשר הגנה אפקטיבית על עקרון השוויון בפני החוק ועל ביטחונם האישי של אזרחים ואזרחיות. ללא דמוקרטיה חזקה המבטיחה שיח חופשי, ביקורת שיפוטית והגנה על זכויות הפרט, קבוצות מוחלשות עלולות לאבד את הכלי המשמעותי ביותר שיש ברשותן כדי להגן על עצמן.

חשיבותה של תשתית זו הודגשה בפסיקת בג"ץ בעניין מצעד הגאווה בירושלים, שם קבעה שופטת בית המשפט העליון אילה פרוקצ'יה:

"חופש הביטוי והזכות להתכנס הם מזכויות היסוד המרכזיות בישראל. הם חלק מההכרה בערכו של האדם, ובזכותו לפתח ולהביע את אישיותו ואת השקפותיו. הם חלק חשוב בעיצוב אופיו של המשטר בישראל כמשטר דמוקרטי".

הקשר הישיר בין חוזקת הדמוקרטיה לביטחון הקהילה הגאה ניכר במקומות שונים בעולם שבהם הוגבלו חירויות יסוד. השוואה בינלאומית מלמדת כי החלשת מערכת המשפט והגבלת חופש העיתונות מאפשרות פגיעה בזכויות להט"ב וצמצום מרחב הפעולה של ארגוני חברה אזרחית. הניסיון ההיסטורי מלמד כי פגיעה במנגנוני האיזונים והבלמים לא נשארת במישור המבני. היא מתורגמת במהירות לפגיעה בביטחון האישי וביכולת של קבוצות מיעוט לקבל הגנה מפני אפליה ואלימות ביומיום.

הגנה על הדמוקרטיה הישראלית, על עצמאות מוסדותיה ועל חופש הביטוי והמחאה שבה היא אינטרס לאומי עליון. בפרק זה נפרט את הצעדים הנדרשים כדי להבטיח שהמסגרת הדמוקרטית של ישראל תמשיך להיות חומת מגן לחופש הפרט ולביטחון של כלל חברי וחברות הקהילה הגאה בישראל.

55. עיגון עקרון השוויון בחוק יסוד

הזכות לשוויון היא עיקרון יסוד בכל משטר דמוקרטי, אך בישראל היא אינה מעוגנת במפורש בחוק יסוד ואינה מוכרת כזכות חוקתית עצמאית. במצב המשפטי הקיים, ההגנה על השוויון, ובכלל זה על זכויות קהילת הלהט"ב, נשענת בעיקר על פרשנות שיפוטית לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. מצב משפטי זה יוצר פער מובנה: זכויות אינן מוגנות באופן ישיר, ברור ויציב, אלא תלויות בהתפתחות הפסיקה ובהרכבה של הרשות השופטת. כתוצאה מכך, הישגים משמעותיים שהושגו לאורך השנים נותרים שבריריים, חשופים לשחיקה ולנסיגה, ואינם מספקים לקהילה מסגרת של ביטחון משפטי ושוויון מהותי.

בהיעדר חקיקת יסוד מקיפה המעגנת את עקרון השוויון, נאלצה קהילת הלהט"ב לפנות לאורך השנים פעם אחר פעם לערכאות שיפוטיות לצורך מימוש והסדרת זכויות אזרחיות בתחומים שונים, תוך הסתמכות על פרשנות שיפוטית נקודתית ולא על מסגרת נורמטיבית חקיקתית ברורה וכוללת.

בפועל, חוק יסוד השוויון היה משנה את נקודת המוצא של הפסיקה ומתווה גבולות ברורים למחוקק הישראלי: בתחומים כגון הכרה במשפחות ובהורות להט"ב, נגישות שוויונית לשירותים ציבוריים והגנה מפני הדרה ואפליה במסגרות מתוקצבות של המדינה. השוויון לא יוענק יותר כתלות בפרשנות שיפוטית זהירה, אלא כחובה חוקתית ישירה. כל חוק, תקנה או נוהל ונהלים המבחינים בין אזרחים על בסיס נטייה מינית או זהות מגדרית ייבחנו תחת סטנדרט ביקורת של פגיעה בשוויון. בכך יובטח הביטחון האישי והחברתי של קהילת הלהט"ב, ויועבר מסר פשוט וחד - במדינת ישראל אין אזרחים סוג ב'.

חקיקת חוק יסוד שוויון היא לא רק צורך משפטי, אלא גם מהלך ערכי וסמלי ראשון במעלה. עיגון השוויון בחוק יסוד יבסס אותו כעקרון־על של השיטה הדמוקרטית, ייצור מסגרת נורמטיבית מחייבת לכל זרועות השלטון, ויעביר מסר ברור כי במדינת ישראל כל בני האדם זכאים לשוויון מלא בפני החוק. מלבד זאת, עצם הכללתו של עקרון השוויון בחוק יסוד יתרום לעיצוב תודעה ציבורית הרואה בשוויון ערך יסוד של מדינת ישראל.

נוסף לכך, עיגון עקרון השוויון בחוק יסוד יחנך דורות של אזרחים לכך שבבסיס המשטר הישראלי עומדת ההכרה בשוויון הערך האנושי של כל אדם.

פעולה נדרשת

חקיקת חוק יסוד: השוויון, שיבטיח לכל אדם במדינת ישראל הגנה מלאה מפני אפליה וישווה את מעמד השוויון למעמדן של זכויות יסוד אחרות. בתוך החוק, יעוגנו עילת נטייה מינית וזהות מגדרית ברשימת הקבוצות המוגנות מפני אפליה בחוק היסוד. בחוק יהיה אימוץ של מודל האפליה התוצאתית, קביעת איסור על אפליה גם ללא הוכחת "כוונה להשפיל" (בניגוד למבחן הנוכחי בפסיקה שנעשה באמצעות חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו). כך שיהיה אפשר לתקוף משפטית גם אפליה עקיפה ומבנית. בחוק היסוד תיקבע הוראה המחייבת את המדינה להקים ולהפעיל מנגנוני אכיפה יעילים, נגשים ומרתיעים נגד אפליה. יותקנו תקנות ויבוצעו תיקוני חקיקה בחוקים הקיימים (כגון חוק איסור אפליה וחוק שוויון הזדמנויות בעבודה) שיכללו:

א) החמרת ענישה: חובה על בתי המשפט להתייחס למניע המפלה כנסיבה מחמירה בגזירת הדין.

ב) סנקציות מינהליות: הקמת מערך קנסות וצווים מינהליים למניעת אפליה ללא צורך בהליך פלילי ארוך.

ג) מנגנוני דיווח: חובת פרסום דוח תקופתי בידי משרדי הממשלה בנושא מדדי שוויון ואכיפה.

56. שמירה על עצמאות הרשות השופטת והדרג המקצועי

עצמאות הרשות השופטת והדרג המקצועי במוסדות המדינה הן נדבך יסוד במשטר דמוקרטי מתפקד ובהבטחת שלטון החוק. "כמו שבחירות הן יסוד בכל דמוקרטיה, כך גם לבית המשפט ולמערכת המשפט תפקיד חשוב - הם חייבים להיות עצמאיים", השופט חנן מלצר.

רבות מזכויותיהם המינהליות של להט"ב בישראל עוצבו והתגבשו לאורך השנים באמצעות הפסיקה המשפטית. ההכרה בזכויות כמו אימוץ, מיסוד זוגיות ותאים משפחתיים גאים, איסור אפליה בשירותים ציבוריים ושוויון בתעסוקה לא נולדו בחקיקה ואינן מעוגנות במגילת זכויות חוקתית מסודרת, אלא התפתחו בפסיקות של בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ, מתוך פרשנות לעקרונות יסוד חוקתיים. בראייה השוואתית בינלאומית אפשר ללמוד מניסיון של מדינות מזרח אירופה, שבהן החלשה שיטתית של המערכת המשפטית גררה אחריה צמצום דרמטי בזכויות קהילת הלהט"ב. הסקירה המשווה מצביעה על דפוס ברור: מהלכים של החלשת המערכת המשפטית, באמצעות מינויי שופטים פוליטיים ומהלכים דורסניים של הרוב הקואליציוני, מובילים תוך זמן קצר לגל של חוקים מפלים נגד להט"ב, להגבלות על חופש ההתאגדות ולדיכוי חמור של זכויות מיעוט אזרחיות. על רקע זה, כל ניסיון לצמצם את סמכות המערכת המשפטית בישראל עשוי להביא לאובדן זכויות ופגיעה בביטחון של קהילת הלהט"ב בישראל.

בהקשר זה, יש חשיבות מכרעת לחיזוק מעמדם של גורמי הבקרה והמקצועיות במגזר הציבורי, ובראשם מערך הייעוץ המשפטי למשרדי הממשלה, מבקר המדינה ונציבות שירות המדינה. גורמים מוסדיים אלו הם תנאי יסודי להבטחת שלטון החוק, תקינות המינהל הציבורי ויישום עקרון השוויון בפעולת הרשות המבצעת לדוגמה, ייעוץ משפטי מקצועי ובלתי תלוי נדרש לפעול מתוך מחויבות לדין הקיים, לפסיקת בתי המשפט ולעקרונות היסוד של השיטה, ולא מתוך שיקולים פוליטיים משתנים, ולמלא תפקיד מרכזי בהבטחת יישום מדיניות ממשלתית באופן אחיד ובלתי מפלה. חשיבות זו מתחדדת במיוחד בתחומי ליבה רגישים, ובהם פונדקאות, רישום והכרה בילדים והגנה על אוכלוסיות המצויות בסיכון, שבהם להחלטות מינהליות יש השלכות ישירות ועמוקות על זכויות הפרט. היחלשותם של גורמי הבקרה והייעוץ המקצועיים עלולה להביא לפגיעה ביכולת המדינה להגן משפטית על מדיניות מכלילה, לערער האחידות ביישום הדין בין משרדי הממשלה השונים, ואף להצגת עמדות שאינן עולות בקנה אחד עם חובת השוויון החלה על הרשות המבצעת. באמצעות שמירה על עצמאותם ותפקודם התקין של מנגנונים אלו, לרבות נגישות להגנה חוקתית ולסעד משפטי, ביקורת עניינית והגנה על חופש הביטוי וזכות המחאה, מתאפשרת שמירה עקבית על זכויותיהם ועל ביטחונם האישי של כלל האזרחים, ובכללם חברי וחברות הקהילה הגאה בישראל.

פעולות נדרשות

- חקיקת חוק יסוד: החקיקה, שיסדיר באופן מקיף את היחסים בין הרשויות בישראל. החוק צריך להבטיח אפשרות להגנה על זכויות מיעוטים מפני חקיקה מפלה ולקבוע מנגנונים ברורים של איזון ובלמים בין הכנסת למערכת המשפט.
- חיזוק מערכת המשפט באמצעות עיגונה בחוק כרשות שופטת עצמאית, והבטחת עצמאותה המוסדית והמקצועית, לשמירת היציבות והאמון הציבורי במערכת המשפטית. במציאות שבה כל משפחה להט"בית עדיין נדרשת להתייצב בפני בית המשפט בשביל לזכות בהכרה בסיטית בפני החוק, ובה מרבית הזכויות של חברי וחברות הקהילה הגאה בישראל מעוגנות על ידי בית המשפט, ישנה חשיבות עליונה בכך שהרכב הוועדה לבחירת שופטים ישקף קונצנזוס משפטי רחב.
- מניעת חקיקה הפוגעת בעצמאות גורמי הבקרה והמקצועיות במגזר הציבורי. בתוך כך, בלימת יוזמות חקיקה המבקשות להחליש את מעמדם המקצועי של הייעוץ המשפטי, מבקר המדינה ונציבות שירות המדינה.
- מניעת פוליטיזציה של הייעוץ המשפטי למשרדי הממשלה. יש חשיבות בהבטחת עצמאותו המקצועית של הייעוץ המשפטי ובחיזוק המנגנונים המוסדיים השומרים עליו, כדי להבטיח שהמדינה תמשיך להעניק שירות ציבורי שוויוני, עקבי ומבוסס דין לכלל האזרחים, ללא אפליה וללא תלות בשינויים פוליטיים.

57. חיזוק ארגוני החברה האזרחית

ארגוני החברה האזרחית הם נדבך יסודי של משטרים דמוקרטיים, מעצם כך שהם פועלים בזירה אשר מייצרת ומאפשרת ידע עצמאי, ביקורת על מדיניות ציבורית, ומשמשת קול עבור קבוצות מודרות ומוחלשות. עבור הקהילה הגאה, ארגוני החברה האזרחית היו במשך עשרות שנים התשתית המרכזית לקידום שוויון זכויות, להגנה על חברי הקהילה במצבי מצוקה ולבניית מרחבים בטוחים. בהיעדר מדיניות ממשלתית הוליסטית ובהיעדר שוויון זכויות מלא בחוק, הארגונים מילאו תפקיד חיוני הן במתן שירותים והן בהובלת מאבקים ציבוריים פורצי דרך בתחומי שוויון, מאבק נגד אפליה ואלימות על בסיס להט"בופובי, וקידום ייצוג פוליטי, חברתי ותרבותי לקהילה הגאה. הישגים אלו לא היו מתאפשרים ללא קיומם של ארגונים חזקים, עצמאיים, שפיתחו תוכניות, ייצרו מענים עבור צרכים קהילתיים, קידמו מדיניות החותרת לשוויון והובילו את המאבק הגאה זה חמישה עשורים, וללא יכולתם של ארגוני הקהילה לחשוף את מנגנוני חוסר השוויון.

בעת כתיבת שורות אלו מקודמת הצעת חוק העמותות (תיקון - תרומה מישות מדינית זרה). במסגרת החוק, הוצע כי עמותה המקבלת תרומות ממדינות זרות (מעל 100 אלף שקל) תהיה מנועה במשך שלוש שנים מכל מעורבות אזרחית ופוליטית: נאסר עליה לארגן הפגנות נגד נבחרי ציבור, לעסוק בפעילות בחירות או לבצע פעולות קידום מדיניות בכנסת. הצעת החוק מקימה מנגנון חסר תקדים, המשלב פגיעה פוליטית עם סנקציות משפטיות. שילוב זה יוצר אפקט מצנן כפול: הן צמצום דרסטי במקורות התקציב והן הגבלה של היכולת להיאבק על זכויות בבתי המשפט ובמסדרונות הכנסת. בכך, הצעה זו תפגע קשות באפשרות הארגונים להגן על זכויות אזרחיות, חברתיות וכלכליות של אזרחי ואזרחיות המדינה, ולהביא לסדר היום הציבורי את קולן של קבוצות מודרות. כתוצאה מכך, הצעת החוק תוביל לסגירת שירותים, לשיתוק יכולת העמידה של הקהילה מול רשויות השלטון ולפגיעה ישירה בזכויות להט"ב בישראל.

השוואה בינלאומית מלמדת כי הפגיעה בחופש הפעולה של החברה האזרחית היא חלק מתופעה עולמית המכונה לעיתים "צמצום המרחב האזרחי" (shrinking civic space). בשנת 2023 חוקקה ממשלת הונגריה חוק אשר הקים את המשרד להגנת הריבונות והקנה לו סמכויות חקירה מיוחדות לגבי ארגונים שמקבלים תרומה ממדינה אחרת. ברוסיה, ארגון העוסק בפעילות פוליטית ומקבל תמיכה כלשהי ממדינה אחרת, לא יכול לעסוק בחינוך, להשתתף בוועדות ציבוריות, לארגן או לממן אירועים ציבוריים והפגנות. עם זאת, בדמוקרטיות אחרות, כמו קנדה, צרפת וגרמניה, ננקטו צעדים הפוכים, כולל חיזוק השקיפות והבקרה תוך שמירה על חופש הפעולה ותמיכה ממשלתית פעילה בארגוני זכויות אדם. ישראל, בכך שהיא מתקרבת למודל המגביל ולא למודל התומך, מחלישה את עמוד התווך של הדמוקרטיה הליברלית.

חיזוק חופש הפעולה של החברה האזרחית הוא תנאי הכרחי להבטחת שוויון והגנה על זכויות הקהילה הגאה בישראל. בלעדיו, אין אפשרות אמיתית להבטיח שוויון, חירות וביטחון לקהילה הגאה בישראל.

פעולות נדרשות

- מניעת חקיקה הפוגעת בחופש הפעולה של ארגוני החברה האזרחית. בד בבד, יש לעגן את זכות העמידה, המאפשרת לארגונים לשמש כפה לקהילות מוחלשות בפני ערכאות שיפוטיות, שללא הארגונים לא יכלו לעמוד על זכויותיהם. חופש הפעולה של החברה האזרחית היא תנאי סף לקידום שוויון, וכל פגיעה בו פוגעת אנושות ביכולתה של הקהילה להגן על הישגיה ולהיאבק על עתידה.
- קביעה ועיגון תמיכות ממשלתיות בשירותים ייעודיים לקהילה הגאה הניתנים בידי ארגוני החברה האזרחית. זאת, תוך שמירה על קריטריונים שוויוניים ושקופים, תוך שמירה על מתן מענה מקצועי ולפי מומחיות רבת השנים של ארגוני החברה האזרחית הפועלים בשטח.
- עיגון חופש ההתאגדות כזכות יסוד חוקתית, כאמור בסעיף 58.

58. הבטחת חופש המחאה

"זכות ההפגנה והתהלכה היא מרכיב בלתי נפרד מהזכות לחופש הביטוי. היא מהווה מכשיר עיקרי להבעת דעות והעלאת סוגיות חברתיות על סדר היום הציבורי" (בג"ץ 2557/05).

חופש המחאה הוא זה שמאפשר לקבוצות מיעוט להשמיע קול ברור. עבור הקהילה הגאה בישראל, חופש המחאה היה מאז ומעולם אחד מבסיסי המאבק הגאה. כבר בשנות ה־70, כאשר קבוצות ראשונות של להט"ב יצאו לרחוב והפגינו נוכחות ציבורית, היה זה רגע שבו המחאה עצמה הפכה להצהרה פוליטית ולדרישת הכרה. מצעדי הגאווה, שמתחילתם היו אקט של מחאה ותביעה לשוויון, צמחו עם השנים לאירועים רבי־משתתפים, אך בליבתם שמרו על אופיים כמחאה ציבורית נגד אפליה ולמען שוויון זכויות.

מאבקים קונקרטיים של הקהילה הגאה למען חקיקה שוויונית, דרישה להעלאת התקציבים לקהילה הגאה או במחאות בעקבות פשעי שנאה קשים צמחו מתוך המאבק בשטח. בכל אותם רגעים, חופש המחאה היה המגן שאפשר לקהילה להביע כאב, זעם ותקווה. בלעדיו, המאבק הגאה בישראל לא היה נראה אותו הדבר ולא היה נחרת בתודעה הקולקטיבית כחלק בלתי נפרד מהמאבק על דמותה של החברה הדמוקרטית.

חופש המחאה הוא מאבני היסוד של חברה חופשית. ככל שגוברים הלחצים לצמצום זכות זו, כך גובר הצורך להבטיח את הגנתה בחוק ללא תלות בתוכן המחאה או בזהות המוחים. שמירה על חופש הביטוי במרחב הציבורי היא הערובה היחידה ליכולתנו לקיים מאבק ציבורי גאה, נוכח ואפקטיבי לאורך זמן.

בשנים האחרונות ניכרים בישראל מאבקים מתמשכים על חופש המחאה והזכות להפגין, במיוחד כאשר מדובר במחאות והפגנות של קהילת הלהט"ב. לדוגמה, לקראת מצעד הגאווה בחיפה בשנת 2025, משטרת חיפה הורתה להגביל את סוגי השלטים שהצועדים יכולים להניף, במטרה למנוע הנפת שלטים מחאתיים. הדרישה כללה בדיקות מראש של תוכני השלטים ואף אזהרה על מעצרים אם יונפו מסרים כאלה במהלך המצעד. בעתירה דחופה שהגישו האגודה למען הלהט"ב נגד משטרת חיפה, קיבל בג"ץ את הטענה כי מה שתוכנן על ידי המשטרה הוא פגיעה חמורה בחופש הביטוי והמחאה במסגרת המצעד. בג"ץ קבע כי המשטרה אינה יכולה להקים מתחם בדיקה לתוכני השלטים לפני הכניסה למצעד, שכן זוהי פגיעה בסיסית בזכות ההפגנה והביטוי. בכך, בית המשפט חיזק את ההבנה שמצעד גאווה הוא לא אירוע חגיגי בלבד, אלא גם זכות להפגין ולהשמיע ביקורת ציבורית.

אל מול ניסיונות מתמשכים לצמצם את זכות המחאה באמצעות חקיקה מגבילה, אכיפה בררנית או שימוש באמצעים אלימים נגד מפגינים, לצד הדרישה להימנע ממסרים פוליטיים, מתחדד הצורך להבטיח בחוק את חופש המחאה. ההגנה על חופש המחאה היא לא רק ערובה לדמוקרטיה בריאה, אלא תנאי לקיומו של מאבק גאה חופשי, נוכח ואפקטיבי.

הפעולות הנדרשות

- עיגון חופש ההתאגדות כזכות יסוד חוקתית המאפשרת ליחידים להתאגד יחד כדי לקדם מטרות משותפות, להשמיע קול קולקטיבי ולבקר את השלטון. כיום קיים פער חוקתי המותיר את ארגוני החברה האזרחית, ובפרט את ארגוני הקהילה הגאה, חשופים ליוזמות חקיקה פוליטיות המבקשות להצר את צעדיהם, להגביל את מקורות המימון או להשתיק את פעילותם הציבורית. עיגון מפורש של חופש ההתאגדות בחוק יסוד יבטיח כי כל הגבלה על פעילות עמותות וארגונים תהיה חייבת לעמוד במבחנים חוקתיים מחמירים של מידתיות וצורך דמוקרטי, וימנע מצב שבו הרוב הקואליציוני משתמש בכוחו כדי לפרק את מנגנוני הביקורת האזרחיים הפועלים מולו.
- בהמשך ישיר לסעיף הקודם, נדרש תיקון פקודות המשטרה כדי להבטיח יחס שוויוני למפגינים מכלל הקבוצות, כולל קהילת הלהט"ב. בין השאר, יחוקק מבחן הוודאות הקרובה: הגדרת תנאי סף קשיח לפיו ניתן למנוע הפגנה אך ורק במקרה של ודאות קרובה לפגיעה קשה ומוכחת בסדר הציבורי.

59. הגנה על חופש הביטוי והעיתונות

חופש הביטוי והעיתונות הם התשתית לגילוי האמת, לחשיפת שחיתויות ולהשמעת קולן של קבוצות מיעוט מודרות. ללא תפוצה חופשית של מידע, וקיום זירה פתוחה של שיח וויכוח ציבורי, הדמוקרטיה מתרוקנת מתוכן והופכת לכלי תעמולה שלטונית. עיתונות עצמאית וחופש ביטוי חיוניים לשמירה על שקיפות במוסדות המדינה ולפיקוח על גורמי אכיפת החוק. חופש הביטוי הוא כלי קריטי במאבק לשוויון. תקשורת חופשית מבטיחה כי סוגיות ליבה, החל מחשיפת פשעי שנאה ואפליה ועד להדהוד דרישות הקהילה לשוויון זכויות, יקבלו במה ציבורית הולמת. דיכוי עיתונות בלתי תלויה, באמצעות הגבלות תקציביות ושליטה פוליטית ברגולציה, משמש שלב מקדים לדיכוי זכויות להט"ב במעטה של "הגנה על ערכי המשפחה".

כיום, ישנן מספר מגמות אשר מאיימות על חופש העיתונות בישראל: הצעות חוק שמטרתן להסיט תקציבי פרסום ציבורי לערוצים ספציפיים, מה שעלול להפוך להעצים ערוצים תחרותיים מועדפים ותלותיים בממשל; הצעות לסגירת מערכת החדשות בתאגיד השידור הציבורי, מה שמהווה פגיעה בעקרון השידור הציבורי; שימוש בתקנות רגולטוריות, או הטלת סנקציות כלכליות כדי להשפיע על התוכן. מהלכים אלו אינם רק פגיעה במקצוע העיתונות, אלא ניסיון לשלול מקבוצות מיעוט את היכולת לחשוף עוולות ולבטא את חוויות חייהם ועמדותיהם בפני הציבור הרחב ומקבלי ההחלטות כאחד.

שמירה על חופש הביטוי והעיתונות היא אבן יסוד לקיומה של חברה דמוקרטית פתוחה. שמירה על זירה תקשורתית פלורליסטית היא תנאי סף ליכולתה של הקהילה הגאה להגן על הישגיה ולהיאבק על זכויותיה, ולהשמיע קול גם כאשר הדבר אינו נוח לשלטון.

פעולות נדרשות

- עיגון חוקתי של חופש הביטוי באמצעות חקיקת חוק יסוד: חופש הביטוי והדעה. החוק יגדיר את חופש הביטוי כזכות יסוד, את היקף הזכות ואת נגזרותיה- חופש העיתונות, המחאה, והזכות למידע. כדי להבטיח שהזכות לא תישחק, החוק יכול למנוע מנגנון הגנה חוקתי (פסקת הגבלה). מנגנון זה קובע כי הכנסת לא תוכל לחוקק חוקים או לקבל החלטות הפוגעים בחופש הביטוי, אלא במקרים חריגים מאוד, לתכלית ראויה ובאופן מצומצם בלבד (למשל למניעת הסתה לאלימות). בכך, חוק היסוד לא יהיה תלוי בפרשנות משתנה של פוליטיקאים ויהפוך לעוגן יציב המגן על זכותו של כל אדם להשמיע את קולו. ישראל היא מהמדינות הדמוקרטיות הבודדות ללא עיגון חקוק לזכויות אלו. ביצורן בחוק יסוד יבטיח שהן לא יהיו תלויות עוד בפרספקטיבה משתנה של הרשות המבצעת או בפרשנות שיפוטית בלבד, ויקבע "פסקת הגבלה" מחמירה לכל ניסיון לצמצמן.
- הבטחת חופש הביטוי וחופש העיתונות במסגרת גופי השידור הציבוריים. כנגזרת מכך, יש לעגן בחקיקה מנגנונים למניעת התערבות פוליטית במינויים או בפיטורים של דרג ניהולי ומקצועי ומניעת השפעה על התכנים מטעמים פוליטיים, פרסונאליים או מפלגתיים. חלוקת תקציבי פרסום ממשלתיים תבוצע על פי קריטריונים מקצועיים ושקופים בלבד, תוך איסור על שימוש בהם ככלי ללחץ פוליטי או להעדפת כלי תקשורת. בנוסף, ייקבעו מנגנונים למניעת אפליה רגולטורית או כלכלית (מיסוי, רישוי וקנסות) נגד כלי תקשורת המבקרים את השלטון.
- מיסוד של בקרה שוטפת על חופש הביטוי באמצעות הטלת חובה על מבקר המדינה לפרסם דוח שנתי מקיף על מצב חופש הביטוי והעיתונות בישראל. הדוח ינטר מדדים אובייקטיביים, פגיעה בזכויות מפגינים, ניסיונות השתקה של קבוצות מיעוט ושימוש לרעה בכוח שלטוני לצנזורה. הדוח יבטיח נגישות ושקיפות של מידע זה לקהל הרחב, ויאפשר לזהות מגמות מסוכנות, הצלחות וכשלים במדיניות, ולהגיב בזמן אמת לאיומים על המרחב הדמוקרטי.

60. איסור תמיכה ממשלתית בגופים המעוררים אפליה

מדי שנה, ממשלת ישראל מאשרת תקציבי תמיכה ממשלתיים בתקציבי עתק לכ־3,000 עמותות וארגונים הפועלים במגזר השלישי, בהתאם לסעיף 3א לחוק יסודות התקציב. בשנת 2023 אושרו 4.4 מיליארד לתקציבי תמיכה ובשנת 2024 אושרו 3.9 מיליארד לתקציבי תמיכה. מנגנון התמיכות מוסדר בסעיף 3א לחוק יסודות התקציב, והוא מהווה אחד ממקורות המימון המרכזיים והחיוניים ביותר לפעילות החברתית בישראל. התמיכה הממשלתית מאפשרת לארגונים רבים להעניק שירותים חיוניים שלא היו יכולים להתקיים בלעדיה.

המחויבות של המדינה לסייע תקציבית לארגונים חברתיים חשובה, אך יש לה גבולות והיא אינה מוחלטת. סעיף 3א לחוק יסודות התקציב מונה מספר עילות המאפשרות לשר האוצר, בהתייעצות עם גורמים נוספים, לשלול את סכומי התמיכות הניתנות לגוף מסוים. עילות אלה כוללות, למשל, הסתה לגזענות, אלימות והפעלת טרור מצד הגוף המבקש תמיכה; תמיכה במאבק מזוין נגד המדינה; שלילת קיומה כיהודית ודמוקרטית, ועוד.

חרף ההתפתחויות החברתיות והמשפטיות האחרונות, החוק אינו כולל עילה המאפשרת שלילת תמיכה מגופים המעוררים אפליה האסורה בדיון, ובפרט אפליה על רקע נטייה מינית או זהות מגדרית. למעשה, אלא אם מדובר בהסתה על בסיס גזענות אתנית, שבה ישנה עילה קיימת, אין בידי המדינה כיום כלי משפטי ישיר לשלול תמיכה מארגונים המפיצים שנאה ומעוררים אפליה נגד הקהילה הגאה או קבוצות מיעוט אחרות.

ללקונה הזאת יש מחיר: בשנים האחרונות, נחשף במספר הזדמנויות שארגונים המסיתים נגד הקהילה הגאה זוכים לתקציבי תמיכה ממשלתית. אותם ארגוני שנאה אנטי־להט"ביים פועלים בשיטתיות, במספר זירות שונות ובאמצעות מגוון אמצעים שונים כדי לקדם את מטרותם המרכזית, לקעקע ולשלול את הלגיטימציה לנראות ונוכחות של להט"ב בציבוריות הישראלית, ואיתן גם את זכויותיהם. באחד המקרים, נחשף שהמשרד להשכלה גבוהה מימן פרסום והפקה של הגדה לפסח המיועדת לציבור הרחב מטעם ארגון הידוע בפרסומיו המסיתים נגד משפחות גאות, ושמסריו אף מצאו את דרכם לתוכן ההגדה.

שימוש בכספי הציבור למימון הסתה נגד הקהילה הגאה פוגע לא רק בביטחון חבריה, אלא עומד בסתירה מוחלטת לעקרונות השוויון המעוגנים בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. כאשר מנגנוני מימון ציבוריים מתקצבים גופים הפוגעים בזכויות של מיעוטים, הדבר לא רק פוגע בקבוצות היעד אלא גם מערער את האמון הציבורי במוסדות המדינה, ומחליש את שלטון החוק. על המדינה מוטלת אחריות להבטיח כי כספי המיסים של אזרחי ישראל לא יהפכו לדלק במנוע האפליה.

הפעולה הנדרשת

יש לתקן את סעיף 3א בחוק יסודות התקציב התשמ"ה-1985, ולהוסיף עילה מפורשת לשלילה או הפחתה של תמיכה לגוף שמעודד אפליה האסורה על פי חוק, ובפרט אפליה על רקע מין, זהות מגדרית ונטייה מינית. לצד שלילת תמיכה מלאה בגין אפליה אסורה, ייקבעו אמצעי ביניים כגון אזהרה, דרישה לתיקון פעילות מפלה, או השעיה זמנית מהתמיכה.

תיקון זה יבהיר כי כספי המדינה לא ישמשו למימון פעולות הפוגעות בציבורים שלמים במדינת ישראל. כך יבטח שהמנגנון המרכזי לתמיכה חברתית במדינה ישרת את כלל הציבור, תוך שמירה על כבוד האדם ועל שלטון החוק.

דוד גולנד
74, מהנדס תחנות כוח גרעיניות לשעבר,
וישראל לבן, 64, מנהל משאבי אנוש לשעבר,
בני זוג מיפו.

מיכל וגה-לוונטל
45, עורכת דין, חרדית, לסבית, חברת בת קול-
ארגון לנשים דתיות גאות.

נועה פידלר
38, מנהלת מרכז עוגן מתוך רצון לייצר מקום
מרפא גוף ונפש עבור הקהילה הגאה.

ליעוז לוי
שחקנית ואקטיביסטית טרנסית. דרך עבודתה
בקולנוע, בטלוויזיה ובתיאטרון, היא מבקשת
להרחיב את הנראות וההיכרות עם הקהילה
הלהט"בית והטרנסית בפרט.

טל שנצר
40, גבר טרנס, נשא את הריונו וכעת
אב יחידי לבתו בת השנה.

עופר בן דויד ארז
אקטיביסט, בעברו הקצין הטרנסג'נדר הראשון
בצה"ל, מאמין שחינוך והסברה הם המפתח
לקידום שוויון וסובלנות בחברה הישראלית.

מפת הדרכים לזכויות להט"ב

2026